

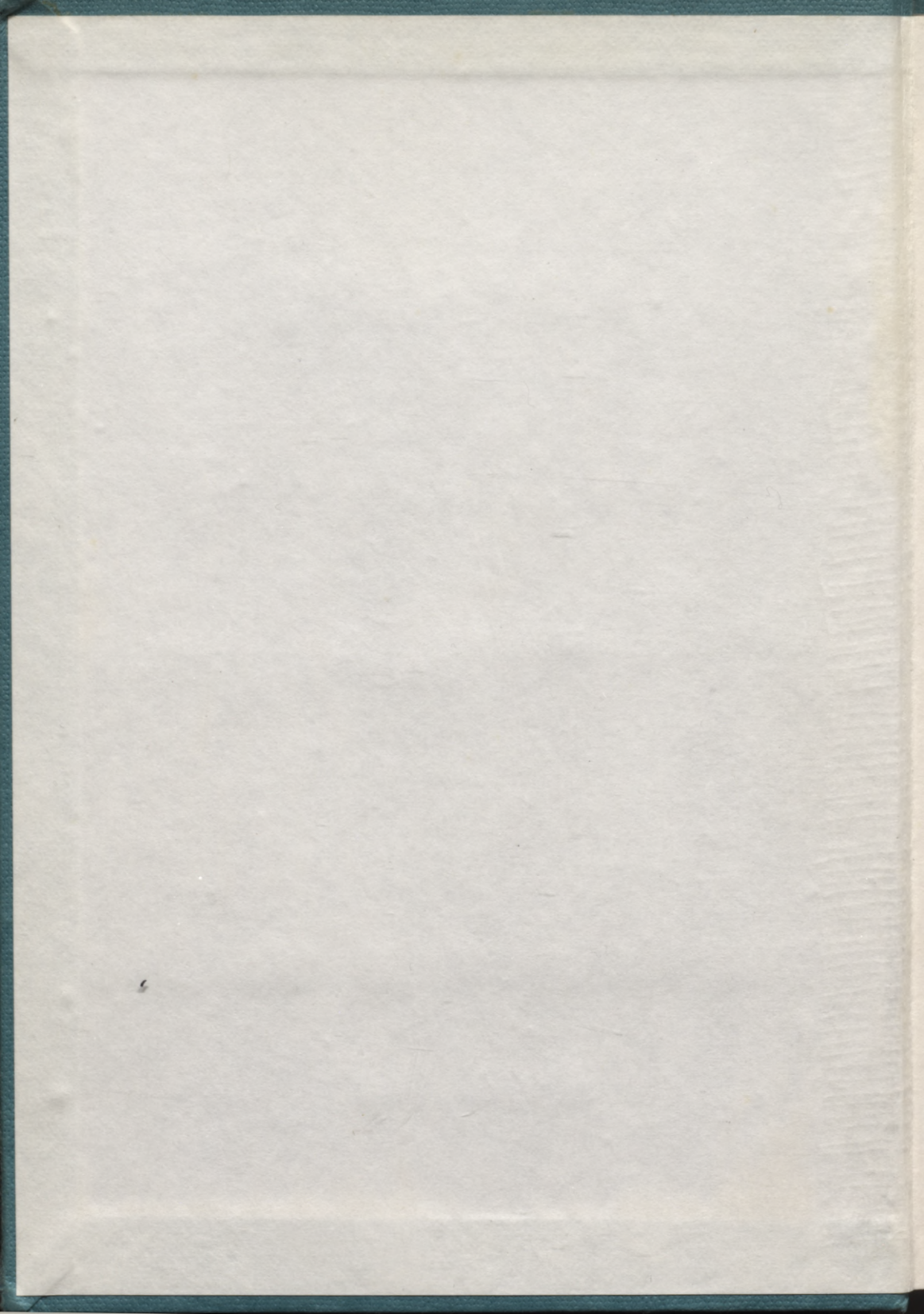
90-4

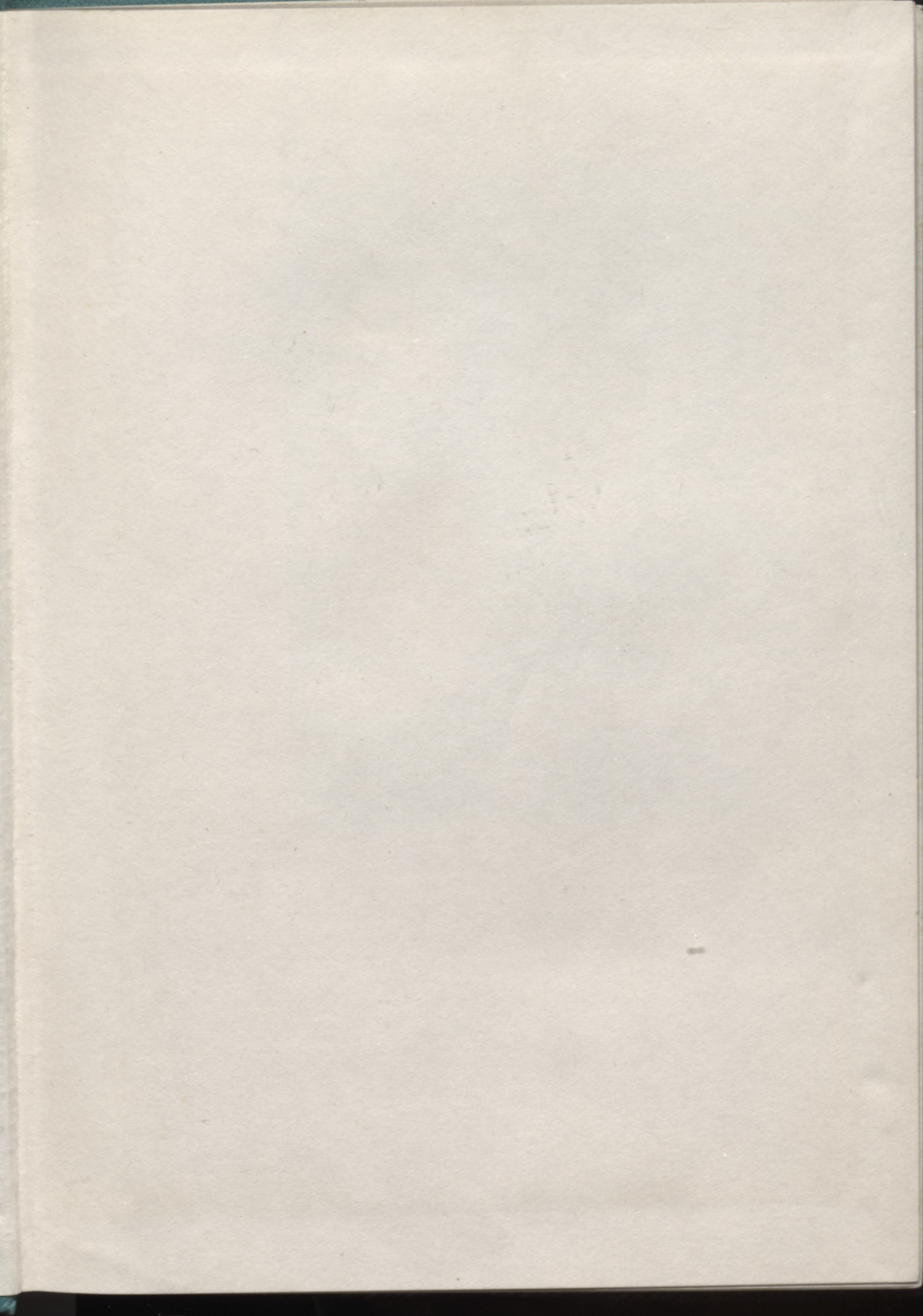
620 XIII

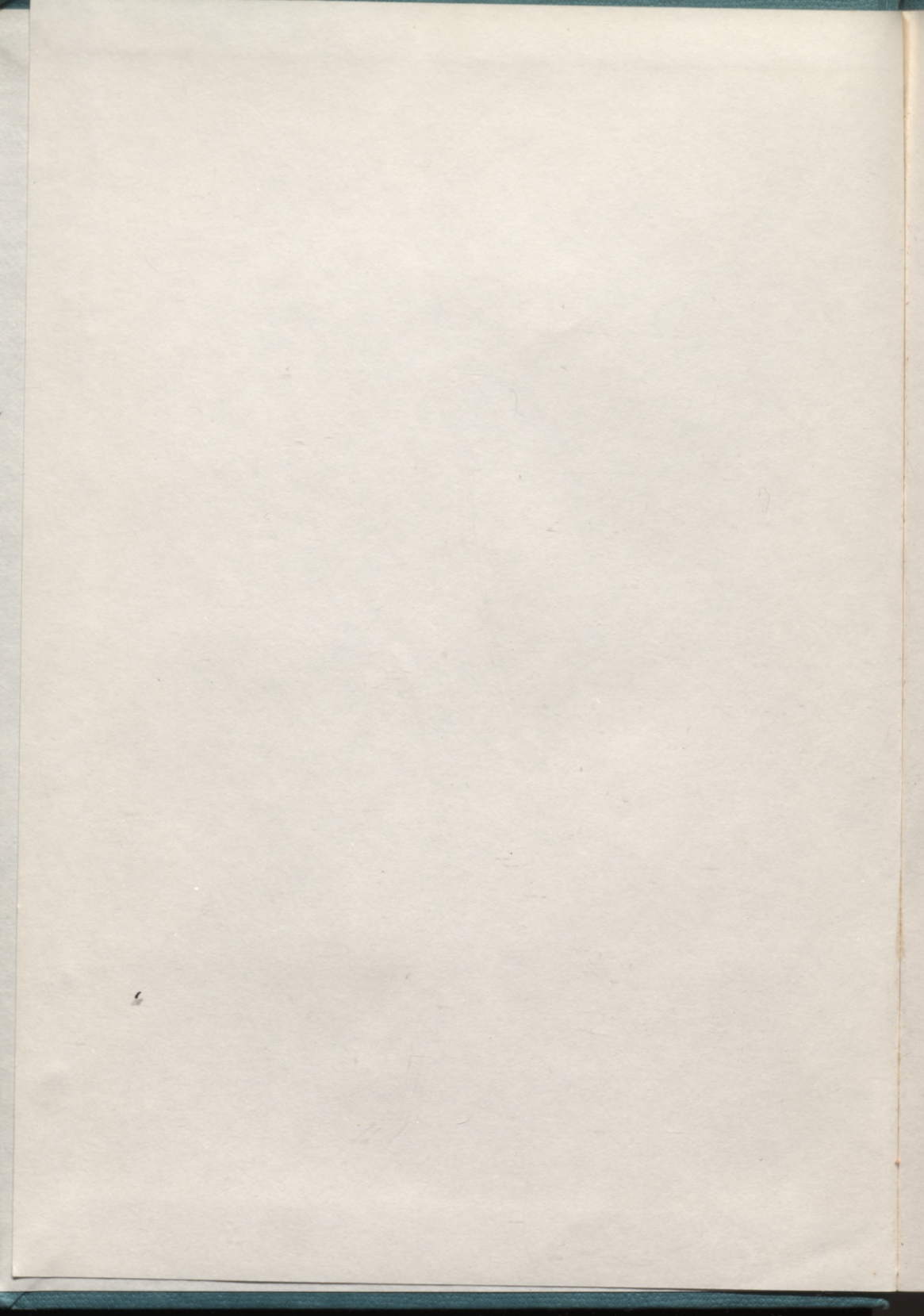
ARCHIVS

TRĪSPADSMITĀIS SĒJUMS

MCMLXXIII

1860

1860

B, L

rija . kolāža

art. damroze

L $\frac{90-4}{620}$

dubl. L
g(1)

ARCHĪVS

RAKSTI PAR LATVISKĀM PROBLĒMĀM

Redaktors:

Edgars Dunsdorfs

XIII

CELTNIECĪBA un CELTNIKI

Izdevēji:

Pasaules brīvo latviešu apvienība
un Kārļa Zariņa fonds

KF

©

Copyright: Archīvs, 1973
3 Dickens St., Elwood, Vic. 3184
Australia.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or utilized in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or by any information storage and retrieval system, without permission in writing from the Publisher.

First Printing

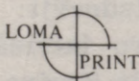
LATVIJAS VALSTS
BIBLIOTEKA

91-

~~19939~~

0303017529

REGISTERED IN AUSTRALIA FOR
TRANSMISSION BY POST AS A BOOK

PRIEKŠVĀRDI

Ar šo XIII sējumu latviskajām problēmām veltīto rakstu krājumu ARCHĪVU izdod Pasaules brīvo latviešu apvienība un Kārļa Zariņa fonds. Pasaules brīvo latviešu apvienības mērķis ir Latvijas neatkarības un latviešu tautas brīvības atgūšana. Kārļa Zariņa fonda mērķis ir dokumentēt mūsu laikmeta latviešu centienus pēc brīvības. No teiktā izriet arī ARCHĪVA mērķis: ar katru jaunu ARCHĪVA sējumu dokumentējot latviešu rosmi pasaules tālēs, mēs gatavojamies dienai, kad Latvija atkal būs brīva.

Šāds mērķis rakstu krājumam bija arī līdz šim, kad to izdeva Latviešu apvienības Austrālijā zinātnes nozare, piedaloties Kārļa Zariņa fondam. Tomēr turpmāk, ARCHĪVA izdošanu uzņemoties Pasaules brīvo latviešu apvienībai kopā ar Kārļa Zariņa fondu, tam būs daudz lielākas iespējas realizēt deklarēto mērķi. Kamēr līdz šim ARCHĪVU morāliski atbalstīja tikai Latviešu apvienība Austrālijā, turpmāk var cerēt uz šādu atbalstu no visām Pasaules brīvo latviešu apvienībā ietilpstošajām organizācijām — Amerikas latviešu apvienības, Latviešu nacionālās apvienības Kanādā, Latvijas atjaunošanas komitejas Eiropas centra (ar tajā apvienotām organizācijām: LNPL, LCP, ZLCP, BLNK, DLNK, LAF, HLNK, LAI, LPBN, LAŠ — šie šifri paskaidroti XII sējuma 43. lpp.) un arī Latviešu apvienības Austrālijā un Jaunzēlandē, kas tagad stājusies Latviešu apvienības Austrālijā vietā. Šīs centrālās organizācijas apvieno simtiem latviešu organizāciju un tūkstošiem atsevišķu latviešu, kas var kļūt par ARCHĪVA mērķu veicinātājiem.

Pārmaiņas ARCHĪVA apgādā nozīmē vēl to, ka Kārļa Zariņa fonds, kas līdz šim tikai parakstījās kā līdzdalībnieks, kaut faktiski veica visus izdošanas darbus, turpmāk būs ARCHĪVA izdevējs, kam ir visa atbildība par apgāda saimniecību. Līdz ar to Kārļa Zariņa fonds pārvērsts par organizāciju ar saviem statūtiem (tie iespiesti ARCHĪVA IV sējuma otrā izdevumā). ARCHĪVA saimniecību vadīs arī turpmāk pēc līdzšinējiem principiem, ka redaktoram, tehniskiem darbiniekiem un līdzstrādniekiem nemaksā atlīdzību, bet par viena ARCHĪVA sējumu saņemto naudu izdod, lai segtu nākošā sējuma iespēšanas, iesiešanas un pasta izdevumus. Arī turpmāk ARCHĪVS

nebūs komerciāls izdevums, bet kalpos vienīgi līdzšinējam uzdevumam — atstāt nākotnei dokumentāciju par to, ko latvieši veic un ir veikuši. Pēc ARCHĪVA apgāda pārorganizēšanas redaktors aicina talkā minēto mērķu sasniegšanai visus, kas tic Latvijas brīvībai, gan kā līdzstrādniekus, gan kā abonentus.

XIII sējums ir veltīts celtniecībai un tās darbiniekiem. Ievadā diviem īpatnējiem latviešu celtniekiem — Kārlim Pļaviņam un Edvardam Liedskalņiņam — savdabīgā veidā ir pieskāries dzejnieks Gundars Pļavkalns. Latviešu arhitektu seniors profesors Dr. Pauls Kundziņš, izmantojot nelaika prof. Dr. Paula Kampes sastādīto celtniecības leksikonu, raksta par Latvijas celtniecības darbiniekiem piecos gadsimteņos. Arhitekts Kārlis Sātiņš atsevišķos rakstos apcer latviešu organizāciju nekustamos īpašumus trimdā, apskata arhitektu profesiju, sniedzot latviešu arhitektu īsbiografijas, piemin mirušos arhitektus un dod sarakstu par arhitektiem Latvijā. Kopā ar arhitektu Arturu Damrozi viņš apraksta latviešu piemiņas zīmes trimdas zemēs. Arhitekts Roberts Legzdiņš raksta par okupētās Latvijas arhitektūru, arhitekts Voldemārs Ozoliņš — par Latvijas arhitektu biedrību ārzemēs. Mag.oec. Bernhards Epermanis skicē mūsu tagadējā lielākā būvuzņēmēja Jāņa Rīšberga garīgo portretu un pastāsta par viņa darbu. Profesors Dr. Edgars Dunsdorfs apcer līdz šim nepamanītās Latvijas pilsētu īpatnības un atsevišķā rakstā aplēš mūsu sabiedrisko organizāciju nekustamo īpašumu vērtību.

Raksti šoreiz ir bagātīgi ilustrēti. Turpinot tradīciju sniegt zīmētas ģīmetnes, ievietots prof. Dr. P. Kundziņa un arch. R. Legzdiņa portrets, kuŗus zīmējis arhitekts Alfrēds Ginters. Māksliniece Ludmilla Meilerte zīmējusi Jāņa Rīšberga portretu. Sējumu grezno arī Artura Damrozes zīmējuma un Ērika Žilinska gleznas krāsains attēls.

Atšķirā no citiem latviešu periodiskajiem izdevumiem ARCHĪVA atsevišķie sējumi ir veltīti noteiktiem tematiem. Lai sagādātu rakstus par attiecīgo tematu, krājuma redaktoram ir jāuzņemas ļoti plaša sarakste ar eventālajiem autoriem un jāsavāc vajadzīgās ziņas. Šim sējumam saraksti lielum lielā daļā veica arch. Kārlis Sātiņš, izstrādājot un izsūtot arī veidlapas ziņu vākšanai par celtniecības objektiem un arhitektu īsbiografijām. Viņš arī noorganizēja daudzو attēlu pārfotografēšanu. Par šo lielo darbu arch. K. Sātiņš ir pelnījis lasītāju pateicību.

Redaktors

IEVADAM

DIVAS REPORTĀŽAS

I. Pamet novārtā latvieša novēlējumu Albertas provincei
(Par Pļaviņu Kārļa gulkoku ēkām interesējas tikai klaidoņi un huligani)

Edmontona (B.V.) — Savā laikā no Latvijas ieceļojušais Kārlis Pļaviņš Kanādā ticis pie turības un, būdams neprecējies, pirms savas nāves 1969.gadā novēlēja 32.000 dolārus stipendijām mūzikas studentiem no savas dzīvesvietas.

Pļaviņš ziedoja ne vien naudā, bet arī graudā: viņš Albertas provinces lauksaimniecības departamentam studiju aizdevumu fondā jauniešiem, kas dzīvo uz ziemeļiem no 86. ciemata (Township), novēlēja savu zemi ar tās peļņu, reizē cerot, ka arī paša celtās lauku mājas paliks uz paaudžu paaudzēm kā sava veida pieminēklis viņa dzīvei un darbam.

Kā secināms no nesena raksta Edmontonas avīzē, saimniecība tiešām nes ienākumus studiju aizdevumiem, „bet Pļaviņu Kārlis savā kapā droši vien apgriezto, ja redzētu, kā viņa lauku mājas šodien nolaistas”.

Mūsu tautietis, kā izrādās, Ziemeļzvaigznes novadā, dienvidos no Maningas, bijis viens no pirmajiem kolonistiem un, ilgus gadus nostrādājis par mērnieku „Crownest Pass” sektorā, savas farmas robežās uzbūvējis vairākas, t.s., bluku (log) celtnes, kas arī vēl tagadējā nolaistā stāvoklī esot vienreizēja liecība viņa amatnieka mācai. Aiz akmeņi darinātiem vārtu stabiem paceļoties liela māja līdz ar plašu darbnīcu, milzu akmens kamīnu un pirti, kā arī liela kūts cūkām. Tas viss liecinot par varenu izdomu laikam, kad tas celts, bet vecais gulkoku šķūnis pirms kāda gada nenoskaidrotos apstākļos nodedzis līdz pamatiem. Kā varot redzēt, lielajā mājā vismaz pāris reizes pārgulējuši klaidoņi, un te dauzijušies huligani, bet citādi celtnes nav lietotas un pamestas sakrišanai.

Atgādinot viņa pēdējo vēlēšanos palīdzēt studentiem, avīze uzsver, ka Pļaviņš reizē gribējis arī, lai viņa gulkoku ēkas saglabātu kā piemiņu tam pionieru garam un meistarū mācai, kas „palīdzēja uzcelt ziemeļus”. Ļaudis ceļ gulkoku namus arī vēl šodien, bet ne ar tādu prasmi kā Kārlis Pļaviņš, raksta Kanādas avīze. (LAIKS 5.7.1972)

II. Akmenī kalts mīlestības stāsts (Hōmstedas tirdzniecības kameras skrejlapa Florīdā)

Mīlestības stāsti ir daudzkārt stāstīti, bet reti akmenī kalti. Tomēr Dienvidflorīdā, Hōmstedas pilsētas nomalē, apmēram divdesmit piecas jūdzes uz dienvidiem no Maiami, ir mīlestības stāsts akmenī, kas saista un intrigē jebkuŗu apmeklētāju. Tā ir koraļļu klinšu pils, celta divos stāvos desmit akru lielajā laukumā, astoņu pēdu biezām sienām, kas slienā pret debesīm. To visu ir cēlis viens vienīgs cilvēks, kas pats svēra tik tikko 120 mārciņu.

Celtne ir pieminekļis daudzū gadu pacietīgam darbam un demonstrē inženieru prasmi līdzīgu tai, kāda bija piramīdu cēlējiem Ēģiptē un Jūketanā. Tas ir pieminekļis, kas apliecina Edvarda Liedskalniņa mīlestību pret sešpadsmitgadīgo jaunavu, kuŗa viņam atteica kāzū priekšvakarā pirms daudziem gadiem viņa dzimtenē Latvijā. Kaut Liedskalniņš nomira 1951. gadā, viņa smagais darbs, ceļot šo celtni, stāstīs par viņa mīlestību gadusimteņiem. Nespēdams aizmirst savu iecerēto, Liedskalniņš ieceļoja Amerikā 1921. gadā un beidzot apmetās Hōmstedā. Trīsdesmitajos gados viņš sāka celt savu mīlas stāstu akmenī.

Viņš uzcēla divstāvu torņa māju, kuŗā pats dzīvoja. Tajā ir iebūvētas 235 tonnas koraļļu klinšu, neskaitot kāpnēs. Katrs klīnts blukis sver četras līdz sešas tonnas. Pamatstāvā viņš iekārtoja darbnīcu, bet otrajā stāvā bija viņa pieticīgais dzīvoklis.

Skaistā pagalmā, ko aizsargā astoņu pēdu augsta koraļļu siena, viņš izveidoja īpatnēju koraļļu mēbeļu kolekciju. Viņš izkala šūpuļkrēslus, kas sver tūkstošiem mārciņu, bet kas tik jutīgi izbalansēti, ka kustas no visvieglākā pieskāriena. Viņš izveidoja zvilņus, gultas, krēslus, galdus un strūklakas visvisāda veida un lieluma. Kāds trīs-tonnīgs galds ir izveidots kā Florīdas karte, pat ar ūdensbaseinu vidū, kas attēlo Okišobi ezeru.

Apbrīnojami ir arī abi pils vārti. Trīs-tonnīgs trejšķautnains akmens veido vārtus, bet tie kustas viegli uz ass. Tāpat viegli atvēŗami deviņ-tonnīgie vārti dārza dibensienā. Liedskalniņš prata noteikt līdzsvara punktus savā lielajā klinšu veidojumā.

Viņš nekad nevarēja aizmirst savu vienīgo mīlestību, un daudz no tā, ko viņš cēla, bija saistīts ar cerībām, ka viņa iecerētā reiz pie viņa atgriezīsies. Viņš pat izveidoja no koraļļu klīnts pilnīgu

EDVARDA LIEDSKALNIŅA KORAIĻU PILS FLORĪDĀ, ASV

guļamistabas iekārtu, ieskaitot divvietīgu gultu, pāris bērnu gultiņu un šūpuli. Viņš uzbūvēja arī bērnu rotaļistabu, ko nosauca par „Triju lāču alu”. Tajā ir iekārta kā attiecīgajā pasakā.

Lai būtu nojauta par to, ko Liedskalniņš viens pats bez palīgiem padarīja, minēsim dažu viņa darinājumu svaru. Obelisks ir augstākais klints veidojums un sver 28,5 tonnas. Teleskopa pīlārs sver 23 tonnas. Četrās klinšu sienās, pēc lietpratēju vērtējuma, ir iebūvēts 761,25 tonnas korallu. Visas izlietotās klintis Liedskalniņš izraka no zemes, izveidoja un uzcēla gluži viens, nelietojot nekādas komplicētas mašīnas. Lielajās Ēģiptes piramidās lielākais akmens sver 16 tonnas, bet Liedskalniņš lietoja daudzus vēl smagākus. Austrumu sienā ir kāds akmens, kas sver 22 tonnas, bet ziemeļu sienā iebūvēts kāds 28 tonnu smags monstrs. Ir daudz akmeņu, kas sver 15 un 16 tonnu. Lai nekad nenovērtējam par zemu mīlestības spēku!

ARCHĪVA redakcija lūdza Gundaru Pļavkalnu uzrakstīt dzejnieka impresijas par šiem divi celtniekiem — Kārli Pļaviņu un Edvardu Liedskalniņu. Lasītājus visnotaļ varēs interesēt daži fragmenti no Pļavkalna pavadraksta, atsūtot redakcijai lūgto:

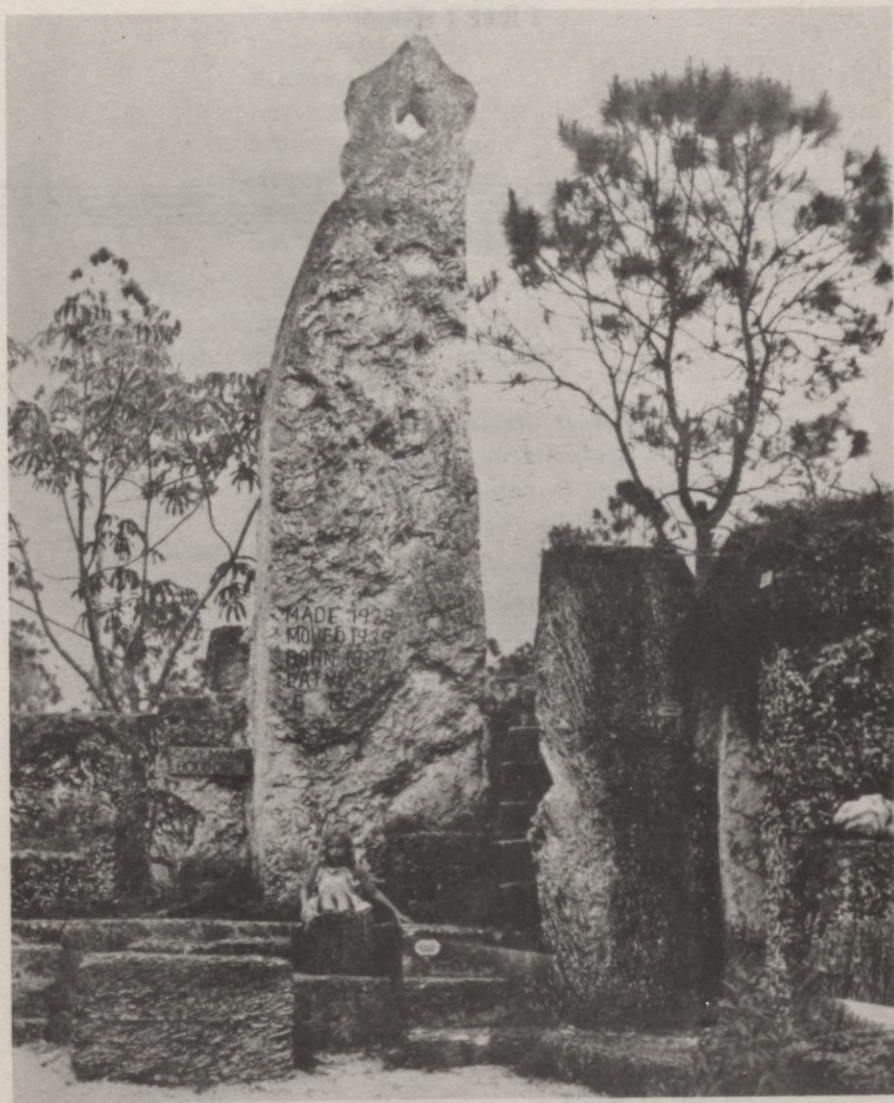
— Pateicos par uzaicinājumu rakstīt par Pļaviņu un Liedskalniņu. . . Ja nu tiešām ļoti daudz zinātu par abu raksturu un dzīvi, varētu rakstīt dzīvi un poētiski; ja tādu pamatīgu zināšanu nav, tad jāļauj vaļā fantāzijai un jāstilizē, atsakoties no reportāžas. Es koncentrējos uz a) postošo notikumu, kas orientēšanos, tā sakot, apgriez otrādi, un b) atšķirību starp dzīvniece (šai gadījumā bruņurupuci) nomaldīšanās situācijā un cilvēka daudz sarežģītāku reakciju būtiski līdzīgā situācijā. Kaut kas no Pļaviņa un samērā pilnīgāk no Liedskalniņa celtniecības aktīvitātēm manā dzejražojumā atspoguļojas, bet. . .

Piezīme: Pieejamie biogrāfiskie dati šeit brangī papildināti. . . tādēļ ne Kārlis Pļaviņš, ne Eduards Liedskalniņš dzejojumā nav saukts vārdā. „Tripticha” pirmā daļa atspoguļo kādu italiešu filmas „Mondo cane” epizodu. . . [Noslēgums] par arābu kaligrafiu un persiešu vai turku tepikīem dod mājienu, ka cilvēks ir pārāk komplicēts, lai aizmaldīšanās tuksnesī katrā ziņā radītu simtprocentīgu postu.

Adelaidē 9.10.1972

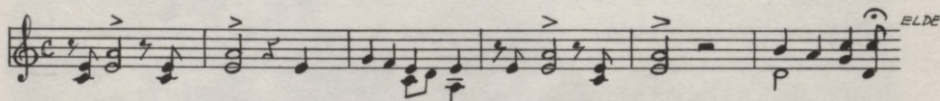
Jūsu G. Pļavkalns —

Šo celtniecībai veltīto ARCHĪVA sējumu tad nu ievada — reportāža, dzeja, mazliet mūzikas un fotoattēli. Eldes nošu iestarpinājumi radušies, mēģinot attēlot savas mūzikālās asociācijas, „Triptichu” lasot.

LIEDSKALNIŅA CELTAIS OBELISKS AR UZRAKSTIEM:
Izgatavots 1928, pārvietots 1939. Dzimis 1887 [jādomā, Liedskalniņa dzimšanas
gads], Latvija, E. L.

TRIPTICHS

I

„Mondo cane”

Pamalē izauga dīvainais mākonis,
Staroja posta starus.
Tad pagaisa ļaunais brīnums,
Un viss it kā pa vecam. —

Vēlāk, daudz vēlāk
Bruņurupucis izkāpa liedagā.
Ilgi un smagnēji rāpoja tālāk,
Svelmainās smiltīs lai ieraustu olas,
Klausīdams dabas ēnaino balsi.

Atceļš būs jauks pēc bažām un pūlēm!

Bet
NOTIKUMS
Apsviedis otrādi
Nojautu kādu, kas bruņurupučus
Vada no aizlaiku bezgalības.

Dzīvei savai
Vesels un gudrs,
Bruņojies labi
Ir bruņurupucis.
Tikai šī jaunā,
Tikai šī ļaunā,
Tikai šī svešādā
KĻŪDA.

Tuksnesī tālāk
Bruņurupucis rāpo,
Zinādams droši,
Kur LABAIS ATCEĻŠ.
Svelme ir baismīga,
Bet drīz tā beigsies;
Zeme naidīga,
Bet drīz varēs peldēt.

Tālāk un tālāk, un tālāk, un tālāk
Bruņurupuci aicina nojauta sena;
Gurstošiem spēkiem
Tas velkas un cīnās
Nākošā signāla gaidās.

SIGNĀLS:
Jūra! Nu jāšak irties!

Droši un līksmi
Sāk bruņurupucis peldēt. —
Bet kaut kas nav labi,
Jo nebeidzas mOKas.

Samulsis galvu ceļ gurdenais gaitnieks,
Raugās ilgi pēc zīmēm labām.
Vai tur augšā sakļaujas mirdzot
Elements valgais un sargājošais? —

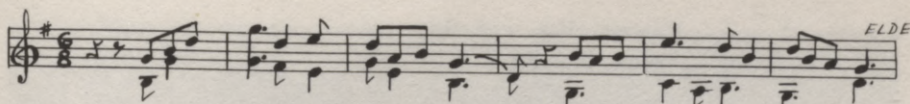
Pāri tik saule un bezgalība,
Svelmi nevaira draudzīgā velga.
Nojauta pamirst un rodas jauna,
Nākot signālam citam un svešam:

VISS IR APLAM! VISS IR VELTI!

Bruņurupucis sadreb un sabrūk smiltīs.

EDVARDA LIEDSKALNIŅA KORAIĻU PILS PAGALMA SIENA AR MĒNESI UN SATURNU

II

Kanādas iebūvietis

Redzētājs redzēs ir cilvēkā
Bruņurupuci,
Tuksnesi,
Jūru. —
Bet cilvēkā maz vienkāršības.

Savādniēks pusaudzis neaizmirst,
Ka vijole nemīl raupjus pirkstus.
Skaņu plūsma tas kailais daiļums,
Kuram nepieskarties nekad.

Pārvērstais izvēlas virzienu svešo —
Aizjūras gāršas un čūskainas prērijas,
Citas vēstures mijkrēšļa vaibstus,
Citas teikas un citus vārdus.

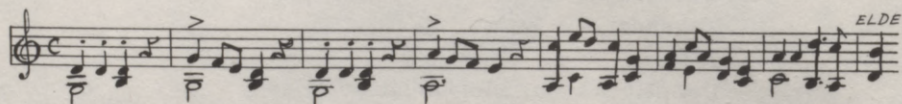
Cita dzīve kā varena saule
Iespiežas gaitnieka gurdenos audos;
Uzmācīgā sapnī mirdz velga;
Nomods kā smilšu nebeidzamība.

Sapņa tuvumā raženi lauki,
Vecpuiša mērnieka gulkoku ēkas.
Dārdoša darbnīcas simfōnija,
Liesmu sonātas akmens kamīnā. . .

Iegūtais
Beidzot dāvana
Mīlestībai —
Netveramai,
Allaž vilinošai,
Allaž jaunai.

Kas pateiks, vai viss
Aplam un velti? —

Cilvēks
Ir ieraksts Alhambras sienā.

III

Florīdas Ludviķis

It kā atdzimis Imhoteps —
Bet drīzāk tomēr
Kā Bavārijas trakais karalis.
Un drusku varbūt
Kā Dante,
Kas vairīgo, smējīgo Beatriči
Ieved grandiozā,
Paša veidotā
Celtnē.
(Ciema Dante? Pagasta Beatriče?)

„Tava būšu tad,
Kad tu viens pats ar savām
Sīkajām rociņām
Uzcelsi man lielu lielu pili. . . ”
Tā pasmējās Mūžīgi Iemīlētā.

Pēc šīs eksplozijas
Viņš
Radikāli mainīja virzienu.

Ēriks Žilinskis

ETĪDE ZILĀ

LATVIJAS VALSTS
BIBLIOTEKA

91-

19.999

Dievišķa komēdija
Sākās Florīdā,
Kad viņš stingri apņēmās celt
Savu Dižo Namu,
Savu nemirstības piramidu,
Savus Neušvānšteinas torņus.

Viens,
Bez faraona strādnieku pulkiem,
Viņš pārvietoja milzu akmens blukus,
Būdams — kā daždien apmātais —
Ir arhitekts,
Ir inženieris,
Ir būvstrādnieks. —
Atcerē allaž
Karaļa sapnis.

Dīvainā pils sāka gaidīt
Skaistumu nemainīgo.

Ciklopu vārti tai rītā
Paklausīs — kā jau allaž —
Grūdienam rotalīgam,
Un viņš to ievedīs teiksmā.
Šis ir tas Labais Atceļš.

(Bruņurupucim jāienirst jūrā;
Zeme un gaiss pieder citiem.)

Kaut valdnieku palasts līksmais
Pārvērtās pieminekli,
Vai tiešām viss velti un aplam? —

Kas zina? — Cilvēka gars
Ir kā musulmaņu paklājs.

Andars Plavkalns

LATVIJAS CELTNIECĪBAS DARBINIEKI PIECOS GADSIMTEŅOS

Pauls Kundziņš

Ši raksta pamatā ir Paula Kampes sastādītais celtnieku leksikons divos sējumos. Dr. arch. Pauls Kampe dzimis 1885. g. 10. aprīlī Korvas pagastā, Vidzemē, kā muižas pārvaldnieka dēls. Tuvumā atradās viņa vectēva lauku sēta ar brāļu draudzes saiešanas namu. Brāļu draudzes gars izpaudās arī Paula Kampes audzināšanā. 1910. gadā Kampe beidz Rīgas politehniskā institūta arhitektūras nodaļu. Viņš kļūst turpat par asistentu, bet 1914. gadā par docentu. Kopš 1920. gada Kampe ir docents Latvijas universitātes arhitektūras fakultātē, 1936. gadā aizstāv disertāciju „Baznīcu celtniecība Vidzemē zviedru valdības pēdējos 50 gados”¹ un iegūst arhitektūras doktora gradu. 1937. gadā viņš ievēlēts par profesoru.

Ar lielu rūpību un neatlaidību Kampe pētījis Latvijas arhitektūru, izvirzīdamies par redzamāko lietpratēju šai nozarē. Publicējis tajā daudz rakstu: Latvijā līdz tās okupācijai pāri par 40 (LU RAKSTOS, IZGLĪTĪBAS MINISTRIJAS MĒNEŠRAKSTĀ, SENATNĒ UN MĀKSLĀ, LATVIJAS ARCHITEKTŪRĀ, LATVIEŠU KONVERSĀCIJAS VĀRDNĪCĀ uc. izdevumos). Pēc emigrācijas uz Vāciju viņš publicējis ap divdesmit rakstu.²

Atstājot dzimteni 1940. gadā, kad Padomju Krievijas armija bija okupējusi Latviju pirmo reizi, Kampem izdevās paņemt līdz materiālus par Latvijas senāko celtniecību, ko viņš bija daudz gados savācis arhīvos un bibliotēkās. Tā viņam emigrācijā radās iespēja paveikt monumentālo darbu, kam veltīts šis apcerējums — leksikonu par Vidzemes un Kurzemes celtniecības darbiniekiem laikā apmēram no 1400. līdz 1850. gadam.³

No dzimtenes līdz paņemtos materiālus Kampe papildināja Vācijā un Zviedrijā. Strādādams pieminēkļu aizsardzības pārvaldē Bonnā, viņš savu brīvo laiku ziedoja, papildinot un sakārtojot savu pasākto darbu. To nobeigt viņam izdevās, kad 1950. gadā viņš izkalpoja pensiju.

Darba publicēšanu darīja iespējamu laimīga sagādīšanās. Vēl Latvijā būdams, Kampe bija nodibinājis kolleģiālas attieksmes ar dažiem arhitektūras vēsturniekiem Zviedrijā, piem., profesoriem:

Sigurdu Kīrmanu (Curman) un Stenu Karlingu, pats arī kādu laiku pavadīdams Stokholmā. 1949. gadā viņš Bonnā saņēma aicinājumu no Zviedrijas kultūrālo sakaru ar ārzemēm veicināšanas institūta papildināt savus pētījumus Stokholmā kā šī institūta viesis.

Strādādams toreiz Stokholmā Tautas dzīves pētīšanas institūtā (Institutet för folklivsforskning), no savas puses pamudināju kollēgu Kampi paņemt līdz viņa darba manuskriptu, ieminēdamies, ka varētu mēģināt panākt tā izdošanu Zviedrijā. Negaidot šāds gadījums radās. Pēc kādas Karaliskās zinātņu akadēmijas (Kungliga vitterhets, historie och antikvitets akademien) sēdes, kur arī P. Kampe bija aicināts piedalīties, akadēmijas prezidents, toreizējais Zviedrijas kroņprincis, tagadējais karalis Gustavs VI (Ādolfs) sarunā ar Kampi aptaujājās par viņa pašreizējo zinātnisko darbību. Tā radās izdevība raksturot topošā leksikona saturu un apjomu, minot, ka tajā ietilpst arī zviedru meistari un būvamatnieki, kas Latvijā strādājuši. Pēc kroņprinča atzinuma, ka šis darbs būtu jāiespiež, sekoja priekšdarbi tā publicēšanai. Līdzekļus atvēlēja Humānitārais fonds (Humanistiska fonden) simt eksemplāru iespēšanai no mašīnraksta rotātoru teknikā. Pārrakstīšanas darbu uzticēja Latviešu palīdzības komitejas Zviedrijā sekretārei Dagnijai Kreicbergai. Pēc pirmā sējuma pavairošanas 1951. gadā iestāde, kas darbu izdeva, to izsūtīja bibliotēkām un zinātniskām iestādēm, kurām, pēc tās ieskata, šis darbs būtu nozīmīgs. Līdzīgā veidā noritējusi arī otrā sējuma izdošana 1957. gadā. Pēc mana nesenā lūguma paziņot man, kādām iestādēm šie izdevumi piesūtīti, saņēmu atbildi, ka tagad neesot iespējams to noskaidrot. Cik zināms, brīvajā grāmatu tirgū šī publikācija nav nokļuvusi. Tā radies stāvoklis, ka iepazīšanās ar šo darbu un tā zinātniska izmantošana ir ārkārtīgi apgrūtināta. Ir gan zināms, ka Zviedrijas galvenajās zinātniskajās bibliotēkās tas ir atrodams.

Pauls Kampe tikai dažus gadus pārdzīvoja šī leksikona — sava mūža darba — iznākšanu. Viņš nomira Bonnā 1960. gada 23. februārī. Sīkākas biografiskās ziņas ir atrodamas viņa piemiņai veltītajos rakstos.⁴

Leksikons aptver celtniecības darbiniekus ļoti plašā apjomā. Tajā atrodami arhitekti, inženieri, būvmeistari (kas bija būvuzņēmēji), mūrnieki, akmeņkaļi, apmetēji, namdari, galdnieki, virpotāji, zāģeri, jumīki, kalēji, atslēdznieki, metalla lējēji, podnieki, stiklinieki,

krāsotāji, gleznotāji, skulptori, zīmētāji, mērnieki, dārznieki, ērģeļu būvētāji, torņu pulksteņu taisītāji un citi celtniecībā nodarbināti amata pratēji.

Leksikona nosaukumā nospraustās laika robežas (no 1400. līdz 1850.g.) nav stingri ievērotas: ir ziņas par kādu meistaru pirms 1400. gada, bet daudz lielākā skaitā minēti darbinieki, kas avotos parādījušies pēc 1850. gada.

Abos sējumos, kas iekārtoti vienādi, celtniecības darbinieku vārdi un viņu darbi kārtoti chronoloģiskā secībā, personu vārdus tekoši numurējot atkarā no gada, kad tie parādījušies avotos. Otrajam sējumam ir sava tekoša numerācija pēc tā paša principa, bet, ja tur atzīmētās personas minētas jau pirmajā sējumā, pie viņu vārdiem iekavās pievienots attiecīgais numurs.

Šim chronoloģiskajam sarakstam seko darbinieku alfabētiskais saraksts. Tajā atzīmēts katra darbinieka numurs chronoloģiskajā sarakstā ar attiecīgo gadaskaitli iekavās, kā arī arods un tautība vai cilme, ja šie dati ir zināmi. Pirmā sējuma nākamajā sarakstā ir sakārtoti darbinieku vārdi pēc viņu tautības, cilmes vai dzimtenes. Šai sarakstā pie vārdiem atzīmēti numuri un gadi, kas attiecīgajiem vārdiem pievienoti chronoloģiskajā sarakstā. Otrajā sējumā nav saraksta pēc darbinieku tautības. Abus sējumus noslēdz plašs alfabētisks rādītājs, kurā ietilpst leksikona tekstā minētās pārējās personas, kā arī vietas, celtnes, lietas un notikumi, ar norādījumiem uz attiecīgajām lappusēm.

Pirmā sējuma ievadvārdos autors raksturo leksikona tapšanas gaitu un noslēgumā, kā arī otrajā sējumā ar pateicību piemin personas, kas viņam darbā un tā publicēšanā palīdzējušas. Ievados minēti arī avoti, kur leksikonā ievietotās ziņas iegūtas: pirmajā sējumā tie bijuši lielāko tiesu Latvijas archīvu krājumi, bet otrajā sējumā preses ziņas un cita literatūra. Darba apjomu raksturo sējumu lappušu skaits: pirmajā sējumā ir 645 folijas lappuses, otrajā sējumā 700 folijas lappuses, tātad viss darbs kopā aptver 1345 lappuses.

Pievēršoties darbā sniegtajām ziņām, nākas atzīt, ka tās ir ļoti daudzpusīgas, bet lietišķīgi pasniegtas, kondensētas, precīzi datētas un dokumentētas, minot avotus. Savāktajos datos ir atrodami norādījumi ne tikvien par darbinieku veikumiem, bet arī par viņu pašvaldības organizācijām — „amatiem”, viņu aroda apmācību, tāpat

par viņu sabiedrisko stāvokli un personisko dzīvi, dažkārt minēta arī viņu ģeneāloģija. Ļoti nozīmīgas ir ziņas par darbinieku tautību, resp. cilmi.

Vispārējā pārskata dēļ vispirms atzīmēšu iegūto datu sadalījumu pa gadsimtiem, minot celtniecības darbinieku skaitu atsevišķos gadsimtos, par kuriem ir iegūti dati. Darbinieku kopskaits, pēc leksikona numerācijas, pirmajā sējumā ir 2633, otrajā sējumā 4031, kopā 6664. Faktiskais skaits tomēr ir mazāks, jo otrā sējuma kārtējā numerācijā ietilpst arī ap 490 darbinieku, kas minēti jau pirmajā sējumā, bet — no otras puses — ir ap 50 darbinieku, kas neietilpst tekošā numerācijā, bet pievienoti iepriekšējam numuram ar indeku A. Sadalot darbiniekus pēc leksikona numerācijas pa gadsimtiem, rodas šāda aina:

Celtniecības darbinieku skaits pa gadsimtiem

Gadsimts:	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	Kopā
I sējumā	1	24	31	1112	1101	364	2633
II "	1	21	75	392	1068	2474	4031
Kopā	2	45	106	1504	2169	2838	6664

No šī kopskaita augšā minēto apstākļu dēļ nākas atvilkt 490—50, t.i., 440. Tātad leksikonā ietvertu celtniecības darbinieku faktiskais skaits būtu ap 6224.

Kā redzams, skaitļi pa gadsimtiem sadalās ļoti nevienmērīgi. Liekas, ka maiņas slēpjas ne tikvien celtniecības apjoma svārstībās, bet arī tās darbinieku dokumentācijā un dokumentu saglabāšanā. Lēcienam no 16. uz 17. gadsimtu iemesls varēja būt arī politiskas un kultūrvēsturiskas pārmaiņas, kas radās, sākot ar, t.s., zviedru laikiem, kuri sekoja pārdzīvotajiem karu postījumiem.

Latviešu tautas kultūrvēsturei ļoti nozīmīgas ir ziņas, kas parādās celtniecības darbinieku sašķirojumā pēc tautības, resp. cilmes. Leksikona I sējumam autors pats ir pievienojis sarakstus par katras tautības darbiniekiem, bet no II sējuma esmu to izdarījis atlieksmē uz latviešu darbiniekiem. Kā jau leksikona ievadā norādīts, ne vienmēr ir iespējams noteikt darbinieku tautību, ja tā avotos nav īpaši atzīmēta. Sevišķi latviešu vārdi vācu rakstībā ir bijuši pakļauti visādām pārgrozībām; gadās, ka daži uzvārdi bijuši vienādi tiklab

latviešiem, kā vāciešiem, un dažkārt darbinieki nosaukti tikai priekšvārdos, kurus var attiecināt uz abām tautībām. Ir tomēr krietna daļa avotu, kur darbinieku tautība ir tieši dokumentēta.

Atsaucoties turpmāk uz piemēriem, savā pārskatā esmu pie darbinieku vārdiem atzīmējis numurus, ar kādiem viņi ir apzīmēti chronoloģiskajā sarakstā; skaitļi: I un II apzīmē leksikona sējumus, bet iekavās iekļautie skaitļi — gadus, kad personas pirmo reizi parādās izmantotajos avotos. Avotos minēto personu vārdu rakstība šai pārskatā burtiski atbilst avotos lietātajai.

Lai būtu minēti daži piemēri, kas raksturo grūtības noteikt darbinieku latviešu tautību pēc viņu vārdiem. Ar I 186 (1632) minēts „Hans Reyter”, resp. „Reuter, John (Hans)”, bet turpat atzīmēts, ka viņa brālis bijis „Andreas Jatneek”. Tālāk I 229 (1637) teikts, ka „Jatneek (Jatneeks, Jahtneek) — Reuter, Jahn (Hans)”, mūrnieku amata meistars, bijis latvietis. Cits piemērs: I 187 A (1632) namdaŗa „Kies (Kiess), Hans” tēvs ir namdaŗu amata vecākais, bet citur viņa dēls nosaukts „Hans Kitz”. I 10 (1407) mūrnieks „Svarte Klavs” agrākajās vācu publikācijās minēts kā varbūtējs latvietis — Melnais Kļavs, bet leksikonā viņš pie latviešiem nav pieskaitīts.

Augšējie piemēri rāda, ka priekšvārdu latviskā versija mainās ar vācisko. Vēl atzīmējams, ka gadījumi, kad darbinieki nosaukti tikai priekšvārdos, ir biežāki senāko laiku dokumentos, piemēram, I 3 (1407) „Hans”, I 5 (1407) „Jakob”, I 6 (1407) „Peter”. No darbinieku skaita, kas tādā veidā dokumentos minēti, gan liela daļa būs bijusi latviešu tautības, jo vāciešiem daudz agrāk par latviešiem bija stabilizējušies uzvārdi.

No prāvā skaita celtniecības darbinieku, kas minēti leksikona pirmajā sējumā, sarakstā pēc tautībām atzīmēts 391 latvietis, 366 vācieši, 122 krievi, 93 igauņi, 85 zviedri, 26 poļi un lietuvieši, 20 italieši, 17 austrieši un ungāri, 14 šveicieši, 6 franči, 4 libieši. Šis saraksts tomēr nesniedz galīgos datus par tautību faktisko sastāvu, jo, piemēram, Krievijas, Igaunijas un Polijas un Lietuvas nodalījumā sastopami arī tādi darbinieki — latvieši, kas šais kaimiņzemēs kādu laiku strādājuši, bet minēti arī sarakstā starp latviešiem. Šī nekonsekvence tomēr negroza faktu, ka celtniecības darbinieku skaitā šī leksikona dokumentos latvieši atrodas pirmajā vietā, pārsniedzot vāciešu skaitu. Šāds konstatējums atspēko literātūrā par Latvijas

vēsturisko celtniecību līdz šim pausto uzskatu, ka latviešu līdzdalībai tajā bijusi maza nozīme. Pat no visu tautību kopskaita latviešu skaits sasniedz ap 33 %.

Ja šos latviešu tautības celtniecības darbiniekus sašķiro pēc arodiem, pirmā sējuma dati rāda šādu ainu: minēti 173 mūrnieki, 141 namdaris, 21 kalējs, 17 dārznieki, 14 galdnieki, 5 jumīki, 4 atslēdznieki, 4 būvmeistari, 3 krāsotāji, 2 metalla lējēji, 1 zvanu lējējs, 1 zāģeris. Mūrnieku un namdaŗu starpā bija vairāki „baznīcu” mūrnieki vai namdaŗi. Šāds apzīmējums liekas norādām, ka attiecīgie darbinieki šo nosaukumu bija ieguvuši ilgstošā darbā, ar savu amata prasmi un uzticamību. Četri minētie būvmeistari būs bijuši patstāvīgi celtnieki — būvdarbu vadītāji, spējīgi uzņemt visus ar celtniecības uzdevumiem saistītos tehniskos un saimnieciskos pienākumus.

Lai gūtu pilnīgāku ieskatu to laiku latviešu amatnieku darbības veidā, viņu amata organizācijās, kā arī viņu personiskajā dzīvē, esmu mēģinājis no visa plašā leksikona pirmā sējuma materiāla iegūt paraugam datus no kāda tur dokumentēto laikmetu izgriezuma, izvēloties posmu no 1600. līdz 1650. gadam. Leksikonā atzīmētajās ziņās par šiem 50 gadiem minēti 82 latviešu būvamatnieki: 49 mūrnieki, 27 namdaŗi, 5 jumīki, 1 galdnieks. No tiem visi pieci jumīki un galdnieks darbojušies Jelgavā, pārējie Rīgā. Vārdi, kādos tie dokumentos ir nosaukti, liecina, ka latviešu vārdu un uzvārdu rakstība arī tai laikā bijusi ļoti svārstīga, piemēram: I 106 (1623) „Cessenek—Czessinex—Zessinek, Heinrich”, namdaris; I 236 (1638) „Gauring—Gaurig—Gaurx—Gauvers, Henrich—Hendrik”, mūrnieku amata meistars; sevišķi dīvaini fōnētiski ir uzrakstīti I 337 (1647) „Karklinks, Jahn”. Zīmīgas ir ziņas par sasniegtām amata pakāpēm: no 49 mūrniekiem kā amata vecākie (amata organizācijas vadītāji) minēti 9, kā amata meistari 34, tāpat atlikušie 6 būtu pieskaitāmi pie „zellu” un mācekļu kategorijas. No 27 namdaŗiem turpretim kā amata vecākie minēti četri, bet kā amata meistars, zellis vai māceklis nav minēts neviens.

Latviešu mūrniekiem un latviešu namdaŗiem sava aroda organizācija Rīgā pastāvēja jau 17. gs. sākumā.⁵ Leksikona dati norāda, ka šo aroda organizāciju dalībnieki ļoti centušies kļūt par meistariem, no kuŗu vidus savukārt tika ievēlēti amata organizācijas vadītāji — amata vecākie. Pēc statūtiem, šais latviešu jeb „nevācu” organizācijās nācās uzņemt arī vācu un zviedru tautības amatniekus. Šo

noteikumu dēļ radās nopietna nesaprašanās ar vācu tautības amata brāļiem, kas vairākkārt centās nodibināt paši savas amatu organizācijas. Bet pašvaldību darbu iegūšanā un veikšanā vācu amatniekiem priekšrocības bija nodrošinātas. Tā Rīgas pilsēta, Pēterā baznīcas torni ceļot, tikai apstākļu spiesta, 1686. gadā bija ar mieru, ka būvdarbu vadītājs meistars nodarbina ne vairāk par 15 latviešu mūrnieku no viņu organizācijas, ja viņam neizdodas nodrošināties ar vācu mūrniekiem.⁶

Par latviešu mūrnieku apmācību 1600—1650. gadā leksikonā minēts daudz gadījumu, kad mūrnieku amata meistari — latvieši savas tautības mācekļus apmācījuši līdz meistara grada iegūšanai. Piemēram, I 166 (1627) „Sproge, alias Wahren, Karsten” par meistariem izskolojis mācekļus, sauktus „Schuje”, I 227 (1643) „Jürgen Duve (Duij)”, „Matthias Musch” un „Hinrich Kyse (Kies)”; I 189 (1632) „Musch, Gert”, par meistaru kļuvis, latviešu amata meistara I 192 (1632) „Matz Ulp” apmācīts. Šis „Musch” savukārt par meistariem izskolojis kā savus tautiešus, tā vāciešus „Hans” un „Gert Gärst, Jakob Sproge, Michael (Michel) Jugels (Jugal, Jügel, Juggel)” un „Bartel Butler”. Gadās gan arī, ka kādu latviešu meistaru apmācījuši vācu meistari, piemēram: I 190 (1632) „Pissik (Pisitz), Hans” mācībā gājis pie vācu meistara „Bertel Bormann”.

Savās aroda organizācijās latvieši ieņēma ne tikai vadītājas vietas, bet tur bija arī citi amati, kas viņiem bija izpildāmi, piemēram, kļūstot par piesēdētājiem vai ziņnešiem. Mūrnieks „Pissik, Hans” gan statūtos paredzētajā veidā no ziņneša amata atpircies ar mucu alus. Bija gadījumi, kad ziņneši no aroda organizācijas saņēma pāri kurpju. Tādas, piemēram, izsniegtas ziņnesim, mūrnieku amata meistaram I 216 (1640) „Swickuls (Sweykul)” un pat arī pašam amata vecākajam I 135 (1633) „Jan Putning”, „sekojot teicamai paražai”. Šim vecākajam 1637. gadā no amata lādes izmaksāts arī pabalsts 7 dālderu apmērā pēc nelaimes gadījuma darbā. No otras puses, iekļūšana amata meistaros bija saistīta ar izdevumiem. Piemēram, par mūrnieku I 302 (1643) „Auts, Gert” teikts, ka viņš „iepircies amatā”.

Amata organizācija no savas puses raudzījās, lai tās dalībnieki visur rīkotos pēc labiem tikumiem, kas toreiz gan nebija nekādi izsmalcinātie. Tā namdari I 127 (1623) „Libeth, Jan” apsūdz, ka viņš sevi apgānījis, novācot kādu kritušu zirgu. Mūrnieku amata vecāko

I 111 (1623) „Gulbe, Matz” meistars I 134 (1623) „Otte (Otto, Ottes)” nolamā, nosaucot viņu par „sunpirss”. Tas pats „Otte”, būdams mūrnieku amata vecākais, 1631. gadā žūpības dēļ tiek no amata atcelts. Namdaris I 187 A (1632) „Kies (Kiess), Hans”, latvietis, nolamā vācu namdara sievu. Namdari I 178 (1630) „Krus, Michel” amata organizācija liedzas uzņemt par biedru, iekāms viņš nebūs pārtraucis sakarus ar „personu nelabā slavā”. Namdaris I 162 (1627) „Ausing, Jacob” sodīts par to, ka kļuvis „pirms laika” par tēvu, un viņa sievai noliegts satikties ar „amata māsām”.

No cerīgākām ziņām izriet, ka arī viens otrs no latviešu amatniekiem sekojis atzīstamām amata tradīcijām un devies uz citām zemēm, lai tur papildinātu savas zināšanas un amata prasmi. Tā latviešu mūrnieku zellis I 854 (1689) „Rosse, Jakob” devies uz Vismaru, mūrnieks I 789 (1685) „Fritz, Johann” uz Lībeku, bet mūrnieks I 489 (1668) „Sassau, Jürgen (Gregor)” uz Stokholmu. Mūrnieks I 150 (1623) „Wittasch, Simon” kļuvis par amata meistaru, atstājis Rīgu (nav minēts, uz kuriem devies) un atgriezies pēc četriem ārzemēs pavadītiem gadiem.

Latviešu meistari ar pieredzi, kuņus sauca par būvmeistariem, patstāvīgi veica celtniecības darbus kā atbildīgi būvuzņēmēji. Piemēram, namdaris I 215 (1634) „Sutt, Hans” uzņēmies uzcelt dzīvojamo ēku kādam namniekam, vārdā „Baehrs”.

Latviešu meistaru stāvokli arī raksturo ziņas, ka vairāki no viņiem bijuši namīpašnieki, kam mājas atradušās mūrīem apjostajā pilsētas daļā. Citiem piederējuši apbūves gabali, piemēram, mūrnieku amata meistars I 160 (1646) „Musch, Hans” tādu bija ieguvis Jēkaba baznīcas zemē, bet viņa amata brālis I 236 (1638) „Gauring, Heinrich” bija kāda pilsētas mūra „loka” (Schwibbogen) īpašnieks starp Audēju ielu un Jāņavārtiem.

1600—1650. gada datos ir arī laba tiesa ziņu par šo celtniecības darbinieku ģimenes apstākļiem: bērnu kristībām, miršanas gadījumiem un meistaru atraitnēm, kas nereti ar agrākiem mācekļiem vai, apprecot kādu no vīra izskolotajiem meistariem, turpinājušas mantoto pasākumu.

Latviešu meistaru centība un ar to iegūtā turība izpaudās arī viņu pūlēs sagādāt saviem dēliem plašāku izglītību. Ir norādījumi, ka šādas cilmes latvieši iekļuvuši arī augstskolās. Arī par pazīstamo

latvieti, mācītāju Jāni Reiteru tā domā. Ir zināms, ka viņš Tērbatas universitātē iestājies 1650. gadā kā „Johannes Rytter, Rigensis”.⁷ Par viņa dzimšanas gadu, kas līdz šim nav noskaidrots, varētu pieņemt 17. gadsimta trīsdesmitos gadus. Ap to laiku, pēc leksikona datiem, Rīgā darbojās namdaris I 186 (1632) „Reytter, Hans” un mūrnieku amata meistars I 229 (1637) „Jatneek—Jatneeks—Jahtneek—Reuter, Jahn”. Šāda mainīga uzvārda rakstība varētu apstiprināt domu par mācītāja Reitera izcelšanos Rīgas latviešu amatniekos.

Latviešu meistari nereti centās vāciskot uzvārdus, jo viņi vai viņu senči parasti bija izbēguši dzimtļaudis — zemnieki, kas meklēja patvērumu Rīgas pilsētā, ko tā piešķīra viena līdz divu gadu laikā. Tā kā muižnieki šai laikā visādi centās panākt viņu izdošanu, pār-bēdzēji daudz pūlējās sagādāt liecības, ka viņi ir brīvzemnieki vai cēlušies no lībiešiem, piemēram, namdaŗu amata vecākais I 100 (1622) „Schilling, Matthias”. Tādos gadījumos vācu uzvārdi bija noderīgi, bet nereti arī ievadīja piesliešanos vācu namnieku kārtai.

Ziņas, kas šeit sniegtas par celtniecības darbiniekiem, latviešiem, no leksikona pirmā sējuma nelielā laika izgriezumā, neaptver datu nozīmīgumu krājumā. Piemēram, ziņas par darbiniekiem bieži pieminētas celtnes, gar kuŗām viņi strādājuši, tādā ceļā tos konkrēti un cieši iesaistot Latvijas vēsturiskās arhitektūras gaitās un tās attīstībā. Leksikonā ietverta ziņu bagātību var īpaši apjaust, ņemot vērā, ka paraugā aplūkota tikai neliela daļa no laikmeta plašuma, ko tas aptver.

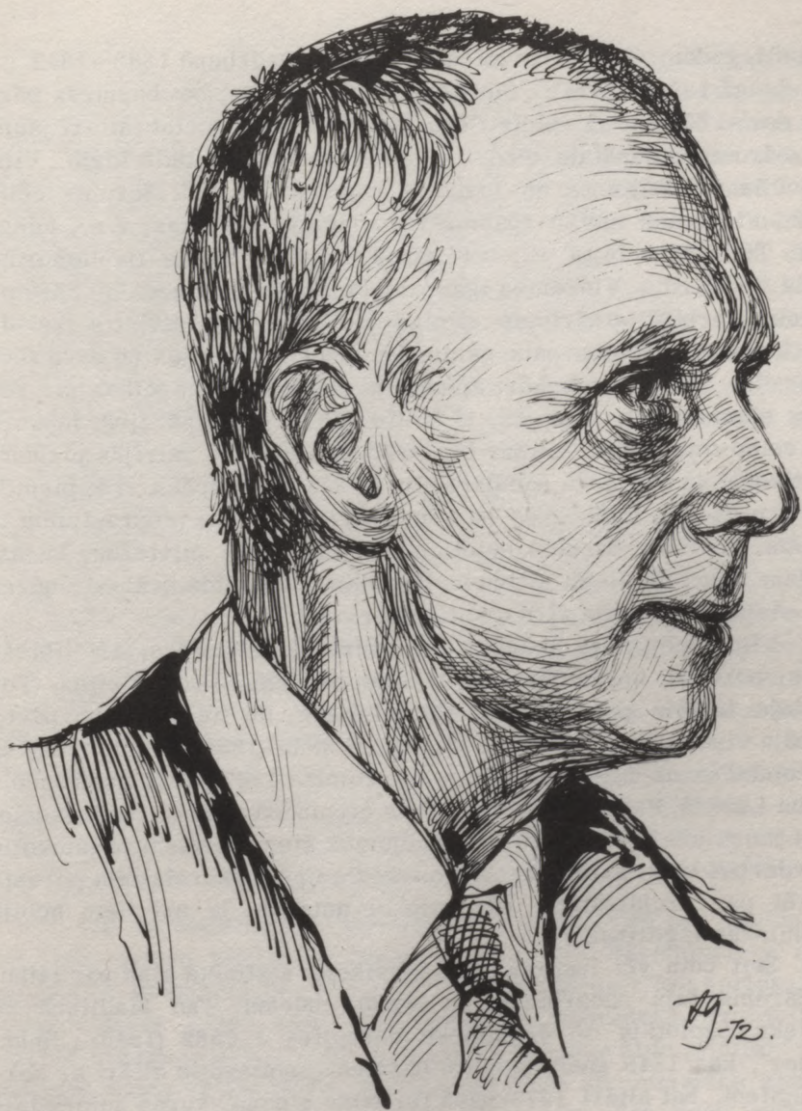
No pirmā sējuma vēl atzīmējami daži dati ar plašāku kultūr-vēsturisku nozīmi. Chronoloģiskajā sarakstā ar I 30 (1521) minēts vācu renesanses dižmeistars Albrechts Dīrers (Dürer) no Nirnbergas kā Māras kapellas altāŗa gleznas autors Rīgas Pēterŗa baznīcā. Piezīmēts, ka, uzturoties Rīgā, viņš uzzīmējis arī dažas Vidzemes sievietes viņu raksturīgajos tērpos. Zīmējumi reproducēti vairākos izdevumos.⁸ Šī interesantā ziņa tomēr noraidāma, par ko aizrādīts leksikona papildsējumā II 23 (1521). Pirmajā sējumā ir arī ziņas par līdz šim zināmiem pirmajiem latviešu celtniekiem, kas patstāvīgi darbojušies arī ārpus savas dzimtenes robežām: I 521 (1671) „Anzing, Mattias”, mūrnieks un kapteinis no Rīgas, latvietis; 1671. gadā uz-cēlis Archangelskā, Krievijā pie Ledusjūŗas, tirdzniecības namu — pagalmu. Turpat miris. Šie dati aizgūti no literātūŗas⁹ un vairākkārt

pieminēti latviešu publikācijās, bet pilnīgākas ziņas par Anciņa cilmi un darbību līdz šim nav izdevies iegūt. Tāpēc būtu svarīgi pārbaudīt pirmavotus, no kuriem šīs ziņas smeltas.

Līdzīgā veidā radusies skopā ziņa par otru 17. gadsimta patstāvīgo latviešu tautības celtnieku I 657 (1677) „Grabing, Jürgen”, Rīgas mūrnieku, kas zviedru ģenerālgubernatora Delagardija uzdevumā 1677. gadā uzcēlis mūra baznīcu Andros pie Pērnavas. Arī šī ziņa smelta no kādas publikācijas.¹⁰ Šī celtnieka cilmes noskaidrošanā varbūt varētu palīdzēt daži citi leksikonā minēti dati: tur atzīmēts latviešu mūrnieks Rīgā ar līdzīgu uzvārdu: I 733 (1681) „Grabbing (Grabbe), Jakob”, kas 1681. gadā kļuvis par amata meistaru un uzcēlis vairākus privātnamus Rīgā, bet pēc viņa nāves 1707. gadā viņa atraitne turpinājusi uzņemties būvdarbus, ko veikuši viņa izskoloti zēli. Varētu likties, ka šie divi Grabiņi ir identiski, jo viņu darbības laiks saskan, bet dokumentos, kā zināms, viena un tā pati persona nereti minēta atšķirīgos priekšvārdos, ko varētu attiecināt arī uz „Jürgen” un „Jakob”. Šādā gadījumā gan rastos problēma baznīcas celšanas hronoloģijā: pēc augšējiem datiem nāktos secināt, ka tā būtu uzcelta 4 gadus agrāk, pirms tās cēlējs kļuvis par amata meistaru, kas maz ticams. Varētu pieņemt, ka abi meistari bijuši radi, kā tas toreizējo latviešu amatnieku starpā bieži gadījās.

Radniecības saites droši vien būs pastāvējušas vismaz starp dažiem no mūrniekiem ar uzvārdu „Musch”, no kuriem veseli 11 minēti leksikona pirmajā sējumā no 1626. līdz 1689. gadam, tātad 63 gadu posmā. Tie atrodami ar šādiem numuriem: I 160 (1626), I 169 (1628), I 189 (1632), I 212 (1634), I 231 (1632), I 318 (1645), I 400 (1660), I 410 (1661), I 451 (1665), I 570 (1673), I 836 (1689).

Pusotra simta gadu vēlāk pēc pēdējā šeit minētā mūrnieka Mušas ar plašām baznīcu būvēm Vidzemē kļuva pazīstams un iecienīts celtnieks, pēc izcelsmes lībietis, kas vairākās paaudzēs bija jau pilnīgi iekļāvisies latviešu tautā. Tas bija I 2557 (1839) „Pohdin—Sahrum, Mahrz” no Podiņu mājām, Priekuļu pagastā pie Cēsīm, kas kļuva par iegātni tuvējās Sārumu mājās, sauksdamies pēc tam par Sārumu. Par viņa personu un darbību plašu pārskatu sniedzis A. fon Hāgemeisters vācu laikrakstā DAS INLAND 1858. gada 41. n-rā, bet vēlāk par viņu vairākkārt rakstīts latviešu literātūrā.¹¹ Sāruma (1799—1859) pirmais lielākais darbs bija ev. lut. baznīca Drustos, ko viņš cēla no 1835.

PAULS KUNDZIŅŠ
Zīmējis Alfrēds Ginters

līdz 1837. gadam. Sekoja baznīcas jaunbūve Dzērbenē 1839—1842. g., Vecpiebalgā 1840—1845. g., Smiltēnē 1857—1859. g., bet baznīcas pārbūves darbu Sārums ir veicis Cēsu Jāņa baznīcā, uzceļot tai arī jaunu torni (Sāruma darinātais modelis godalgots kādā izstādē Rīgā). Viņš pārbūvējis arī Rūjienas un Trikātas baznīcu. Turklāt Sārums cēlis vairāku Vidzemes muižu īpašniekiem dzīvojamās ēkas, t. s., kungu mājas. To skaits bijis 13, bet vārdā minētās vietas ir: Jumurda, Sigulda un Karula (Vidzemes igauņu daļā, Viljandi draudzē). Sāruma celtnieka darbībā atkārtojas zīmīgā parādība, ka latvietis izskolo latvieti amatā. Sārums pats galdnieka arodu iemācījās no sava tēva Jāņa Podiņa, bet pats savukārt apmācījis dažādās celtniecības nozarēs lielāku skaitu lauku jauniešu, tā ka tie vēlāk varēja pārzināt jebkuru darba veidu viņa būvēs. Pat par būvstrādniekiem viņš vairījās pieņemt cittautiešus, kaut krievu namdari bija lētāks darbaspēks. Tā, piemēram, līgumā par Dzērbenes baznīcas būvi pēc viņa pieprasījuma ir atzīmēts, ka viņš, baznīcu ceļot, nodarbinās tikai latviešus, kā arī nepieļaus būvvietā lietāt alkoholu. Sārums, audzināts brāļu draudzes garā, vispār bijis goda vīrs ar stingru morāli.

Viņa spējīgākie mācekļi bija divi Jāņi Kampes, arī lībiešu cilmes, no Cēsu apkārtnes, kas bija apprecējuši viņa pameitas. Tos viņš bija iecēlis par saviem mantiniekiem, un tie pēc viņa nāves turpināja viņa darbus. Viens no viņiem, II 3885 (1854), bija iemanījies arī projektēšanas darbos un pēc paša projekta 1867—1871. gadā uzcēla baznīcu Lubānā. Par Trikātas baznīcas atjaunošanu 1875. gadā, uzceļot tai arī jaunu jumtu, atzīmēts, ka zīmējumus šiem darbiem pagatavojis un būvdarbus veikt uzņēmis „Architekt Campe”. (Toreiz bija parasts apzīmēt par architektiem būvprojektu autorus, ja arī tiem nebija akadēmiskās izglītības.)

Šeit būtu vēl iespraužama leksikonā atzīmētā ziņa par laiku, kad Sārums bija nodarbināts ar savām būvēm. Tad Madlienā kā galdnieks, skolotājs un ērgelnieks darbojies I 2582 (1845) „Huhn, Theodor”, kas 1845. gadā turienes baznīcai pagatavojis altāri ar kokgriezumiem. Šai altārī 1872. gadā ievietota glezna, kuŗas autors bija Hūna dēls Kārlis Teodors Hūns, Pēterpils mākslas akadēmijas profesors, starptautiska slavenība latviešu mākslas vēsturē.¹²

Pievēršoties tieši leksikona otrajam sējumam, no kuŗa dažas ziņas jau iepriekš minētas, vēlreiz jāaizrāda, ka tas savā iekārtā

visumā atbilst pirmajam sējumam. Trūkst tikai pēc tautības vai cilmes sakārtota celtniecības darbinieku saraksta. Satura ziņā toties otrais sējums no iepriekšējā atšķiras diezgan jūtami. No vienas puses tas ir pirmā sējuma papildinājums, sniedzot jauniegūtas ziņas par pirmajā sējumā minētiem darbiniekiem (tādā gadījumā otrā sējuma tekošai numerācijai pievienots numurs, ar kādu tie apzīmēti pirmajā sējumā). No otras puses, atšķirībā no pirmā sējuma, dati no arhīviem sniegti samērā maz, pārsvarā ir ziņas no publikācijām. Ir minēts vairāk vietu, sevišķi Kurzemes, Zemgales un Vidzemes provinciālajos centros. Ļoti pieaudzis 19. gadsimta darbinieku skaits: pirmajā sējumā to ir 365, bet otrā sējumā 2457; pārsniedzot 1850. gada robežu, otrajā sējumā minētas 917 personas, kamēr pirmajā sējumā tikai 7. Samazinājies latviešu vārdu skaits.

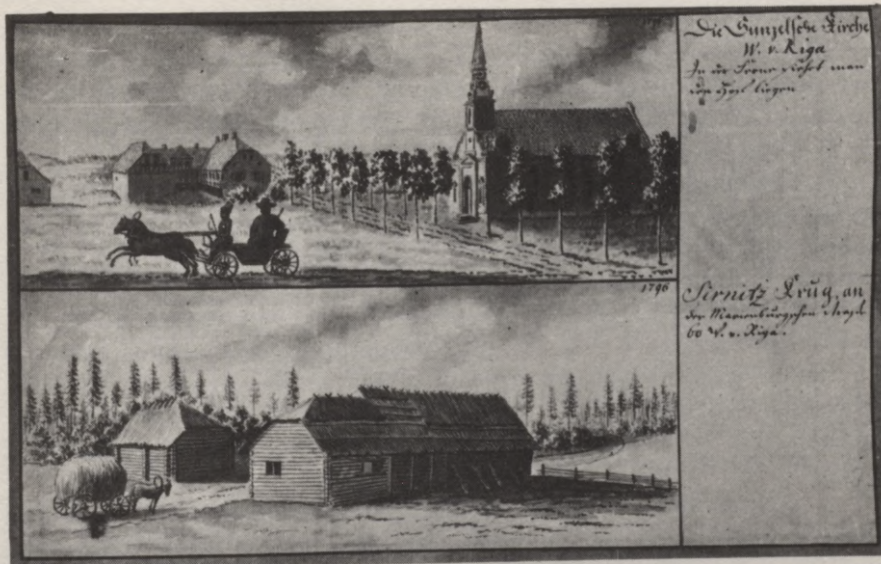
Šīs atšķirības izskaidrojamas ar sašaurināto pētījumu veidu, ar ko autoram nācās apmierināties, turpinot darbu pēc tam, kad pirmajā sējumā bija jau ietverti materiāli, ko viņš Latvijā miera laikos bija savācis arhīvos un citos krājumos. Pēc pirmā sējuma iznākšanas viņš spēja tos tikai nedaudz papildināt Vācijas un Zviedrijas arhīvos. Ziņas otrajam sējumam ir iegūtas lielāko tiesu no publikācijām, kas bija atrodamas bibliotēkās svešumā. Tā kā šo darbu autori bija pārsvarā baltvācu cilmes, tajos maz ievērota latviešu līdzdalība Latvijas celtniecībā.

Bet ir arī izņēmumi. Tā, piemēram, godam minams A. fon Hāgemeisters, kas cēlis gaismā latvieša Dāvida Mollera celtnieka gaitas,¹³ un H. fon Hāgemeisters, kas īpašā brošūrā, kā arī laikrakstā DAS INLAND ir aprakstījis Mārča Sāruma dzīvi un darbību.¹⁴

Tā kā leksikona otrajā sējumā II 1488 (1796) par Dāvidu Molleru atrodamas tikai īsas ziņas, tad šeit pēc Hāgemeistera raksta sniegts šī apbrīnojamā vīra sīkāks raksturojums. Cēsu apriņķa Veismaņu muižas Ūbeļu sētā 1756. gadā tās saimnieka, dzimtcilvēka, ģimenē piedzima dēls, ko nosauca par Dāvidu (uzvārdu „Moller” viņam piešķīra daudz vēlāk). Tēvs, būdams galdnieks un mucinieks, apmācīja Dāvidu jau zēna gados šais amatos. Ganos ejot, zēns, laiku kavēdams, pasāka vietējās upes krasta iezī kalt sili, kas uztvēra avotu ūdeņus un izveidoja ūdenskritumu. Novērojis muižas dzirnavās ūdensrāta darbību, Dāvids pagatavoja tādu samazinātā veidā savam ūdenskritumam un panāca, ka ritenis labi darbojās. Nejauši muižas īpašnieks

barons Veismans (Weissmann von Weissenstein) dabūja šīs rotal-dzirnavas redzēt. Aprunājies ar Dāvida tēvu, viņš zēnu nodeva mācībā pie muižas galdnieka, kur tas dažos gados izmācījās arī par namdari un sāka strādāt muižā dažādos būvdarbos, arī ierīkojot dzirnavas. Barons Veismans, būdams sapieŗu pulkvedis, kam Rīgā bija uzticēti Daugavas rēgulēšanas darbi, aicināja namdari Dāvi, kas bija jau parādījis savas spējas ūdensbūvēs, pie sevis uz Rīgu. Tur Dāvids kā meistars ar 24 palīgiem nostrādāja, Daugavu rēgulējot, 9 gadus. Pēc tam viņš ieguva Veismaņu muižas nolaistās dzirnavas un izbūvēja tās no jauna. Pēc pulkveŗa Veismana nāves pēdējā znots un mantinieks majors Ekesparre, kas bija uzņēmies uzcelt vairākas zirgupasta stacijas, šos darbus uzticēja Dāvidam Molleram, kas uzbūvēja piecas no tām, visas ārpus Latvijas: Narvā, Čirkovecā, Opoljē, Kaskovā un Kīpenā. Būdams jau tuvu 70 gadiem, viņš uzcēla jaunu kungu māju nākamajam Veismanu muižas īpašniekam. Visas šīs būves raksturotas kā glītas un ļoti labi nostrādātas. Meistars Dāvids pēc padarītajiem darbiem tomēr neapmierinājās ar savām muižas dzirnavām. Viņš nespēja aizmirst savu „pirmo mīlestību” — upes ieŗos ierīkoto ūdenskritumu. Ar darbos nopelnītajiem līdzekļiem viņš nopirka gravu, kur atradās šis kritums, un uzcēla tur īstas dzirnavas, kas ieguva „Dāvida dzirnavu” nosaukumu. Tās darbināja viņa pagatavots 24 pēdu augsts ūdensrats. Tur viņš apmierināts pavadīja sava mūŗa vakaru, pārsniegdams 82 gadus. Divreiz kļuvis par atraitni, viņš no trešās sievas piedzīvoja četrus dēlus, kuŗus visus izskoloja celtniecības arodos. Šī ievērojamā latvieŗu celtnieka darbība, kas norisinājusies apmēram no 1770. līdz 1840. gadam, aplūkota ŗeit sīkāk, jo par to līdz ŗim maz kas bija zināms.

No otrajā sējumā minētiem darbiniekiem vēl būtu minams līdz ŗim nepamanīts latvieŗu arhitekts, kas 1874. gadā beidzis Rīgas politehnikumu, proti, II 4009 (1869) „Baar, Oskar”, Dobeles latvieŗu tirgotāja dēls. No 1875. līdz 1878. gadam viņš bijis Jelgavas pilsētas arhitekts. Viņa celtnes atradās arī Bauskā, Tukumā, Jaunjelgavā, Jēkabpilī un Ilūkstē. Latvieŗu arhitektu starpā pirmais ar akadēmisku izglītību ir tomēr Jānis Baumanis, kas ieguvis arhitekta tiesības 1868. gadā. Par viņu publicēts lielāks skaits rakstu, no tiem pilnīgāko devis leksikona autors.¹⁵ Leksikonā Baumanis ir minēts otrajā sējumā ar 1370. (1845) numuru.

BROCES ZĪMĒJUMI

Augšā: Suntažu baznīca un Zirnīšu krogs; apakšā: Broce zīmē Rīgas apkārtnes skatu

Arodu ziņā otrajā sējumā izceļas latviešu dārznieki, kas agrāk bija pieminēti samērā mazāk. Turpretim latviešu mūrnieki un namdari, kas bija pārsvarā pirmajā sējumā, otrajā sējumā tikpat kā nav atrodami. Toties minēti daži latviešu darbinieki arodos, kur tie agrāk nav sastapti, piemēram, zeltītājos, gleznotājos, virpotājos.

Otrā sējuma papildinājumi pie pirmajā sējumā minētiem darbiniekiem ir sevišķi noderīgi, jo tajos ir norādījumi uz literātūru par viņiem. Vērtīgs ir arī papildinājums pie pirmā sējuma 2013. (1768) numura, kas sniegts otrajā sējumā ar 1095. (1768) numuru pie vārda „Brotze, Johann”. Tur pievienots saraksts par 136 Latvijas baznīcām, lielāko tiesu provincē, kas ar maz izņēmumiem paša Broces gatavoto zīmējumu veidā ietilpst viņa krājumos. Lai gan šie krājumi tagad nav oriģinālos pieejami, šis saraksts vismaz sniedz skaidras ziņas par nozīmīgu celtnu katēgoriju, kas atrodama šais plašajos attēlu krājumos.

Noslēdzot šo pārskatu par Kampes kapitāldarbu, varētu varbūt vēlēties, lai tas būtu aptvēris visu Latviju. Bet darba tituls jau norāda, ka leksikonā ievietotās ziņas aprobežojas ar Vidzemes un Kurzemes teritoriju (pēdējā ieskaitīta arī Zemgale). Ir saprotams, kāpēc Latgale palikusi neapzināta: izmantotajos avotos ziņas par Latgales celtniecību nebūs bijušas atrodamas, un nebūs arī bijis iespējams noskaidrot, kur Latgales ilgstošās atšķirtības dēļ no pārējās Latvijas ziņas par Latgales celtniecības darbiniekiem būtu meklējamas. Varbūt kādam celtniecības vēsturniekam nākotnē izdosies šo robu kaut daļēji aizpildīt, pievienojot šim ziņu krājumam arī Latvijas trešo zvaigzni.

Šimbrīžam par lielu ieguvumu jāatzīst Paula Kampes godam paveiktais darbs, ko autora spēju, neatlaidības un dzimtenes mīlestības dēļ, kā arī, apstākļiem laimīgi sagadoties, izdevies pārdzīvotājamā nemierīgajā laikā ar tik bagātu saturu nodot glabāšanai un izmantošanai nākamajām paaudzēm.

No tajā savāktajiem datiem iegūstamas ne tikvien atziņas par celtniecības darbiniekiem pašiem un viņu darbību, kā tas dažos šī pārskata piemēros parādīts. No ziņām par leksikonā minētajām celtnēm, kuŗu tapšanā un veidošanā šie darbinieki piedalījušies, ir arī iespējams iegūt līdz šim nezināmus datus pašu celtnu vēsturei. Citas ziņas savukārt paveŗ ieskatu citos attiecīgā laikmeta kultūrvēstures novados, kaut tiem ar celtniecību būtu tikai netiešs sakars,

kā, piemēram, materiālaajā labklājā, gara attīstībā, tiesiskajā stāvoklī, nacionālajā nostājā uc. Tā kā leksikona datiem viscaur atzīmēti avoti, no kuriem tie smelti, šo datu zinātniskai izmantošanai un apstrādāšanai ir rasti plaši un droši pamati.

Tā šis Paula Kampes darbs pats tapis par neaizstājamu avotu, kur Latvijas celtniecības un arī Latvijas plašākās kultūrvēstures pētnieki var iegūt daudz jauna un nozīmīga materiāla. Jācer, ka, par spīti grūtībām pieklūt pie šī darba, tomēr radīsies kādi neatlaidīgi censoņi, kam izdosies savos pētījumos izmantot tajā uzkrātās ziņas.

VĒRES

¹ Disertācija iespiesta Latvijas universitātes rakstos: ACTA UNIVERSITATIS LATVIENSIS, arhitektūras fakultātes serija II, 2 (Rīgā 1937), un tās apmēri 238 lappuses.

² J. Ozols, „Bibliographie Paul Campe”, COMMENTATIONES BALTICAE VIII-IX (Bonn 1962), 442—446. lpp.

³ Paul Campe, LEXIKON LIV- UND KURLÄNDISCHER BAUMEISTER, BAUHANDWERKER UND BAUGESTALTER VON 1400—1850 I (Stockholm 1951), II (Stockholm 1957).

⁴ Pauls Kundziņš, „Profesors Dr. arch. un Dr. ing. Pauls Campe”, ARCHITEKTS 10 (1960); Pauls Kundziņš, „Paul Campe 10. 4. 1885—23. 2. 1960” un „Paul Campe, Lexikon liv- und kurländischer Baumeister, Bauhandwerker und Baugestalter”, COMMENTATIONES BALTICAE VIII-IX, 434—441. lpp.

⁵ P. Campe, „Organisation und Zunftleben des ‚undeutschen‘ oder einheimischen Maureramtes in Riga während der schwedischen Regierungszeit”, ACTA INSTITUTI BALTICI (Bonn 1951); J. Straubergs, „Pirmās latviešu brālības un amatnieki”, SEN TO RĪGU DAUDZINĀJA (Stokholmā 1952).

⁶ P. Campe, RUPERT BINDENSCHU (Riga 1944), 19. lpp.

⁷ Edgars Dunsdorfs un Benjamiņš Jēgers, „Jāņa Reitera dzīve avotu gaismā”, ARCHĪVS IX (Melburnā 1969).

⁸ N. Busch, „Untersuchung zur Lebensgeschichte Dürers”, ABHANDLUNGEN DES HERDERINSTITUTES IN RIGA IV, 1 (1923); F. Winkler, DIE ZEICHNUNGEN ALBRECHT DÜRERS IV (Berlin 1929); E. Dunsdorfs un A. Spekke, LATVIJAS VĒSTURE 1500—1600 (Stokholmā 1964), starp 240. un 241. lpp.

⁹ Voronin, OČERKI PO ISTORII RUSSKAGO ZODČESTVA XVI—XVII (Moskva 1934).

¹⁰ S. Karling, JAKOB OCH MAGNUS DE LA GARDIE IN ESTLAND (Stockholm 1938).

¹¹ P. Kundziņš, „Mārcis Sārums”, LATVIJAS ARCHITEKTŪRA (Rīgā 1939); „Latviešu celtniecības celmlauži”, TRIMDAS SKOLA 23 (1963), 877—881. lpp.

¹² Hugo V. Vols, ATMODINĀTAS ATBALSIS (1969), 27. un sek. lpp.

¹³ A. von Hagemeister, „Die David-Mühle bei Wenden”, DAS INLAND 45 (1838).

¹⁴ H. von Hagemeister, SIŅŅAS PAR DRUSTU BASNIHZU (Rīgā 1858); DAS INLAND 41 (1859).

¹⁵ P. Kampe, „Architekts Jānis Fridrihs Baumanis”, IZGLĪTĪBAS MINISTRIJAS MĒNEŠRAKSTS 1 (1927).

LATVIEŠU TRIMDAS ORGANIZĀCIJU NEKUSTAMIE ĪPAŠUMI

Kārlis Sātiņš

Latviešu individuālie izceļošanas gadījumi no dzimtās zemes bijuši jau no laika gala, bet bez tam vairākkārt notikusi arī plašāka mēroga, kā arī organizēta izceļošana. Tai par iemeslu ir bijusi labāku dzīves apstākļu vai lielākas drošības meklēšana — gan miera, gan kara laikā, resp. saimnieciska, politiska, kā arī reliģiska rakstura apsvērumi.

Jau pagājušā gadsimtenā otrajā pusē latviešu grupas devušās uz dažādām gubernijām Krievijā un uz Amerikas dienvidu un ziemeļu kontinentu. Iemesls šai izceļošanai bijis labāku dzīves apstākļu meklēšana.

1905. gada, resp. politiski motīvi radīja nākošo lielāka mēroga izceļošanu. Skaita, ka 1905. gadā Latvijas teritoriju atstājuši pāri par 5000 latviešu, no kuriem vairums devies uz ASV.

Lielā mēroga bēgļu kustību radīja Pirmais pasaules karš, kad daļu Latvijas ieņēma vācu karaspēks. Lai gan šī virzīšanās projām no kara joslas un ienaidnieka uzskatāma par īslaicīgu evakuāciju, daļa bēgļu tomēr palika Krievijas plašajā teritorijā.

Lielākā mēroga Latvijas zemes atstāšana tomēr notika Otrā pasaules kara beigu posmā. Kad pēc kara beigām, dažādu motīvu vadīta, dzimtenē atgriezās tikai niecīga daļa bēgļu, palicēju skaitu Vācijā un Zviedrijā vērtēja ap 120.000. Motīvi, izvēloties trimdas dzīves gaitas, nenoliedzami bija politiska rakstura.

Vēstures tālākajā ritumā četrdesmito gadu beigu un piecdesmito gadu sākuma posmā lielā izceļošana, sevišķi no Vācijas, izveidojusi latviešu tautības grupas ne tikai daudzās valstīs, bet gandrīz visos kontinentos. Lielākās no tām ir ASV, Austrālijā, Kanādā un Anglijā, mazākas Venecuēlā, Brazīlijā, Argentīnā un Jaunzēlandē.

Vēstures dati rāda, ka visos izceļošanas gadījumos latvieši ir pulcējušies dažādās organizācijās, un gandrīz vienmēr šo organizāciju mūžs bijis tieši proporcionāls sekmēm iegūt savai organizācijai mītni. Ir mainījusies organizāciju vadība, dažreiz nosaukums, bet celtne ir bijusi latviešu organizācijas eksistences stingrākais pamats. To norāda piemēri senākā un nesenā pagātnē. Latviešu

jauno sabiedrisko celtnu skaita pieaugums turpat 30 gadu pēc dzimtenes atstāšanas norāda, ka šis faktors attiecīgi novērtēts arī tagadējā trimdas dzīvē.

Par latviešu sabiedriskajiem īpašumiem gan jāsaka, ka precīza informācija par tiem dažādajās zemēs nav iegūstama vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, neeksistē pietiekami daudz informācijas vākšanas centru vai izdevumu, kas sniegtu datus par šādiem vai cita rakstura kultūrvēsturiskiem objektiem. Otrkārt, piesniedzamā informācija ir novecojusi, vai arī objektu īpašnieki nav bijuši atsaucīgi ziņu sniegšanā. Šo iemeslu dēļ arī nav iespējams apgalvot, ka visi rakstā minētie dati būtu pareizi, precīzi un šodienai atbilstoši. Informācija arī nav bijusi viengabalaina, lai varētu salīdzināt dažādus objektus.

Savāktie dati rāda, ka iegūt īpašumā lielāka apmēra celtnes bijis pa spēkam tikai lielākajām organizācijām vai, apvienojoties mazākām, vai arī, radot šim mērķim speciālu organizāciju — paju sabiedrību. Pie pirmās kategorijas pieskaitāmas draudzes, latviešu biedrības un Daugavas vanagu nodaļas. Otrā gadījumā parasti sadarbojušās draudzes un biedrības. Redzams arī, ka zaudējumu novēršanai īpašumu lieto ne vien paši īpašnieki, bet to nodod lietošanā arī citām latviešu organizācijām, individuālām personām un nereti arī cittautiešiem.

Īpašumus trimdā iegūst arī latviešu katoļu draudzes. Lai gan katoļu baznīca principā nav nacionāls iestādījums, un draudžu organizēšanā un dievkalpojumos pamatā nav tautības princips, Vatikāns atzīst latviešus svešumā par atsevišķu grupu, un viņiem pie Vatikāna ir sava pārstāvība.

Ne visos gadījumos latviešu trimdas organizāciju īpašumi iegūti pēc Otrā pasaules kara beigām. ASV un Brazīlijā daļu celtnu ieguvuši pirmie ieceļotāji, un tās pakāpeniski pārgājušas tagadējo organizāciju rokās. Vietās, kur latviešu pieplūdums nav noticis, piemēram, dažās kolonijās Brazīlijā, latviešu īpašumi pāriet cittautiešu rokās.

Atsevišķā kategorijā būtu ierindojamās celtnes, kuŗu īpašnieki nav latviešu organizācijas, bet kuŗas nodotas šo organizāciju lietošanā vai nu uz ierobežotu laiku, vai, kamēr organizācija darbojas. Piemēram, Sv. Annas un sv. Agneses baznīca Londonā nodota latviešu

draudzes lietošanā uz 21 gadu, Minsteres ģimnazija Vācijā ir latviešu rīcībā, kamēr viņi izpilda savu nolīguma daļu. Kaut gan latviešu draudze Argentīnā ieguldījusi līdzekļus draudzes nama būvē, draudzei likvidējoties, tas pāriet Argentīnas ev. lut. baznīcu apvienības īpašumā. Ir arī celtnes, kur latviešu organizācijas ir līdzīpašnieki, piemēram, Augšāmcelšanās draudzes centra īpašums Karakasā, Venecuēlā. Sv. Andreja baznīca Torontō pieder kopīgi igauņiem un latviešiem. Pie latviešu trimdas organizāciju īpašumiem nav pieskaitāmas Latvijas sūtniecību mītnes, kas ir Latvijas valsts īpašums.

Ne visas latviešu sabiedriskās celtnes, kuŗas latviešu organizācijas ieguvušas pēc Otrā pasaules kuŗa, ir jaunceltnes. Tieši otrādi — dominē jau bijušās, bieži vien mūsu vajadzībām pārbūvētas un ar piebūvēm mūsu vajadzībām pielāgotas celtnes. Objektu iegādē svarīgi bijuši katras zemes īpatnējie apstākļi un pilnvaroto personu dažādā pieeja, celtnes iegūstot. Svarīgākā loma objekta izvēlē bez tā maksas bijusi novietnes, resp. transporta, kā arī finanču sagādes jautājumiem. Sava nozīme bijusi arī vajadzībai īpašumu ātri iegūt organizācijas rīcībā, tāpat dažādo faktoru kombinējumam.

Tā kā līdzekļu vākšanas process ir samērā lēns, un naudas vērtība ar laiku mazinās, vērojama tendence līdzekļu vērtību saglabāt, iegādājoties vispirms apbūves gabalus, kuŗu vērtība, gadiem ritot, pieaug. Zemes īpašumi iegādāti arī, gan paredzot celtnu paplašināšanas iespējas, gan nodarbībām brīvajā dabā. Pēdējā tendence ir ļoti plaša, un liels skaits latviešu organizāciju ASV, Kanādā un Austrālijā iegādājies lauku īpašumus, pat 100 jūdžu attālumā no organizāciju mītnēm. Šo īpašumu izmantošana notiek sevišķi vasarā — dažādām nometnēm un izbraukumiem.

Nereti celtnes iegādātas, lai tās sākumā kalpotu tikai nepieciešamākām vajadzībām un vēlāk tiktu paplašinātas. Draudzēm tādas telpas ir baznīca vai lūgšanu telpa ar blaku telpām, biedrībām — telpas mazākām sanāksmēm, skolai, bibliotēkai. Nākošā faze visumā vienāda — telpu skaita vai platības palielināšana lielāku sarīkojumu vajadzībām, parasti, iekārtojot skatuvi un papildu telpas.

Lai paātrinātu objekta iegūšanu organizācijas rīcībā, resp. samazinātu nepieciešami vajadzīgo naudas daudzumu, daļu darbu, kā jaunas ēkas celot, tā esošās pārbūvējot, veic talku veidā. Reizēm

pat visa celtne, gan neliela, uzcelta pilnīgi pašu spēkiem, iegādājoties tikai būvmateriālus.

Tāpat kā, ceļot no jauna, arī pārbūvēs un paplašinājumos mēģināts celtnēm piešķirt latvisko noskaņu, izmantojot latvisko rakstu motīvus — kā arhitektoniskajās sīkdaļās, tā telpu iekārtā.

Celtnes iegādājoties, rodas prasība, lai īpašnieki tās uzturētu lietošanas stāvoklī. Remonti, uzlabojumi, parādu nomaksa prasa relatīvi lielus līdzekļus, un to iegūšanas avoti parasti ir telpu īre un saimnieciski pasākumi — kafējnīcas un klubi. Kā jau minēts, lai panāktu telpu maksimālo izmantošanu, tās nereti izdod lietošanā arī cittautiešiem.

Dati par latviešu sabiedriskajiem īpašumiem sakārtoti pēc šo īpašumu atrašanās vietām — valstīm. Lai dotu zināmu ieskatu par latviešiem attiecīgajā valstī, ievadam sniegti daži vispārēji dati par tautiešu skaitu, kā arī par viņu sabiedrisko rosību.

V Ā C I J A

Latviešu skaitu Vācijā tagad vērtē starp 8000—12.000 (1963. gadā Latviešu centrālā komitejā reģistrēti ap 10.000; K. Kangeris, atsaucoties uz literatūru, min 12.000 — sk. ARCHĪVU XII). Lai arī latvieši Vācijā dzīvo diezgan izklaidus un retā vietā viņu skaits pārsniedz 200, lielākās grupas sastopamas pilsētās, kur agrāk atradās bēgļu nometnes: Hamburgā latviešu skaits ir pāri 500, Oldenburgā, Vesthofenā un Ķelnē, Mēnchengladbachā un apkārtnē, Memmingenā, Kaizerslauternā 300—500, Bīlefeldē, Ludvigsburgā, Augsburgā, Lībekā, Minsterē, Eslingenā, Minchenē un Hanoverā 200—300. Nelielo, stipri izklaidēto centru dēļ latviešu kultūrālā un sabiedriskā rosība Vācijā ir relatīvi zema. Mazajām tautiešu grupām īpašumu iegāde praktiski nav iespējama, kādēļ arī, atskaitot Daugavas vanagu „Bērzaini”, latviešu organizācijām Vācijā savu īpašumu nav. Lielu atvieglojumu telpu sagādes ziņā dod Vācijas valsts baznīca un Pasaules luterāņu federācija, jo latviešu draudžu dievkalpojumi notiek vācu baznīcās. Oldenburgas Oldenburgā pastāv jaunatnes un kultūras centrs; baltiešu kristīgo studentu apvienības mītņi Annabergā, kur latvieši rīko savas nodarbības, atbalsta jau minētie institūti. Arī latviešu ģimnazijas īpašnieks ir Minsteres pilsētas skolu valde, bet skolas internāta ēka pieder baznīcai.

DV ATPŪTAS NAMS „BĒRZAINĒ” ŠVARCVALDĒ (LAIKA foto)

Ļoti jānožēlo, ka nav dokumentēti, kaut arī pagaidu rakstura, veidojumi daudzajās latviešu bēgļu (DP) nometnēs starptautisko palīdzības organizāciju (UNRRA un IRO) laikā — izbūvētās sabiedrisko nodarbību telpas, sarīkojumu, klubu un dievnamu telpas. Tagad tās vairs neeksistē, un par vienu no pēdējām uzskatāma agrākās, t. s., „Valkas” nometnes baraku baznīca, kas nojaukta 1962. gadā (skat. BAZNĪCAS KALENDĀRU 1963).

Daugavas vanagu (DV) atpūtas nams „Bērzaine”

DV centrālās valdes īpašums, kas iegādāts 1952. gadā, atrodas Freiburgas tuvumā, Švarcvaldē. Nogāzē, mežu ieslēgtajā 6 hektaru lielajā gruntsgabalā atrodas trīs ēkas. Mūra un koka konstrukcijā 1900. gadā celtās galvenās dzīvojamās ēkas pagraba stāvā atrodas mechaniskā darbnīca, mazgātuve, alusdarītava uc. telpas. Līdzīgas konstrukcijas ir otra — pa pusei dzīvojamā, pa pusei saimniecības ēka, tāpat arī garāža.

Tā kā īpašums ierindots aizsargājamo objektu sarakstā (t. s., „Denkmalschutz”) un to iespējams tikai remontēt, nav bijis iespējams reālizēt paredzēto pārbūves programmu un izmantot īpašumu iecerētajiem mērķiem. (Adr.: Versehrtenheim Daugavas Vanagi, Freiburg-Zaehringen, Gut Birkenhof, Leinhaldenweg 24, West Germany.)

ZVIEDRIJA

Latviešu bēgļi Zviedrijā sāka ierasties jau 1944. gada vasarā, Otrā pasaules kara beigu posmā. Imants Alksnis (sk.: ARCHĪVS XII) aizrāda, ka, t. s., nometņu laiks latviešiem Zviedrijā bijis īss un tautieši pēc darba atrašanas nometnes atstājuši, izklīdzdami pa visu plašo zemi. Tādēļ nometņu dzīves ietekme, kas radījusi arī prasību pēc kopības un sabiedriskās rosības un līdz ar to vajadzību pēc attiecīgi piemērotām telpām, nav attīstījusies tik dziļi kā Vācijā dzīvojošiem.

Relatīvi mazākajai trimdinieku saimei (3000—5000), lielā izkliedē (ar galvenajiem centriem Stokholmā, Upsalā, Gēteborgā, Vesterosā, Lundā, Malmē un Borosā) dzīvojot, īpašumu iegūšana grūtāka nekā vairāk koncentrēti dzīvojošiem tautiešiem ASV, Kanādā un Austrālijā. Ņemot vērā arī labvēlīgo reliģiskās dzīves prasību atrisinājumu, ka latviešu draudzes veido daļu no Zviedrijas valsts

baznīcas un latviešu dievkalpojumi notiek zviedru baznīcās, saprotams, kādēļ latviešu organizācijām, sevišķi Daugavas vanagiem un Latviešu jaunekļu kristīgās savienības nodaļām, nav savu īpašumu. Arī pazīstamais „pagrabs” Stokholmā — latviešu organizāciju pulcēšanās vieta, kaut arī latviešu izbūvēta, ir īrētas telpas.

Latviešu centrālajām organizācijām — Latviešu palīdzības komitejai (LPK), Latviešu nacionālajam fondam (LNF) un Zviedrijas latviešu centrālajai padomei (ZLCP) nav savu īpašumu. LPK telpas gādā valdība, LNF telpas īrē.

LIELBRITANIJA

Ja latviešu skaitu Lielbritānijā 1939. gadā vērtēja 300—400, tad iecerotāji 1946—1947. gadā šo skaitu palielināja līdz apmēram 16.000 (sk. I. Kažociņa rakstu ARCHĪVA XII sējumā). Iecerotāji bija lielāko tiesu abu dzimumu vieninieki vai bezbērnu pāri, kas pēc līgumiem ar valdību tika izvietoti darbos gan rūpnīcās, gan lauku saimniecībās. Līgumu laikam beidzoties, daļa latviešu izceļoja uz citām zemēm, un tagad latviešu skaitu Lielbritānijā vērtē 8000—10.000. Lielākie centri ir Londona, Bredforda, Līdsa, Koventri, Mančestra, Lestera, Notingema un Kōrbi.

Latvieši Lielbritānijā visvairāk organizēti Daugavas vanagu fonda (DVF) nodaļās, kā arī draudzēs, kādēļ abām grupām pieder (dažkārt ilgtermiņa nomas tiesību veidā) vairums latviešu sabiedrisko īpašumu. Latviešu biedrību Lielbritānijā mazāk, kas izskaidrojams ar to, ka liela daļa 1946. gada iecerotāju bija Vācijas angļu zōnā atvaļinātie karavīri.

Almelija

Latviešu nacionālās padomes Lielbritānijā latviešu māja Almelijā

Īpašumā — muižas centrā, kas atrodas Almelijas ciemā, netālu no Herfordas, kara laikā bijusi iekārtota slimnīca. Īpašums pieder Herfordas apriņķa valdei, un 1953. gadā to vispirms uz trim mēnešiem, tad uz pieciem gadiem nomāja Latviešu nacionālā padome Lielbritānijā un komiteja, kurā pārstāvēta latviešu ev. lut. baznīcas pārvalde, DVF, latviešu biedrības un citas organizācijas. Vēlāk līgumu pagarināja — vispirms līdz 1973., pēc tam līdz 1980. gadam.

LNPL LATVIEŠU MĀJA ALMELIJĀ (augšā)

AUSTRUMANGLIJAS LATV. EV. LUT. DRAUDZES NAMS KĒRĪ (apakšā)

DVF NAMS BREFORDĀ (augšā)
DVF NAMA „MŪSMĀJU” PIEBŪVE KOVENTRĪ (apakšā)

Īpašumā ir trīs dzīvojamās ēkas 16 akru lielā zemesgabalā ezera malā. Centrālā ēka ir divstāvu, mūra celtne ar jumta izbūvi, un tajā bez daudzām citām telpām atrodas arī plaša zāle, kur var rīkot dievkalpojumus un citas lielākas sanāksmes.

Īpašumā tautieši var pavadīt atvaļinājumus, rīkot sarīkojumus, kā arī atrast pastāvīgu mītni. Pēdējā iespēja gan ir tikai vecajiem ļaudīm un kuŗa invalīdiem. Šim nolūkam kalpo mazāka ēka, kuŗā iekārtotas mazākas istabas un ievilkta centrālā apkure.

Tā kā īpašuma nomnieku rīcībā ir arī muižas parks, kur rīko bērnu vasaras nometnes, tad, lai radītu labākas pārnakšņošanas iespējas, 1967. gadā par £ 5500 uzcelta vienkārša, koka rāmja celtne, apšūta ar asbesta cementa plāksnēm. Tā var uzņemt 40 jauniešu, un bez guļamtelpām ēkā iekārtotas arī telpas nodarbībām. (Adrese: „Nieuport House”, Almeley, Herfordshire, England.)

Bredforda

DVF nams Bredfordā

Šī divstāvu, mūra celtne atrodas pilsētas dārzu rajonā. Namā ir zāle, kuŗā vietas 150 personām, iekārtotas telpas svētdienas skolai un klubam, bet garāžu izmanto sporta nodarbībām. Vēlāk īpašums paplašināts, piebūvējot sarīkojumu zāli 300 personām. Īpašuma vērtība 1967. gadā bijusi ap £ 12.000. (Adr.: 5 Clifton Villas, Manningham Lane, Bradford 8, Yorks., England.)

Latviešu biedrības Lielbritanijā Bredfordas nodaļas, Latviešu katoļu biedrības Lielbritanijā un sporta kopas „Trimdas” nams

Vienstāva, mūra celtne, kas iegūta 1955. gadā par £ 650, agrāk bijusi kādas draudzes zāle, kas lietota sporta spēlēm. Pēc iegādes ēka pārbūvēta un remontēta, iekārtojot sarīkojumu zāli 200 skatītājiem un skatuvi. Celtnē ir arī blaku telpa sanāksmēm (100 personām), trīs mazākas telpas, virtuve un labierīcības. (Adr.: Crn. Wapping Rd. & Cambridge Rd., Bradford, Yorks., England.)

Donkastera

DVF nams Donkasterā

Īpašums ir agrākā dzīvojamā ēka, kas iegūta 1969. gadā par £ 2650. Talkās nams remontēts, izdarītas pārbūves un iekārtotas kluba telpas. (Adr.: 88 Kings Rd., Wheatley, Doncaster, England.)

Halifaksa

DVF nams Halifaksā

DVF mītne ir trīsstāvu, mūra celtne pilsētas centrā. Tā iegādāta par £ 2250. Nams agrāk bijis strādnieču mītne. Tas paplašināts, nopērkot blaku īpašumu un izdarot pārbūves — izbūvējot pagraba telpas un pirmajā stāvā iekārtojot sarīkojumu telpu, bibliotēku, virtuvi un klubu. Trešā stāva telpas izdotas pastāvīgiem īrniekiem. (Adr.: 8 Lord St., Halifax, England.)

Kōrbi

Austrumanglijas latviešu ev. lut. draudzes nams

Draudzes nams ir vienstāva, ķieģeļu celtne, būvēts 1958. gadā pēc arch. Pikoci (J. W. Picozzi) plāna un izmaksājis £ 9600. Līdzekļi nama būvei iegūti ziedojumu, Luterāņu pasaules federācijas pabalsta un aizņēmumu veidā. Sākumā nams kalpojis kā dievkalpojumiem, tā laicīgām nodarbībām, bet kopš lokālās angļu draudzes baznīcas uzcelšanas, kur dievkalpojumi tagad notiek arī latviešiem, nams pārkārtots atbilstoši sabiedriskās dzīves prasībām. Galvenajā telpā — sarīkojumu zālē, kur vietas 400 personām, izbūvēta skatuve. Namu lieto teātra izrādēm, koncertiem, svētku aktiem un izstādēm. Blaku telpās darbojas skola, un tās telpās notiek arī kožu un tautasdeju grupu mēģinājumi. Namā atrodas arī DVF Kōrbi nodaļas bibliotēka. (Adr.: Lutheran Church Hall, Stuart Rd., Corby, Northants, England.)

Koventri

DVF nams „Mūsmājas” Koventrī

Īpašums iegādāts 1965. gadā par £ 13.000. Sešu akru plašajā zemesgabalā atrodas divas dzīvojamās ēkas un saimniecības ēka. Vienā no tām — divstāvu, mūra ēkā — pēc īpašuma iegūšanas izbūvēta sarīkojumu telpa 150 personām, ēdamzāle, telpas klubam un bibliotēkai. Lielākās telpas sadalītas, iekārtojot vairākas dzīvojamās istabas un telpas jauniešu nodarbībām.

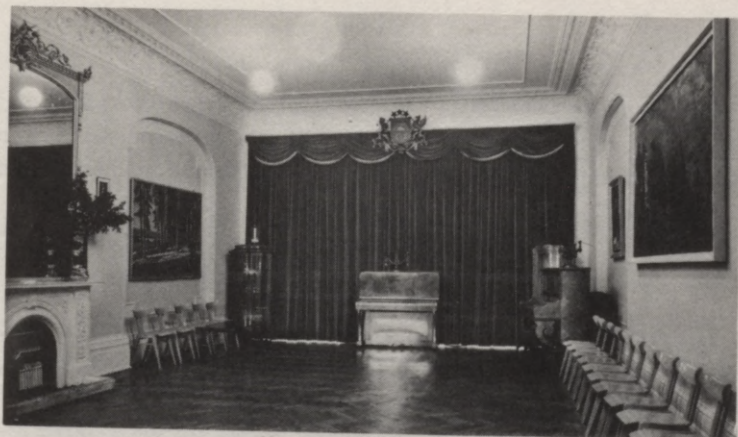
Vēlāk uzcelta jauna vienstāva, ķieģeļu sarīkojumu zāles ēka 350 personām, ar skatuvi un blaku telpām. Jaunā ēka savienota ar agrāko divstāvu dzīvojamo ēku.

(Adrese: Priory Hill, Walston, near Coventry, War., England.)

DVF NAMS LĪDSĀ (augšā — A. Baloža foto)

DVF NAMS NOTINGEMĀ (apakšā)

DVF NAMS LONDONĀ

Līd s a

DVF nams Līd s ā

Divstāvu, mūra celtne ar jumta izbūvi iegādāta 1956. gadā par £ 4000. Namu, kuŗa pirmajā stāvā ir veikali, izmanto sarīkojumiem, sanāksmēm un latviešu skolai. (Adr.: 2 Mexborough Ave, Leeds 7, Lancs., England.)

Londona

DVF nams Londonā

Īpašumā ir divas celtnes. Agrāk iegūtā ir četrstāvu, mūra ēka ar jumta izbūvi un pagrabu. Tā atrodas pilsētas slēgtās apbūves rajonā. Celtnē bijusi viesnīca, un, to pērkot, samaksāts £ 18.000. Ēkas pagraba stāvā atrodas virtuve, ēdamtelpa, un tur izbūvētas kluba telpas. Pirmajā stāvā iekārtotas telpas grāmatnīcai, DVF birojam, Latviešu nacionālās apvienības Lielbritānijā birojam, laikraksta LONDONAS AVĪZES ekspedīcijai un pārvaldnieka dzīvoklim. Otrajā stāvā galvenā telpa ir sarīkojumu zāle 80 personām. Trešajā stāvā atrodas istabas iebraucējiem, bet ceturtajā stāvā un mansardā (jumta izbūvē) telpas pastāvīgiem iemītniekiem.

Vēlāk iegūtā celtne ir divstāvu ēka, un tā savienota ar agrāk iegūto. Ēkā iekārtotas izīrējamas telpas, ēdamistaba un atpūtas telpa.

DVF namā telpas lieto arī jaunatnes organizācija, un tur notiek svētdienas skolas mācības. Īpašums 1967. gadā vērtēts par £ 56.000. (Adr.: 72 Queensborough Terrace, London W. 2, England.)

Londonas latviešu ev. lut. draudzes nams Rofantā

Īpašums atrodas Londonas tuvumā. Tas iepirkts 1962. gadā, un to izmanto gan kā veco ļaužu mītni, gan kā vietu, kur pavadīt atvaļinājumu. Galvenā ēka ir 16.gadsimtenī celta divstāvu, mūra māja ar jumta izbūvi. Ēkā iekārtota draudzes lūgšanu telpa, bibliotēka un telpa sanāksmēm. Īpašuma telpās rīko arī privāta rakstura sarīkojumus, piemēram, kāzas, un tā robežās nereti notiek sporta sacensības. To apsaimnieko Londonas latviešu ev. lut. draudzes saimnieciskā sabiedrība. (Adr.: Rowfant House, near Crawley, Sussex, England.)

Kā jau agrāk minēts, anglikāņu baznīca 1968. gadā nodevusi Londonas latviešu ev. lut. Miera draudzei kopā ar igauņu draudzi uz 21 gadu lietošanā Sv. Annas un sv. Agneses baznīcu Londonā. Baznīcā,

Sākumā jaunatbraucēju rosības priekšgalā neatkarīgi no viņu konfesijas atradās draudzes, kas ar maz izņēmumiem veica visas sabiedriskās dzīves funkcijas. Laikam ritot, darbību sāka arī laicīgās organizācijas, sevišķi latviešu biedrības, Daugavas vanagi, akadēmiskās un citas organizācijas. Tomēr īpašumus iegādāties bija pa spēkam tikai lielākajām no tām. Tagad latviešu sabiedrisko organizāciju īpašumi visvairāk pieder draudzēm, latviešu biedrībām, DV nodaļām un speciāli dibinātām saimnieciskām sabiedrībām.

Samērā dzīva jaunceltnu rašanās vērojama pēdējos gados, kam par iemeslu ir veco celtnu nolietošana, sabiedrības prasību pieaugums, kā arī latviešu iecelotāju rocības un turības pieaugums.

Bostona

Amerikas latviešu tautiskās savienības nams Bostonā

Divstāvu celtnē ar jumta izbūvi pirktā 1952. gadā kultūrālu sarīkojumu vajadzībām. Tajā atrodas telpas skolai, bibliotēkai, klubam un J. Zīberga mūzejam.

Atsevišķā vienstāva, koka celtnē, kas bija cietusi ugunsgrēkā un atjaunota pēc arch. V. Vītola projekta, atrodas sarīkojumu telpa.

(Adr.: 64 Sigourney St., Jamaica Plain, MA 02130, USA.)

Bostonas un apkārtnes latviešu ev. lut. Trimdas draudzes baznīca un draudzes nams

Baznīca ir pseudogotiska stila, akmeņu mūra celtnē, 100 gadu veca. Kopā ar 0,5 akru lielo gruntsgabalu tā iegādāta 1965. gadā par \$ 28.000. Baznīca pārbūvēta pēc arhitektu: A. Spiguļa un A. Lukstiņa plāna, iekārtojot 225 sēdvietas, izbūvējot luktas, altāri, mācītāja telpu un pārbūvējot ērģeles. Pārbūve veikta ar amatnieku un talcīnieku darbaspēku, un pēc pārbūvēt baznīcas vērtību skaita \$ 65.000. Baznīcu lieto tikai draudze. (Adr.: 74 High St., Brookline, MA 02146.)

Draudzes nams ar sanāksmju telpu atrodas Irvinga ielā. Pēc iegūšanas draudzes īpašumā vecā draudzes māja divreiz pārbūvēta. Abos gadījumos darbi veikti pēc arch. A. Spiguļa projekta. Vispirms agrākās svētdienas skolas ēkas un garāžas vietā par \$ 30.000 uzcelta 50 × 26 pēdu liela sanāksmju telpa ar priekštelpām, pārbūvēta virtuve, un zemākajā līmenī izbūvētas labierīcības, atpūtas telpas, garderobe, jaunatnes telpa un kanceleja. Vēlāk, pēc ugunsgrēka izdarīti

KALNA BAZNĪCA „PIESAUĻĒ” PIE BOSTONAS
(P. Skultes foto)

pārbūves darbi, izveidojot jaunbūvi trijos stāvos un iekārtojot pagrabā skautu un gaidu sanāksmju telpu. Pirmajā stāvā atrodas draudzes virtuve, kanceleja un trīs mazākas sanāksmju telpas. Otrā stāvā ir mācītāja dzīvoklis, bet trešajā stāvā dzīvoklis izīrēšanai. Pārbūves darbi, kas izmaksājuši \$ 55.000, nobeigti 1972. gada sākumā. Draudzes namu lieto arī citas latviešu organizācijas. (Adrese: 58 Irving Street, Brookline, MA 02146, USA.)

Bostonas un apkārtnes latviešu ev. lut. Trimdas draudzes vasaras
nometne „Piesaule”

360 akru lielais īpašums, kas atrodas apmēram 56 jūdzes no Bostonas, ir draudzes labvēļu dāvana (viņi to nopirka 1954. gadā par \$ 7000). Gruntsgabalā atrodas vairākas celtnes, kuņu skaits pakāpeniski audzis. Vispirms celta galvenā — vienkārša, koka ēka ar jumta izbūvi. Tajā ir 8 guļamistabas jeb kabīnes, virtuve, ēdamtelpa 120 personām un mazgātuve. Nākošā ēka, kas nodota tautiešu lietošanā, ir bērnu mītne — 112,5 kvadrātmetru liela vienkārša, koka rāmja celtnes, apšūta dēļiem, būvēta pēc arch. Vitolda Vītola projekta. Tā izmaksājusi \$ 24.000, un tajā ir piecas istabas un zāle. Tā kā īpašumu izmanto tiklab bērnu vasaras nometnēm, kā atvaļinājuma pavadīšanai, tad īpašumā iekārtotas arī peldēšanās iespējas. Gruntsgabalā vēl atrodas baznīca ar zvanutorni, garāža un 105 × 25 pēdu liels šķūnis.

„Kalna baznīca” uzcelta pēc arhitektūras studenta Dz. Laura projekta, konsultējoties ar arhitektiem — A. Galindomu un V. Vitolu, talkas veidā, izlietojot ziedotos materiālus ap \$ 4000 vērtībā. Baznīcas cēlēji bija ap 80 draudzes jaunatnes pulciņa dalībnieki. Baznīca iesvētīta 1959. gadā un spēj uzņemt 200 baznīcēnu. Tās ārsienas veidotas no betona blokiem, grīda ir betona klons. Griestus un baznīcas jumtu balsta dēļu kopnes. Jumts iekšpusē nosegts ar saplākšņiem, bet ārpusē ar asfalta jumstiņiem. 10 metru augstā, koka konstrukcijas zvanutorņa projekta autors ir V. Vītols. Baznīcas un zvanutorņa vērtība ir ap \$ 20.000. (Adr.: P. O., Box 164, Bradford, NH 03221; arī: Off Davis Rd., Bradford, NH 03221, USA.)

Džemaikaplēnas latviešu ev. lut. draudzes baznīca Bostonā

Draudze, kas dibināta 1894. gadā, baznīcu ieguvusi 1928. gadā. Tā ir vienkārša, koka celtnes, kas sešdesmitajos gados paplašināta ar

Augšā: Bukskauntijas latv. baptistu draudzes dievnamas (F. Čukura foto); apakšā: Bostonas un apkārtnes latviešu ev. lut. Trimdas draudzes bērnu mītne vasaras nometnē „Piesaulē” (P. Skultes foto)

piebūvi \$ 10.000 vērtībā. (Adrese: 100 Rockview Street, Jamaica Plain, MA 02130, USA.)

Bostonas latviešu ev. lut. Trīsvienības draudzes baznīca

Baznīca ir vienkārša, ķieģeļu celtnes ar pagrabu telpām, būvēta 1932. gadā un maksājusi \$ 35.000. Tā celta talkas veidā pēc Misūri sinodes plāna. Baznīcai ir cietkoka grīdas un šīfera jumts. (Adrese: 41 Highland Street, Roxbury, MA 02119, USA.)

Bukskauntija

Bukskauntijas un apkārtnes latviešu ev. lut. draudzes baznīca

1933. gadā būvētā celtnes iegādāta 1959. gadā par \$ 17.000. Baznīcas apakšstāvs ir akmeņu, augšstāvs ķieģeļu mūra ar šīfera jumtu. Baznīcā 140 sēdvietu, telpas svētdienas skolai un sanāksmēm. (Adr.: 424 Juniper Street, Quakertown, PA 18951, USA.)

Bukskauntijas latviešu baptistu draudzes dievnams

2,5 akru lielajā gruntsgabalā draudze 1933. gadā uz mūra pagraba stāva uzbūvēja vienkāršu, koka dievnamu, kurā vietas 200 dievlūdzējiem. 1952. gadā dievnamam piebūvēja sarīkojumu telpu ar virtuvi un labierīcībām. 1969. gadā piebūvēts priekšnams pēc inženiera V. Stūrmaņa projekta. Zemesgabālā ir izbūvēta arī asfaltēta autonomvietne. Īpašuma pašreizējā vērtība ir ap \$ 50.000. (Adrese: Applebachville, Haycock Township, Bucks County, PA, USA.)

Amerikas latviešu baptistu apvienības īpašums Bukskauntijā

Lauku īpašums, kas iegādāts 1960. gadā, atrodas apmēram 12 jūdžu no Bukskauntijas dievnama, un tā platība ir 17 akru. Uzceltas divas mūra ēkas, kurās ir ēdamtelpa, virtuve, labierīcības un citas telpas. Pārgulēšanai uzceltas desmit vienkāršas, koka celtnes. Iekārtoti rotaļu un sporta laukumi, brīvdabas sapulču vieta un peldbaseins. Īpašums, kura vērtība ir ap \$ 80.000, iekārtots un celtnes būvētas pēc inženiera V. Stūrmaņa projektiem.

(Adrese: Milford, Bucks County, PA 18337, USA.)

(K. Kampes foto)

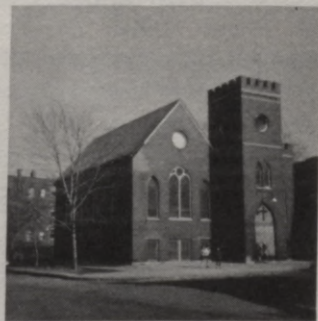
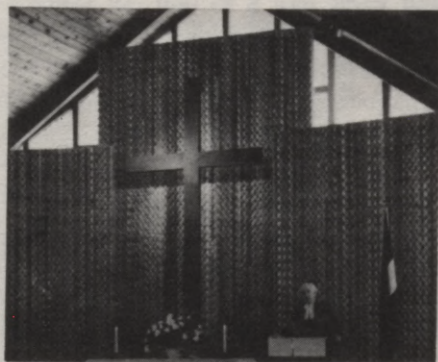

(P. Skultes foto)

(A. Lesiņa foto)

(L. Baginska foto)

Augšā: Bostonas latviešu ev. lut. Trīsvienības draudzes baznīca un (pa labi)
Bostonas un apkārtnes latviešu ev. lut. Trimdas draudzes baznīca
Vidū: Čikāgas latviešu ev. lut. Sv. Pāvila draudzes baznīcas ārskats un (pa labi)
Čikāgas latviešu katoļu draudzes māja
Apakšā: Čikāgas latviešu ev. lut. Sv. Pāvila draudzes baznīcas iekšskats un (pa
labi) Čikāgas latviešu katoļu draudzes Aglonas dievmātes baznīca

Čikāga

Čikāgas latviešu nams

Nama juridiskā īpašniece ir Čikāgas latviešu biedrība, kas dibināta 1935. gadā. Īpašums — trīsstāvu, ķieģeļu celtne, kur agrāk bijis zviedru klubs — iegādāts 1958. gadā par \$ 60.000, un to apsaimnieko nama pārvalde. Pēc iegādes namā izdarītas pārbūves \$ 12.000 vērtībā. Vienā no divām sarīkojumu telpām izbūvēta skatuve. Pārbūvēts arī pagraba stāvs un iekārtota senmantu krātuve. Bez bibliotēkas namā ir vairākas mazākas telpas organizāciju vajadzībām. Namu lieto kā latvieši, tā cittautieši. (Adrese: 4146 N. Elston Ave, Chicago, IL 60618, USA.)

Čikāgas latviešu baptistu draudzes dievnams

Dievnamā atrodas mākslinieka Viestarta Aistara gleznata altāra glezna. (Adr.: 5000 West Ohio Street, Chicago, IL 60664, USA.)

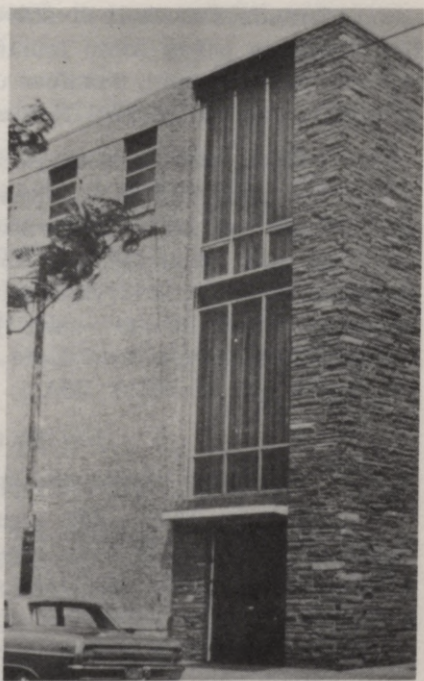
Čikāgas latviešu katoļu draudzes Aglonas dievmātes baznīca un draudzes nams

Baznīca, kas iegādāta 1960. gadā par \$ 25.000, ir vienkārša, ķieģeļu mūra ēka ar pagrabu. Tās platība ir 232 kvadrātmetri. Celtne agrāk bijusi albāņu pareizticīgo baznīca, tādēļ bija nepieciešami pārbūves darbi. Tie veikti talkās, pārbūvējot altāra daļu un paplašinot kora telpu. Pārbūve izmaksājusi \$ 15.000. Baznīcā vietas 175 dievlūdzējiem.

Draudzes nams ir trīsstāvu, ķieģeļu ēka ar pagrabu. Tā kopplatība ir 230 kvadrātmetri, un par to samaksāts \$ 38.500. Arī tas pielāgots draudzes vajadzībām pārbūvējot. Pārbūve, kas nobeigta 1971. gadā, izmaksājusi \$ 10.000. Kā baznīcu, tā draudzes namu lieto arī nelatvieši. (Adr.: 2543 W. Wabansia Ave, Chicago, IL 60647, USA.)

Čikāgas latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca un draudzes nams

Agrākā ev. lut. Trīsvienības baznīca celta 1910. gadā. Tā ir vienkārša, ķieģeļu mūra celtne ar pagrabu, kurai piekļaujas draudzes nams. Baznīcas platība ir 670 kvadrātmetri, tā iegādāta 1959. gadā par \$ 40.000, un tajā ir 300 vietas galvenajā jomā un 100 vietas luktās. Remonta un pārbūves darbi veikti arch. S. Marcinkjāņa vadībā.

Augšā: Čikāgas latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca (G. Straumaņa foto) un
(pa labi) Brīvo latvju biedrības nams Filadelfijā
Apakšā: Bostonas latv. ev. lut. Trīsvienības dr. baznīca un Aiovas latviešu nams

Draudzes nams ir divstāvu, koka celtnē, kurā ir astoņas telpas. Bez draudzes pašas namu izmanto arī latviešu tautasdeju kopas, un tajā notiek sarīkojumi. Baznīcas un nama pārbūve maksājusi \$40.000. (Draudzes nama adr.: 1701 N. Richmond Ave, Chicago, IL 60647, USA.)

Čikāgas latviešu ev. lut. Sv. Pāvila draudzes baznīca

1,8 akru lielajā apbūves gabalā uzcelta vienkārša baznīcas jaunbūve ar pagrabu un telpām skolai un sabiedriskiem sarīkojumiem. Jaunbūve, kas izmaksājusi \$120.000 un celta pēc arch. L. Kļaviņa projekta, nobeigta 1971. gadā. Sienas ir ķieģeļu mūra, grīdas dzelzbetona un koka. Griesti veidoti jumta slīpumā, nobeigti dēļu apdarē. Altārī dominē krusta veidojums. (Adrese: 18 W. 641 Forest Preserve Dr., Wood Dale, IL 60191, USA.)

Detroitā

Detroitas latviešu ev. lut. Kristus draudzes īpašumi

Draudze 1962. gadā ieguva īpašumā kā amerikāņu labvēļu dāvinājumu 1928. gadā celtu viesnīcu Pontiakas pilsētā (Pontiac, MI 48053, USA), apmēram 35 jūdzes no Detroitas. Viesnīcā ap 180 istabu, un tās vērtība 1963. gadā bijusi ap \$200.000.

Par viesnīcas ienākumiem draudze iegādājusies 200 akru lielu lauku saimniecību blakus latviešu centram Gaņezeram. Daļa īpašuma sadalīta gruntsgabalos, izveidojot ciemu, kas nosaukts par „Latviju”.

Detroitas latviešu ev. lut. Sv. Pāvila draudzes baznīca un draudzes nams

Baznīca, kas celta 1940. gadā, iegādāta 1966. gadā par \$75.000. Ķieģeļu mūra celtnē 200 sēdvietu, un, pievienojot ar bīdāmu sienu atdalīto telpu, to skaitu var palielināt uz 300. Zem baznīcas ir saimniecības telpa ar virtuvi un 7 telpas svētdienas skolai. Pēc īpašuma iegādes izdarīti remontu un izbūvēta altāra telpa pēc arch. G. Ejupa projekta. Bez baznīcas zemesgabālā ir vēl divas mazākas ēkas. (Adr.: 10711 W. Outer Dr. & Stout St., Detroit, MI 48223, USA.)

Demoīnā

DV Demoīnas apvienības lauku īpašums „Saules kalni”

10 akru lielais īpašums iegādāts 1961. gadā par \$4000. Īpašumā iekārtota šautuve, uzceltas šautuves nojumes, tiesnešu ēka

un vanadžu paviljons. Īpašumu vasarā izmanto arī izbraukumiem, brīvdabas sanāksmēm un citiem sarīkojumiem.

Aiovas latviešu nams Demoinā

Divstāvu, ķieģeļu celtne, kurā agrāk bijuši veikali un dzīvokļi, iegūta 1964. gadā par \$ 12.000. Tās īpašniece — Aiovas latviešu biedrība — namu pārbūvējusi, to pielāgojot sabiedriski kultūrālu sarīkojumu prasībām. Celtnes pirmajā stāvā izveidota sarīkojumu telpa ar skatuvi, bet otrā stāvā ir divi dzīvokļi. Pārbūves darbi izmaksājuši \$ 10.000. Namu izmanto biedrības biedri un arī citas latviešu organizācijas. (Adr.: 1372 E. 12th Street, Des Moines, IA 50316, USA.)

Elizabete - Nuarka

Elizabetes-Nuarkas latviešu ev. lut. draudzes nams

Nams iegūts 1972. gadā, un tajā atrodas draudzes kanceleja un mācītāja dzīvoklis. Nama pārbūve veikta lielāko tiesu talku veidā. (Adrese: 417 W. 1st Ave, Roselle, NJ 07203, USA.)

Filadelfija

Brīvo latvju biedrības nams Filadelfijā

Tagadējais trīsstāvu nams ar pagrabu uzbūvēts 1967. gadā un izmaksājis ap \$ 70.000. Tas celts iepriekšējā, nojauktā nama vietā. Agrākais 1892. gadā dibinātās biedrības nams bija iegūts 1910. gadā ar sarīkojumu telpu 80—90 personām, kas izrādījās tagadējām vajadzībām par mazu. Jaunais nams, kas celts pēc arch. M. Medikas-Sējas projekta, ir ķieģeļu un akmens mūra konstrukcijas. Tajā ir sarīkojumu telpa 300 personām ar skatuvi, ēdamtelpa un virtuve, bibliotēka, bārs un ekonomu dzīvoklis. Namu var lietot arī cittautieši. (Adrese: 531 N. 7th Street, Philadelphia, PA 19123, USA.)

Latviešu baptistu draudzes dievnams Filadelfijā

Dievnams ir vienstāva, ķieģeļu celtne, būvēta 1961. gadā pēc arch. M. Medikas-Sējas projekta. (Adrese: 6933 Sherwood Rd., Philadelphia, PA 19131, USA.)

Filadelfijas latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca

Draudze ieguvusi agrāko Inkarnācijas baznīcas ēku 1967. gadā par \$ 80.000. Tā ir ķieģeļu mūra celtnē, kuŗas pagraba stāvā ir četras telpas skolai, bet baznīcas telpā vietas 370 baznīcēniem. Baznīcā ir mākslinieka A. Annus gleznota altāra glezna.

Draudzes nams ir trīsstāvu celtnē, kuŗā plašas telpas skolai, zāle ar skatuvi, lasītava, kanceleja un mācītāja dzīvoklis.

(Adrese: 47th St. & Cedar Ave, Philadelphia, PA 19143, USA.)

Fondulaka

Fondulakas un apkārtnes Mārtiņa Lutera latviešu ev. lut. draudzes baznīca

Agrākā Labā Gana draudzes baznīca iegūta 1961. gadā. Tā ir vienkārša, betona bloku celtnē, kuŗā vietas 250 baznīcēniem. Celtnē arī nelielas telpas sabiedriskām nodarbībām un virtuve. Īpašumu lieto tikai pati draudze. (Adrese: 185 - 14th Street, Fond du Lac, WI 54935, USA.)

Grandrepidsa

Grandrepidsas un apkārtnes latviešu ev. lut. baznīca un draudzes nams

Baznīca ar draudzes namu, kas agrāk piederējusi baptistu draudzei, nopirkta 1961. gadā. Vienstāva, ķieģeļu mūra celtnē ar pagrabu pārbūvēta pēc arch. J. Leimaņa projekta. Baznīcā ir vietas 225 baznīcēniem, pagrabā sanāksmju telpa, virtuve un trīs blaku telpas. Draudzes nams ir divstāvu, koka māja ar piecām telpām. Tur iekārtota skola. Viss īpašums pēc pārbūvēm draudzei izmaksājis \$ 55.000, un līdzekļi iegūti ar ziedojumiem. (Adrese: 111 Burton St. S. E., Grand Rapids, MI 49507, USA.)

Grandrepidsas un apkārtnes latviešu ev. lut. draudzes lauku īpašums „Mežvidi”

80 akru lielais gruntsgabals iegūts 1963. gadā. Tagad tur atrodas galvenā sabiedriskā ēka, ko projektējis arch. Sergejs Dziļums. Tajā ir plaša ēdamzāle, moderna virtuve, noliktava, kā arī 75 kvadrātmetru liela patvertne pret viesuļvētru. Ēka ir vienkārša, ar 280 kvadrātmetru platību, betona bloku sienām, betona grīdu un papes

Augšā: Grandrepidsas un apkārtnes latv. ev. lut. draudzes baznīca un nams; apakšā: Senatobijas latviešu ev. lut. Sv. Pāvila draudzes baznīca un (pa labi) Latviešu pareizticīgo draudzes lūgšanu nams Saratogā

juntu. Bez tam vēl ir četras vienkāršas, koka rāmja konstrukcijas guļamkabīnes.

Jaunceltne izmaksājušas \$ 45.000, un līdzekļi tāpat kā draudzes baznīcas un skolas iegādei iegūti ar ziedojumiem. Īpašumā notiek vasaras nometnes un tautieši var pavadīt atvaļinājumu. Ieejas vārti celti pēc arch. S. Dziļuma meta. No 80 akru lielā gruntsgabala 40 akri pārdoti tautiešiem apbūvei. (Adr.: a) 3228 - 32nd Street, Hopkins, MI 49328, USA; b) R 2, Monterey Township, Allegan, MI 49010, USA.)

Grandrepidsas latv. ev. lut. Vienības draudzes baznīca un mācītāja māja

Koka konstrukcijas baznīca un mācītāja māja iegādāta 1954. gadā par \$ 25.000. (Adr.: 48 Dennis Ave S.E., Grand Rapids, MI 49506, USA.)

Grandrepidsas latviešu katoļu draudzes baznīca un nams

Baznīca un divstāvu draudzes nams (abas ķieģeļu mūra celtnes) iegādāts par \$ 63.000. Baznīcā 200 sēdvietu. (Adr.: 352 Mount Vernon Ave N. W., Grand Rapids, MI, USA.)

Grandrepidsas latviešu biedrības nams

Vienstāva jaunceltne ar betona bloku sienām būvēta pēc arhitekta Aivara Lindes projekta. Tā nobeigta 1963. gadā un izmaksājusi \$ 60.000. Ēkā ir sarīkojumu telpa ar 300 sēdvietām un blaku telpas. Sarīkojumu telpai nav logu, un tās ārējā apdarē īpatnēji uz āru izvirzīti bloki veido rakstu un ēnuspēli. (Adrese: 504 Grand Ave N. E., Grand Rapids, MI 49503, USA.)

Indianapolis

Indianapolisas latviešu ev. lut. draudzes baznīca un nams

Baznīca ir vienkārša, ķieģeļu mūra ēka ar pagrabu. Tā pirka 1968. gadā par \$ 32.000. Baznīcā izdarīti pārbūves darbi, un altāris izbūvēts latviskā gaumē. Draudzes nams iegādāts 1969. gadā par \$ 17.700. (Adr.: 4717 E. Michigan St., Indianapolis, IN 46201, USA.)

Indianapolisas latviešu sabiedriskā centra nams

Sabiedriskā centra nams celts 7 akru lielajā gruntsgabalā, kas nopirkts par \$ 7000. Celtne būvēta pakāpeniski — pirmajā posmā

Augšā: Indianapolisas latviešu sabiedriskā centra nams (V. Midziņa foto); apakšā: Grandrepidsas un apkārtnes latviešu ev. lut. draudzes lauku īpašuma „Mežvidu” ēkas (J. Liediņa foto)

līdz 1965. gadam uzceļot „Rīgas” sarīkojumu zāli 240 personām, priekšnamu, virtuvi un kluba telpas 40—50 personām. Nākošajā posmā uzbūvēja „Nacionālo zāli” ar skatuvi un beidzot noliktavas telpas un pārvaldnieka dzīvokli.

Centra celtnē, kas nobeigta 1972. gadā un kuŗas vērtība ir \$ 155.000, ir vienstāva un divstāvu ēka ar betona dobakmeņu sienām, būvēta pēc arch. R. Rubuļa projekta. Visi būvdarbi, atskaitot ar likumu ierobežotos, veikti talku kārtā.

Nams kalpo visām latviešu sabiedriskajām vajadzībām, arī skolai, un to pārvalda paju sabiedrība — sabiedriskais centrs. (Adr.: 1008 W. 64th Street, Indianapolis, IN 46220, USA.)

Kalamazū

Kalamazū latviešu ev. lut. draudzes baznīca un draudzes nams

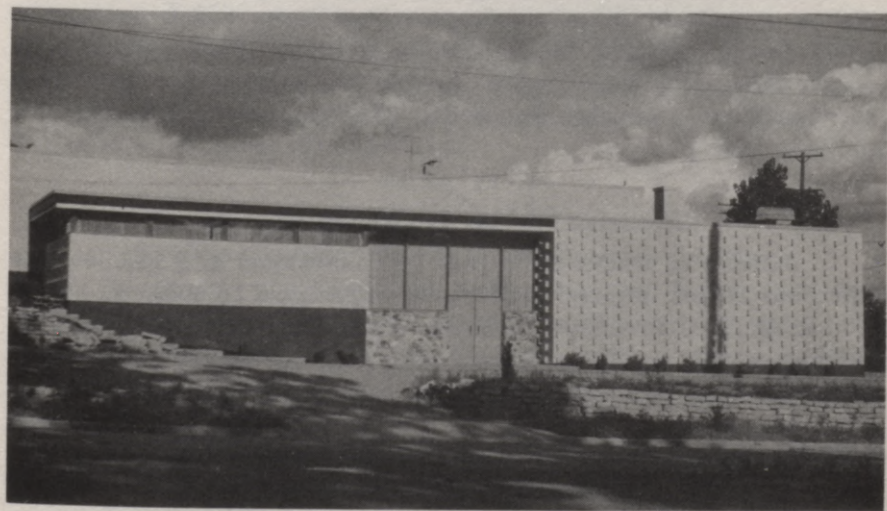
Baznīca — ķieģeļu mūŗa celtnē — un draudzes nams iegādāts par \$ 33.320. Vēlāk izdarītajās pārbūvēs izdots \$ 5000. (Adrese: 1030 Portage Street, Kalamazoo, MI 49001, USA.)

Sv. Jāņa ev. lut. latviešu draudzes baznīca un mācītāja māja Kalamazū

1960. gadā par \$ 3507 nopirkts apmēram divu akru liels zemesgabals. 1961. gadā nobeigta divstāvu baznīcas celtnē pēc arch. Defosa (P. De Voss) projekta. Celtnes augstākajā līmenī ir baznīcas joms, kuŗā vietas 266 baznīcēniem, luktas ar 56 sēdvietām, istabas mācītājam un pērminderim un priekšnams. Pagraba stāvā atrodas draudzes sanāksmju telpa, virtuve, garderobe un labiercības. Celtnē ir betona dobakmeņu sienas, apšūtas ķieģeļiem, betona grīdas un asfalta jumstiņu jumts. Baznīcas griesti ir jumta slīpumā ar dēļu apšuvumu. Altāris veidots pēc A. Sildega meta. Celtnē, ieskaitot zemesgabalu, izmaksājusi \$ 81.100. (Adrese: 122 Cherry Hill Dr., Kalamazoo, MI 49007, USA.)

Mācītāja māja ir vienstāva, koka rāmja konstrukcijas celtnē ar jumta izbūvi un pagrabu. Tā iegādāta 1968. gadā par \$ 19.500. Pēc iegādes izdarīti uzlabojumi un pārbūves \$ 13.500 vērtībā. Namā ir piecas dzīvojamās telpas. (Adrese: 118 Kendall Ave, Kalamazoo, MI 49007, USA.)

Liela daļa darbu abu celtnu izbūvē veikta ar talkām. Celtnes lieto tikai latvieši.

Augšā: Milvōki DV apvienības nams; apakšā: Grandrepīdas latviešu biedrības nams (A. Grīnberga foto)

Latviešu centrs „Gaņezers”

150 akru lielais ģpašums pie ezera (Long Lake) agrāk piederējis Čikāgas gaidu organizācijai un iegādāts par \$ 115.000. Tagadējais ģpašnieks — Latviešu centrs „Gaņezers” — ir bezpeļņas akciju sabiedrība, kuņā galvenais akcionārs ir Latviešu ev. lut. draudžu apvienība Amerikā (LELDAA). Sabiedrības biedri ir arī DV nodaļas, skauti un gaidas, kā arī citas latviešu bezpeļņas organizācijas.

Ģpašumā notiek vasaras nometnes, brīvdabas sarīkojumi, konferences, kursi un taml., kuņu vajadzībām ģpašumā ir vairākas celtnes. Lielākā no tām ir vasaras vidusskolas ēka, kuņā atrodas 40 × 29 pēdu liela sanāksmju telpa, bibliotēka un guļamtelpas. Nometnē ir arī vairākas ēkas pārnakšņošanai, t. s., guļamkabīnes. Uzcelta arī brīvdabas baznīca, zvanutornis, „Ziemeļmeža estrāde” un ieejas vārti. Jaunbūves un piebūves nometnē veiktas pēc arch. Gunāra Birkerta projektiem un norādījumiem. (Adrese: Latvian Center Gaņezers Inc., Rt. 3, Box 363, Three Rivers, MI 49093, USA.)

Latviešu nams Kalamazū

Nams, kas pirīts 1955. gadā, atrodas nogāzē, un tam ir divi stāvi — apakšējais mūņa, augšējais koka rāmja konstrukcijā. Pēc iegādes namam bijušas nepieciešamas pārbūves. Tajā ir divas sarīkojumu telpas ar blaku telpām. Apakšstāva sanāksmju telpā vietas 220, augšstāva — 180 personām. (Adr.: 2319 Amherst Ave, Kalamazoo, MI 49001, USA.)

Klīvlenda

Klīvlendas latviešu sabiedriskais nams

Jaunceltne atklāta 1972. gadā un izmaksājusi ap \$ 180.000 (pēc laikrakstu ziņām, pilnīgi izbūvei vēl vajadzīgs \$ 10.000). Tā būvēta latviešu ev. lut. draudzes ierosmē. Jaunceltnē galvenās telpas ir sarīkojumu zāle un klases telpas skolai, kā arī telpas mazāku sanāksmju un organizāciju vajadzībām.

Klīvlendas apvienotās latviešu ev. lut. draudzes baznīca, draudzes nams un mācītāja māja

Baznīca ir 1906. gadā celta vienstāva, ķieģeļu mūņa ēka ar pagrabu. Tā iegādāta 1963. gadā par \$ 75.000. Pēc pārbūvēm, sevišķi altāra daļā, kas veiktas pēc arch. R. Āboliņa projekta un izmaksājušas

\$ 15.000, baznīca nodota draudzes lietošanā 1964. gadā. Baznīcas jomā normāli 275 sēdvietas, pagraba stāvā izbūvētas klašu telpas un telpa draudzes sanāksmēm. Agrākās koka ēkas vietā 1972. g. uzcelts jauns draudzes nams — divstāvu, mūra ēka ar sarīkojumu zāli un telpām skolai arch. H. Robežnieka vadībā. Izmaksa — \$ 190.000. Mācītāja māja, kurā atrodas mācītāja kanceleja un dzīvoklis, ir vienkārša, koka konstrukcijas celtnes ar jumta izbūvi. (Adr.: 15120 Detroit Ave, Lakewood, OH 44107, USA.)

Linkolna

Linkolnas latviešu ev. lut. draudzes baznīca

Agrākais draudzes nams, kas atradās Vašingtona ielā (2144 Washington St., Lincoln, NB), pārdots, un 1972. gadā draudze nopirkusi baznīcas ēku.

Linkolnas latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca

Baznīca celta 1927. gadā vācu ev. lut. draudzei. Tā ir vienkārša celtnes ar puspagrabu, iegādāta 1958. gadā par \$ 6000. Augstākais ir koka, pagraba stāvs mūra konstrukcijas. Pēc iegūšanas izdarīti remontu ap \$ 9000 vērtībā. Talkās pārbūvēta altāra telpa un izbūvēta virtuve. Baznīcas jomā var novietoties 280 personas, apakšstāvā ir sarīkojumu telpa 200 personām un blakus telpas, ko izmanto sarīkojumiem, sanāksmēm un svētdienas skolai. (Adrese: 1324 New Hampshire Street, Lincoln, NB 68508, USA.)

Losandželosa

Dienvidkalifornijas latviešu ev. lut. draudzes baznīca

Baznīca — 1927. gadā celtā mūra ēka, kas agrāk piederējusi vācu draudzei — iegādāta par \$ 25.500. Tajā izdarīti kapitālremonti \$ 7000 vērtībā pēc arch. A. Damrozes norādījumiem un projekta, sevišķi altāra daļā un sanāksmju telpā. (Adr.: 2450 Griffin Ave, Los Angeles, CA 90031, USA.)

1972. gadā draudze nolēma baznīcu pārdot un celt jaunu citā vietā, kas kopā ar baznīcas zāli izmaksās \$ 60.000.

Lai sagādātu Losandželas latviešiem nepieciešamās telpas sabiedriskajai rosībai, organizācijas nodomājušas būvēt sabiedrisko centru. Tā vajadzībām ar draudzes vārdu jau iegādāts zemesgabals

\$ 76.000 vērtībā un izstrādāts projekts arhitektu: S. Borbala un M. Borbalas birojā, darbojoties līdz arhitektiem: A. Damrozem, J. Janavam un V. Ozoliņam. (Pēc LAIKA ziņām 8.11.1972, projekta autors ir J. Janavs.) Projekts izmaksās \$ 175.000, bet visa sabiedriskā centra izmaksa aplēsta \$ 300.000.

Mančestra

Mančestras latviešu ev. lut. draudzes baznīca un draudzes nams

Baznīcas ēka ir koka rāmja konstrukcijas, vienkārša celtnē. Tā nopirkta 1961. gadā līdz ar draudzes namu, resp. mācītāja māju par \$ 23.000. Baznīcas jomā var novietoties 200 dievlūdžēju. Dažas reizes gadā to izmanto arī igauņu draudze. (Adrese: 21 Garden Street, Manchester, CT 06040, USA.)

Milvōki

Latviešu nams Milvōki

Nams ir divstāvu jaunceltne, un tā īpašnieks ir sabiedrība „Latviešu nams Milvokos”. 1965. un 1966. gadā iegādāti zemesgabali, nama būve sākta 1968. un nobeigta 1972. gadā. Namu projektējuši arhitekti: A. Kreišmanis, E. Krūmiņš, E. Foldi-Ozoliņa un V. Goldmane. Tajā ir divas sarīkojumu telpas — lielākā ar skatuvi 360 personām un mazākā 225 personām, kurā ar starpsienām var sadalīt vēl mazākas telpas. Bez tam namā vēl ir biroju un sēžu telpas, virtuve, priekštelpas un garderobe. Galvenie lietotie būvmateriāli: ārsienām betona bloki, betona grīdas ar plastikas un parketa nasegumu. Īpašumu, kuŗa vērtība (zeme, ēkas uc.) ir \$ 136.000, lieto latviešu organizācijas, privātpersonas, kā arī cittautieši. (Adrese: 8845 W. Lynx St., Milwaukee, WI 53225, USA.)

Daugavas vanagu Milvōki apvienības nams

Divstāvu, mūŗa nams ar pagrabu iegādāts 1959. gadā. Pēc pārbūvēm un remontiem, kas veikti talkās, pagrabā iekārtota virtuve, garderobe un blaku telpas, pirmajā stāvā telpas sabiedriskām nodarbībām, bet augšstāvā dzīvoklis. Namu izmanto sanāksmēm, sabiedriskiem vakariem, nodarbībām (deju kopu, kuŗu, teātru mēģinājumiem). Bez Daugavas vanagiem to izmanto arī citas organizācijas. (Adrese: 1557 N. 33rd Street, Milwaukee, WI 53208, USA.)

Augšā: Linkolnas latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca un (pa labi) Kalamazū latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca; apakšā: Milvōki latviešu ev. lut. Kristus draudzes baznīca

Milvōki latviešu ev. lut. draudzes un Milvōki latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca

Baznīca — ķieģeļu mūra, vienstāva celtnē ar pagrabu — agrāk bijusi baptistu draudzes īpašums. Tā pirka 1961. gadā par \$ 37.000, un tagad pieder abām ev. lut. draudzēm. Baznīcas jomā vietas 350 baznīcēniem. Tai izbūvēta jauna altāra telpa un izdarīti citi remontī pēc arch. A. Kreišmaņa projekta \$ 24.000 vērtībā. Pārējās telpas, kurās atrodas arī abu draudžu kancelejas, lieto svētdienas skolai, skautu un gaidu nodarbībām, gleznu skatēm, priekšlasījumiem un citām sabiedrisko organizāciju vajadzībām. (Adrese: 1853 N. 75th St., Wauwatosa, WI 53213, USA.)

Milvōki latviešu ev. lut. Kristus draudzes baznīca

Baznīca pirka 1959. gadā par \$ 25.000. Tā ir vienstāva, koka konstrukcijas ēka ar pagraba stāvu. Baznīcā vietas 200 dievlūdžējiem. Pārbūvēta altāra telpa un kancele, kā arī izdarīti remontī \$ 10.000 vērtībā pēc inženiera R. Eimaņa projekta. Altāri grezno mākslinieka A. Annus darināta altāra glezna. Pārējās telpas lieto svētdienas skolai un draudzes sarīkojumiem un nodarbībām. Sanāksmju telpā, kas atrodas pagraba stāvā, vietas 200 personām. (Adrese: 1900 W. Washington St., Milwaukee, WI, USA.)

Mineapolisa

Latviešu nams Mineapolisā

Trīsstāvu, ķieģeļu mūra namu, kas iegādāts 1970. gadā par \$ 78.000, apsaimnieko Mineapolisas un Senpōla latviešu akciju sabiedrība „Latviešu nams”. Namā atrodas 50 × 50 pēdu liela zāle, kurā 300 sēdvietu, kluba telpas 50 personām, virtuve, divu guļamistabu dzīvoklis, veikali un citas telpas. (Adrese: 2337 Central Ave N. E., Minneapolis, MN, USA.)

Mineapolisas un Senpōla latviešu ev. lut. draudzes baznīca, draudzes nams un mācītāja māja

Īpašums ar trim celtnēm pirkts 1953. gadā par \$ 65.000. Baznīca ir akmeņu mūra celtnē ar 400 sēdvietām baznīcas jomā. Pēc iegādes tā remontēta. Draudzes namā ir divas telpas sanāksmēm — lielākajā ar skatuvi ir 300 sēdvietu, mazākajā 120. Namā ir arī telpas

Milvōki latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca

Nubransvikas un Lēkvudas latviešu ev. lut. draudzes baznīca (Ž. Kristberga foto)

Nujorkas latviešu ev. lut. draudzes Salas baznīca (LAIKA foto)

Nudžersijas latviešu biedrības ēkas „Priedainē” (E. Delles foto)

ĒDAMZĀLE LATVIEŠU CENTRĀ „GARŽERĀ”

LATVIEŠU NAMS MILVŌKĪ (A.Dundura foto)

svētdienas skolai un kancelejai, virtuve un citas blaku telpas. (Adr.: 3152 - 17th Ave So., Minneapolis, MN 55407, USA.)

Ņubrānsvika

Ņubrānsvikas un Lēkvudas latviešu ev. lut. draudzes baznīca

Jaunā baznīca nobeigta 1966. gadā pēc arch. V. Vasera projekta, un kopā ar zemesgabalu izmaksājusi \$ 76.000. Baznīcas iekštelpas dekoratīvā apdare — krāsaino stiklu logs, altāris un svečtuŗi — veidoti pēc mākslinieka L. Linauta metiem. Ēka, kas aizņem 70 × 30 pēdu lielu laukumu, ir divos līmeņos. Baznīcas stāvā bez baznīcas telpas 200 dievlūdzējiem vēl ir priekštelpa un mācītāja istaba, puspagrabā — telpas sabiedriskām nodarbībām un skolai.

Baznīcas stāvs ir koka konstrukcijas ar ķieģeļu apšuvumu, pagrabstāva sienas betona dobakmeņu. Grīdas ir parketa un vinila, griesti baznīcas telpai ir dēļu, veidoti jumta slīpumā starp koka kopnēm. Bez draudzes un skolas baznīcas telpas vēl lieto krājaizdevu sabiedrība un arī apkārtnes iedzīvotāji. (Adrese: Gates Ave, East Brunswick, NJ 08816, USA.)

Ņudžersija

Ņudžersijas latviešu biedrības īpašums „Priedaine”

8,5 akru lielais īpašums atrodas starp Ņujorkas un Filadelfijas pilsētu, 60 jūdzes uz dienvidiem no Ņujorkas. Tas iegādāts 1956. gadā par \$ 5500. Izveidošanas darbi risinājušies pakāpeniski visu laiku, gan pašu spēkiem uzceļot ēkas, gan izveidojot laukumus uc. brīvdabas nodarbībām.

Saimniecības ēkas un nojumes uzceltas 1957–58. gadā. Saimniecības ēka ir 400 kvadrātpēdu liela ar betona dobakmeņu sienām un asfalta jumstiņu jumtu. Tā izmaksājusi \$ 600. Ēkā ir mazgāšanās ierīces, virtuve un labierīcības.

Nojumes 2200 kvadrātpēdu kopplatībā ir koka konstrukcijas ar metalla jumtu un izmaksājušas \$ 1700. Daļā nojumes izbūvēta dejasgrīda.

Brīvdabas skatuves terases (skaitā sešas) veido amfiteātri, kuŗā var novietoties 1200 skatītāju (sēdvietās). Amfiteātris izveidots dabiskā nogāzē pret nojumēm un estrādi. Amfiteātrā sēdvietu būve nobeigta 1960. gadā.

Biedrības nams ir divstāvu celtnē, kas, pieskaņojoties nogāzei, veidots trijās pakāpēs. Nams būvēts no 1962. līdz 1964. gadam un izmaksājis \$ 53.400. Lai gan iestādēm iesniegto celtnes projektu izgatavojis amerikāņu arhitekts (F. A. Amadio), tas gatavots pēc biedrības biedra K. Dīkerta skicēm. Pārējās celtnes, kā arī biedrības nama iekštelpas veidojums ir pašu darba darītāju garabērnī. Ēkas platība ir 5300 kvadrātpēdas, galvenās sienas betona dobakmeņu konstrukcijas, jumts asfalta jumstiņu un grīdas koka un betona. Namā ir sarīkojumu telpa ar 300 sēdvietām, skatuvi un balkonu, priekštelpa, virtuve, bārs, ģērbtuve, labierīcības, valdes istaba, lasāmistaba, kā arī divistabu dzīvoklis ģimēnim uzraudzībai. Sporta laukums izbūvēts 1969. gadā.

Ģimēņa galvenie lietotāji ir biedri paši, bet to izīrē arī citām latviešu organizācijām un cittautiešiem dažādu sarīkojumu vajadzībām, kā telpās, tā brīvā dabā, arī sporta un šaušanas sacensībām, izbraukumiem un mājas viesībām. Ģimēņa uzlabošanas darbos un celtnēs ieguldīts ap \$ 80.000. (Adrese: RD-2 Highway 33, Freehold, NJ 01228, USA.)

Nujorka

Nujorkas latviešu ev. lut. draudzes ģimēnis

Draudzei ir nams (564 Second Street, Brooklyn, NY 11215, USA), kurā atrodas draudzes kanceleja un mācītāja dzīvoklis, kā arī telpas sabiedriskām nodarbībām — sarīkojumiem un mēģinājumiem. Baznīca (Valentine Lane & Leighton Ave, Yonkers, NY 10705, USA) ir daļēji vienkārša, daļēji divstāvu, akmeņu mūra celtnē, pirktā 1965. gadā par \$ 128.900. Izdarīti pārbūves darbi, ko plānojuši arhitekti: I. Kaņeps un K. Andersons. Altāris un kancele izgatavoti koka panelī pēc mākslinieka E. Dajevska metiem. Baznīcas telpā ir 350 sēdvietu, bet, izbīdot sānu sienas, to skaitu var palielināt līdz 600. Celtnē vēl divas sarīkojumu telpas, 12 telpas svētdienas skolai, kanceleja un baznīcas apkopēja istaba. Vienā no sarīkojumu telpām, kas izbūvēta talkās ar skatuvi, vietas 300 personām. Baznīca pazīstama kā „Jonkeru baznīca”.

„Salas baznīca” (4 Riga Lane, Huntington Hills, Melville, NY 10705, USA) celta pēc arhitekta Z. Zariņa projekta un izmaksājusi \$ 150.000. Tā atrodas 7 akru lielā zemesgabalā, ko draudzei dāvājis

LATVIEŠU KAĶA INVALIDU APVIENĪBAS ATPŪTAS NAMS „ROTA”

LATVIEŠU EV. LUT. SV. JĀŅA DRAUDZES NAMS KALAMAZŪ

kāds labvēlis — būvuzņēmējs. Celtne ir „L” veida, divos līmeņos. Augstākajā līmenī baznīcas spārnā ir joms ar 240 sēdvietām (luktās var novietoties vēl 30 baznīcēni), priekšnams un garderobe. Skolas spārnā ir 6 klašu telpas, no tām četras ar izņemamām sienām, kas dod iespēju telpas pievienot pie baznīcas, un divi divistabu dzīvokļi — mācītājam un apkopējam. Lejas līmenī ir ieejas telpa ar garderobi, sarīkojumu telpa ar skatuvi, 6 klašu telpas ar izņemamām sienām, lai varētu zāli paplašināt, bibliotēkas telpa, virtuve, ēdienu sagatavojamā telpa, veļasmazgātava un labierīcību telpas.

Baznīcas apakšstāvs ir betona, virsstāvs koka rāmja ar ķieģeļu apšuvumu. Baznīcas jumts balstās uz līmētām koka kopnēm. Griesti ir dēļu, jumta slīpumā. Īpašumā iekārtots arī sporta laukums un autonovietne.

Lauku īpašums Elka parkā (Latvian Church Camp — Elka Park, NY 12427, USA) aizņem 80 akru lielu platību ar ezeru. Tas atrodas 120 jūdzes no Ņujorkas Katskilu kalnos un maksājis \$ 18.000. Tajā ir vairākas celtnes, un, lai zemesgabalu labāk izmantotu, veikti izbūves darbi. Sarīkojumu celtne ir vienkārša, koka konstrukcijas ēka, ko izmanto sporta sacensībām un priekšlasījumiem. Arī guļamtelpas (kabīnes) ir vienkārša, koka konstrukcijas celtne.

Skauti uzcēluši īpašumā „senlatviešu torni”. Izveidota arī brīvdabas baznīca ar altāri un izbūvētas peldēšanās vietas, kā arī laukums sporta nodarbībām. Īpašumu izmanto nometnēm, sacensībām un sarīkojumiem. Tā izveidošanu plānojis arch. V. Vītols.

Daugavas vanagu nams Ņujorkā

1964. gadā iesvētītais nams ir divstāvu, ķieģeļu mūra celtne, kas pirka par \$ 24.000. Pēc iegādes nams remontēts, un tajā blakus mazākām telpām ir divas sarīkojumu zāles, katra 90 personām. Bez īpašniekiem pašiem namu izmanto arī gleznu skatēm un citām dažādo organizāciju vajadzībām. (Adr.: 91—16 - 43th Ave, Elmhurst, Queens, NY 11373, USA.)

Ņujorkas latviešu katoļu draudzes nams

Draudze par \$ 25.000 iegādājās nepabeigtu trīsstāvu, ķieģeļu un betona bloku ēku ar pagrabu 107 kvadrātmetru kopplatībā. Celtne pārplānota, un draudze to nobeigusi. Pagraba stāvā ir sanāksmju

telpa 100 personām, bet pirmajā stāvā sēžu telpa, virtuve un telpas organizācijas BATUN birojam. Augšējos stāvos ir dzīvojamās telpas. (Adrese: 2789 Schurz Ave, Bronx, NY 10465, USA.)

Latviešu kara invalidu apvienības atpūtas nams „Rota”

12,6 akru lielais īpašums ar divstāvu galveno ēku un vasaras mītni iegādāts 1960. gadā. Galvenā ēka ir koka konstrukcijas ar mūra pagrabu. Pēc remontiem tās apakšstāvā iekārtota plaša telpa 150 personām, virtuve, guļamtelpa un mazgātuves. Augšstāvā ir 8 guļamistabas, bibliotēka un divas mazgātuves. Namā pavisam 21 gultasvieta. Vēlāk izbūvēta arī vasaras mītne, palielinot gultu skaitu līdz 30.

„Rota”, kam blakus atrodas brāļu kapi, ir invalidu centrs ar atpūtas, pulcēšanās un kultūrālas darbības iespējām. (Adr.: Latvian-American Disabled Veterans Center, Elka Park, NY 12427, USA.)

Ō m a h a

Ōmahas latviešu ev. lut. draudzes baznīca

Baznīca, kuŗā ir 115 vietu baznīcēniem, iegādāta par \$ 5250. Baznīcai pārbūvēts altāris. Ekā ir arī piecas telpas svētdienas skolai un sanāksmēm. (Adr.: 4523 So. 22nd Street, Omaha, NB 68107, USA.)

S a g i n ō

Saginō un apkārtnes latviešu ev. lut. draudzes baznīca

Baznīca ir vienkārtīga, koka konstrukcijas celtnē ar pagrabu, pirktā 1966. gadā par \$ 25.000. Baznīcas jomā 184 sēdvietas, bet pagraba stāva telpas kalpo svētdienas skolai un citām sabiedriskām rosmēm. (Adrese: 128 N. Elm Street, Saginaw, MI 48602, USA.)

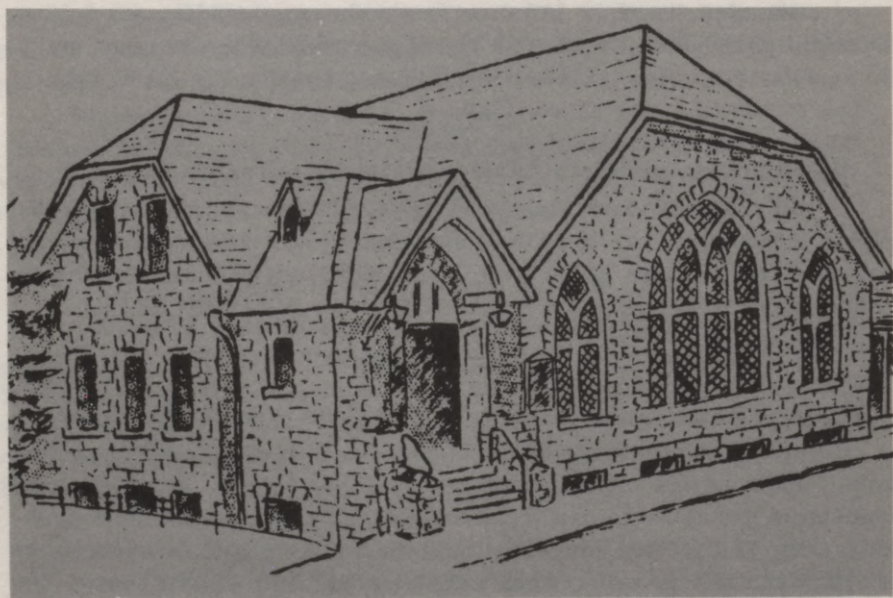
S a n f r a n c i s k o

Ziemeļkalifornijas latviešu ev. lut. draudzes nams Sanfranciskō

Draudzes nams pirktas 1955. gadā par \$ 32.000. Tas ir divstāvu, koka konstrukcijas celtnē, kuŗā četras lielas telpas. Pēc nama pielāgošanas draudzes un pārējo latviešu organizāciju vajadzībām agrākajā sēžu zālē notiek dievkalpojumi. Sarīkojumu zālē ar skatuvi var novietoties 500 personu, agrākajā ēdamzālē 120 un vingrotavā 400 personu. Namā ir arī pārvaldnieka dzīvoklis. (Adr.: 425 Hoffman Ave, San Francisco, CA 94114, USA.)

KLĪVLENDAS APVIENOTĀS LATVIEŠU EV. LUT. DRAUDZES BAZNĪCA
UN NAMS

VĀŠINGTONAS LATVIEŠU EV. LUT. DRAUDZES BAZNĪCA

LATVIEŠU GARĪGAIS UN SABIEDRISKAIS CENTRS SIETLĀ (E.Circeņa foto)

Saratoga

Latviešu pareizticīgo draudzes lūgšanu nams Saratogā, Kalifornijā

Vienstāva, koka konstrukcijas lūgšanu nams ir draudzes locekļu pašu celts. Tas iesvētīts 1952. gadā. (Adr.: Saratoga, CA 95070, USA.)

Senatobija

Senatobijas latviešu ev. lut. Sv. Pāvila draudzes baznīca

Vienstāva, koka konstrukcijas baznīcas celtnē ir pirmā, ko latvieši ieguva savā īpašumā pēc Otrā pasaules kara. Baznīca un divstāvu koka ēka ar mācītāja dzīvokli un kanceleju iegādāta 1949. gadā par \$ 4000. Baznīca remontēta, un tās altāra telpu grezno mākslinieka A. Annus glezna. (Adr.: Jail Street, Senatobia, MS 38668, USA.)

Sietla

Latviešu garīgais un sabiedriskais centrs Sietlā

Centrs ir Sietlas latviešu ev. lut. draudzes un Latviešu biedrības Vašingtonas stātā Sietlas nodaļas kopējs īpašums. Ēka aizņem 780 kvadrātmetru lielu laukumu, un tās projekta autors ir inženieris Edvīns Circenis. Celtnē kopā ar 0,55 ha lielo gruntsgabalu izmaksājusi \$ 226.700. Tā sākta būvēt 1971. un nobeigta 1972. gadā, darbu veicot amatniekiem un talciniekiem. Līdzekļi celtnē iegūti ar tautiešu ziedojumiem un, pārdodot agrāko īpašumu — Latviešu namu.

„L” veida celtnē būvēta nogāzē divos līmeņos. Zemākajā līmenī ir telpas skolai, priekštelpa ar garderobi, darbistaba, labierīcības un telpas, ko priekšnesumu dalībnieki izmanto par ģērbtuvēm. Augstākajā līmenī atrodas baznīca, kurā var novietoties (ieskaitot luktas) 250 baznīcēnu, ģērbkambaži un priekštelpa.

Sabiedrisko telpu spārnā atrodas sarīkojumu telpa 300 personām un skatuve, ko kāpnes savieno ar apakšstāvu, virtuve un priekštelpa ar garderobi. Abus spārnus savieno starpbūve, kurā ir mācītāja darbistaba un daļa priekštelpas.

Celtnes sienas ir koka rāmja konstrukcijas, gan ar ciedras-koka apšuvumu, gan ķieģeļu mūri, gan apmetumu. Baznīcas sānu-sienas ir ķieģeļu mūra. Grīdas ir betona un koka, klātas ar parketu, plastikas plāksnēm vai tepiķi, jumts — asbesta papes jumstiņu un darvotas papes. (Adr.: 11710 - 3rd Ave N.E., Seattle, WA 98125, USA.)

Vašingtonas latviešu ev. lut.
draudzes baznīcas iekšskats

Vilimantikas latviešu ev. lut. draudzes baznīca un (pa labi) Ziemeļkalifornijas
ev. lut. draudzes nams Sanfranciskō

Vašingtona

Vašingtonas latviešu ev. lut. draudzes baznīca un skolas ēka

1915. gadā celtā akmeņu mūra baznīca pirka no presbiterāņu draudzes 1959. gadā par \$ 31.000. Ēka, kurā vietas 175 dievlūdņējiem, remontēta, un altāra telpa izveidota latviskā gaumē pēc I. Pļavnieka skicēm.

1930. gadā celtajā vienstāva, betona bloku ēkā atrodas svētdienas skola un latviešu biedrības bibliotēka. 1969. gadā īpašumā ugunsgrēks nodarīja lielus postījumus. Tie izlaboti, veicot pārbūves darbus pēc arch. N. Novikova metiem.

Draudze paredzējusi būvēt jaunu dievnamu un iegādājusies zemesgabalu \$ 40.000 vērtībā. Baznīcas plānu, kurā paredzēts joms 200 dievlūdņējiem, sanāksmju telpa, kā arī telpas Amerikas latviešu apvienības birojam, gatavojis arch. V. Švalbe. Jaunbūve sākta 1972. gadā. (Tagadējā adrese: 42nd Ave, Farragut Street, Hyattsville, MD 20781, USA.)

Vilimantika

Vilimantikas latviešu ev. lut. draudzes baznīca un draudzes nams

1956. gadā draudze par \$ 12.500 iegādājās zemesgabalu ar divstāvu, koka konstrukcijas namu. Pēc pārbūvēm, kas izmaksājušas \$ 1000, apakšstāvā iekārtotas telpas svētdienas skolai, bet augšstāvā dzīvoklis mācītājam.

Baznīcas ēka uzbūvēta 1966. gadā pēc inženiera A. Brāmaņa projekta. Tā ir ar ķieģeļiem apšūta vienstāva celtne ar pagrabu un izmaksājusi \$ 49.150. Baznīcas jomā ir 200 sēdvietu, bet pagraba stāvā sarīkojumu telpa ar skatuvi un virtuve. Baznīcas iekštelpas izveidotas pēc mākslinieka L. Linauta metiem. Īpašums novērtēts par \$ 82.000. (Adrese: 76 Windham Rd., Willimantic, CT 06226, USA.)

KANĀDA

Tāpat kā ASV, latvieši Kanādā ieradās pagājušā gadsimtenā beigās un 1906. gadā. Ieceļotāju skaits tomēr bija mazs.

1961. gadā latviešu skaits Kanādā, pēc tautas skaitīšanas datiem, bija 18.000 (sk.: E. Dunsdorfs, TREŠĀ LATVIJA, 42. lpp.). To vairums bija tautieši, kas ieradās no Vācijas bēgļu nometnēm, un viņu

pēcnācēji. Vairums latviešu par dzīvesvietu izvēlējušies austrumu stātus, un lielākās grupas atrodas Ontariō (10.000), sevišķi Toronto pilsētā. Arī Montrealā un Hamiltonā dzīvo lielāks skaits latviešu. Kā mazāki centri minami Otava, Vankuvera un Halifaksa.

Kanādā visvairāk latviešu sabiedrisko īpašumu pieder draudzēm, pie kam liela daļa no tiem ir lauku īpašumi.

Hamiltona

Hamiltonas latviešu biedrības nams

Divstāvu nams, kas iepirkts 1960. gadā par \$ 12.000, pārbūvēts, un to izmanto visas Hamiltonas latviešu organizācijas. Nama pirmajā stāvā atrodas Latviešu nacionālās apvienības Kanādā (LNAK) mācības līdzekļu apgāds, Hamiltonas latviešu biedrības grāmatnīca un telpas nama pārvaldei. Otrā stāvā ir piecas izīrējamas istabas. (Adr.: 16 Queen Street N., Hamilton 13, Ont., Canada.)

Hamiltonas latviešu ev. lut. Kristus draudzes baznīca un draudzes māja

1910. gadā celtā ķieģeļu mūra baznīca agrāk saukta par Sv. Trīsvienības baznīcu. Tās pagraba stāvā ir sanāksmju telpa ar 200 sēdvietām, sēžu telpa un virtuve. Dievnama sabiedriskās telpas izmanto arī latviešu skola, gaidas un skauti. Draudzes mājā ir septiņu telpu dzīvoklis. (Adr.: 18 Victoria Ave So., Hamilton 20, Ont., Canada.)

Montreala

Montrealas latv. ev. lut. Sv. Pāvila draudzes lauku īpašums „Tērvete”

230 akru lielais īpašums, kas atrodas ap 80 jūdžu no Montrealas, iegādāts 1957. gadā. Tas agrāk bijis farma ar divstāvu, koka konstrukcijas dzīvojamo ēku, kurā izbūvētas 15 istabas, kā arī jumta izbūve. Īpašumu izmanto par atpūtas vietu un bērnu nometnēm. Tajā uzbūvēts arī altāris brīvdabas dievkalpojumiem. Daļa īpašuma ir sadalīta un pārdota.

Montrealas latviešu ev. lut. Trīsvienības draudzes nams

Draudzes nams — divstāvu, mūra ēka ar pagrabu — iegādāts 1959. gadā par \$ 22.000. (Adrese: 3438 Rosedale Ave, Montreal 262, Que., Canada.)

Montrealas latviešu nams

Nams pieder Montrealas latviešu nama fondam. Tas iesvētīts 1966. gadā. Namā atrodas Montrealas latviešu kredītbiedrība, bibliotēka, un tā telpas lieto arī citas latviešu organizācijas. Divi dzīvokļi izīrēti. (Adrese: 2372 Hampton Ave, Montreal 261, Que., Canada.)

Montrealas latviešu katoļu draudzes lauku īpašums „Eglaine”

Trīs akru lielajā draudzes zemesīpašumā (Jāzepa Zača dāvinājums) uzcelta ēka ar 32 × 46 pēdu platību \$ 13.000 vērtībā. Tas atrodas 32 jūdzes no Montrealas un kalpo draudzes sanāksmēm.

Otava

Otavas latviešu ev. lut. Miera draudzes lauku īpašums „Sprīdīši”

Īpašumā, ko izmanto nometnēm, izbūvēts arī altāris ar krustu brīvdabas dievkalpojumiem.

Toronto

Toronto latviešu nams

Nams ar neapbūvēto gruntsgabalu tam blakus iegādāts par \$ 122.000, un to apsaimnieko akciju sabiedrība.

Ēka agrāk bijusi brīvmūrnieku mītne. Tā ir divstāvu, mūra celtnē ar pagrabu. Dr. arch. E. Janiņš izstrādājis projektu nama pielāgošanai latviešu sabiedrības vajadzībām vairākos būves posmos. Projekts paredz arī nama paplašināšanu brīvajā gruntsgabalā. Pašreiz veikta pirmā daļa — esošās celtnes pārbūve. Namā iekārtotas vairākas sarīkojumu telpas — gan teātrim, gan cita veida sanāksmēm. Telpu izmantošanā iespējama zināma elastība, sadalot tās ar bīdāmām starpsienām mazākās telpās, piemēram, skolas vajadzībām. Namā atrodas DV grāmatnīca un arī telpas dažādo organizāciju vajadzībām. (Adrese: 491 College Street, Toronto 174, Ont., Canada.)

Daugavas vanagu nams Torontō

Pēc iepriekšējās mītnes pārdošanas organizācija 1967. gadā par \$ 55.000 nopirkusi divstāvu, ķieģeļu mūra celtni ar pagrabu. Nams agrāk piederējis Kanādas leģiona nodaļai. Tā pārbūves darbus plānojis Dr. arch. E. Janiņš, un celtnē iekārtotas DV mītnes telpas, kā

TORONTO LATVIEŠU NAMS (I.Sātiņa foto)

arī telpas klubam „Jautrais ods”, mūzejam un laikraksta LATVIJAS AMERIKĀ redakcijai. (Adr.: 125 Broadway Ave, Toronto 250, Ont., Canada.)

Latviešu katoļu draudzes Torontō lauku īpašums „Mežciems”

105 akru lielais īpašums 95 jūdzes no Toronto, Brēsbridža ezera krastā iegādāts 1960. gadā. Īpašumā uzbūvētas vasaras mītnes, un to izmanto gan par atpūtas vietu, gan nometnēm un sarīkojumiem. Centrālajā daļā uz paugura uzcelts 12 pēdu augsts koka krucifiks.

Toronto Sv. Andreja latviešu ev. lut. draudzes baznīca un lauku īpašums „Sidrabene”

Baznīcas galvenais stāvs ir ķieģeļu mūra, pagraba stāvs akmeņu mūra. Sākuma gados to draudzes lietošanā bija nodevusi Kanādas luterāņu sinode, vēlāk draudze kopā ar igauņu draudzi baznīcu ieguva savā īpašumā par \$ 150.000. Baznīcā ir vairākas blaku telpas — mazāka sanāksmju telpa baznīcas līmenī, lielāka pagraba stāvā, arī virtuve un biroja telpas. Baznīcas ēkā darbojas svētdienas skola. (Adrese: Cr. Carlton and 383 Jarvis Sts., Toronto 2, Ont., Canada.)

Lauku īpašums „Sidrabene” izmantots ļoti vispusīgi. Tajā atsevišķi atdalītos zemesgabalos uzbūvētas vasarnīcas, bez tam tajā atrodas veco ļaužu atpūtas nams, brīvdabas baznīcas altāris un sporta laukums. Brīvdabas baznīca izveidota 1961. gadā pēc mākslinieka O. Grebžes meta. Veco ļaužu atpūtas mītne — vienkārtīga celtnē — no-beigta 1970. gadā. Sporta laukumu ar skrejceļu, veidotu pēc olimpisko sacensību prasībām, 1970. gadā izbūvējusi Latviešu sporta apvienība Kanādā. Tā izbūvi, tāpat kā dziesmu svētku estrādi, projektējis Dr. arch. E. Janišs.

Toronto austrumu latviešu ev. lut. draudzes lauku īpašums „Tālava”

Četrdesmit akru lielais īpašums pirktis 1962. gadā par \$ 7000 un atrodas Notavasagas upes krastā. Īpašumā, ko izmanto nometnēm un izbraukumiem, izbūvēta brīvdabas baznīca un altāris pēc mākslinieka O. Grebžes meta.

TORONTO LATVIEŠU EV. LUT. SV. JĀŅA DRAUDZES BAZNĪCA (Jānīša foto)

TORONTO LATV. EV. LUT. SV. ANDREJA DRAUDZES BAZNĪCA (I.Sātiņa foto)

Toronto latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca, nams un lauku
īpašums „Saulaine”

Baznīcas celtni, kas nobeigta 1964. gadā, projektējis arch. E. Tannis, un tā līdz ar zemesgabalu izmaksājusi \$ 221.210. Divstāvu baznīcu nojume savieno ar brīvi stāvošo torni. Baznīcas jomā ir 369 sēdvietas (no tām 53 luktās), bez tam baznīcas līmenī ir sēžu telpa, mācītāja istaba un garderobe. Pagraba līmenī atrodas draudzes sarīkojumu telpa ar 260 sēdvietām un skatuvi, garderobe, skolas telpas un labierīcības.

Ēkas ārsienām lietoti betona dobakmeņi, kas no ārpuses apšūti ar baltiem, glazētiem ķieģeļiem. Tornis apšūts ar mākslīga akmens plāksnēm. Jumts balstās uz koka kopnēm, griesti ir jumta slīpumā, apšūti ciedrukoka dēļiem. Blakus baznīcai atrodas mākslinieka A. Kopmaņa veidotais draudzes piemineklis. (Adrese: 200 Balmoral Ave, Toronto 7, Ont., Canada.)

Otrs draudzes īpašums Torontō ir draudzes nams, pirkts par \$ 47.000. Tajā atrodas dzīvoklis mācītājam un izīrējams dzīvoklis.

Draudzes lauku īpašums „Saulaine” 267 akru platībā atrodas Notavasagas upes krastā, 50 jūdžu no Toronto. Tas iegādāts pakāpeniski. 1952. gadā par \$ 3500 nopirkti 103 akri zemes līdz ar ēkām. 1961. gadā īpašums paplašināts ar 164 akriem, par ko samaksāts \$ 7000. Daļa īpašuma sadalīta iznomājamās apbūves gabalos, kuŗos draudzes locekļi uzcēluši sev vasarnīcas (1964. gadā tādu bija 30). Īpašumā, ko izmanto nometņošanai, par atpūtas vietu un sarīkojumiem, atrodas celtnes kā pārnakšņošanai, tā sarīkojumiem.

Pēc agrāko ēku izremontēšanas uzceltas arī jaunas — vasarnīca ar 8 istabām (1952. g.), virtuve (1962. g.) un citas. Lielākā ir divstāvu celtnē ar 116 × 28 pēdu platību blakus sporta laukumam. Tās apakšstāvs ir mūra, bet augšstāvs koka rāmja konstrukcijas, un tajā ir guļamtelpas, sanāksmju un spēļu telpa, pirmās palīdzības telpa, mazgātaves un labierīcības, kā arī noliktavas.

Īpašuma robežās atrodas arī bijušo kaŗavīru celtais varoņu piemineklis savu kritušo cīņasbiedru piemiņai, kas darināts pēc mākslinieka A. Kopmaņa projekta, un altāris. Pīe pieminekļa notiek brīvdabas dievkalpojumi.

Toronto latviešu mednieku un makšķernieku kluba lauku īpašums
„Bērzaine”

60 akru lielo īpašumu Toronto tuvumā izmanto šaušanas sacensībām un gaidu un skautu nometnēm. Īpašumā ir arī pārbūvēta ēka, kas piemērota sabiedriskas organizācijas vajadzībām. Biedru skaits klubā ierobežots ar 125.

VENECUĒLA

Kaut zināms, ka nedaudz latviešu Venecuēlā dzīvojuši jau agrāk, īstais latviešu pieplūdums notika 1946. gada beigās, kad, pēc kādas iestādes datiem, viņu skaits bija pāri par 600. Ieceļotāju vairums apmeties Karakasā un Valensijā. Piecdesmito gadu beigās sakarā ar politiskajām pārgrozībām daļa latviešu izceļoja, un tagad, pēc mācītāja A. Gulbja informācijas, viņu skaits varētu būt ap 500. Gandrīz visi latvieši ir luterāņi, kāpēc viņu reliģiskās un reizē sabiedriskās rosības centrs ir sevišķi Karakasas ev. lut. Augšāmcelšanās draudze. Visas ev. lut. draudzes Venecuēlā darbojas pēc daudzvalodu principa, kāpēc apvieno latviešu, vācu, ungāru, spāņu un skandinavu tautības grupas, un visi baznīcas īpašumi ir kopīgi, resp. katru grupu uzskata par daļas īpašnieci. Katras tautības grupas darbība tomēr ir pilnīgi neatkarīga. Kopš latviešu palīdzības biedrība Valensijā darbību izbeigusi un laicīga rakstura organizācijas latviešiem nav, latviešu draudze būtībā pārstāv visus latviešus Venecuēlā, un tās telpās norit kā reliģiskā, tā sabiedriskā darbība.

Karakasas ev. lut. „Augšāmcelšanās” draudzes centrs

Centrā ir galvenā baznīca, kapella, pastorāts ar trim mācītāja dzīvokļiem un internāts. Centrs iesvētīts 1957. gadā.

Galvenā baznīca ar brīvi stāvošo torni ir mūra celtne, apmesta no ārpuses un iekšpusēs. Baznīcas griesti veidoti jumta slīpumā un apšūti ar kodinātiem dēļiem. Altāra galasiena veidota kā krāsaina stikla mozaīka, kādā kompozīcijā veidots arī altāra gleznas motīvs. Kancele un altāris veidoti akmenī.

Kapella, kas piekļaujas galvenajai baznīcai, ir līdzīgas konstrukcijas, bet vienkāršāka arhitektoniskā veidojumā — mūra sienas, dzelzs siju veidotas jumta kopnes, kodinātu dēļu griestu segums.

Centra vērtība tagad ir ap miljonu ASV dolāru, pie kam latviešu draudze līdz šim zemes iegādes, celtnes būves un inventāra vajadzībām ieguldījusi ap \$ 40.000. Vairums līdzekļu iegūts ziedojumu ceļā. (Adrese: Iglesia Evangelica Luterana „La Resurreccion” de Caracas, Prol. 4a Avda y 3a Transversal de Altamira, Caracas, Venezuela.)

Baznīcas, kurās notiek dievvārdi latviešu valodā, atrodas arī Valensijā, Barkvisimentō un Turēnā, pie kam īpašumi Valensijā un Barkvisimentō iegūti līdzīgā ceļā kā Karakasā, bet Turēnā baznīcu lietošanā nodevusi valdība. Šo celtnu architektūra ļoti vienkārša un funkcionāla.

BRAZĪLIJA

Līdzīgi kā ASV un Kanādā, pirmās latviešu grupas iecēloja Brazīlijā jau pagājušā gadsimteņa beigās. Ir ziņas, ka 1890. gadā iecēlotāji nodibinājuši pirmo kolōniju Rionovō, Santkaterinas pavalstī. Dibinātāji bijuši no latviešu agrākām kolōnijām Krievijā nākušie baptistu draudžu locekļi. Nākošie iecēlotāji, kas ieradās 1906. gadā, apmetās visvairāk Sanpaulo pilsētā vai tās apkārtnē. Latviešu skaits ievērojami palielinājās divdesmito gadu sākumā, kad iecēloja ap 2000 baptistu draudžu locekļi, kas par mājasvietu izvēlējās Sanpaulo pilsētu vai tās apkārtni, kur nodibināja Vārpas un Palmas kolōniju, kā arī citas. Pēdējo lielāko latviešu pieplūdumu deva Otrā pasaules kara bēgļi, kas arī par dzīvesvietu izvēlējās Sanpaulo pilsētu un agrākās latviešu kolōnijas. 1955. gadā Brazīlijā latviešu skaitu vērtēja 6000 (J. Rutkis, LATVIJAS ĢEOGRAFIJA, 435. un sek. lpp.).

Pirmajām iecēlotāju grupām, izņemot divdesmitajos gados iecēlojušos, nebija patstāvīgās Latvijas dzīves pieredze, resp. viņu dzīvē neeksistēja tagad tik nozīmīgās nacionāli politiskās problēmas. Galvenā saite, kas viņus vienoja, bija reliģija, kādēļ organizēta sabiedriskā darbība, pamatojoties uz nacionālās apziņas, Brazīlijas mērogā neradās. Tomēr, lai arī kādi bijuši pirmo iecēlotāju motīvi, izvēloties Brazīliju par dzīvesvietu, tie nav viņus traucējuši saglabāt latviešu valodu un tikumus. Tādēļ arī vēlākajiem iecēlotājiem un tagadējām trimdas garīgajām un laicīgajām centrālajām organizācijām nav bijis grūti rast kontaktu un veidot sadarbību ar agrāko iecēlotāju pēcnācējiem.

Ievērojot, ka rosīgākās latviešu grupas Brazīlijā ir draudzes, kam arī pieder visas sabiedriskās celtnes, pārskats par pēdējām sniegts, grupējot tās pēc konfesijām.

Brazīlijas latviešu ev. lut. draudzes baznīca Novaodesā

Tā kā agrāko, 1951. gadā iesvētīto, dievnamam pielāgoto celtni vairs neatmaksājās remontēt, draudze uzcēla jaunu baznīcu pēc arch. Itas Ozolas projekta. Celtnē nobeigta 1972. gadā, tās platība ir 160 kvadrātmetru un izmaksā ap 14.000 ASV dolāru. Baznīcai mūra sienas, granīta plāksnēm klātas grīdas un alumīnija plāksņu jumta segums. Bez lūgšanu telpas, kur vietas 100 personām, celtnē vēl sakristeja un telpa svētdienas skolai.

Brazīlijas latviešu ev. lut. draudzes veco ļaužu atpūtas nams „Saules kalns” Novaodesā

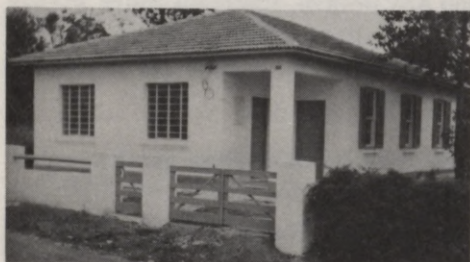
Draudze ieguva īpašumā nepabeigtu vienstāva, mūra celtni, ko nobeidza pēc arch. A. Vilmaņa plānojuma. Pārbūvētā un paplašinātā celtnē aizņem 206 kvadrātmetru lielu laukumu un izmaksājusi 9000 ASV dolāru. Ēkai parketa un flīžu grīdas, dakstiņu jumts, un tā nobeigta 1971. gadā. No līdzekļiem nama iegādei un pārbūvēm, ko veicis būvuzņēmējs, 70 % devusi draudze un 30 % Luterāņu pasaules federācija.

Brazīlijas latviešu ev. lut. draudzes „Archibīskapa Teodora Grīnberga nams” Sanpaulō

Divstāvu ēka uzcelta 1969. gadā pēc arch. A. Vilmaņa projekta 850 kvadrātmetru lielā gruntsgabalā un maksājusi 16.000 ASV dolāru. Celtnes apakšējā stāvā ir lūgšanu telpa 100 personām. Blakus, ar bīdāmām sienām atdalītas, atrodas klases telpa un bibliotēka. Vajadzības gadījumos, pievienojot šīs telpas lūgšanu telpai, pēdējās sēdvietu skaitu var palielināt par 50. Blakus lūgšanu telpai ir sakristeja un uzgaidāmā telpa. Augšstāvā ir mācītāja dzīvoklis un darbistaba.

Divas telpas draudzes īpašumā nodotas Latviešu apvienības Brazīlijā (LAB) rīcībā. Tur novietota apvienības bibliotēka un notiek valdes sēdes.

Apmetā ķieģeļu mūra ēka aizņem 360 kvadrātmetru platību. Ēkai dzelzbetona grīdas, klātas ar parketu un flīzēm, dakstiņu jumts.

Augšā: Pirmās latviešu baptistu draudzes dievnams Novaodesā un (pa labi) Brazīlijas latviešu ev. lut. draudzes atpūtas nams Novaodesā
Vidū: Latviešu baptistu veco ļaužu mītne „Betānija” Sanpaulō un (labajā pusē) Brazīlijas latviešu ev. lut. draudzes „Archibīskapa Teodora Grīnberga nams”
Apakšā: Vārpas kolōnijas latviešu baptistu hospitālis

Augšā: Otrās latviešu baptistu draudzes dievnams Novaodesā (J. Motas foto);
apakšā: Vārpas kolonijas latviešu baptistu draudzes dievnams (J. Āboliņa foto)

Būvdarbus, kuŗiem 50 % līdzekļu devusi draudze, bet 50 % Luterāņu pasaules federācija, lielāko tiesu veicis būvuzņēmējs, bet daļa veikta saimnieciskā kārtā. (Adr.: Rua Dom Pedro II 519, Sāo Paulo, Brasil.)

Pirmās latviešu baptistu draudzes Novaodesā ģpašumi

Novaodesas kolōnijā (150 km no Sanpaulo) 1906. gadā dibinātajai Pirmajai baptistu draudzei pieder vairāki ģpašumi. 1918. gadā celtais dievnams ir vienkārtā, apmesta mūŗa ēka ar dakstiņu jumtu. Skolas ēka ir līdzīgas konstrukcijas ar lieveni tās priekšā. Draudzei pieder arī sabiedriskā celtnē ar ēdamtelpu un citas ēkas.

Otrās latviešu baptistu draudzes Novaodesā ģpašumi

Draudze, kas dibināta 1936. gadā, ir lielākā no abām, un tai pieder vairāki ģpašumi. Dievnams ir vienkārtā, mūŗa konstrukcijas celtnē. Jaunatnes nams ir apmesta mūŗa ēka ar dakstiņu jumtu, un tajā atrodas arī ēdamzāle. Bez tam draudzei pieder citas, mazākas ēkas.

Latviešu baptistu draudzes ģpašumi Palmas kolōnijā

Kolōnija, kas atrodas blakus Vārpai, dibināta 1923. gadā un ir tās dalģbnieku kopģpašums. Tajā ietilpst zāģģtava, dzirnavas, pienotava, spiestuve, lģģšanu nams.

Dievnams ir vienkārtā, apmesta mūŗa celtnē ar piebģvi. Kolōnija pārdzģvo krģzi, jo tās tagadģjie ģpašnieki ir gados vecģ ļaudģs. Brazģlijas baptistu labdarģbas padome ar ģpašnieku zģģnu nodomāģusi kolōniju pārvģrst par atpģtas vietu bazģnģcas locekģiem, par ko tagadģjie ģpašnieki saģntu māģasvietu un uzturu lģdz mģģa beigām.

Latviešu baptistu draudzes Sanpaulģ ģpašumi

Draudze, ko 1934. gadā dibināģusi agrākie Vārpas kolōnģjas draudzes locekģģ, ar laiku ieguvusi vairākus ģpašumus. Agrāk iegģtajā zemesģabalā Sanpaulģ draudze 1943. gadā uzcģla dievnamu — divstāvu, apmesta mūŗa celtnģ, kuŗā bez lģģšanu telpas ir arī bibliotģka un telpas sanāksmģm. Vģlāk uzbģvģta draudzes jaunatnes sanāksmģju telpa un paplaģināta dievnama koŗa telpa.

Vecģ ļauģu mģtnes „Betānģjas” ēka ir vienkārtā, apmesta mūŗa celtnē. Tā uzcelta 1951. gadā un vģlāk paplaģināta ar piebģvģm.

LATVIEŠU BAPTISTU RIOBRANKAS DIEVNAMA ATKLĀŠANA 1916. GADĀ

LATVIEŠU BAPTISTU SKOLAS ATKLĀŠANA PALMĀ 1934. GADĀ

Dievnams Fereirā uzcelts 1956. gadā jau agrāk iegādātajā zemesgabalā. Draudzei pieder arī divi zemesgabali un ēka, ko tā saņēmusi kā dāvinājumus.

Vārpas kolōnijas latviešu baptistu centra draudzes īpašumi

Vārpas kolōnija, kas atrodas 600 km no Sanpaulo pilsētas, dibināta 1922. gadā. Tās īpašumā ir dievnams ar 36 × 18 metru lielu platību — vienkārša, apmesta mūra celtne. Tā būvēta 1931. gadā, un tajā vietas 1000 personām. Skolas ēka aizņem 18 × 12 metru lielu platību. Tā ir apmesta stāvbūve, un tajā bez skolas telpām ir arī telpas viesiem un bibliotēka.

Agrāko draudžu locekļiem atdaloties, nodibinājušās vairākas jaunas draudzes. Vienai no tām — „Assembleia de Deus” — 1956. gadā uzcelts dievnams. Tas ir vienkārša vienkārša, apmesta mūra ēka. Tā kā draudzē ir arī nelatvieši, tad dievvārdi tagad notiek portugāļu valodā.

Latviešu baptistu draudzes dievnams Vila Monteverdē

Monteverdes ciemā, Montikeiru kalnos latviešu baptistu draudzes locekļi 1958. gadā uzcēluši vienkāršu, mūra konstrukcijas dievnamu. Tā kā draudzē tikai 15—20 latviešu, tā uzņem arī nelatviešus, un dievkalpojumi notiek portugāļu valodā.

Latviešu baptistu draudzes dievnams Pitengeiras kolōnijā

Draudze, kas nodalījusies no Vārpas centra draudzes, 1934. gadā uzcēlusi vienkāršu, apmesta mūra konstrukcijas dievnamu.

Latvijas sūtniecības gruntsgabals Brazīlijā

Savā laikā, projektējot jauno Brazīlijas galvaspilsētu Brazīliju, būvgabals bija iedalīts arī Latvijas sūtniecības vajadzībām. Prezidenta Zanio Kvardosa laikā tas tomēr atdots kādai Eiropas komunistu satelīta valstij.

BOLĪVIJA

Latviešu baptistu Palmas draudzes locekļi bijuši misijas „Tīģerū kaktā” (Rincon del Tigre) dibinātāji 1946. gadā Bolīvijā,

Augšā: Latviešu ev. lut. Augšāmcelšanās draudzes nams Uringamā (A. Vilmaņa foto); apakšā: Karakasas ev.lut.Augšāmcelšanās draudzes centrs (A.Gulbja foto)

Brazīlijas pierobežā, 70 km no Gaibas ezera. Misija darbojas pēc kooperatīviem principiem. Bez nepieciešamām dzīvojamām un saimniecības ēkām tajā ir arī skolas ēka.

ARGENTĪNA

Pirmie latviešu iecelotāji Argentīnā ieradušies pagājušā gadsimteņa beigās, un pirmā latviešu organizācija dibināta 1908. gadā. Tās darbība tomēr apstājusies 1914. gadā. Latviešu sabiedriskā rosība atkal atdzīvojusies divdesmitajos gados, kad iecelojuši vairāk nekā 200 latviešu. Ierodoties Otrā pasaules kara bēgļiem, agrākie iecelotāji ar tiem stājās sakaros un palīdzēja uzsākt dzīvi jaunajā zemē. 1948. gadā Argentīnā skaitīja ap 1000 latviešu, no kuriem ap 90 % dzīvoja vai nu Buenosairesā, vai tās apkārtnē. Vēlākos gados latviešu skaits samazinājies, un 1968. gadā to vērtēja ap 560.

Iecelotāju biedrošanās prasību rezultātā dibinātas vairākas jaunas organizācijas, starp tām 1951. gadā latviešu ev. lut. Augšāmcelšanās draudze, kas 1955. gadā ieguva savu draudzes namu Urlingamā (Hurlingham), Buenosairesas apriņķī — vienīgo latviešu sabiedrisko īpašumu Argentīnā.

Latviešu ev. lut. Augšāmcelšanās draudzes nams un mācītāja māja
Urlingamā

Nams ir vienkārša, ķieģeļu mūra celtnes būvēta pēc arch. A. Vilmaņa projekta un nobeigta 1955. gadā. Draudzes nama formālais īpašnieks ir Luterāņu baznīca Argentīnā (Inglesia Evangelica Luterana Unida), bet to skaita par latviešu draudzes īpašumu, kamēr vien pastāv latviešu draudze, kamēr tai ir mācītājs un tā spēj ar saviem līdzekļiem namu uzturēt. Līdzekļus būvei, kas izmaksāja 17.500 ASV dolārus, deva Luterāņu baznīca Argentīnā, bet draudzes locekļi saziedojuši 4400 ASV dolārus baznīcas iekārtai un mēbelēm.

Celtnes galvenās telpas ir: ap 200 kvadrātmetru lielā baznīcas un svētku zāle ar 140 sēdvietām, divas ēdamtelpas (katra 30 personām), bibliotēkas istaba un virtuve ar labierīcībām puspagrabā zem skatuves. Dievkalpojumiem sarīkojumu telpā uzstāda altāri un kanceļi. Celtnē ir dakstiņu jumts, grīdas klāj parkets un flīzes.

Kā vienīgo latviešu sabiedrisko celtni draudzes namu praktiski izmanto visa latviešu sabiedrība — gan kā dievnamu, gan svētdienas

skolai, gan kultūrāliem sarīkojumiem, teātriem, koncertiem, gan dejām un sporta nodarbībām. Namā mīt arī latviešu pašpalīdzības kase. (Adr.: Hurlingham, Seb. Gaboto 1236, FCN Gr1. SM, Argentina.)

Draudzes nama 1070 kvadrātmetru lielajā zemesgabalā Luterāņu baznīca Argentīnā nopirkusi arī divstāvu māju ar 5 istabām mācītāja lietošanai.

AUSTRĀLIJA

Ir ziņas, ka pirmie latviešu ieceļotāji Austrālijā, kas šē ieradās, bijuši 1905. gada politiskie bēgļi. Zināms arī, ka, pēc 1933. gada tautas skaitīšanas datiem, Austrālijā dzīvoja 427 Latvijā dzimušas personas (sk. E. Dunsdorfa rakstu krājumā LATVIEŠI AUSTRĀLIJĀ, Melburnā 1953, 11. lpp.). Latvieši dzīvojuši Melburnā, Adelaidē, Brisbenā, bet viņu lielākais centrs bijis Sidnejā. Lai arī pastāvējusi zināma sabiedriskā rosība, savu sabiedrisku īpašumu latviešiem nav bijis, un organizētā darbība noritējusi irētās telpās. Īstais latviešu pieplūdums sākās četrdesmito gadu beigās, kad no bēgļu nometnēm Vācijā ieceļoja pāri par 20.000 latviešu. Pašreiz, pēc E. Dunsdorfa datiem (sk.: ARCHĪVS XII), pie latviešu grupas piederīgo skaits vērtējams ap 26.000. Ja ieceļošanas sākuma periodā darba līgumu noteikumu dēļ latviešus izvietoja pa visu plašo Austrāliju, līgumiem izbeidzoties, ieceļotāji sāka plūst uz lielākajām Austrālijas pilsētām, un tagad lielākās grupas dzīvo Sidnejā, Melburnā, Adelaidē, Brisbenā, Pertā un Hobartā. Šais pilsētās arī sākās sabiedriski kultūrālā rosība, kuŗas rezultātā iegūtas sabiedriskās celtnes — gan jaunceltnes, gan agrākie īpašumi.

Adelaide

Adelaides ev. lut. latviešu draudzes Sv. Pēterļa baznīca

Baznīca, kas aizņem 150 × 60 pēdu laukumu, celta iepretim latviešu sabiedriskā centra ēku kompleksam Veivilas priekšpilsētā, apmēram jūdži no Adelaides pilsētas centra. Šaurā zemesgabala dēļ baznīcas tornis ar miniatūrā stilizētu Rīgas Pēterļa baznīcas torņa smaili celts atsevišķi no galvenās ēkas. Baznīcā ir 300 sēdvietu, sienas ķieģeļu mūŗa, luktas dzelzbetona konstrukcijā. Slīpie griesti veidoti Filipīnu mahagonija dēļu apšuvumā. Jomā un altāŗa daļā grīdas ir parketa, bet priekštelpā šķembu un baltā cementa betona plākšņu.

Baznīcas būve nobeigta 1971. gadā. Tā celta pēc arch. T. Būmaņa projekta. Celtne izmaksājusi \$ 57.000, un būvdarbi veikti gan ar būvuzņēmēja darbaspēku, gan talkās. (Adrese: 25 Rose Terrace, Wayville, SA 5034, Australia.)

Adelaides latviešu ev. lut. draudzes lauku īpašums „Kursa”

Īpašums ir septiņu akru liels un atrodas apmēram 25 jūdzes dienvidos no Adelaides. Tajā ir četras celtnes — divas jaunbūves un divas agrākās armijas būves. Visas celtnes ir koka rāmja konstrukcijas un apsūtas ar skārdu. Vienā jaunceltņē ir sanāksmju telpa, virtuve un divas istabas, otrā — mazgātuvē. Agrākajās ēkās iekārtotas gulāmtelpas. Jaunceltņu plānojumu un agrāko celtņu pielāgošanu tagadējām prasībām izdarījusi „ABC Ltd.” būvuzņēmēju sabiedrība.

Īpašumu, kas domāts noņemšanai, cittautieši izmanto vairāk nekā latvieši paši. (Adrese: Alding, SA 5173, Australia.)

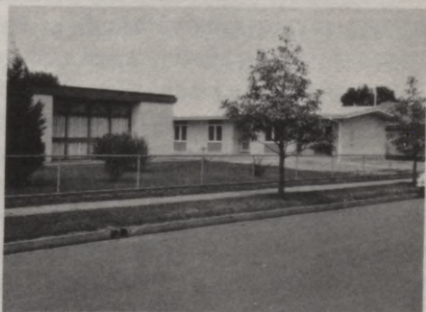
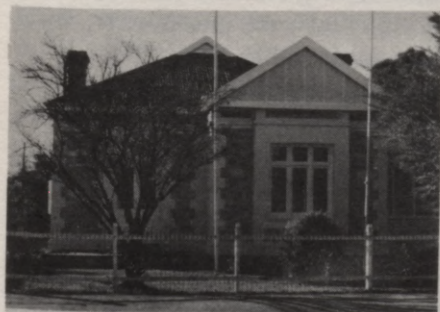
Adelaides DV nodaļas nams Adelaidē

Celtne aizņem 110 kvadrātmetru lielu laukumu un iegūta 1968. gadā par \$ 12.000. Tā ir vienkārša, mūra ēka, agrākā dzīvojamā māja. Ar amatnieku palīdzību un pašu biedru talkās tā pārbūvēta, ierīkojot telpas nelieliem sarīkojumiem un klubam. Ēku lieto tikai DV organizācijas biedri. (Adr.: 23 Clark Street, Wayville, SA 5034, Australia.)

Adelaides latviešu biedrības īpašumi

Adelaides latviešu biedrības nams — vienkārša, mūra celtne ar 150 kvadrātmetru lielu platību — agrāk bijis īres māja. Tā maksājusi \$ 9000 un vēlāk pārbūvēta, izdodot papildus \$ 1000. Celtne tagad kalpo sabiedriskām vajadzībām — skolai, muzejam un citām kultūrlām vajadzībām. Namā ir arī pārvaldnieka dzīvoklis. (Adrese: 34-36 Rose Terrace, Wayville, SA 5034, Australia.)

Īres namu — vienkārša, mūra ēka \$ 12.000 vērtībā Adelaides latviešu biedrība saņēmusi kā dāvinājumu. Ēkas platība ir 110 kvadrātmetru, un tajā ir triju istabu dzīvoklis, ko biedrība izīrē. (Adr.: 5 Boyle Street, Prospect, SA 5082, Australia.)

LATVIEŠU ĪPAŠUMI ADELAIDĒ (E. Voitkuna foto)

Augšā: Sv. Pēterā baznīca un (pa labi) Adelaides latviešu nams „Tālava”

Vidū: Adelaides latviešu ev. lut. draudzes nometne „Kursa”

Apakšā: DV Adelaides nodaļas nams un (pa labi) Veco ļaužu mītne „Sīdrabene”

Adelaides latviešu nams „Tālava”

Īpašums, ko veido agrāk iepirkta vienkārša, mūra celtnē un vēlāk uzbūvētais sarīkojumu zāles bloks, pieder Adelaides latviešu nama kooperatīvam, un 1966. gadā tas vērtēts ap \$ 90.000.

Agrākā celtnē pēc tās iegādes 1955. gadā pielāgota sabiedriskās dzīves vajadzībām, un tur iekārtota sanāksmju telpa apmēram 100 personām, kafejnīca, bibliotēka, kā arī telpas sēdēm un skolai. Jaunā daļa uzcelta 1966. gadā pēc arhitektu: Z. Kapēļa un A. Siksnas projekta. Tajā ir sarīkojumu zāle 600 personām ar skatuvi, kas izbūvēta pēc visām teātra izrāžu prasībām, skatuves blakus telpa un priekštelpa ar labierīcībām un kiosku. Sarīkojumu zāles vienā pusē celtnē ir divi stāvi, no kuriem augšējā ir telpas skolai, bet apakšējā ēdienu sagatavojamā telpa un labierīcības. Abas celtnes savieno gaitenis. Jaunā celtnē ir ķieģeļu mūra ēka ar parketa grīdu sarīkojumu zālē un metalla jumta segumu. (Adrese: 4 Clark Street, Wayville, SA 5034, Australia.)

Veco ļaužu mītne „Sidrabene” Elizabetē

Veco ļaužu mītne, kas atrodas 22 jūdzes no Adelaides, būvēta viena akra lielā zemesgabalā. Tajā ir četras dzīvojamās ēkas ar 18 dzīvokļiem un sarīkojumu ēka, kurā vietas 70 personām. Līdzekļus tās celšanai devis kopējais Latviešu apvienības Austrālijā un Daugavas vanagu ziedojumu vāksšanas akcijas fonds, Austrālijas valdība un mītnes pirmo iedzīvotāju ģere. Mītne lieto latviešu pensionāri, un to apsaimnieko komiteja, kurā ir latviešu organizāciju pārstāvji.

Projekts izmaksājis \$ 89.000, un mītne izbūvēta trijos posmos laikā no 1963. līdz 1971. gadam. Mītnes izbūves plāna un pirmā posma ēku (10 dzīvokļu) plānu autors ir arch. A. Siksnas. Otrā posma būvdarbi nobeigti 1967. gadā, uzceļot sanāksmju ēku pēc arch. V. Zariņa projekta un vēl četrus dzīvokļus pēc papildināta pamatplāna. Pēdējā posmā uzcelti četri dzīvokļi, un, turoties pie pamatplāna, ēkas plānojis arch. Padnekss (C. W. Pudnex).

Sanāksmju ēku lieto dažādiem sarīkojumiem. Tās sienās ir iebūvēti skapji, kurus novietotas bibliotēkas grāmatas. Visas celtnes ir vienkārša, ar betona ķieģeļu sienām, koka grīdām un asbesta betona jumta segumu. (Adrese: 2 Shaftesbury Road, Elizabeth Vale, SA 5112, Australia.)

Brisbena

Brisbenas latviešu nams

Brisbenas latviešu nams agrāk bijis adventistu saiešanas māja. Tā ir vienkārša, koka celtnīce, nopirkta par \$ 3475. Nama sarīkojumu telpā vietas 176 personām, un aizmugurē ir piebūve, kurā izbūvēta skatuve un svētdienas skolas telpas. Nama īpašnieks ir sabiedrība „Saule”. (Adrese: 24 Church Avenue, Buranda, Qld. 4102, Australia.)

Korporācijas „Philyronia” konventa dzīvoklis Brisbenā

Korporācijas Brisbenas kopas mītne ir vienkārša, koka konstrukcijas celtnīce ar 75,6 kvadrātmetru platību. Tā cēluši kopas locekļi pēc arch. F. Bites projekta. Celtnīcē bez sēžu telpas vēl ir prezidija istaba, virtuve un priekšnams. (Adrese: Mc Millan Road, Ormiston, Qld. 4163, Australia.)

Korporāciju locekļu sanāksmju telpas izbūvētas arī inženiera J. Zāliša namā, Brisbenā.

Melburna

Melburnas latviešu nams

1952. gadā dibinātais Melburnas latviešu nama kooperatīvs 1955. gadā par \$ 20.500 nopirka divstāvu, ķieģeļu mūra īres namu, to vēlāk remontējot un pārbūvējot. Izveidota 37 × 18 pēdu liela sarīkojumu zāle, iekārtotas telpas bibliotēkai, kā arī svētdienas skolas un organizāciju vajadzībām. 1424 kvadrātmetru lielais zemesgabals deva iespēju namu paplašināt, piebūvējot 61 × 46 pēdu lielu sarīkojumu zāles spārnu ar 30,5 pēdas dziļu skatuvi. Veco namu ar jauno nama daļu savieno starpbūve, kurā apakšējā stāvā ierīkota kafējnīca, bet augšstāvā pārvaldnieka dzīvoklis un citas telpas. Zāli ar blakus telpām nobeidza būvēt 1965. gadā. Tās projekta autors ir arch. A. Pūpēdis. Sarīkojumu zāles priekšstāvā zem skatuves izbūvēta robežsienas josla, uz kurā veidots 30 × 7,5 pēdu liels gleznojums mozaikas tehnikā pēc mākslinieka G. Jurjāna skices. Nama izmantošanas iespējas pakāpeniski palielinātas, paplašinot bibliotēkas telpu, mazo sarīkojumu telpu un izbūvējot zem lielās zāles papildu telpas skolai un virtuvi. Šie darbi veikti pēc arch. L. Svīķera projektiem.

Nama iegūšanai un izveidošanas darbos līdz šim ieguldīts ap \$ 142.500. Līdzekļi gūti ar pajām, telpu īri un kafejnīcas ienākumiem.

Nama vecajai daļai ir apmesta ķieģeļu mūra sienas, koka grīdas un kārniņu jumts. Jaunajai, dzelzbetona rāmja konstrukcijā celtajai daļai ir betona ķieģeļu sienas, dzelzbetona grīda, klāta ar parketu, un metalla jumta segums. Pārbūves un jaunbūves darbi veikti gan ar būvuzņēmēju darbaspēku, gan talkās.

Namu lieto kā latviešu organizācijas, tā individuālas personas, pie kam lielo sarīkojumu zāli izdod lietošanā arī sveštautiešiem. (Adrese: 3 Dickens Street, Elwood, Vic. 3184, Australia.)

Melburnas latviešu ev. lut. draudzes īpašumi

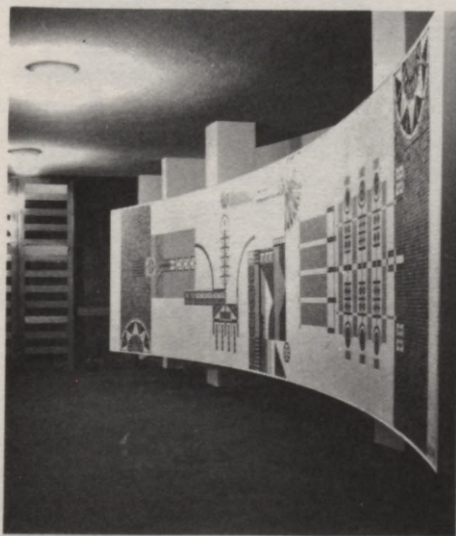
Svētā krusta baznīca celta 1972. gadā pēc arch. U. Merita projekta. Nogāzē būvētajai baznīcas ēkai ir divi stāvi. Apakšstāvā atrodas draudzes sarīkojumu telpa, virtuve, labierīcības un kāpnes uz baznīcas stāvu. Augšstāvā ir priekšnams, priekštelpa, baznīcas joms, bērnu istaba, mācītāja istaba un birojs. Virs šīm telpām atrodas baznīcas luktas. Baznīcā 225 sēdvietas, bet vajadzības gadījumā tajā var novietoties ap 400 dievlūdzēju.

Baznīcas apakšstāvs ir dzelzbetona rāmja, augšstāvs dzelzs rāmja konstrukcijas. Sienas ārpusē ir gaišu ķieģeļu, iekšpusē betona bloku. Grīdas ir parketa, jumts metalla seguma. Zemesgabalā izbūvēta arī novietne 32 automašīnām. Īpašuma izmaksa ir \$ 150.000, pie kam 67 % līdzekļu sagādājuši draudzes locekļi. (Adrese: 40 Warrigal Road, Surrey Hills, Vic. 3127, Australia.)

Lauku īpašums „Sprīdīši”, ko izmanto atpūtai un vasaras nometnēm, atrodas 70 jūdžu no Melburnas, Dēlsfordas pilsētas robežās. Zemesgabalā ir divas celtnes — agrākā viesību nama vienkārša, koka ēka ar piecām istabām un draudzes locekļu talkās celtā vienkārša, koka rāmja konstrukcijas sarīkojumu ēka, apsūta ar skārdu. Vecā ēka remontēta, un tai piebūvēta virtuve. Par īpašumu samaksāts \$ 4300, bet pārbūvēm un uzlabojumiem izdoti \$ 2000. Nometņošanai zemesgabalā ceļ teltis. (Adr.: Daylesford, Vic. 3460, Australia.)

DV Melburnas nodaļas lauku īpašums „Vanagi”

Trīs ar pus akra lielais īpašums atrodas 38 jūdzes no Melburnas, Dendenongu kalnāja mežā un iegūts 1965. gadā. Zemesgabals

MELBURNAS LATVIEŠU ĪPAŠUMI

Augšā: Sv. krusta baznīca; apakšā: Latviešu nama vestibils un (pa labi) Sv. krusta baznīcas altāra logs (U. Merita un J. Erdmaņa foto)

atrodas nogāzē. Tajā ir divas ēkas (nosauktas par seržanta E. Riekstiņa un pulkveža F. Brieža namu), labierīcību celtne, iekārtots laukums sporta spēlēm volejbola laukuma lielumā un izbūvēts brīvdabas peldbaseins. Īpašums pieejams arī citām organizācijām un individuālām personām.

Seržanta E. Riekstiņa nams ir agrākā vasaras un medību mītne 51 kvadrātmetra platībā. Ēka ir vienkārša, gulkoku būve ar betona grīdu un skārda jumtu. Ēkas vērtība \$ 1300, bet 1971. un 1972. gadā izdarītās pārbūves — paplašinātā virtuve, jauna vannasistaba — izmaksājušas \$ 700.

Pulkveža F. Brieža nams ir vienkārša jaunceltne 105 kvadrātmetru platībā, uzbūvēta 1969. gadā pēc arch. L. Sviķera projekta, un izmaksājusi \$ 6000. Celtnei betona bloku sienas, betona grīdas ar parketa segumu un skārda jumts. Galvenā telpa domāta sanāksmēm un sarīkojumiem. Šai telpai katrā galā divas mazākas telpas, no tām viena izveidota par virtuvi. (Adrese: Latvian Relief Society, Emerald Road, Monbulk, Vic. 3793, Australia.)

„Zilo acu” slēpotāju kooperatīva mītne „Sniega pils”

Mītne atrodas 170 jūdžu no Melburnas, Bullera kalnāja slēpotāju ciemā. Tā ir divstāvu ēka ar 99 kvadrātmetru platību, ko projektējusi arhitektūras studente M. Sātiņa un cēluši paši kluba locekļi. Ēka atklāta 1963. gadā, un tās vērtība ir ap \$ 32.000. Apakšstāvā ir slēpju noliktava, darbnīca, labierīcības un mazgātuve. Augšstāvā ir ēdamzāle — reizē arī atpūtas telpa, un četras guļamistabas ar četrām guļamvietām katrā. Ēdamtelpas daļā ir ēdienu gatavošanas ierīces. Gar augšstāvu ir vaļējs balkons visas celtnes garumā.

Ēkas apakšstāvs ir laukakmeņu mūra, bet augšstāvs koka rāmja konstrukcijas, apsūts ar dēļiem vertikālā virzienā. Celtni lieto kooperatīva biedri un viņu viesi. (Adr.: 9 Goal Post Road, Mt. Buller Alpine Village, Vic. 3722, Australia.)

Akadēmiskās vienības „Austruma” mītne

Ēka, kas atrodas Melburnas priekšpilsētā, gan nepieder organizācijai (tā ir K. Līduma īpašums), bet nodota tās lietošanā uz nenoteiktu laiku. Mītnei lieto arī citas akadēmiskās vienības. (Adrese: 44 First Ave, Kew, Vic. 3101, Australia.)

Zilo acu slēpotāju mītne (K. Paserna
foto)

F. Brieža nams „Vanagos” (A. Kennes
foto)

Melburnas latviešu ev. lut. draudzes nometne „Sprīdīši” (A. Baloža foto)

MELBURNAS LATVIEŠU LAUKU ĪPAŠUMI

Sidneja

Sidnejas latviešu ev. lut. draudzes baznīca un draudzes nams

Baznīca ir vienkārša celtnes ar 278 kvadrātmetru lielu apbūves laukumu. Būve nobeigta 1968. gadā un izmaksājusi \$ 45.000, no kā 75 % draudzes sagādāti. Celtnes projekta autori ir arhitekti: A. Drēziņš un A. Kārklis, un tā ir daļa no draudzes celtnu kompleksa, kurā bez baznīcas paredzētas telpas sarīkojumiem, sabiedriskām nodarbibām un mācītāja dzīvoklim. Šīs celtnes atradīsies tagadējā draudzes nama vietā. Baznīcas jomā un luktās ir 280 vietu, bez tam vēl blakus altāra daļai ir telpa mācītājam. Celtnē ir ķieģeļu mūra sienas, dzelzbetona grīda ar parketa segumu un kārniņu jumts. Iekšējās ķieģeļu sienas ar apmetumu altāra daļā. Mācītāja telpai un slīpajiem griestiem dēļu apšuvums.

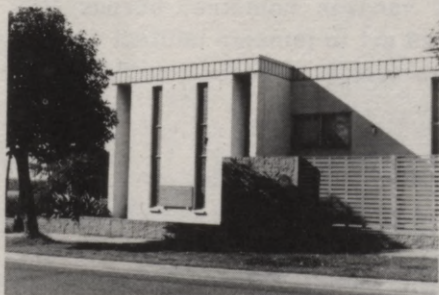
Draudzes nams ar 216 kvadrātmetru platību ir koka konstrukcijas celtnes, iegādāta par \$ 9000, un pēc remontiem, kas izmaksājuši \$ 2000, ir draudzes lietošanā kopš 1964. gada. Namā iekārtota maza sanāksmju telpa, kāpēc namu bez draudzes izmanto arī citas latviešu organizācijas. (Adr.: 30 Bridge Road, Homebush, NSW 2140, Australia.)

Sidnejas latviešu katoļu draudzes „Saules nams”

Nams ir vienkārša celtnes ar pagraba telpu zem skatuves, būvēts 1955. gadā iegādātajā zemesgabalā pēc būvuzņēmēja B. Majora plāna, un izmaksājis ap \$ 30.000. Betona bloku mūra ēka nobeigta 1968. gadā, un tajā ir sarīkojumu zāle 120—180 personām ar 23 × 16 pēdu lielu skatuvi, kam blakus ģērbtuve. Zem skatuves maza telpa sanāksmēm, virtuve un telpa pārvaldniekam. Nama dekoratīvā un ārējā iekārtojuma veidošanā piedalījies arī arch. G. Bračs, dārzu arhitekts I. Bērziņš un A. Kudeika. Namu var izmantot arī citas organizācijas un individuālas personas. (Adrese: 123 The Crescent, Flemington, NSW 2140, Australia.)

Sidnejas latviešu nams

Namam, kurā īpašnieks ir Sidnejas latviešu biedrība, ir divi daļas — vecā celtnes un vēlāk piebūvētā sarīkojumu telpa. Nama vecā daļa, agrākā divstāvu, mūra diviņģu ēka ar četriem dzīvokļiem, iegādāta 1953. gadā par \$ 11.000, un tās pielāgošanai sabiedriskām nodarbibām

SIDNEJAS UN BRISBENAS LATVIEŠU ĪPAŠUMI

Augšā: Sidnejas latviešu ev. lut. draudzes baznīca (R. Āboliņa foto)

Vidū: Sidnejas latviešu nams

Apakšā: Latviešu katoļu draudzes „Saulis nams” Sidneijā (V. Motmillera foto) un
(labajā pusē) Brisbenas latviešu nams

izdots \$ 5000. Nama jaunā daļa, kas piekļaujas vecajai celtnei, būvēta 1959. gadā pēc mākslinieka un būvtechniķa R. Zustera projekta. Neskaitot talkās veiktos darbus, tā izmaksājusi \$ 41.000. Jaunajā daļā ir priekštelpa, sarīkojumu zāle ar 500 sēdvietām un skatuvi, mazgātuve un labierīcības. Zem skatuves ir 50 × 25 pēdu liela telpa ar ēdienu gatavošanas ierīcēm. Jaunceltnes galvenie būves elementi ir dzelzs rāmji, ķieģeļu mūra sienas un asbesta betona plākšņu jumta segums. Celtni var lietot arī svešautieši. (Adrese: 32-34 Parnell Street, Strathfield, NSW 2135, Australia.)

Sidnejas latviešu jaunatnes audzināšanas padomes nometņošanas vieta
„Straumēni”

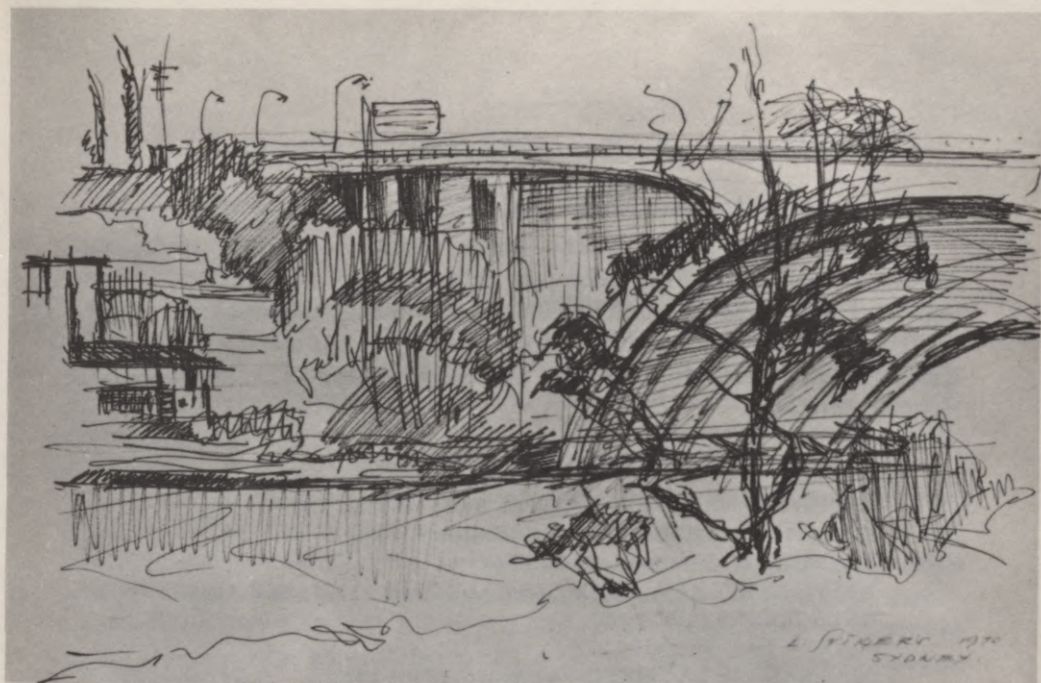
Īpašums, kas atrodas apmēram 50 jūdžu no Sidnejas pie Kolo (Colo) upes, iegādāts 1963. gadā par \$ 3300. Tā juridiskais īpašnieks ir Sidnejas latviešu biedrība, kas arī aizdeva naudu pirkumam. Īpašumu apsaimnieko Sidnejas jaunatnes audzināšanas padome, kurā ir Sidnejas latviešu organizācijas un skolas.

Laukuma izbūve notikusi pakāpeniski. Četru gadu laikā Sidnejas latviešu biedrība uzcēlusi 70 × 21 pēdu lielu nojumi ar betona grīdu, virtuves noliktavu, biroja telpu, labierīcības, mazgāšanās telpas, kā arī iekārtojusi elektrības un ūdens pievadi īpašumam. Izbūve notikusi pēc inženiera I. Nīca un J. Mačuļa skicēm.

Īpašumā notiek gadskārtējā vasaras nometne, bērnu svētki, atsevišķu organizāciju sarīkojumi, kā arī to izmanto tautieši nedēļas nogalu izbraukumiem. Nometņošanas vietas galvenie lietotāji ir latvieši.

J A U N Z Ē L A N D E

Gan mazākā skaitā nekā Austrālijā, arī Jaunzēlandē pirmie latvieši ieceļojuši 1905. gadā. Tāpat kā Austrālijā, tagadējie latvieši Jaunzēlandē ir iebrakuši no bēgļu nometnēm Vācijā. Latviešu skaitu Jaunzēlandē vērtē 600—800, un vairums viņu dzīvo Ūklendā, Vellingtonā un Kraistčercā. Mazā skaita un relatīvi lielās izkliedes dēļ latviešu sabiedriskā rosība ierobežojas ar latviešu biedrību un draudzes darbību. Šo pašu iemeslu dēļ arī organizācijām grūti iegādāties savus īpašumus, un tikai 1971. gadā lielākā latviešu grupa — latviešu ev. lut. Sv. Māras draudze Kraistčercā — iegādājās draudzes namu.

L. Sviķers SIDNEJA

J. Cēbergs VANAGI

Kraistčerča

Kraistčerčas latviešu ev. lut. Sv. Māras draudzes nams

1971. gadā iegūtā celtne agrāk bijusi dzīvojamā māja, ko draudzes locekļi talkās pielāgojuši sabiedriskām vajadzībām. Nama iegādei izdots \$ 6500 un pārbūvēm \$ 500 Jaunzēlandes valūtā. Namā iekārtota sanāksmju telpa un telpas sēdēm, un tās var izmantot visi Kraistčerčas latvieši. (Adrese: 38 Gassona Street, Christchurch, New Zealand.)

INFORMĀCIJAS AVOTI

- ARCHĪVS V, IX un XII (Melburnā 1965, 1969 un 1972).
E. Dunsdorfs, TREŠĀ LATVIJA (Melburnā 1968).
ARCHITEKTS 13 (Stokholmā 1965).
LATVIJAS EV. LUT. BAZNĪCAS KALENDĀRS 1957, 1958, 1960—1972.
CEĻA BIEDRS (ASV 1956).
GAISMA 1—4 (Briselē 1968).
AUSTRĀLIJAS LATVIETIS (Melburnā 1968—1972).
LAIKS (Bruklinā 1950—1970).
LONDONAS AVĪZE (1955, 1969—1971).
A. Švābe (ed.), LATVJU ENCIKLOPĒDIJA II (Stokholmā 1952—1953).
LOS LETONES EN LA ARGENTINA (Buenos Aires 1968).

Personiska informācija iegūta ar ARCHĪVA redakcijas uzdevumā izsūtītām aptaujas lapām un Sanpaulo baptistu draudzes sekretāra J. Āboliņa rakstiem ARCHĪVA redakcijai. Bez tam informāciju laipni snieguši:

Amerikas latviešu apvienības ģenerālsekretārs B. Albāts
Amerikas latviešu baptistu apvienības priekšnieks F. Čukurs
Prof. Dr. E. Dunsdorfs

Karakasas ev. lut. Augšāmcelšanās baznīcas latviešu valodas draudzes mācītājs A. Gulbis

L. Gintere Lundā, Zviedrijā

DV priekšnieks V. Hāzners Ņujorkā

Brazīlijas latviešu ev. lut. draudzes mācītājs J. Mekšs Sanpaulō

Daugavas vanagu ASV valdes finanču daļas vadītājs P. Ozoliņš Čikāgā

Latviešu ev. lut. draudžu apvienības Amerikā prezidents prāv. A. Veinbergs Vašingtonā

J. Veiss Kaizerslauternā, Vācijā

Informācijas iegūšanu veicinājuši: Latvijas arhitektu biedrības priekšnieks A. Damroze Losandželosā, J. Erdmanis Melburnā, K. Grants Ņujorkā, G. Korulis Ažinkortā, Kanādā, J. Kūkums Brisbenā, J. Pētersons Pertā, V. Purmale, I. Sātiņš un H. Uljāns Melburnā, A. Vilmanis Buenosairesā, E. Voitkuns Adelaidē.

LATVIEŠU SABIEDRISKO ĪPAŠUMU VĒRTĪBA

Edgars Dunsdorfs

1. Kā nekustamie īpašumi vērtēti?

Iepriekšējā — Kārļa Sātiņa — rakstā minētais pamatojas uz aptaujas, ko viņš izdarīja 1972. gada aprīlī. Aptaujas septītais jautājums bija — „Celtnes izmaksa: a) jaunbūves vai iegūtās celtnes [izmaksa], b) pārbūves darbu [izmaksa]”. Saņemtajās aptaujas lapās redzams, ka ziņu sniedzēji šo jautājumu ir dažādi interpretējuši.

Vislielāko principiālo atšķirību atbildēs radījis tas, ka daži ir ieskaitījuši izmaksā talkas, bet citi to nav darījuši. Tie, kas talkas ieskaitījuši izmaksā, tās novērtējuši, vispirms saskaitot kopējās bezmaksas talkās pavadītās stundas un tad aplēšot šīs stundas naudā. Piemēram, par Latviešu namu Milvokī ir minēts, ka nama kopizmaksa ir \$ 135.886. Šai summā ieskaitīti \$ 24.000 par talkās nostrādātajām 12.000 stundām. Citi, kas arī talkas ieskaitījuši izmaksā, tomēr nav minējuši aplēsuma pamatus. Turpretim par Vilimantikas latviešu ev. lut. draudzes baznīcas jaunbūvi, kas kopā ar zemesgabalu izmaksājuši \$ 62.650, aptaujā teikts, ka summā nav ieskaitīts „pašu darba spēks un pašu vadība”. Otrs piemērs — par Ņudzersijas latviešu biedrības īpašumu „Priedaini”, kas kopā izmaksājis \$ 79.000, teikts, ka šai summā nav ieskaitīts talcinieku darbs. Kā vienas, tā otras atbildes ir skaidras — daži ir norādījuši, ka talkas izmaksā ir ieskaitītas, bet citi raksta, ka talkas nav ieskaitītas. Vairums atbilžu sniedzēju tomēr nav paskaidrojis, vai bezmaksas talku darbs ir novērtēts un ieskaitīts izmaksā, vai arī nav ieskaitīts. Tā kā latviešu sabiedrisko īpašumu izveidošanā talkas ir gandrīz visur ļoti nozīmīgs postenis, tad šādu ziņu trūkums ļoti traucē radīt priekšstatu par to, ko nozīmē aptaujā minētie skaitļi par īpašuma izmaksu.

Zināmas interpretācijas grūtības ir radījuši arī aptaujas septītā jautājuma otrā daļa — par pārbūvju izmaksu. Parastos remontus par pārbūvi nevar uzskatīt. Piemēram, par Linkolnas latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīcu teikts, ka iegūtā celtnē izmaksājuši \$ 6000, bet pārbūves darbi un remonts ap \$ 9000. Tā kā tai pašā aptaujas lapā arī teikts, ka celtnē ir „nedaudz” pārbūvēta, tad varētu domāt, ka no minētiem \$ 9000 lielākā daļa ir izdota par remontiem, nevis par

pārbūvēm. Tomēr parastiem remontiem summa liekas par lielu, un tā aptauja nepārprotamu atbildi nedod.

Ir iespējams, ka dažos gadījumos septītā jautājuma termins „izmaksa” ir interpretēts tā, ka aptaujā prasa „tagadējo tirgus vērtību”. Piemēram, iepriekšējā rakstā minēts, ka Bukskauntijas latviešu baptistu lauku īpašuma vērtība ir \$ 80.000, bet, pēc pēdējās bilances, kas saņemta Melburnas latviešu biedrības bibliotēkā, vērtība 1969. g. 31. decembrī ir uzdota \$ 63.461. Jādomā, ka \$ 80.000 ir īpašuma tagadējā tirguscena. Aptaujas atbildē par Grandrepidsas un apkārtnes latviešu ev. lut. draudzes baznīcu un „Mežvidu” nometni pie jautājuma par celtnes izmaksu ir pierakstīts vārds „vērtība”, minot par „Mežvidu” nometnes jaunbūvēm \$ 45.000 un par baznīcas iegādi un pārbūvi \$ 55.000. Interpretējot šo atbildi tā, kā rakstīts, jādomā, ka „Mežvidu” zemes cena kopsummā nav ieskaitīta. Tiesām, no Grandrepidsas un apkārtnes latviešu ev. lut. draudzes BAZNĪCAS VĒSTĪM (1968. gada 2. nr.) uzzinām, ka draudze nopirkusi 80 akrus zemes (ko vēlāk nosauca par „Mežvidiem”) par \$ 8300. No šīs zemes puse jeb 40 akru pārdota draudzes locekļiem vasarnīcu būvei par \$ 200 akrā, saņemot kopā \$ 8000. Nometnes 40 akri tātad draudzei izmaksājuši tikai \$ 300. Iespējams, ka šī nauda ir saziēdota, un tādēļ nometnes zemes vērtība nemaz nav skaitīta. Zināmu nesaprašanu tomēr rada fakts, ka ARCHĪVA redakcijai laipnā kārtā nodotajā prāvesta A. Veinberga ziņojumā LELDAA konferencei 1972. g. 27. maijā (kuņā minēta visu ASV ev. lut. baznīcu nekustamo īpašumu vērtība) par Grandrepidsu teikts, ka baznīcas un nometnes vērtība ir \$ 45.000, kamēr aptaujā minētā kopsumma ir \$ 100.000. Šis piemērs rāda, ar kādām grūtībām ir jācīnās, lai noskaidrotu latviešu sabiedrisko īpašumu izmaksu, resp. vērtību.

Nākošais jautājums, kas pieļāvis dažādu interpretāciju, ir atieksmē uz celtnu izmaksu — daži tajā ir ieskaitījuši arī inventāra izmaksu vai vērtību. Arī te varētu minēt virkni piemēru.

Pēc iepriekš teiktā varētu domāt, ka ir pilnīgi nevietā pūlēties sakopot tik dažādus heterogēnus datus par mūsu sabiedriskās mantas galveno sastāvdaļu — nekustamiem īpašumiem. Tomēr, kā redzams šī raksta ceturtās nodaļas ievadā, ir iespējams arī ar heterogēniem datiem izdarīt salīdzinājumus un iegūt zināmus secinājumus. Saprota mā kārtā daudz plašākus un arī drošākus secinājumus

varētu iegūt, ja nekustamo īpašumu vērtējumi būtu izdarīti pēc vienāda principa. Tomēr, kā redzēsīm nākošajā nodaļā, kaut vienā zemē ir iespējams izdarīt vērtējumus pēc viena un tā paša principa, nekad nebūs iespējams izdarīt vienādus vērtējumus visās patvēruma zemēs.

2. Kā šie īpašumi būtu jāvērtē?

Rodas jautājums, kā īsti sabiedriskajām organizācijām vajadzētu vērtēt savus nekustamos īpašumus. Pirmkārt, būtu pareizi pie pirkuma summas pieskaitīt arī bezmaksas talku darbu, to novērtējot naudā. Šāda vajadzība jo spilgti izriet no piemēra, ko sniedz Bostonas un apkārtnes latviešu ev. lut. Trimdas draudzes Kalna baznīca. Šo baznīcu ir cēlušī draudzes jaunieši (ir pareizi, ka tas ir līdz šim vienīgais šāds cildenais darbs mūsu trimdas vēsturē), gan ziedojot materiālus, gan ceļot baznīcu ar brīvprātīgu talku darbu. Ja neskaitītu šos ziedojumus un brīvprātīgo talku darbu, tad baznīcas vērtība nebūtu \$ 20.000 (kā to pareizi min draudze), bet gan nulle.

Gluži tāpat jāriņķojas arī ar dāvētiem nekustamiem īpašumiem. Arī tie jānovērtē naudā. Piemēram, Adelaides latviešu biedrībai ir dāvāta īres māja, kas novērtēta par \$ 12.000. Iepriekš minētajā Grandrepidsas un apkārtnes draudzes „Mežvidu” nometnes gadījumā pareizi būtu, ja draudze skaitītu arī nometnes zemes vērtību. Tā kā no sākotnējā pirkuma 40 akru ir pārdots par \$ 8000, atlikušos 40 akrus varētu skaitīt ar tādu pašu vērtību — \$ 8000, ja vien nav kādi apstākļi, kuŗu dēļ šie atlikušie 40 akri būtu mazvērtīgāki par pārdotajiem 40 akriem. Principā tāpat dāvinājumi un bezmaksas talku darbs ir jānovērtē un jāpieskaita nekustamā īpašuma vērtībai.

Latviešu sabiedrisko īpašumu tagadējā tirguscena būs parasti cita nekā to pirkuma cena. Šī tirguscena vairāk vai mazāk strauji mainās, un tā var būt gan lielāka, gan mazāka nekā bijusi pirkuma cena tad, kad īpašums iegūts. Piemēram, daudz lielāka tagadējā tirguscena ir Anglijas Daugavas vanagu fonda nekustamiem īpašumiem. DVF divi nami Londonā ir pirkti par £ 37.100, bet tagadējā tirgusvērtība ir ap £ 130.000. Visu DVF nekustamo īpašumu kopējā pirkuma cena (neskaitot Hadersfildu) ir bijusi £ 80.600, bet, spriežot pēc datiem publikācijā DAUGAVAS VANAGU FONDA 25 GADI (1972), 50. lpp., to tirgusvērtība 1972. gadā bijusi £ 240.000 un, pēc mag. iur. A. Liepiņas vērtējuma, 1973. gada 1. janvārī jau sasniedz £ 289.000 (ieskaitot Hadersfildas īpašumu). Starpība lielā mērā izskaidrojama

ar to, ka angļu mārciņas pirkšanas spēja laikā, kopš īpašumi pirkti, ir ļoti samazinājusies. No otras puses, ir citi gadījumi citās vietās, kur nekustamo īpašumu vērtība ir samazinājusies. Spilgts piemērs šai ziņā ir Detroitas latviešu ev. lut. Kristus draudzes viesnīca Pontiakas pilsētā. Kad draudze šo viesnīcu saņēma kā dāvinājumu, tās vērtība bija ap \$ 350.000. Turpretim tagad to nevarētu pārdot pat par \$ 50.000. Iemesls ir, ka Pontiakas pilsētā tieši tai rajonā, kur viesnīca atrodas, sakarā ar iedzīvotāju sastāva maiņu ir ļoti pieaugušas noziedzības. Kā otru piemēru varētu minēt Sidnejas latviešu namu. Tas savā laikā pirktis par \$ 11.000, un ar uzbūvēto sarīkojumu zāli un vecās ēkas remontiem tā kopējā izmaksa bija \$ 57.000. Ja šo īpašumu tagad pārdotu, par to varētu iegūt \$ 45.000, kas ir tikai zemes cena. Pircējam būtu jānojauc viņam nevajadzīgās ēkas, lai, teiksim, to vietā uzbūvētu daudzstāvu īres māju.

Ievērojamās pārmaiņas, salīdzinot nekustamā īpašuma tirguscenu ar pirkuma cenu, dažos gadījumos ir jāņem vērā. Ja tirguscena ir stipri samazinājusies, salīdzinot ar pirkuma cenu, tad daļa nekustamā īpašuma vērtības ir jānoraksta, vērtību pieskaņojot tirguscenai. Ja tirguscena tikai relatīvi nedaudz samazinājusies un organizācijai nav nodoms nekustamo īpašumu pārdot, tad šāds norakstījums nav izdarāms. Ja turpretim tirguscena ir lielāka nekā iegādes cena, tad parasti nebūs ieteicams nekustamā īpašuma vērtību organizācijas grāmatās palielināt. Šis vērtības pieaugums tad paliks kā klusa rezerve.

Ieteikumam sabiedriskos nekustamos īpašumus vērtēt pēc to faktiskās izmaksas, nevis pēc tirguscenām, ja tās augstākas, pamatā ir kārtīgās saimniekošanas apsvērumi, ka labāk mantu vērtēt zemāk nekā augstāk. Var tomēr būt gadījumi, kad šī pati kārtīgā saimniekošana prasa, lai mantu vērtētu par augstākām tirguscenām. Šie gadījumi saistās ar noteikumiem par apdrošināšanu. Parastais princips ir, ka, no vienas puses, mantu nedrīkst apdrošināt par augstāku vērtību nekā faktisko. Turpretim, ja manta ir apdrošināta par zemāku vērtību nekā faktiskā, tad, pēc dažu zemju likumiem, tas nozīmē, ka apdrošinātais ir daļu riska uzņēmies pats. Ja tādos gadījumos, teiksim, izceļas ugunsgrēks un nodeg daļa īpašuma, apdrošinātais nesāņem pienācīgo atlīdzības summu, bet tikai proporcionālu daļu no īpašuma pilnās vērtības. Zaudējums tādā gadījumā ir divkārsšs —

pirmkārt, pat pilnu apdrošināšanas summu saņemot, nebūs iespējams daļu bojā gājušās mantas atjaunot, un, saņemot vēl tikai daļu no apdrošināšanas summas, stāvoklis ir jo ļaunāks. Ieteicams tādēļ iepazīties ar attiecīgās zemes apdrošināšanas likumiem un apdrošināšanas sabiedrību praksi, lai izšķirtos, kā vērtēt nekustamo īpašumu — par iegādes cenu vai par tirguscenu. Kā jau minēts, ja tirguscena ir zemāka par iegādes cenu, tad apdrošināt var tikai par zemāko cenu. Pretējā gadījumā, nelaimei notiekot, par to interesēsies kriminālo nodarījumu izmeklēšanas tiesnesis. Saprotais, svarīga ir arī apdrošināšanas prakse — vai objektu var apdrošināt pēc īpašnieka uzdotās vērtības, vai pēc īpašnieka grāmatām, vai pēc apdrošināšanas sabiedrības vērtējuma. Šādā veidā īpašumam var būt trejāda vērtība — iegādes, tirgus un apdrošināšanas vērtība.

Jādomā, ka neviens no mūsu sabiedrisko īpašumu saimniekiem nebūs tik vieglprātīgs, ka atstās ēkas neapdrošinātas pret ugunsgrēku. Ir tomēr vēl cita veida risks, kas gadās retāk un ko tādēļ vieglāk aizmirst: plūdi, viesuļvētra, aviācijas radītie nelaimes gadījumi, zināmos apgabalos zemestrīce un vēl citi. Tas vismaz bija jāpiemin, runājot par apdrošināšanu un ar to saistīto nekustamā īpašuma vērtējumu. Daži šie riska veidi attiecas ne vien uz ēkām, bet arī uz noņemšanai iegūtiem lauku īpašumiem, kur ēku nemaz nav.

Pieņemot, ka visām sabiedriskajām organizācijām (te piešķaitot arī draudzes), kam ir nekustami īpašumi, būs arī kārtīga grāmatvedība, zināma vienveidība būtu panākama complicētajā diluma, resp. novecošanās norakstījumu (ko reizēm sauc par amortizāciju) gadījumā. Saņemtajās aptaujas atbildēs vienīgi par „Priedaini” teikts, ka atbildē minētā ieguldījumā nav ņemti vērā norakstījumi. Par „Gaņezera” noņemšanai celtajām ēkām redakcijai piesūtītajā bilancē turpretim redzams, ka norakstījumi ir izdarīti.

Kā zināms, diluma un novecošanās norakstījumus var izdarīt vairākos veidos. Atkarā no vērtētā sagaidāmā celtnes mūža ilguma ik gadus var norakstīt zināmu summu vai nu proporcionāli šī mūža gaduskaitam ar vienādām likmēm, vai arī ar progresīvām likmēm. Var arī norakstīt summas saskaņā ar jauniegādes izmaksu, šādā veidā ņemot vērā pārmaiņas cenās. Abos šādos norakstījumu veidos īpašuma vērtība grāmatās parādīsies katru nākošo gadu ar arvien

mazāku summu. Beidzot, iegādes summu var atstāt grāmatās nemainīgu, bet norakstījumus izdarīt ar īpašu norakstījumu fondu. Kamēr īpašuma sākotnējā vērtība parādīsies bilances aktīvā, norakstījumu fonds būs bilances pasīvā. Šis pēdējais norakstījumu veids, manuprāt, būtu ieteicams mūsu sabiedriskajām organizācijām attieksmē uz nekustamiem īpašumiem. Nav iespējams ieteikt, vai norakstījumu fondā ierakstus izdarīt proporcionāli vai progresīvi pēc vērtētā īpašuma mūža vai, ņemot vērā jauniegādes cenas. Pieeja te var būt atšķirīga dažādās patvēruma zemēs atkarā no zemes vispārējās tautsaimniecības dinamikas rakstura. Tomēr būtu vēlams vienā zemē visiem sabiedrisko īpašumu saimniekiem norakstījumu metodi savā starpā saskaņot. Iniciatīva šai ziņā un citos vienādošanas jautājumos būtu jāuzņemas attiecīgās zemes latviešu centrālajai organizācijai.

Vēl jāmin, ka īpašumu iegādes cenai ir jāpieskaita arī izdevumi, līgumu slēdzot, ierakstīšanas izdevumi zemesgrāmatās un citi ar pirkumu savienotie tiešie izdevumi. Pārbūves izdevumi, kas maina ēkas raksturu, ir pieskaitāmi, turpretim remontu nav pieskaitāmi. Tāpat inventārs nav skaitāms pie nekustamā īpašuma vērtības. Izņēmums šai ziņā ir baznīcās iebūvētie soli un iebūvētās stabuļū ērģeles (kamēr pārnesamās elektriskās ērģeles nav skaitāmas).

Ja šos, katram grāmatvedim labi zināmos principus turpmāk ievēros, tad varēs gūt vienveidīgu ainu par mūsu nekustamo īpašumu vērtību tagadējās jucekļīgās situācijas vietā.

Mūsu sabiedrisko organizāciju vienādi vai otrādi novērtētie un iegrāmatotie nekustamie īpašumi ir bilances aktīva postenis. Bilances pasīvā būs ierakstīts jau pieminētais norakstījumu fonds. Bez tam pasīvā būs ierakstīti arī hipotēkārie un citi parādi, ar ko attiecīgais īpašums apgrūtināts. Tikai zinot šos apgrūtinājumus, varēs pateikt, kāda daļa no nekustamiem īpašumiem pieder mūsu sabiedriskajām organizācijām. Patlaban šie apgrūtinājumi zināmi tikai par vienu daļu sabiedrisko īpašumu. Aptaujas lapā 8. jautājums bija šāds: „Līdzekļu sagādes veids: a) pašu sagādātie [līdzekļi] (% no kopizmaksas), b) aizņēmumi (% no kopizmaksas)”. Ne visos gadījumos uz šo jautājumu sniegtas atbildes. Iesūtītās atbildes atkal liecina par jautājuma dažādu interpretāciju. Liekas, ka vairums ir domājis, ka jautājums attiecas uz būves vēsturi — kādā veidā līdzekļi sagādāti tad, kad būve sāka vai kad īpašums iegādāts. Citi savukārt sapratuši,

ka jautāts, kāds ir stāvoklis aptaujas laikā. Samērā daudzi tomēr uz šo jautājumu nemaz nav atbildējuši. Iepriekš minētajā prāvesta Veinberga pārskatā turpretim ir dati par to, kādi bijuši apgrūtinājumi draudžu nekustamiem īpašumiem ASV.

Kopskatā tomēr nav iespējams pateikt, kāda daļa no latviešu sabiedriskajiem īpašumiem pieder mums pašiem. Ja varētu vadīties no prāvesta Veinberga datiem un tos attiecināt uz citiem sabiedriskajiem īpašumiem, tad varbūt varētu teikt, ka apgrūtinājumi ir ap 10 %, un latviešiem pašiem pieder 90 % no pārskatos uzrādītās sabiedrisko nekustamo īpašumu vērtības. Tiem īpašumiem, kas iegūti pēdējos gados, tomēr apgrūtinājumi būs lielāki. Piemēram, 1972. gadā celtajai Melburnas latviešu ev.lut.draudzes Svētā krusta baznīcai, pēc aptaujas, no \$ 110.000 ieguldījuma 33 % ir sagādāti aizņēmuma ceļā. Tā kā nekustamo īpašumu saimnieki aizņēmumus ar katru gadu deldē, tad ar katru gadu apgrūtinājums relatīvi samazinās. Tā var izskaidrot, ka ASV jau agrākos gados iegādāto draudžu nekustamo īpašumu apgrūtinājumi ir tikai desmit procenti no vērtējuma. Turpmāk, vācot datus par sabiedriskiem nekustamiem īpašumiem, būtu jāievāc arī dati par apgrūtinājumiem kādā noteiktā datumā.

3. Pārskats par nekustamo īpašumu vērtību

Ar šai rakstā iepriekš aprādīto rezervi apskatīsim pieejamos datus par mūsu sabiedrisko nekustamo īpašumu vērtību. Šis ir pirmais mēģinājums skaidrot šo ļoti svarīgo jautājumu, un jācer, ka iepriekš teiktais kļūs zināms mūsu sabiedrisko īpašumu pārvaldītājiem un turpmākajos gados būs iespējams iegūt pareizāku ainu par šiem īpašumiem nekā tagad. Gadījumos, kur ziņu avots nav norādīts, tas ir architekta Kārļa Sātiņa izdarītās aptaujas dati. Kur aptaujas datu trūka vai kur tie likās problēmatiski, autors ir mēģinājis ievākt attiecīgās ziņas. Šo ziņu avoti ir norādīti vērēs. Jāizsaka pateicība visiem tiem, kas pēc pieprasījuma atbildēja, jo sevišķi ņemot vērā steigu, ar kādu atbildes bija jāsniedz. Gadījumos, kad autoram neizdevās dabūt atbildi, izdarīts aptuvenš vērtējums.

Kur autors neuzdrošinājās izdarīt pat aptuvenu vērtējumu (nemaz nepārzinot apstākļus un neatrodot noderīgās ziņas publikācijās), tur skaitļa vietā tabulā atrodams punkts. Sevišķi daudz robu palika datos par Brazīliju, par spīti pieliktajām pūlēm.

Amerikas savienotajās valstīs

		\$
Bostonā:	Amerikas latviešu tautiskās savienības nams	32.500 ^a
	Trimdas draudzes baznīca	65.000
	nams	55.000
	nometne „Piesaule”	31.000
	Kalna baznīca	20.000
	Džemaikaplēnas latviešu ev. lut. draudzes baznīca	40.000*
	Latviešu ev. lut. Trīsvienības draudzes baznīca	35.000
Bukskauntijā:	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca	23.500*
	Latviešu baptistu draudzes dievnams	50.000
	lauku īpašums	80.000 ^b
Čikāgā:	Latviešu nams	72.000
	Latviešu baptistu draudzes dievnams	24.000 ^c
	Latviešu katoļu draudzes Aglonas dievmātes baznīca	40.000
	draudzes nams	48.500
	lauku īpašums	.
	Latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca un nams	40.000 ^d
	Latviešu ev. lut. Sv. Pāvila draudzes baznīca	120.000 ^d
Demoinā:	DV apvienības lauku īpašums „Sauls kalni”	4.000
	Aiovas latviešu nams	22.000
Detroitā:	Latviešu ev. lut. Kristus draudzes viesnīca	50.000 ^e
	lauku saimniecība	31.000 ^f
	Latviešu ev. lut. Sv. Pāvila draudzes baznīca un nams	85.500*
Elizabetē-Nuarkā:	Latviešu ev. lut. draudzes nams	12.000*
Filadelfijā:	Brīvo latvju biedrības nams	70.000
	Latviešu baptistu draudzes dievnams	80.000 ^g
	Latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca un nams	92.500*
Fondulakā:	Latviešu ev. lut. Mārtiņa Lutera draudzes baznīca	18.600*
Grandrepidsā:	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca un nams	55.000
	nometne „Mežvidi”	45.000 ^h
	Latviešu ev. lut. Vienības draudzes baznīca un	
	mācītāja māja	35.000*
	Latviešu katoļu draudzes baznīca un nams	63.000
	Latviešu biedrības nams	60.000
Indianapolisā:	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca	32.000
	nams	17.700
	Latviešu sabiedriskā centra nams	162.000
Kalamazū:	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca un nams	60.000*
	Latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca	81.100
	mācītāja māja	33.000
	Latviešu nams	15.000 ⁱ
	Latviešu centrs „Gaņezers”	277.000 ^j

Klīvlendā:	Latviešu apvien. ev. lut. dr. baznīca un mācītāja māja	90.000
	draudzes nams	190.000 ^k
Linkolnā:	Latviešu sabiedriskais centrs	180.000
	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca, draudzes māja un sabiedriskais centrs	100.000 ^l
Losandželosā:	Latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca	15.000*
	Dienvīdkalifornijas latviešu ev. lut. draudzes baznīca Sabiedriskais centrs (projekta stadijā)	32.500 165.000 ^m
Mančestrā un Stemfordā:	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca un nams	23.000 ⁿ
Milvōkī:	Latviešu nams	136.000
	DV apvienības nams	20.000 ^o
	Latv. ev. lut. draudzes un latv. ev. lut. Sv. Jāņa dr. baznīca	61.000
	Latviešu ev. lut. Kristus draudzes baznīca	35.000
Mineapolisā:	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca, nams, mācītāja māja	87.500*
	Latviešu nams	78.000 ^p
Ņubransvikā:	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca	76.000
Ņudžersijā:	Latviešu biedrības īpašums „Priedaine” un nams	80.000
Ņujorkā:	Latviešu ev. lut. dr. divas baznīcas, nams un Elka parks	297.000 ^q
	DV apvienības nams	24.000
	Latviešu katoļu draudzes nams	25.000
	Latviešu kara invalidu apvienības atpūtas nams „Rota”	100.000 ^r
Ōmahā:	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca	6.000*
Saginō:	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca	30.000*
Sanfranciskō:	Ziemeļkalifornijas latviešu ev. lut. draudzes nams	52.000*
Saratogā:	Latviešu pareizticīgo draudzes lūgšanu nams	1.000 ^s
Senatobijā:	Latviešu ev. lut. Sv. Pāvila draudzes baznīca	6.000
Sietlā:	Latviešu garīgais un sabiedriskais centrs	226.700
Vašingtonā:	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca un skolas ēka	69.100
	zeme jaunbūvei	40.000
Vilimantikā:	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca	82.000
	nams	13.500
		<u>Kopā 4.519.200</u>

Anglijā ^ž

		£
Almelijā:	Latviešu nacionālās padomes Lielbritanijā mājas	5.500
Bredfordā:	Daugavas vanagu fonda nams	5.000
	Trimdas nams	650
Donkasterā:	Daugavas vanagu fonda nams	2.650
Halifaksā:	Daugavas vanagu fonda nams	2.250
Hadersfildā:	Daugavas vanagu fonda nams	7.500
Kōrbī:	Austrumanglijas latviešu ev. lut. draudzes nams	9.600
Koventrī:	Daugavas vanagu fonda nams „Mūsmājas”	13.000
Līdsā:	Daugavas vanagu fonda nams	4.000

Londonā:	Daugavas vanagu fonda nami	37.100
	Latviešu ev. lut. draudzes nams Rofantā	16.000
Notingemā:	Daugavas vanagu fonda nams	7.000
	Kopā	<u>110.250</u>

Argentīnā

Urlingamā:	Ev. lut. Augšāmcelsšanās draudzes latviešu nams un mācītāja māja	\$ <u>17.500</u>
------------	--	---------------------

Austrālijā

Adelaidē:	Latviešu ev. lut. draudzes Sv. Pēterā baznīca	66.000
	lauku īpašums „Kursa”	5.000 ^t
	Daugavas vanagu nams	12.000
	Latviešu biedrības nams	10.000
	īres nams	12.000
	Latviešu nams „Tālava”	90.000
	Veco ļaužu mītne „Sidrabene” Elizabetē	89.000
Brisbenā:	Latviešu nams	8.000
	Korporācijas „Philyronia” nams	1.000 ^u
Melburnā:	Latviešu nams	142.500
	Latviešu ev. lut. draudzes Svētā krusta baznīca	150.000
	lauku īpašums „Sprīdīši”	6.300
	Daugavas vanagu lauku īpašums „Vanagi”	8.000
	Zilo acu slēpotāju kooperatīva mītne	32.000
	Akadēm. vienības Austruma mītne (K. Līduma īpašums)	10.000 ^v
Pertā:	Latviešu sabiedriskais centrs (projekts)	68.000
Sidnejā:	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca	45.000
	nams	11.000
	Latviešu biedrības nams	57.000
	nometņošanas vieta „Straumēni”	5.700
	Kopā	<u>828.500</u>

Brazīlijā

Monteverdē:	Baptistu draudzes dievnams un citas ēkas	32.000
Novaodesā:	I (lauku) baptistu draudzes dievnams	30.000
	skola	4.000
	citas ēkas	14.000
	II (pilsētas) baptistu draudzes dievnams	40.000
	jaunatnes nams	25.000
	citas ēkas	50.000
	Latviešu ev. lut. draudzes baznīca	14.000
	vecu ļaužu nams	9.000
Pitengeirā:	Baptistu draudzes dievnams	15.000

Renesensā:	Baptistu draudzes dievnams	10.000
Sanpaulō:	Latv. ev. lut. draudzes „Archibīskapa T. Grīnberga nams”	16.000
	Latviešu baptistu draudzes dievnams	50.000
	veco ļaužu mītne „Betānija”	25.000
	jaunatnes nams	8.000
Urubisi:	Baptistu draudzes dievnams	8.000
Vārpā:	Centra baptistu draudzes dievnams	80.000
	citas ēkas	25.000
	„Assembléa de Deus” dievnams	25.000
	Kopā	480.000

(Ziņas par baptistu īpašumiem saņemtas iespiešanas laikā no māc. A. Ceruka.)

Jaunzēlandē

Kraistčerčā	Latviešu ev. lut. Sv. Māras draudzes nams	6.500
-------------	---	-------

Kanādā

		\$
Hamiltonā: ^w	Latviešu ev. lut. Kristus draudzes baznīca un nams	60.000
	Latviešu biedrības nams	12.000
	Mednieku un maksšķernieku kluba īpašums „Lielupe”	30.000
Montrealā: ^x	Latviešu ev. lut. Sv. Pāvila dr. lauku īpašums „Tērvete”	20.000
	bērnu vasaras nometne	14.000
	Latviešu ev. lut. Trīsvienības draudzes nams	22.000
	gruntsgabali	3.000
	Latviešu katoļu kopas lauku īpašums „Eglaine”	13.000
	Latviešu nams	26.500
	Daugavas vanagu lauku īpašums „Ezerkalni”	12.000
Otavā: ^y	Latviešu ev. lut. Miera draudzes lauku īpašums „Sprīdīši”	10.000
Torontō: ^z	Latviešu nams	122.000
	Daugavas vanagu nams	55.000
	Latviešu katoļu draudzes lauku īpašums „Mežciems”	3.000
	Latviešu ev. lut. Sv. Andreja dr. baznīca (puse vērtības)	75.000
	lauku īpašums „Sidrabene”	34.000
	Austrumu latv. ev. lut. draudzes lauku īpašums „Tālava”	7.000
	Latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca	221.000
	nams	47.000
	lauku īpašums „Saulaine”	10.500
	Mednieku un maksšķernieku klubs „Bērzaine”	12.000
	Kopā	809.000

Vācijā

Freiburgā:	Daugavas vanagu atpūtas nams „Bērzaine”	110.000
------------	---	---------

Venecuēlā

Karakasā:	Ev. lut. Augšāmcelsšanās draudzes centra latviešu daļa	40.000
-----------	--	--------

4. Salīdzinājuma mēģinājums

Pēc principa: „Kādi māli, ar tādiem jāmūrē”, ignorēsim, ka atsevišķās zemēs dati ir heterogeni. Ignorēsim, ka juku jukām minēta gan iegādes vērtība, gan tirgusvērtība, īpašumu cena ar talku bezmaksas darba pieskaitījumu un bez šāda pieskaitījuma. Ja varētu pieņemt, ka atsevišķās patvēruma zemēs vērtējumu sajukums ir aptuveni vienāds, tad (ja mūsu dati būtu vērtēti konsekventi) salīdzinājumā relatīvie skaitļi iznāktu tie paši. Šis princips ir labi zināms praktiskajiem statistiķiem, kas aplēš indeku skaitļus. No šī viedokļa kritiski apskatot iepriekš minētos datus, liekas, var pieņemt, ka tiešām sajukums ir puslīdz vienāds visās patvēruma zemēs. Ar zināmu palāvēību tādēļ var lietot aplēsumiem citādā ziņā defektīvos skaitļus.

Lai varētu salīdzināt, vispirms dažādo zemju valūtā izteiktā nekustamo īpašumu vērtība ir jāaplēš vienā valūtā. Šo aplēsumu izdarīsim pēc konvencionāliem kursiem (1973.g.janvāri). Kaut arī valūtas kurss ļoti nepilnīgi izsaka attiecīgās naudas pirkšanas spēju, mūsu vajadzībām, lai gūtu aptuvenu ieskatu, tas ir apmierinošs.

Iepriekšējās tabulās dažādo zemju valūtā izteikto vērtību pārļēsīsim ASV dolāros, kas ir identiski ar Kanādas dolāriem, skaitot, ka angļu mārciņa ir 2,34 ASV dolāri; Austrālijas dolāru skaitīsim par 1,27, Jaunzēlandes dolāru par 1,18, bet vācu marku par 0,32 ASV dolāriem.

Pārļēšot iegūstam šādu, ASV dolāros izteiktu latviešu sabiedrisko īpašumu kopvērtību: Amerikas savienotajās valstīs \$ 4.519.200, Anglijā \$ 258.000, Argentīnā \$ 17.500, Austrālijā \$ 1.052.200, Bolīvijā un Brazīlijā nezināma, Jaunzēlandē \$ 7700, Kanādā \$ 809.000, Vācijā \$ 35.200 un Venecuēlā \$ 40.000. Pavisam kopā šo īpašumu kopvērtība (bez Bolīvijas un Brazīlijas) ir 6,7 miljoni ASV dolāru.

Salīdzinot šos datus ar latviešu skaitu galvenajās mītnes zemēs, iegūstam šādu ainu (sabiedrisko īpašumu kopvērtība milj.dolāru):

Zeme	Nekustamie īpašumi milj.\$	Latviešu skaits	Vidēji \$
ASV	4,52	100.000	45
Anglija	0,26	9.000	29
Austrālija	1,05	26.000	40
Kanāda	0,81	18.000	45

Tātad sabiedrisko īpašumu vērtība ir 30—45 dolāri uz latvieti.

VĒRES

* Pēc prāv. A.Veinberga ziņojuma LELDAA konferencei 1972.g. 27. maijā.

^a Māras Efertes ievāktās ziņas: 1952. gadā pirkts īpašums par \$ 20.000; 1964. gada pārbūve \$ 12.500. Tagadējā tirgusvērtība: \$ 45.000.

^b Pēc bilances 1969.g. 31.decembrī, īpašuma vērtība bija \$ 63.461. J.Kronlins ARCHĪVA IX sējumā (1969), 38. un sek. lpp. apraksta sīkāk šo lauku īpašumu un novērtē to par \$ 75.000.

^c Pēc Kārļa Ķezbera ievāktās informācijas, dievnams pārdots 1973. gada janvārī par šo summu.

^d Pēc prāvesta A. Veinberga ziņojuma, vērtība ir \$ 80.000. Saskaņā ar K. Ķezbera informāciju baznīca pārdota par \$ 65.000.

^e LAIKS 1971. g. 17. aprīlī: Izmaksa, ieskaitot zemi, bijusi \$ 78.500. Prāv. A. Veinberga ziņojumā vērtība minēta \$ 150.000 ar \$ 39.000 apgrūtinājumu.

^e Atrodas Pontiakas pilsētā, Mičiganā. Labvēļa dāvinājums. Pēc vairāku informācijas sniedzēju ziņām, sakarā ar pārmaiņām iedzīvotāju sastāvā viesnīcas vērtība samazinājusies līdz \$ 50.000.

^f Friča Sīpola informācija, ko devis draudzes priekšnieks V.Treimanis. Lauku īpašums (apmēram 200 akru) pirkts par \$ 31.000. No šīs platības 59 akri sadalīti 92 apbūves gabalos, kas katrs pārdots par \$ 1500. Tā izveidots ciems ar nosaukumu „Latvia”. Atlikušās platības vērtību draudze skaita par pirkuma cenu \$ 31.000. Pēc mācītāja V.Vārsberga vērtējuma, farmas tagadējā tirgus-cena varētu būt: zemei \$ 70.000, ēkām \$ 20.000, kopā \$ 90.000.

^g Ar Dr. A. Rudža starpniecību saņemta arhitektes Mirdzas Medikas-Sējas informācija — baznīcas būve kopā ar zemi izmaksājusi \$ 80.000. Pieskaitot iekārtu, baznīcas laukuma izveidošanu un uzlabojumus, īpašuma tagadējā vērtība varētu būt \$ 100.000. Būvzinženieris J. Alļe savukārt tagadējo vērtību noteicis \$ 80.000. Ņemot vērā cenu celšanos, Dr. A. Rudzis īpašumu vērtē \$ 90.000.

^h Sk. iepriekš atreferējumu no Grandrepidsas un apkārtnes latviešu ev. lut. draudzes BAZNĪCAS VĒSTĪM 2 (1968). Prāvesta A.Veinberga ziņojumā baznīcas un nometnes vērtība minēta \$ 45.000.

ⁱ Prāvesta J. Turka izziņa.

^j Bijušā administrātora mācītāja Viļa Vārsberga, Friča Sīpola, Gaņezera kasieņa Anša Bērzkalna un V.Treimaņa informācija. Tagadējā vērtība: \$ 500.000 — 527.000. Zeme 150 akru pirka par \$ 27.000, ēkas par \$ 91.000, apbūves gabali \$ 15.000. Uzlabojumi \$ 150.000, talcinieku darbs \$ 25.000. Hipotēkas \$ 28.000.

^k Skat. Klīvlendas apvienotās latviešu ev. lut. draudzes nama atklāšanas svinību programmu 1972. g. 23. aprīlī.

^l Pēc Linkolnas DV apvienības priekšnieka R. Matuļa ievāktās, Linkolnas latviešu ev. lut. draudzes priekšnieka sniegtās izziņas. Baznīcas adrese: 3300 „C” Street, Lincoln, NB 68510, USA.

^m DIENVIDKALIFORNIJAS LATVIEŠU BIEDRĪBAS INFORMĀCIJAS BI-
LETENS 1972. g. novembrī.

ⁿ Pēc prāvesta A. Veinberga ziņojuma, baznīcas un mācītāja mājas vērtība ir \$ 119.234 (!).

^o Raimonda Čaka informācija.

^p Pirkšanas cena 1953. gadā: \$ 65.000.

^q Ņujorkas draudzes nams un Jonkeru baznīca: \$ 128.900, Salas baznīca: \$ 150.000, Elka parks: \$ 18.000. Pēc prāvesta A. Veinberga ziņojuma, kopsumma ir \$ 297.000 ar \$ 12.250 apgrūtinājumu.

^r R. Ancāns, „Rota un brāļu kapi svešumā”, KAĶA INVALIDS 13 (1968), 31. lpp.

^{s, t - v} Autora vērtējums.

[§] Iegādes cenas: mag. iur. A. Liepiņas informācija par DVF īpašumiem (tirgusvērtību sk. 117. lpp.). Par Londonas ev. lut. draudzes īpašumu Rofantā: sekretāra V. Gruntes informācija (tagadējā vērtība ap £ 75.000).

^w K. Kreišmaņa sniegtās ziņas (iekavās tagadējā vērtība): Latviešu biedrības nams pirkts par \$ 12.000 (\$ 35.000), Kristus draudzes baznīca pirkta par \$ 60.000 (ap \$ 100.000).

^x Martas Krievas informācija:

Nosaukums un platība	Iegūts	Iegūšanas cena	Tirgusvērtība	
			ēkām	zemei
DV „Ezerkalni”, 2 ha	1964	Dāvināts	10.000	2000
Latviešu nams	1966	26.500	35.000	
Sv. Pāvila dr. „Tērvete”, 200 akru (daļa pārdota) ¹	1957	7.000	15.000	5000
Bērnu vasaras nometne		Nomā	14.000	
Trīsvienības draudzes nams	1959	22.000	30.000	
zeme	1953	Dāvināta		3000
Montrealas katoļu kopas „Eglaine”	1963	Zeme dāvāta, nams 13.000	16.000	6000

^y Mācītāja Edgara Langes informācija. Īpašuma platība ir 2 akri. Izbūvēta brīvdabas baznīca un paviljons. Zemes tagadējā tirgusvērtība ap \$ 5000, celtnes vērtība ap \$ 5000.

^z E. Krūkas ziņas par „Mežciemam”, „Sidrabeni” un „Bērzaini”. Tagadējā vērtība: „Mežciemam” \$ 18.000, „Sidrabeni” \$ 116.000, „Bērzainei” \$ 48.000.

LATVIEŠU PIEMIŅAS ZĪMES TRIMDAS ZEMĒS

Arturs Damroze un Kārlis Sātiņš

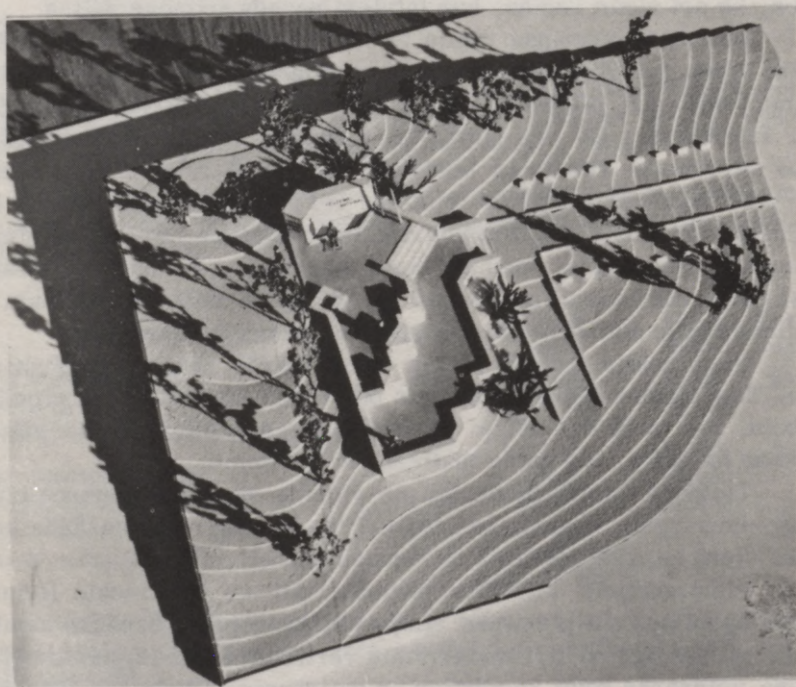
Lai arī kurb Latvijas valsts zaudējums un Otrā pasaules kara sekas novedušas latviešu tautas piederīgos, tie joprojām turpina — gan personiskajā, gan sabiedriskajā dzīvē — savas paražas. Sacītais attiecas arī uz cieņas un atzinības parādīšanu kāda cilvēka sniegtam, svarīgu notikumu atzīmēšanu vai mūžībā aizgājušo piemiņas glabāšanu. Turpat 30 gadu viņi šo savu paražu redzamā un paliekamā veidā demonstrējuši, darīnot piemiņas zīmes. Tās veidotas gan individuālā, gan kādas lauzu grupas ierosmē un atrodamas gan mūsu tautas mocekļu mājvietā Sibīrijā, gan daudzo Vācijas kapsētu nodalījumos, kā arī visās zemēs, kur latvieši pavada trimdas gaitas.

Vairums piemiņas zīmju ir reliģiska rakstura un darinātas lielāko tiesu draudžu kapu nodalījumu kopēja pieminekļa veidā. Sastopami tomēr arī pieminekļi, kurū darināšanas motīvs bijusi pateicība. Interesanti, ka jau pirmajās piemiņas zīmēs, kas darinātas ārpus dzimtenes, vērojama tendence veidojumā rādīt zināmu piederību pie tautas. Parasti tas izteicies ierakstos latviešu valodā, kas papildināti ar latviskā gaumē darinātiem rakstiem. Piemiņas zīmju, it sevišķi pieminekļu, formās bieži redzama sekošana dzimtenes tradīcijām, kas izskaidrojams ar to, ka lielas daļas pieminekļu un piemiņas zīmju autori ir Latvijā izglītību ieguvušie arhitekti.

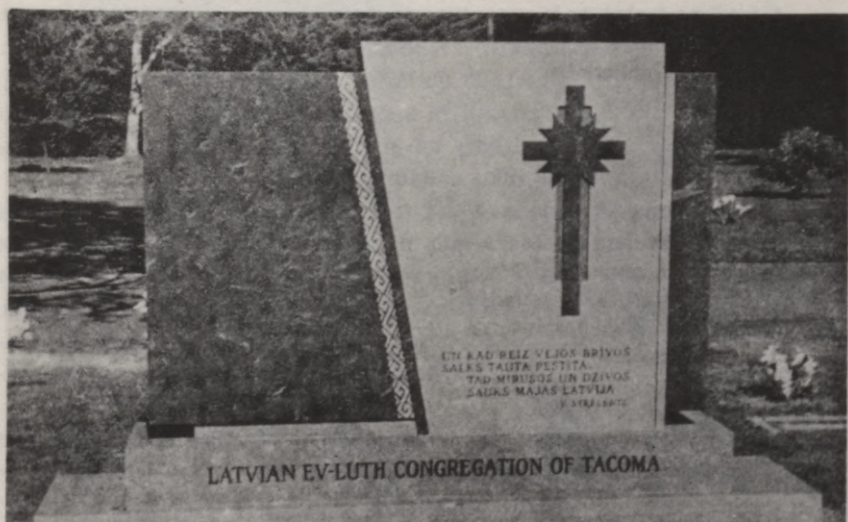
Piemineklis trimdā liekas esam vairāk nekā tikai piemiņas zīme. Tas zināmā mērā uzskatāms par kādas latviešu daļas vienības simbolu, kas pauž darinātāju piederību pie savas tautas un bieži arī darbojas kā saite, kas vieno tautiešus svešā zemē.

Tieksmi izteikt piederību un vienību rāda arī tendence izvēlēties viena veida kapuzīmes. Lai arī tās ir atšķirīgas dažādās kapsētās, vienā kapsētā ievērota to vienveidība.

Pieminekļiem izvēlētie būvmateriāli un pieminekļu lielums ilustrē apstākļus un piemiņas zīmju cēlāju iespējas dažādās zemēs. Tomēr neatkarīgi no tīri materiālām vērtībām visur izjūtama cēlāju patiesa vēlēšanās radīt ko vērtīgu un paliekamu. Tāpēc ļoti jānozēlo, ka daudzas tā veidotās kapuzīmes šodien vairs neeksistē. Tas it sevišķi attiecas uz individuālajām kapuzīmēm, kurās uzstādījuši

Augšā: Latviešu kara invalidu apvienības brāļu kapi Katskilos (LAIKA foto);
apakšā: kapu izbūves modelis (B. Rozīša foto)

Augšā: Čikāgas latviešu ev. lut. Ciānas draudzes kapu piemineklis (LAIKA foto);
 apakšā: Takomas latviešu ev. lut. draudzes kapi (BAZNĪCAS KALENDĀRA foto)

draugi vai tagad mirušie tuvinieki kapos Vācijā. Turienes pašvaldības iznīcinājušas daudzas kapukopiņas, par kuŗu kopšanu nav kārtoti maksājumi. Savā laikā skautu organizācija vāca ziņas par latviešu kapiem, bet nav zināms, kur tagad atrodas visai prāvā kartotēka.

Latviešu kapsētu nodalījumu īpašnieki nav ierobežojušies tikai ar to iekārtošanu un kopšanu, bet mēģinājuši tiem dot arī arhitektonisku veidojumu. Kā izcils piemērs minami Latviešu kuŗa invalidu apvienības brāļu kapi Elka parkā, ASV, kas veidoti pēc arch. A. Adamsona projekta. Arhitektoniski veidojumi atrodami arī dažos draudžu lauku īpašumos, kur uzbūvēti altāri brīvdabas dievkalpojumiem un piemiņas zīmes.

Labākas pārskatāmības dēļ sekojošās autoriem zināmās piemiņas zīmes grupētas pēc to rakstura un atrašanās vietas.

KAPI UN KAPU PIEMINEKĻI

Amerikas savienotajās valstīs

Čikāgas latviešu ev. lut. Ciānas draudzes Okridžas kapu latviešu nodalījuma piemineklis veidots pēc mākslinieka J. Kugas, jun., meta. Piemineklis uzstādīts 1963. gadā un maksājis \$ 2700. Pieminekli veido četrstūrains granīta monolīts ar gaišu vidējo daļu, kuŗā iekalta krustazīme un ieraksti, novietots uz rupja granīta pamata. Tumšākajās pieminekļa daļās ir latvisku rakstu josla.

Detroitas latviešu ev. lut. Sv. Pāvila draudzes piemineklis Detroitas Vudlōna (Woodlawn) kapos uzstādīts 1964. gadā. Piemineklis darināts pēc mākslinieka F. Bangas meta, maksājis \$ 2800 un ir apmēram 10 pēdu augsts veidojums divkrāsainā granītā. Tā pamats, centrālā daļa un tumšas krāsas granīta krusta ielogs ir gaišāka granīta. Krusts atbalstīts uz centrālā pamata un pieskaŗas ielogam augšgalā un sānos.

Demoinas Oralabora latviešu kapu nodalījuma piemineklis ir apmēram septiņu pēdu augsts monolīts, novietots uz pamata. Pieminekļa augšdaļā ieraksts un zem tā latvisku rakstu josla.

Indianapolisas latviešu draudžu kopējais piemineklis Floralparka kapos ir vertikāls granīta veidojums, kam pamatforma kvadrāts. Katrā pieminekļa šķautnē veidots krusts, kas, augšup ejot, izceļas no kodola. Kodola šķērsgriezums, augšup ejot, sašaurinās,

LATVIEŠU KAPU PIEMINEKĻI (LAIKA foto)
Augšā: Detroitā un Demoinā, apakšā: Indianapolisā un Klīvlendā

ar to telpiski izceļot krusta veidojumu. Krusta virsma spodra, kodola blāva. Ieraksti pieminekļi ir latviešu un angļu valodā.

Klīvlendas apvienotās latviešu ev. lut. draudzes kapu nodalījuma piemineklis „Sunset Memorial” kapos darināts pēc architekta R. Āboliņa projekta. Apmēram piecu pēdu augsts, tumša granīta monolīts novietots uz rupjas apdares pamata. Pieminekļi iekalta krusta-zīme, ieraksti un latvisks ornaments.

Latviešu kara invalidu apvienības brāļu kapi iekārtoti apvienības lauku īpašumā Elka parkā, Katskilu kalnos, apmēram 100 jūdžu attālumā no Ņujorkas. Brāļu kapu plānojuma autors ir arhitekts A. Ādamsons. Kapus paredzēts izveidot pakāpeniski trijos būves posmos. Pirmajā, jau nobeigtajā posmā, kuŗā būves izdevumi bijuši \$ 25.000, izveidota augstākā platforma ar ieeju — sienas veidojumu, altāri un ieslēdzējām sienām, kuŗās var novietot 100 urnu. Piemiņas plāksnē iekalts krusts un vārdi „Tēvzemei un brīvībai”, un tās priekšā izveidota novietne ziediem. Nākošā posmā izbūvējot zemākā līmenī, t. s., „tautas platformu”, paredzēta vieta dievkalpojumu apmeklētājiem un apkārtējās sienās novietne 200 urnām. Vēl zemākā līmenī paredzēti kapi ar 100 kapuvietām. Līmeņus savieno akmens kāpnes.

Takomas latviešu ev. lut. draudzes piemineklis Takomas jaunajā kapsētā veidots no četrstūrainā, tumši pelēka Džordžijas granīta monolīta pēc mākslinieka J. Kugas, jun., projekta. Pieminekļa gaišākajā daļā ir krustzīme un ieraksts, bet tumšākajā — zalkša motīva ornaments. Apmēram sešu pēdu augstais piemineklis, kas maksājis \$ 2500, atklāts 1968. gadā.

Austrālija

Kritušo karavīru piemiņas zīme — vārti Fōknera (Fawkner) kapos Melburnā, veidoti no diviem gaišu ķieģeļu balstiem, uz kuŗiem metalla kalums ar iekomponētu saulītes motīvu. Meta autori ir J. Klaiķalietis un O. Meilerts. Vārti, uz kuŗu balstiem piestiprinātas bronzas plāksnes ar ierakstiem, veido ieeju latviešu un igauņu ev. lut. draudzes kopējā kapsētā.

Melburnas latviešu un igauņu ev. lut. draudzes kopējā kapu nodalījuma piemineklis Fōknera kapos veidots kā apmēram septiņu pēdu augsts noslēguma elements kapsētas vienā galā. Piemineklis mūrēts no gaišiem ķieģeļiem, un uz tā kā pagaidu veidojums novietots

LATVIEŠU KAPI MELBURNĀ

Augšā: Latviešu un igauņu kapi Fōknera kapsētā un (pa labi) Melburnas latviešu ev.lut. draudzes kapu pieminēklis; apakšā: Pirmās latviešu ev.lut. draudzes kapi (K. Sātiņa un E. Krūmiņa foto)

apmēram piecu pēdu augsts koka krusts. Pieminekli, kas vēl nav pilnīgi nobeigts, ir uzraksti igauņu un latviešu valodā, kā arī piemiņas plāksnītes ar mirušo vārdiem. Pieminekļa projekta autore ir arch. A. Berri (Barry) - Dzirnekele, kas devusi arī kapu nodalījuma kopējo plānojumu.

Melburnas latviešu ev. lut. draudzes kapu nodalījuma pirmo daļu Fōknera kapos līdz ar platformu un urnu novietni kapu noslēgumā plānojis arhitektūras students I. Liepiņš. Otrā kapu izbūves posma plānojums un urnu novietnes gatavotas pēc arch. K. Sātiņa metiem. Pieminekli darināts pēc arch. K. Sātiņa projekta un papildina agrāk būvēto urnu novietni. Pieminekli veido divi augšdaļā sašaurināti, četrstūrains balsti Tasmānijas sarkanajā granītā. Starp tiem novietots nerūsošā tēraudā darināts krusts, bet balstu priekšā ir izveidots pelēka granīta altāris, uz kuŗa atrodas vara trauks svētajai liesmai. Pieminekli un altārī uzraksti metalla burtiem, bet altāra augšdaļā iekalts latvisku rakstu motīvs. Pieminekli celts 1959. gadā un maksājis £ 2000.

Pirmās latviešu ev. lut. draudzes Melburnā kapu nodalījuma pieminekli Fōknera kapos veido kapsētas nodalījuma noslēgumu un darināts no pelēkiem un gaišiem betona ķieģeļiem. Pieminekli ir apmēram 7,5 pēdas augsts, atrodas uz betona pamatnes, un tajā ir uzraksti bronzas burtiem. Pieminekli celts pēc arch. E. Krūmiņa projekta 1964. gadā un maksājis £ 279. Arī kapu nodalījuma vispārējo plānojumu devis arch. E. Krūmiņš.

Dānija

Latviešu ev. lut. draudzes Kopenhāgenā pieminekli Vestres kapos ir apmēram piecu pēdu augsts, četrstūrains, gaiša granīta monolīts, kuŗa augšējā daļā iekalts bareljefs un ieraksts, bet zemāk krustazīme. Pieminekli atrodas uz paaugstinājuma, un tā pakājē ir akmens plāksnes ar ierakstiem un novietne puķēm un svētajai liesmai. Pieminekli darināts pēc grafiķa K. Steps meta.

Kanāda

Toronto latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes pieminekli, kas atrodas pie draudzes baznīcas, veido četrstūrains akmens monolīts un divas akmens plāksnes. Centrālajā daļā attēlota grupa figūru, kas

Augšā: kapu piemineklis Kopenhāgenā un (pa labi) Gēteborgā; apakšā: kapu piemineklis Vankuverā (LAIKA un BAZNĪCAS KALENDĀRA foto)

TORONTO LATVIEŠU EV. LUT. SV. JĀŅA DRAUDZES PIEMINEKĻI
(augšā: pie baznīcas, apakšā: „Saulainē” — I. Sātiņa un LAIKA foto)

Latviešu ev. lut. draudzes kapu piemineklis Brukvudā, Anglijā (P. Kundziņa foto)

no akmenī cirsta silueta pāriet bareljefā un nobeidzas ar trijās dimensijās veidotu figūru. Pieminekļa novietne izvēlēta zināmā kompozīcijā ar baznīcu. Tā autors ir skulptors A. Kopmanis. Piemineklis iesvētīts 1969. gadā.

Pieminekli kritušajiem latviešu karavīriem Toronto latviešu ev. lut. Sv. Jāņa draudzes īpašumā „Saulainē” cēluši kritušo cīņabiedri. Piemineklis atrodas uz augstākās no divām platformām, uz kurām ved akmens kāpnes. Daļu augšējās platformas noslēdz laukakmeņu mūra nožogojums. Vienā galā tas izveido pamatni, uz kuŗas uzstādīts akmenī cirstais, pēc A. Kopmaņa meta darinātais Lāčplēša tēls. Pieminekļa priekšā izveidots mazs altāris, kuŗa priekšpusī sedz vaŗa plāksne ar ierakstu „Tēvzemei”. Altāŗa katrā pusē vertikālas akmens plāksnes ar iekaltiem ierakstiem.

Vankuveras latviešu ev. lut. draudzes kapu piemineklis atrodas Forestlōna (Forest Lawn) kapsētā. Piemineklis, kas darināts pēc architekta V. Reinholda projekta, ir pelēka granīta monolīts. Tā horizontālajā virsmā iekalti ieraksti un latvisks ornamenti. Piemineklis maksājis \$ 660.

Lielbritānija

Latviešu ev. lut. draudzes Bredfordā kapu piemineklis, kas darināts pēc arch. M. Sarmas projekta 1968. gadā, maksājis £ 450. Uz pelēka akmens pieminekļa nostiprināta krustazīme, bet tā priekšpusē bronzas plāksne ar Latvijas ģerboni.

Latviešu ev. lut. draudzes kapu nodalījuma piemineklis Brukvudas kapos Londonā darināts pēc profesora Dr. arch. P. Kundziņa projekta. 1961. gadā iesvētītais, Portlandes akmenī cirstais piemineklis maksājis £ 624. Vertikālas formas pieminekļa vidusdaļā izcilnī veidota krustazīme, un sānuplāksnes grezno telpiski veidots raksts.

Vācija

Latviešu komitejas Vācijā celtais piemineklis Ansbachas kapos ir vertikāls akmens monolīts ar izteiktu centrālo daļu, kam katrā pusē mazāks vertikāls elements. Pieminekļa priekšpusē akmenī veidots vainags un vairogs, uz tā izcilnī trīs zvaigznes. Virs vainaga pieminekļī ir padziļinājums ar iekaltu ierakstu un krustazīmi virs tā.

KAPU PIEMINEKĻI VĀCIJĀ

Augšā: piemineklis Blombergā; apakšā: latviešu un igauņu kapi Fišbachā

Latviešu kapu piemineklis Blombergā darināts pēc mākslinieka A. Brastiņa meta un veido noslēgumu kapsētas vienā galā. Uz vairāku pakāpienu akmens pamata ir garenisks akmens monolīts, kuŗa centrālajā daļā (vienā plāksnē ar pieminekli) augšup paceļas latviskas kapuzīmes veidojums. Kā kapuzīmē, tā monolitā iecirsti ieraksti.

Dēdelsdorfas noņemtas kapos Bārskampā, kas iekārtoti pēc prof. Dr. arch. P. Kundziņa norādījumiem, 1947. gadā apglabāti 18 tautieši. Bez atsevišķām kapuzīmēm viņiem uzcelts arī kopējs piemineklis, kas veidots pēc prof. P. Kundziņa meta. Piemineklis ir četrstūrains formas, cirsts Vircburgas šūnakmeņi un uzstādīts kapsētas vienā galā. Tajā iecirsta krustazīme un ieraksti.

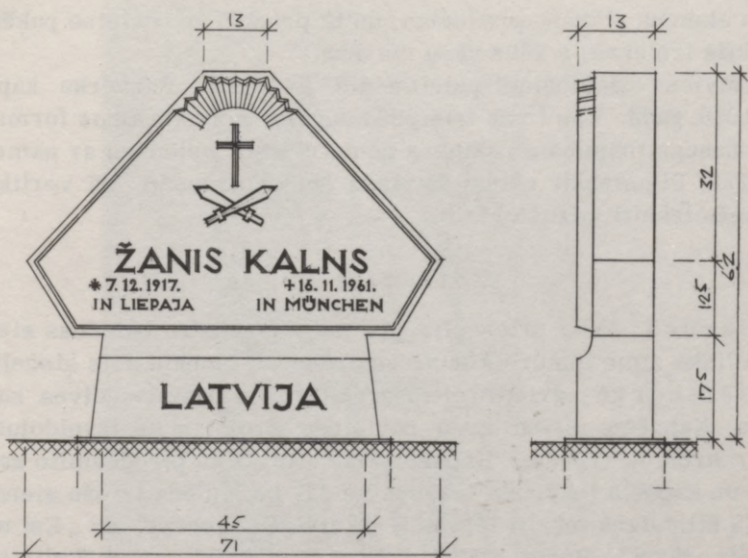
Latviešu un igauņu piemineklis Fišbachā pie Nirnbergas veidots pēc architekta A. Damrozes projekta 1950. gadā un izmaksājis 1974 vācu markas. Pieminekli cēlusi Franku novada latviešu noņemtu apvienība, un tas veidots kā granīta plāksnēm apšūta mūra siena. Sienā iebūvētas trīs uz priekšu izvirzītas plātnes. To virsmā ir slīpēta granīta uzraksti, kas kā nepārtraukts ornamenti aplāp visas plātnes. Katras plātnes augšpusē iestiprināts mazs, dzelzī kalts krusts. Piemineklis ir 4,8 metrus garš un 1,8 metrus augsts.

Eslingenas kapos uzstādīta kopīga kapuzīme, kas veidota pēc Latvijas sarkanā krusta un Latvijas ev. lut. baznīcas virsvaldes akceptētās kapuzīmes parauga. Ir ziņas, ka arhitekts A. Galindoms projektējis Eslingenas kapsētā iegremdētu urnu kapvietu betona konstrukcijā lielākam skaitam urnu. Konstrukciju noslēdz plātne, kuŗā projekta autors personīgi iekalis apbedīto vārdus.

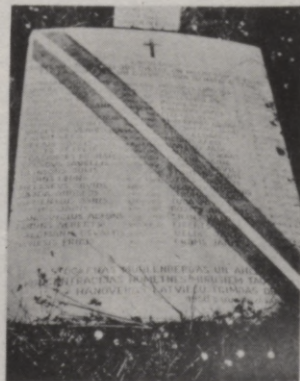
Groshabersdorfas kapsētas baznīcas sienā iemūrēta piemiņas plāksne kapos apbedītajiem latviešiem.

Hanoveras latviešu ev. lut. Trimdas draudze Groshostas kapsētā 1950. gadā uzstādījusi akmens piemiņas plāksni koncentrācijas noņemtas mirušajiem latviešiem. Četrstūrīnajā plāksnē iekalti mirušo vārdi, kam diagonāli pāri josla, kas attēlo Latvijas karogu.

Piemineklis Huntlozenes mežakapu kapsētā veidots pēc B. Ancāna meta, un to cēlusi Latviešu kara invalidu apvienības aizmirsto latviešu kapu fonda valde. Piemineklim gandrīz kvadrāta forma, tajā iekalta krustazīme, siluets un ieraksts. Piemineklis ir apmēram četru pēdu augsts, gaiša granīta monolīts. Tam apkārt

Latvijas baznīcas virsvaldes un Latvijas sarkanā krusta apstiprinātā kapuzīme
(arch. J. Veisa uzmērījums)

Kreisajā pusē piemineklis Ansbachas kapos; pa labi: piemiņas plāksne Hanovertas kapos koncentrācijas nometnēs mirušajiem (LAIKA un DV KALENDĀRA foto)

izveidota akmens plāksņu platforma, un tā priekšā ir novietne puķēm. Piemineklis izmaksājis 2809 vācu markas.

Latviešu nacionālais piemineklis Lībekā, Forverka kapos uzcelts 1946. gadā. Tas ir ap trīs pēdu augsts, četrstūrainas formas, celts uz paaugstinājuma un akmens pamatnes un noslēdzas ar akmeni cirstu vāzi. Pieminekli cēlusi latviešu ev. lut. draudze. Tā vertikālajās sienās iekalti mirušo vārdi.

Zviedrija

Burosā, Šebu priekšpilsētas jaunās zviedru baznīcas sienā kā simboliska zīme iemūrēts latviešu draudzes locekļu dots ķieģelis.

Gēteborgā, zviedru Kvibergas kapos atrodas divas kapu novietnes. Kapsētas pelnu urnu novietnes projekta un izveidojuma autors ir arch. A. Teivens. Kapsētas vieta izvēlēta piecdesmito gadu sākumā, un kapsēta iekārtota terases veidā, ko ieslēdz klinšu sienas. Galvenajā klintsienā iekalti ieraksti: „Latviešu kapsēta” un „Esi uzticīgs līdz nāvei”. Burtu stils izvēlēts sadarbībā ar mākslinieku N. Strunki. Pie klints paredzēts piestiprināt arī bronzas krustu. Terasē pie galvenās klintsienas maurā ieguldīta pelēka granīta, krusta veida plāksne ar uzrakstu „Nezināmiem kapiem” ziedu novietošanai. Urnas aprok, un virs tām novieto krusta veida, sārtrūna granīta plāksnītes ar mirušā vārdu un personiskiem datiem.

Kapos, kur mirušos apbedī, ir apmēram piecu pēdu augsts, gaiša granīta monolīts ar priekšā izveidotu puķu novietni. Piemineklis augšdaļā sašaurinās, tajā iekalta krustazīme, zem kuŗas ir ieraksts „Latviešu kapi” un latvisks ornaments. Piemineklis celts 1965. gadā pēc arch. R. Veldres projekta.

Stokholmas mežakapu zīme ir vaŗa krusta formā. Krusta kompozīcija papildināta ar četrū Latvijas novadu grafiskiem simboliem. Piemiņas zīmes meta autors ir arch. R. Legzdīņš.

Stokholmas Ādolfa Frederika baznīcas dārzā latviešu urnu novietnē 1951. gadā uzstādīta pēc prof. P. Kundziņa meta granītā veidota piemiņas zīme.

Sibīrija

Piemineklis latviešu kapu novietnē Intas spaidudarbu nometnē, Vorkutā darināts pēc tēlnieka Ed. Sidraba meta. Apmēram 10 pēdu

Piemi-
neklis
spaidu-
darbu
nomet-
nē Vor-
kutā,
Intas
kapos

augstais piemineklis ir betona monolīta veidā, no kuŗa izcilnī izceļas Latvijas — mātes tēls, trīs zvaigznes un altāris ar liesmu. Pieminekli, kuŗa pakājē ir ieraksts „Dzimtenei”, atklājuši no noņemtas atlaistie tās agrākie iemītnieki. Par pieminekļa pašreizējo likteni ziņu nav.

KAPUZĪMES

Austrālija

Melburnas triju draudžu kapos, lai gan katrā draudzē kapuzīmes citādas, tajās tomēr ievērota vienveidība. Melburnas latviešu ev. lut. draudzes kapuzīmes izgatavotas pēc G. Zilberta zīmējuma, Pirmās latviešu ev. lut. draudzes kapuplāksnes, zem kuŗām novieto urnas, pēc arch. E. Krūmiņa meta, bet kapuzīmes Melburnas latviešu un igauņu kopējos kapos ir betona plātnes, klātas ar vaŗa plāksni un izraudzītas no tirgū esošajām. Pēdējām tomēr bez ierakstiem pievienotas vēl emblēmas — igauņiem viņu valsts ģerbonis, bet latviešiem J. Laduzāna zīmēta saulīte.

Lielbritanija

Bredfordas latviešu kapu nodalījumā bijušo kuŗavīru kapuzīmēs iekomponētas DV emblēmas.

Vācija

Ir zināma neskaidrība par visvairāk izvēlētais kapuzīmes projekta autoru. Savā laikā Latviešu ev. lut. baznīcas virsvaldes nodaļa britu zōnā griezās pie Baltijas universitātes mācībspēkiem — arhitektiem ar lūgumu palīdzēt atrisināt jautājumu par kapuzīmi, kas būtu noderīga visos gadījumos. 1947. gadā izsludināja sacensību, kuŗā par visvairāk piemēroto atzina arch. A. Rogas metu. Pēc dažiem pārveidojumiem saziņā ar meta autoru baznīcas virsvalde projektu apstiprināja un lūdza visus mācītājus ieteikt pēc tā izgatavot kapuzīmes. Pievienojot krustotu šķēpu emblēmu kuŗavīru kapuzīmēm, šo metu akceptēja arī arch. A. Galindoma vadītā komiteja pie Latvijas sarkanā krusta, kas rūpējās par kuŗavīru kapiem. Sakarā ar to liekas izskaidrojams, kāpēc par minētās kapuzīmes projekta autoru dažkārt min arch. Galindomu. Vēlāk metu apstiprināja arī Latviešu centrālā komiteja Vācijā un Daugavas vanagu organizācija. Vērtē, ka jau 1951. gadā

Vācijā dažādos kapos tikušas uzstādītas pāri par 200 kapuzīmes, kas gatavotas pēc minētā projekta. Tā kā vēlākos gados minētās kapuzīmes uzstādīja arvien mazāk, Daugavas vanagu organizācija nolēma, ka kaŗavīru kapuzīmēm neatkarīgi no to formas pievienojama DV emblēma.

Nav arī skaidrības par Dēdelsdorfas kaŗavīru kapuzīmju metu, par kuŗa autoriem min skulptoru prof. B. Dzeni un arch. A. Galindomu. Pēc kāda ziņu avota, Vācijas amerikāņu zōnā kaŗavīru kapu komiteja uzstādījusi kapuzīmes pēc tēlnieka prof. B. Dzeņa meta — taisnstūŗa plātnes ar padziļinātās līnijās zīmētu saulītes emblēmu, mirušā vārdu un datiem.

Ir zināms, ka Fīsenes (Füssen) kapsētas kaŗavīru nodalījumā guldīti pieci latviešu kaŗavīri, kam 1946. gadā Fīsenes nometnes iemītnieki uzlika kapuzīmes pēc pilsētas valdes noteikta parauga ar uzrakstiem latviešu valodā, Lāčplēša kaŗaordeņa zīmi un ierakstu „Tēvzemei un brīvībai”.

BRĪVDABAS BAZNĪCU ALTĀRI

Amerikas savienotās valstis

Ņujorkas latviešu ev. lut. draudzes lauku īpašumā izveidota brīvdabas baznīca. Tās fokusā ir plēstu laukakmeņu altāris un apmēram desmit pēdu augsts, tāsi klāts bērzakoka krusts.

Kanāda

Montrealas latviešu ev. lut. Sv. Pāvila draudzes vasaras nometnē „Tērvetē” izveidots brīvdabas baznīcas altāris.

Otavas latviešu ev. lut. draudzes vasaras nometnē „Sprīdīšos” uzbūvēts ap 2,5 pēdas augsts laukakmeņu altāris, kam priekšā uzstādīts koka krusts.

Toronto latviešu ev. lut. Sv. Andreja draudzes lauku īpašumā „Sidrabenē” pēc mākslinieka O. Grebžes meta izveidota brīvdabas baznīca ar altāri, kas apšūts akmens plāksnēm.

Toronto austrumu latviešu ev. lut. draudzes lauku īpašumā „Tālavā” izveidota brīvdabas baznīca un altāris ar apmēram desmit pēdu augstu betona krustu. Altāŗa priekšā akmens plātnēm klāts laukums. Altāris iesvētīts 1967. gadā. Tas darināts pēc mākslinieka O. Grebžes projekta.

Toronto latviešu katoļu draudzes lauku īpašumā „Mežciemā” uzstādīts apmēram 12 pēdu augsts krucifiks. Tas darināts no sarkan-
koka, apšūts ar ciedrukoku, un pie tā piestiprināts Kristus tēls metalla
veidojumā. Krucifiks novietots īpašuma centrā uz pakalna, iesvētīts
1966. gadā.

LAICĪGA RAKSTURA PIEMINEKĻI

Amerikas savienotās valstis

Piemineklis Kolorādospringsas pilsētā ir kokles veidā, darināts Džordžijas granītā pēc mākslinieka A. Bērziņa meta. Pie pieminekļa piestiprināta bronzas plāksne ar ierakstu. Tas atklāts 1970. gadā, maksājis \$ 12.000 un ir turienes latviešu (ap 100 personu) pateicības dāvana pilsētai.

Brazīlija

Piemineklis Novaodesas parkā ir apmēram desmit pēdu augsts, pelēka granīta obelisks. Tas ir novietots uz triju pakāpju paaugstinājuma. Pie pieminekļa piestiprināta metalla plāksne ar ierakstu „Latviešu imigrācijas 50 gadu atcerei. Novaodesā 1906—1956”.

Zviedrija

Piemīņas zīme Kathammarsvikā, Gotlandē ir klintī pie avota iekalts ieraksts zviedru valodā „Latviešu bēgļi 1945. g. maijā”. Klintī izveidotas kāpnes uz avotu, un pie avota iestādīts piemīņas koks — sēru vītols. Vieta turieniešiem pazīstama kā „Bēgļu avots”.

Piemīņas zīme Slītes ostā, Gotlandē ir ostas mōlā iecementēta bronzas plāksne, kuņā stilizētā veidā attēlotas trīs laivas virs vilņiem. Plāksnē ieraksts zviedru valodā: „Paldies par palīdzību 1944—1945. gadā. Latvijas bēgļi.” Plāksne ir bēgļu pateicības dāvana Slītes ciemam, un tās meta autors ir arch. A. Teivens.

Šveice

Sabiedrības celto pieminekļu grupā ierindojams arī Raiņa un Aspazijas piemineklis Kastaņolā, kas uzstādīts 1972. gadā. Tā autors ir tēlnieks J. Plāte. Piemineklis ir granīta monolīts, kam vienā pusē Raiņa un Aspazijas dubultportreta bareljefs un Latvijas valsts ģerbonis, bet otrā pusē brīvības idejas simbola — zelta zirga

PIEMINEKLIS KOLORĀDOSPRINGSĀ

jātnieka atveidojums. Kā bareljefs, tā ģerbonis un jātnieka attēls darināts bronžā. Italisko ierakstu sakārtojuma autors ir italiešu arhitekts Čino Kesa. Piemineklis veidots, sadarbojoties Kastaņolas pašvaldībai, kas piemineklim ziedojuši granītu, un Raiņa un Aspazijas pieminekļa komitejai.

AVOTI

LATVIJAS EV. LUT. BAZNĪCAS KALENDĀRS 1962, 1965, 1967—1970, 1972.

LAIKS 1953, 1954, 1956—1958, 1960—1970.

LATVIJA 1949, 1950, 1961, 1963.

LONDONAS AVĪZE 1961, 1968.

Personisku informāciju laipni snieguši: arhitekti ar aptaujas lapām, Brazīlijas latviešu ev. lut. draudzes mācītājs J. Mekšs Sanpaulō un Latviešu ev. lut. draudžu apvienības Amerikā prezidents prāv. A. Veinbergs.

Informācijas iegūšanu sekmējuši arhitekti: J. Erdmanis un I. Sātiņš Melburnā un K. Grants Ņujorkā.

Latviešu akadēmisko vienību savienības 1965. gadā uzstādītā piemiņas plāksne Slītes ostā, Gotlandē, Zviedrijā

CELTNIEKS JĀNIS RĪSBERGS UN VIŅA DARBS

Bernhards Epermanis

Ņujorkas ostā 1947. gadā no imigrantu kuģa nokāpj jauns cilvēks — Jānis Rīšbergs. Viņam kabatā ir trīs dolāri, rokā koferītis ar pieticīgu bijušā DP mantību. Jaunība (viņš dzimis 1918. gadā) un laba veselība ir viņa galvenā manta, uz kā dibināt savu dzīvi svešajā zemē.

Ģarā auguma, lauksaimnieka dēls ar labu saimnieka aci, viņš radis pats strādāt un arī darbus izrīkot un vadīt, kaut īsu laiku savā darbnīcā laukos ražojot ragavas, ilksis, lokus un citus ķaŗa laikā svarīgus pajūga piederumus. Studējis ķīmiju Latvijas universitātē, nonākot Vācijā, viņš klausās lekcijas tautsaimniecības priekšmetos Heidelbergas universitātē.

Kā lielum lielai daļai iecelotāju Amerikā, fiziskais darbs ir viņa pirmais solis pretim nezināmai nākotnei. Iecelotāji no Skandināvijas valstīm, Somijas un agrāk iecelojušie latvieši, īpaši jūrnieki, savas gaitas sākuši kā namdaŗi un krāsotāji. Ķaŗš ir beidzies, un būvniecībā valda liela rosība. Darba netrūkst, un Jānis Rīšbergs ķļūst namdaris. Ar veseri rokā intensīvi strādājot akorda darbu, viņš ātri apgūst amata prasmi. Namdaŗa amatā ir vairākas patstāvīgas nodarbības, ķuŗās jāiestrādājas. Cementa liešana, mājas skeleta celšana, ģipsa plašu sišana, jumta likšana, durvju iekāršana uc. ir atsevišķi amati, ķuŗos strādājot, iegūst nepieciešamo darba veiklību. Jaunais namdaris ne tikai tos mācās Ņujorkā, bet ar ietaupīto naudu apbraukā vai visas Savienotās valstis un, strādājot dažādās vietās un apstākļos, sakrāj amata pieredzi un zināšanas būvniecībā.

Atgriezies Ņujorkā, viņš pieņem darbā jaunos atbraucējus no Vācijas un noorganizē un vada savu sabiedrību „Rīšbergs Contracting Corporation”, kas veic namdaŗu darbus lielām būvfirmām. Viņa namdaŗi, kas agrāk gan nekad tādi nav bijuši, sākumā visi ir latvieši — vairāki simti dažādu profesiju ļaudis. Tie drīz vien izceļas ar sava darba kvalitāti un ir pamata licēji tagadējai Amerikas apjoma būvfirmai — „General Builders Corporation”.

Paplašinot savu rosību būvniecības laukā, Rīšbergs nodibina būvmateriālu fabriķu, ķur izgatavo durvis, logus un citas ēķu daļas

un materiālus ģimenes māju būvei, ar ko apgādā pats savu sabiedrību un arī lokālo tirgu. Pastāvot labai konjunktūrai būvniecībā, tirgū sāk pietrūkt ģipsa plašu. 1956. gadā Rīsbergs nopērk firmu „Connecticut Adamant Plaster Co.” un ģipsa lauztuves Ņufandlendā. Pats viņš apceļo Eiropu un citas valstis, pētīdams turienes darba procesu, lietotās mašīnas un to ražību un piemērotību savai jaunajai fabrikai. Īsā laikā Rīsbergs modernizē un pielāgo fabriku ģipsa plašu ražošanai, gūdam sekmes šī būvmateriāla tirgū.

Viņa rīcību uzmanīgi vēro lielās ģipsa plašu ražotājas firmas, kas ir noteicējas šī ražojuma tirgū. Sākas tirgus karš, kuŗa rezultātā fabrika īstā laikā pāriet sabiedrības „National Gypsum Co.” īpašumā, atmetot pārdevējam labu peļņu.

1959. gadā Jānis Rīsbergs iegūst vairumu akciju 1929. gadā dibinātajā uzņēmumā „General Builders Supply Co.”. Firmu pārdēvē par tagadējo sabiedrību „General Builders Corporation”. Pavairotos līdzekļus iegulda māju būvniecībā, un īsā laikā uzņēmums izvēršas par vienu no lielākām ģimenes māju būvfirmām Ņujorkā.

Iepērkot lielākus zemesgabalus, tos sadalot apbūves gabalos un ceļot ēkas, rodas labums arī visai latviešu sabiedrībai. Latviešu ev. lut. draudze saņem kā ziedojumu septiņus akrus būvlaukuma Longailendas salā, kur tagad uzcelta jauna, skaista un moderna baznīca ar blaku telpām sarīkojumiem un koncertiem.

Kā visās saimniecības nozarēs, arī būvniecībā konkurence ir milzīga. Tās rezultātā būvfirmas savu darbību pārnēs uz tālākajiem novadiem un pievēršas dažādiem būvveidiem, būvējot gan vienas ģimenes, gan daudzģimeņu mājas, zemās būves un augstbūves. Cita veida uzņēmumi iegūst zemi, to sadala un izveido gatavus būvgabalus ar ielām un kanalizāciju, kuŗus tad pārdod mazākiem būvētājiem.

Sabiedrība „General Builders Corporation” arī iet šo ceļu. Jau 1960. gadā firma sāk augstbūves Ņujorkā. Uzceļ septiņas sešstāvu un divas divpadsmitstāvu dzīvokļu ēkas ar 1700 dzīvokļiem. Ne visi projekti ir ienesīgi. Sešdesmito gadu sākumā Ņujorkas pilsēta pieņem dažus ierobežojumus augstbūvju celtniecībā. Rezultātā visi apbūves gabalu īpašnieki steidzas tos apbūvēt, izmantojot vēl vecos, labvēlīgākos noteikumus, un rodas liels dzīvokļu piedāvājums, sedzot vairāku gadu pieprasījumu. Pārdošana ieilgst, un būvfirma plānoto peļņu neiegūst.

L. Meilerte

11. 2. 73.

JĀNIS RĪSBERGS

Ludmillas Meilertes zīmējums

Decentrālizējot savu darbību, sabiedrība 1960. gadā iegūst 15,6 akrus lielu zemesgabalu Fortlōderdēlā, Florīdā. Pēc tam tā iegūst mazākus gabalus augstbūvēm vairākās vietās gar okeana krastu — Palmbīčā, Pompanobīčā, Sentpītersbergā uc. Celtniecība Florīdā rit ļoti rosīgi. Ik gadus pa namam vai vairāki nami vienā gadā pamažām pārveido Florīdas piekrastes pilsētu īpatnējo seju. No 1961. līdz 1972. gadam uzceltas desmit, resp. vienpadsmit augstbūves ar 2011 luksa dzīvokļiem: „Atlantic Towers” (ar 170 dzīvokļiem), „Sky Harbor West” (112), „Sky Harbor East” (173), „Everglades House” (161), „La Bonne Vie” (110), „The Commodore” (192), „Maya Marca” (94), „The Galleon” (213), „Ocean Club” (205) un „Point of Americas” (divi nami — 25 stāvu un 31 stāva ar 581 dzīvokli).

Visas šīs augstbūves apgādātas ar iespējamām ērtībām dārgu dzīvokļu pircējiem. Tajās ir apsildāmi peldbaseini gan lejā, gan uz nama jumta, ērtas blaku telpas atpūtai un sportam, pirtis un vingrošanas zāles, greznas ieejas un priekštelpas, durvju sargi, marmors, strūklakas un viss, ko šodienas dzīvokļa īpašnieks var vēlēties. Protams, ka dzīvokļu cenai viss tas ir jāsedz, tādēļ tā svārstās 60.000—120.000 dolāru robežās atkarā no dzīvokļa lieluma un augstuma.

Pašreiz (1972. gada novembrī) ceļas pirmais nams no triju namu kompleksa 8,3 akru lielā būvgabalā okeana malā — tenisa pilsētā Pompanobīčā, un tiek plānota jaunu zemesgabalu iegūšana dažāda veida celtnēm. Starp plānu izstrādāšanu un būvdarbu sākumu paiet ilgs laiks formālitāšu nokārtošanai un aplēsumiem. Celtnes izmaksu un būvēšanas ilgumu ietekmē jau zināmie un vēl nezināmie ierobežojumi, lai novērstu zemes un ūdens piesārņošanu.

Citā virzienā sabiedrība darbojas Atlantā, Džordžijas stātā. Tur iegūtas piecas farmas 1100 akru platībā. Izplānots atsevišķs apdzīvojams apgabals — pilsētiņa ar mākslīgu ezeru, ar 3160 vienģimenes un vairākgimeņu dzīvokļiem, 31 akra liels tirdzniecības centrs veikaliem, 53 akri skolām, 10 akri baznīcām un 116 akri parkiem. Daļu māju būvē sabiedrība pati, pārējo platību izveido par gataviem apbūves gabaliem un pārdod mazākiem būvētājiem, tā radot plašu izvēli pircējiem atkarā no viņu gaumes un pirkšanas spējām.

Amerikā saražot var visu, bet, lai pastāvētu un augtu, ražojums ir jāpārdod. Tirgus pētīšana, financēšana, vietas un produkta pareiza izvēle ir panākumu atslēga.

Jānis Rīšbergs ar veseri vairs nestrādā jau kopš 1950. gada. Viņa veseris tagad dzen zelta naglu ielogā, pakārts pie sienas viņa darba kabinetā. Daudz smagāks darbs, ilgākas stundas, lielāka piepūle ir rast atbildes, izvērtēt un lemt par kāda daudzmiljonu projekta „būt vai nebūt”. Nav nekļūdīgas atbildes, bet viens ir skaidrs: lai pastāvētu un pierādītu savu vietu brīvās saimniecības pasaulē, reizēm nepietiek ar vēsu prātu vien, bet vajadzīgs vēl — kā J. Rīšbergs teiktu — labs deguns, kas ved pareizā virzienā.

Jānis Rīšbergs un „General Builders” ir vārdi, kas viens no otra nav atdalāmi, jo viņa personiskā dzīve ir darbs, daudzpusīgs darbs uzņēmumā, kas, apvienojot 24 tam pakļautās sabiedrības (subsidiaries), ir pazīstams kā „General Builders Co.”

Daudz zelta graudu no Latvijas sētas ir paņēmis līdz lauku zēns, lai izaugtu par saimniecisku darbinieku Amerikas apmērā. Taupība, bet ne skopums, stingrs raksturs, darba spējas, laba veselība (viņš ir nepīpotājs un nedzērājs), izcilas spējas vērot, kā arī izvērtēt visu redzēto un piedzīvoto, neaizmirstot neko, par ko samaksāta „skolas nauda”, palīdzējušas viņa darbā.

Nepiespiesti un brīvi Jānis Rīšbergs iejūtas katrā sabiedrībā, vai tā būtu privāta, vai veikalnieciska vide. Viņš ir asprātīgs, ar milzu bagāžu anekdotisku dzīves notikumu, kas īstā laikā un vietā trāpa naglai uz galvas.

Viņu var sastapt profesionālās sanāksmēs, diskusijās, būvniecības un piesārņošanas jautājumus iztīrājot, vai arī pavisam neprofesionālās — ASV prezidenta brokastīs Baltajā namā vai Anglijas karalienes brokastīs Bekingemas pilī, Londonā. Viņš allaž sastopams latviešu svinīgajās sanāksmēs, skolu sarīkojumos un Salas baznīcas dievkalpojumos kopā ar dzīvesbiedri Gaidu un pieciem dēliem: Jāni, Pēteri, Edgaru, Mārtiņu un Miķeli, no kuriem divi jau ir studentu gados.

Jāņa Rīšberga dzīve un darbs ir paraugs latviešu jaunekļiem, kam ir pietiekami gribas grūti strādāt, vairāk zināt, drosme un uzņēmība, kas ir priekšnoteikumi, izvēloties privātās saimniecības daudz apsološo darbalauku par savas dzīves mērķi.

Jāņa Rīšberga vadītās sabiedrības (General Builders Corporation) darbība
skaitļos (1000 dolāros)

Gads	Bilance	Kapitāls	Ienākumi	Peļņa (vai zaudējumi)	Akcijas apgrozībā (tūkstošos)
1959	10.274	1696	6317	(131)	594
1960	14.834	2923	8321	522	809
1961	17.073	4238	15.504	622	1021
1962	17.684	4878	10.683	614	1108
1963	29.833	5430	8466	148	1259
1964	33.668	5556	10.985	126	1259
1965	38.609	5116	15.458	(440)	1259
1966	26.931	4649	20.518	(466)	1259
1967	20.720	4779	17.115	129	1259
1968	20.165	5074	8946	25	1359
1969	26.221	5924	13.383	454	1541
1970	39.827	6047	9831	123	1541
1971	31.725	6372	18.253	324	1541
1972*	27.281	6575	11.564	203	1541

* 9 mēneši.

Uzņēmums ir akciju sabiedrība. Akcijas kotē Ņujorkas biržā (American Stock Exchange, N. Y.).

OKUPĒTĀS LATVIJAS PILSĒTAS

Edgars Dunsdorfs

Kamēr patstāvīgajā Latvijā bija sešdesmit pilsētu, tikmēr okupētajā Latvijā par pilsētām skaita 56 apmetnes. Starpība izskaidrojama šādi: Abreni 1944. gadā kopā ar sešiem apkārtējiem pagastiem pievienoja Krievijai, nosaucot par Pitalovu. Tai pašā gadā pilsētas tiesības zaudēja kaŗā nopostītā Lejasciema pilsēta. 1956. gadā Gostiņus pievienoja pie Pļaviņām un Grīvu pie Daugavpils. 1959. gadā Rīgas Jūrmalu apvienoja ar Ķemeriem un Sloku, visas trīs pilsētas kopā nosaucot par Jūrmalu. 1962. gadā, sekojot latviešu parunai „Bēg kā žīds no krusta”, okupanti Krustpili pievienoja pie Jēkabpils. Pilsētas tiesības tātad zaudēja septiņas patstāvīgās Latvijas pilsētas. Totiesu no jauna pilsētas tiesības ieguva trīs jaunas apmetnes: 1945. gadā Viļaka, 1967. gadā Olaine un Stučka. Kamēr pirmās divas jaunās pilsētas ieguva pagastu nosaukumus, kuŗos tās bija dibinātas, tikmēr Stučkas vārdā nosauca jaundibināto apmetni 3 km no Aizkraukles stacijas, pie Daugavas aizsprosta radītā ezera, kas sniedzas līdz Pļaviņām. Šis ezers appludināja Staburagu un apskalo Kokneses pilsdrupas.

Tāpat kā patstāvīgajā Latvijā, arī okupētajā Latvijā oficiāli par pilsētām sauc apmetnes, kas ar likumu ir ieguvušas pilsētas tiesības. Patstāvīgajā Latvijā pilsētas tiesības piešķīra apmetnēm, kur ļaudis dzīvoja lielākā skaitā samērā blīvi, citiem vārdiem — kur liels iedzīvotāju skaits dzīvoja samērā šaurā telpā. 1935. gadā, piemēram, Rīgā uz 210,7 km² dzīvoja 385 tūkstoši iedzīvotāju jeb 1832 iedzīvotāji uz kvadrātkilometra. Rīgas teritorija līdz ar to bija Latvijā visbiezāk apdzīvota. Visretāk apdzīvotā pilsēta bija Piltene ar 737 iedzīvotājiem uz 12,5 km² jeb 58,9 iedzīvotājiem uz kvadrātkilometra. Pārējās pilsētās iedzīvotāju blīvums bija starp šīm robežām.¹

Arī okupētajā Latvijā visbiezāk apdzīvotā pilsēta ir Rīga. 1968. gadā Rīgā skaitīja 690.500 iedzīvotāju, bet pilsētas teritorija bija paplašināta uz 252,7 km² (Rīgas pilsētas teritorijai pievienoti Vecāķi, daļa Mangalu pagasta un arī daļa Katlakalna pagasta). Uz kvadrātkilometra iznāk 2732 iedzīvotāji, bet 1970. gadā, kad bija 731.800

iedzīvotāji, uz kvadrātkilometra dzīvoja 2817 personas. Tāpat visretāk apdzīvotā „pilsēta” vēl joprojām bija Piltene, jo tās teritorija bija paplašināta, pievienojot Piltenes pagastu un daļu Zūres pagasta. Līdz ar to Piltenes platība izaugusi līdz 202 km², kur 1968. gadā dzīvoja 1700 iedzīvotāju jeb 8,4 iedzīvotāji uz kvadrātkilometra.

Šie divi piemēri ļoti labi raksturo pārmaiņas, kas notikušas pēc Latvijas okupācijas. Vispirms, lielā mērā pieaudzis iedzīvotāju skaits pilsētās, un līdz ar to lielajās pilsētās pieaudzis iedzīvotāju blīvums. Totiesu mazajām pilsētām piedalīti apkārtējie pagasti, un iznākumā iedzīvotāju blīvums ir samazinājies. Tā pie Piltenes paradoksālā kārtā piedalīta tik plaša teritorija, ka tā šo agrāko mazpilsētu platības ziņā tuvina pirmskaŗa Rīgas teritorijai. Turpretim iedzīvotāju blīvums Piltenē tuvojas pirmskaŗa Latvijas maz apdzīvotajiem pagastiem, kuŗu platību aizņēma lielāko tiesu purvi (Babītes pagastā bija 8 iedzīvotāji, Olaines pagastā — 6,7 iedzīvotāji uz kvadrātkilometra).

Pārvērtības, kas notikušas ar Pilteni, atklājas, lasot Piltenes vēsturi LATVIJAS PSR MAZAJĀ ENCIKLOPĒDIJĀ: „... Tagad P[il-tene] kļuvusi par k[olcho]za „Piltene” centru...”² Piecdesmitajos gados gandrīz visas Latvijas lauku pilsētas pārvērtas vai nu par kolchozu, vai sovchozu centriem, pieskaitot šīm patstāvīgās Latvijas pilsētām kolchozu, resp. sovchozu teritoriju un vēl apkārtējos mežus un purvus.

Par kolchozu centriem kļuvušas (īstenībā degradētas) šādas agrākās pilsētas: Ainaži, Alūksne, Ape, Durbe, Grobiņa, Kandava, Līvāni, Mazsalaca, Piltene, Preiļi, Pļaviņas (ar pievienotiem Gostiņiem), Rūjiena, Salacgrīva, Stučka (jaundibinātā pilsēta), Sabile, Subate, Varakļāni, Viesīte un Zilupe. 1935. gadā šīm pilsētām (bez Stučkas!) kopējā platība bija 107,29 km², bet 1968. gadā 2003,10 km². Par sovchozu centriem kļuvušas: Auce, Smiltene un Valdemārpils. To teritorija ir pieaugusi no 11,53 km² uz 310,20 km². Limbažiem, Priekulei un Viļāniem ir problēmatiskais gods reizē būt abiem — kā kolchoza, tā arī sovchoza centram. 1935. gada platība šīm pilsētām bija kopā 13,12 km², bet 1968. gadā — 361,20 km². Visām minētajām lauku pilsētām 1935. gadā kopējā platība bija 131,94 km², bet 1968. gadā 2674,50 km².

Arī citām pilsētām teritorija ir palielināta, kaut mazākā mērā. Bez jau minētās Rīgas platība palielināta Cēsīm, Daugavpilij,

Jaunjelgavai, Gulbenei, Jelgavai, Jūrmalai (skaitot kopā ar Sloku un Ķemeriem), Krāslavai, Kuldīgai, Madonai, Ogresi, Rēzeknei, Saldum, Siguldai, Talsiem, Tukumam, Strenčiem, Valmierai un Ventspilij. 1935. gadā šo pilsētu kopējā teritorija bija (neskaitot Rīgu; par to sk. iepriekš) 320,01 km², bet 1968. gadā 484,80 km².

Sprīžot pēc piesniedzamām ziņām, teritoriju zaudējušas šādas pilsētas: Ilūkste, Kārsava, Jēkabpils (kopā ar Krustpili), Liepāja, Ludza un Valka. Liekas tomēr, ka šai ziņā padomju avoti nerāda pareizu ainu. Sprīžot pēc publicētā Liepājas plāna, Liepājai ir pievienota teritorija uz austrumiem no Liepājas ezera ar Plostnieku, Vecvagaru, Liepas, Petrevica, Sveiļu un vēl citām mājām.³ Tomēr mūsu avots 1968. gadā rāda Liepājas teritoriju tikai 56 km², kamēr 1935. gadā pēc plāna konstatējamā faktiski mazākajā Liepājas teritorijā bija 60,51 km². Jēkabpils un Krustpils teritorija kopā 1935. gadā bija 29,6 km², bet 1968. gadā tā uzrādīta tikai 23,3 km², kas arī nav ticams.

Ziņas par tagadējo pilsētas platību trūkst Aizputei, Balviem, Bauskai un Dobelei. Ar visiem šiem defektiem, kas traucē salīdzināšanu, varam tomēr teikt, ka visumā okupācijas režīms ir Latvijas pilsētu agrāko teritoriju ievērojami palielinājis. Šim faktam ir vairākas svarīgas sekas.

Vispirms jākonstatē, ka ir statistisks viltojums, ja padomju avotos salīdzina brīvās Latvijas pilsētu iedzīvotāju skaitu ar tagadējo pilsētu iedzīvotāju skaitu. Cenšoties uzrādīt iespējami lielu pieaugumu, nevienā padomju publikācijā nav izdarīts vajadzīgais korigējums, lai dati būtu salīdzināmi. Piemēram, 1971. gadā izdotajā LATVIJAS PSR ĢEOGRAFIJĀ gan korigēts 1935. gada iedzīvotāju kopskaits, atskaitot 1944. gadā Krievijai pievienoto pagastu iedzīvotāju skaitu un no pilsētu iedzīvotāju kopskaita atskaitot Abreni un Lejasciemū, tomēr pilsētu iedzīvotāju skaitam 1935. gadā nav pieskaitīti tagad pievienoto pagastu toreizējie iedzīvotāji.⁴ Pilsētām pievienotā teritorija taču nebija tuksnesis, bet tajā arī dzīvoja ļaudis. Lai salīdzinātu iedzīvotāju skaitu patstāvības laika pilsētās ar tagadējo skaitu, katrā ziņā ir jāpieskaita patstāvības laika pilsētu iedzīvotāju skaitam tie, kas dzīvoja pievienotajā lauku teritorijā. Ar zināmu tuvinātību to var izdarīt pat brīvajā pasaulē, sprīžot pēc vidējā iedzīvotāju skaita pilsētām pievienotajos agrākajos pagastos.

Saskaņā ar 1935. gada tautas skaitīšanas datiem Latvijas 59 pilsētās (neskaitot Rīgu) dzīvoja 325.500 iedzīvotāju. Pieskaitot iedzīvotājus, kas dzīvoja teritorijā, ko piecdesmitajos gados pievienoja šīm pilsētām, dabūjam vismaz 387.317 iedzīvotājus. Jāsaka: „vismaz”, jo korigējums nav izdarīts par iepriekš minētajām četrām pilsētām, tāpēc ka trūkst dati par to tagadējo platību. Labojums tātad ir vismaz par 61.817 iedzīvotājiem. Ignorējot šo faktu, padomju statistiķi izdara viltojumus, kas būtu līdzīgs tam, ja no Latvijas patstāvības laika pilsētu saraksta svītrotu Liepāju ar apkārtējo lauku apgabalu.

Pēc korigējuma salīdzinot Latvijas pilsētu iedzīvotāju skaitu 1935. gadā ar tautas skaitīšanā 1970. gadā konstatētu skaitu, kad bez Rīgas okupētās Latvijas pilsētās skaitīja 744.800, bet Rīgā 731.800 iedzīvotāju, atrodam, ka pieaugums pilsētās bez Rīgas bija 1,89 % gadā, bet Rīgā 1,85 % (aplēšot pēc augļu augļu formulas). Šis pieaugums lielā mērā noticis mākslīgi forsētās industriālizācijas dēļ, ieplūstot pilsētās ne vien Latvijas lauku iedzīvotājiem, bet lielā mērā arī sveštautietiem no citiem Padomju savienības apgabaliem. Padomju literātūrā par to, mazliet slēpdamies, raksta: „Tā kā pēckara gados daudzi latvieši atgriezās no pārējām padomju republikām un sakarā ar darba roku pieprasījumu strauji augošajai tautas saimniecībai Padomju Latvijā uz pastāvīgu dzīvi apmetās citu tautību pārstāvji, dažos gados iedzīvotāju skaits pārsniedza pirmskara līmeni”.⁵ Ir aplami runāt par „daudziem latviešiem”, kas it kā būtu atgriezušies no citām padomju republikām, jo atgriezās tikai tie, ko Otrā pasaules kara vilnis aizrāva uz Krieviju, kad Latvijā iebruka vācieši, un kas nebija krituši karā vai miruši sērgās. Bez tam Latvijā atgriezās daži latviešu cilmes pārkrieivinātie augstākie funkcionāri — tie, kas pēc Pirmā pasaules kara bija pārcietuši Staļina tīrīšanas akcijas, vai viņu pēcteči. Galvenā masa, kas ieplūda Latvijā pēc kara, bija augšā minētajā citātā tikai otrajā vietā kautrīgi minētie sveštautietie. Šie sveštautietie vēl vienmēr turpina plūst uz Latviju, un, tam turpinoties, jau pēc desmit gadiem latvieši būs minoritāte savā zemē.

Padomju literātūrā ļoti lepojas ar Latvijas industriālizāciju un tādēļ radušos pilsētu iedzīvotāju pieaugumu. Tai pašā laikā šai literātūrā pilnīgi aizmirst pieminēt, ka industriālizācija un pilsētu iedzīvotāju pieaugums ir vispārēja parādība arī citās zemēs. Piemēram, Somijā⁶ laikā no 1940. līdz 1968. gadam tagadējās Somijas robežās

pilsētu iedzīvotāju skaits pieaudzis no 914.623 uz 2.332.759. Aplēšot pēc augļu augļu formulas, pieaugums ir 3,40 % gadā, kamēr Latvijā ikgadējais pilsētu iedzīvotāju skaita pieaugums ir 1,87 % (visās pilsētās, ieskaitot arī Rīgu).

Situācija Somijā ir daudzējādā ziņā līdzīga attīstībai Latvijā, tādēļ tā ir salīdzinājumam visvairāk piemērota no visām Eiropas zemēm. Arī Somija pārcieta kaŗu, kas bija saistīts ar lieliem cilvēku upuriem. Arī Somija, tāpat kā Latvija, kaŗa iznākumā zaudēja teritoriju — Somija zaudēja trīs pilsētas, bet Latvija vienu. Tāpat kā Latvijā, arī Somijā galvenā iedzīvotāju nodarbošanās pirms kaŗa bija lauksaimniecība, gan ar lielāku svaru uz mezsaimniecību nekā Latvijā. Šai līdzībai stāv pretī lielas atšķirības, no kuŗām galvenā ir, ka Somija pēc pārciestiem kaŗiem ir brīva zeme, bet Latvija smok okupācijas jūgā. Sekojot vispārējai tendencei Eiropā, arī Somija pēc kaŗa urbanizējās un industriālizējās, bet starpība atkal ir ļoti liela, salīdzinot ar Latviju. Somijas industriālizācija nāca par labu pašiem somiem, bet Latvijas industriālizācija kalpo Latvijas koloniālajiem kungiem.

No vairākiem viedokļiem varam būt pateicīgi liktenim, ka Latvijā nav notikusi tik strauja urbanizācija kā Somijā. Somijā urbanizācijas procesā pilsētās ieplūst paši somi. Turpretim Latvijā urbanizācija notiek, pilsētās ieplūstot krieviem. Pēc 1970. gada tautas skaitīšanas, no Latvijas kopējā iedzīvotāju skaita (2.364.100) latviešu bija tikai 1.341.800 jeb 56,8 %. Turpretim iepriekšējā tautas skaitīšanā 1959. gadā latviešu vēl bija 62,0 %. Ja Latvijas urbanizācija būtu norisinājusies tādā pašā tempā kā Somijā, t. i., pilsētu iedzīvotāju skaits būtu pieaudzis par 3,4 % gadā, tad, ņemot vērā, ka Latvijas lauki ir līdz pēdējam iztukšojušies, pilsētu iedzīvotāju skaita pieaugums varēja nākt tikai no Krievijas plašumiem. Tas nozīmētu, ka Latvijā būtu ieplūduši vēl 1.017.000 krievu, un tad latviešu procents Latvijā būtu noslīdējis no 56,8 % uz 39,6 %. Latvijas urbanizācija ir galvenais faktors, kas spiež uz leju latviešu procentu Latvijā. Tā kā urbanizācija Latvijā vēl joprojām turpinās, var paredzēt, ka agrāk vai vēlāk var pienākt laiks, kad latvieši Latvijā būs minoritāte, un tad ir iespējams, ka Latvija pazaudē pat nōminālās atsevišķās republikas tiesības. Atsevišķas republikas nosaukuma zaudējums gan faktiskajā stāvoklī neko nemainīs, jo arī tagad nekādas patstāvības un

teikšanas latviešiem Latvijā nav. Zaudējums tomēr būs latviešiem psiholoģiskā plāksnē, un tautas nāvi tas tikai var paātrināt. Ja latviešu koloniālie kungi un viņu pakalpiģie satrapi jūsmo un priecājas par Latvijas urbanizāciju, tad latviešu tautai kā tēvijā, tā brīvajā pasaulē par to ir jāskumst.

Neatkarīgajā Latvijā pilsētas pēc lieluma bija ļoti atšķirīgas. Blakus lielajai Rīgai bija nedaudz vidējo pilsētu un liels skaits mazpilsētu. Okupētajā Latvijā nevienlīdzība šķietami nedaudz mazinājies, bet, analizējot šo parādību sīkāk (sk. II pielikumu), izrādās, ka reāli nevienlīdzība ir pieaugusi.

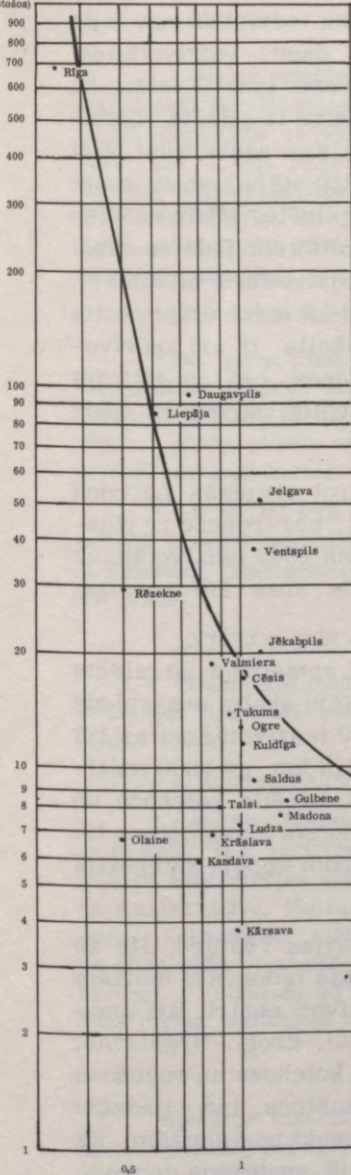
Citā plāksnē problēmas rada fakts, ka agrākās Latvijas mazpilsētas ir pārvērstas par kolchozu un sovchozu centriem. Ir jautājums, vai šos centrus tagad vispār var atzīt par pilsētām. Kas tad īsti ir pilsēta?

No juridiskā viedokļa par pilsētu sauc tādu vietu, kam ir piešķirtas pilsētas tiesības, un no šāda (bet tikai no šāda) viedokļa zinātnei nevar būt iebildumi, ja kādu vietu sauc par pilsētu. Viduslaikos, vācu kolonizācijas laikmetā ir zināms daudz gadījumu, kad pilsētas tiesības piešķīra kādai reti apdzīvotai vai pat gluži neapdzīvotai vietai, lai pievilktu namniekus. Tā jau 13. gadsimtenī radās arī Rīga. Ir tomēr skaidrs, ka nepietiek ar formālu deklarāciju, ka kādai vietai piešķirtas pilsētas tiesības, ja saturs neatbilst formai.

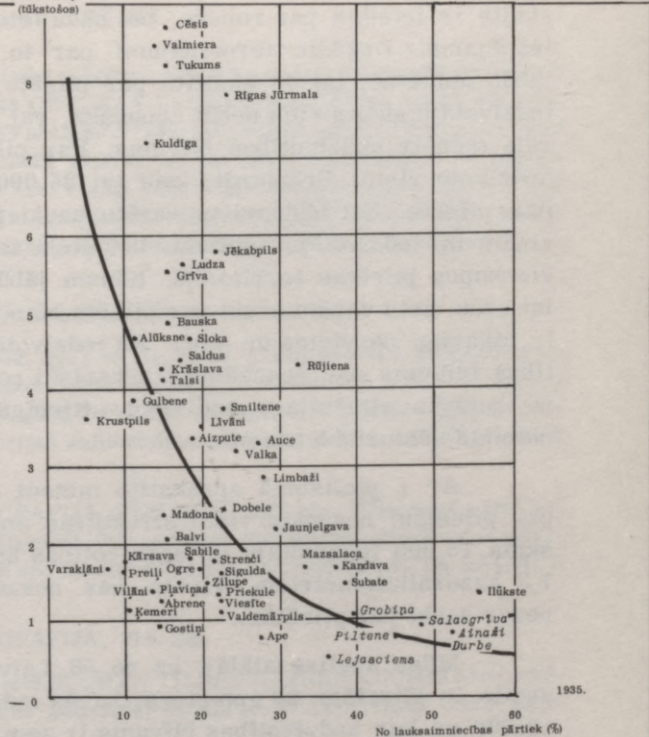
Blakus juridiskam viedoklim ir svarīgs arī saimnieciskais viedoklis. No šāda viedokļa par pilsētu sauc apmetni, kuŗas iedzīvotāji atšķirībā no lauku iedzīvotājiem negūst iztiku vai ienākumus no lauksaimniecības (primārās produkcijas), bet no rūpniecības, amatniecības uc. sekundārās produkcijas vai no pakalpojumiem (terciārās produkcijas). Pasaulē tomēr nav nevienas pilsētas, kur kāds no iedzīvotājiem negūtu ienākumus vai iztiku arī no primārās produkcijas. Līdz ar to rodas klasifikācijas problēma — cik augsts procents vēl pieļaujams ienākumu gūšanai no primārās produkcijas, lai apmetni vēl skaitītu par pilsētu? Ir skaidrs, ka šai ziņā robeža mainīsies atkarā no vietas un laika, un nav iespējams noteikt kādu sastingušu normu, kas derētu visām vietām un visiem laikiem.

Tikpat formāla kā juridiskā pieeja ir arī statistiskā pieeja, nosakot, ka pilsēta ir biezi apdzīvota vieta, kur iedzīvotāju skaits sasniedz zināmu augstumu, teiksim, 2000. Tieši 2000 iedzīvotāju

Iedzīvotāji
(tūkstošos)

Iedzīvotāji
(tūkstošos)

1935.

Platība km², ko apdzīvo 1000 iedzīvotāju
1968.

skaits ir ieteikts par robežu, bet šādu ieteikumu iedzīvināt nav bijis iespējams.⁷ Dažādie ierosinājumi par to, cik daudz iedzīvotājiem jābūt apmetnē, lai to skaitītu par pilsētu, parasti ignorē faktu, ka iedzīvotāju skaits vien nebūt nenosaka, vai apmetne ir pilsēta. Izšķirējs taču ir apdzīvotības blīvums. Par pilsētu var saukt tikai blīvi apdzīvotu vietu. Grēnlandi, kaut tai 25.000 iedzīvotāju, nevar saukt par pilsētu. Lai kādu vietu varētu saukt par pilsētu, jābūt ne vien zināmam iedzīvotāju skaitam, bet šiem iedzīvotājiem jādzīvo cieši vienkopus pilsētas teritorijā. Kādam jābūt apdzīvotības blīvumam, lai kādu vietu varētu saukt par pilsētu, tas tāpat kā iedzīvotāju skaits ir atkarīgs no vietas un laika. Kā iedzīvotāju skaits, tā arī apdzīvotības blīvums nav nosakāms mehaniski no ārienes, bet tam jāizriet no kopējās situācijas, analizējot attiecīgās zemes struktūru kādā noteiktā vēsturiskā posmā.

Ar I pielikumā aprakstīto metodi izdarot okupētās Latvijas par pilsētām nosaukto vietu struktūras analīzi, par robežu ir jāuzskata 15.000 iedzīvotāju un apdzīvotības blīvums 1000 iedzīvotāju uz 1,3 kvadrātkilometriem. Vietas, kas nerasniedz abas šīs normas, nevar saukt par pilsētām.

Mūsu analīze atklāj, ka no 56 Latvijas apmetnēm no pilsētu skaita ir jāizslēdz 29 apmetnes, kurās iedzīvotāju skaits nerasniedz 15.000 un kur apdzīvotības blīvums ir zem 1000 iedzīvotājiem uz 1,3 kvadrātkilometriem, resp. kur ir vairāk nekā 1,3 km uz 1000 iedzīvotājiem. Šīs 29 apmetnes ir raksta sākumā minētie kolchozu un sovchozu centri. Ar savu reto vidējo apdzīvotību šīs 29 apmetnes tik ļoti atšķiras no pilsētām, ka ir aplami tās ierindot kopējā kategorijā ar pilsētām.

Meklējot līdzību ar kādu parādību Latvijas vēsturē, šie 29 centri atgādina muižas pirms Latvijas neatkarības laika. Arī muižām bija, salīdzinot ar apkārtni, relatīvi biezi apdzīvoti centri, arī muižās bija rūpniecības un amatniecības uzņēmumi, krogi, tirgotavas, un tur atradās administrācija.⁸ Ja nosaukums „kolchozu un sovchozu centrs” būtu par gaļu, lai apzīmētu šīs 29 apmetnes, tad vajadzētu atjaunot veco vēsturisko nosaukumu un tās nosaukt par muižām. Kā agrākās muižas nevarēja saukt par pilsētām, tā modernos centrus, kas pilnīgi atbilst muižām, arī nevar saukt par pilsētām.

VĒRES

¹ Latvijas patstāvības laika pilsētu iedzīvotāju skaits 1935. gadā pēc Valsts statistiskās pārvaldes izdevuma CETURTĀ TAUTAS SKAITĪŠANA LATVIJĀ 1935. GADĀ (Rīgā 1939) un pēc LATVIJAS STATISTIKAS GADA GRĀMATAS 1939 (Rīgā 1939), kur 7. lpp. minēta pilsētu platība (un arī iedzīvotāju skaits). Okupētās Latvijas pilsētu platība pēc LATVIJAS PSR MAZĀS ENCIKLOPĒDIJAS I—III (Rīgā 1967—1970). Tur minēts arī pilsētu iedzīvotāju skaits 1968. gadā. Iedzīvotāju skaits 1970. gadā, pēc tautas skaitīšanas datiem, publicēts CĪŅĀ (1971. g. 23. jūnija numurā).

² LATVIJAS PSR MAZĀ ENCIKLOPĒDIJA III, 29. lpp.

³ Sal. plānu (ibid. II, 352. lpp.) ar Latvijas armijas stāba ģeodēzijas un topografijas daļas 5. un 6. karti (1929. un 1930. g. izdevums) 1:75.000 mērogā un karšu kopiespiedumu 1930. gadā 1:400.000 mērogā. Pēc pēdējās kartes izdarīts arī pārējo pilsētu teritorijas salīdzinājums, šaubu gadījumos ņemot palīgā 1:75.000 mēroga kartes.

⁴ LATVIJAS PSR ĢEOGRAFIJA (Rīgā 1971), 219. lpp. Nelaimīgā kārtā arī brīvajā pasaulē nekritiski pārņemts šis padomju statistikas viltojums — skat.: A. Namsons, „Stadtentwicklung und Siedlungsformen in Lettland”, ACTA BALTICA VII (1968).

⁵ LATVIJAS PSR ĢEOGRAFIJA, 219. lpp.

⁶ Tilastollina.päätoimisto, SUOMEN TILASTOLLINEN VUOSIKIRJA (1969), 9—10. lpp. (Centrālā statistikas pārvalde, SOMIJAS STATISTIKAS GADAGRĀMATA 1969).

⁷ J. Rutkis, LATVIJAS ĢEOGRAFIJA (Stokholmā 1960), 280. lpp.

⁸ Ceļotājs J. Kōls 19. gadsimtenā sākumā Latvijas muižu apraksta šādi (J. G. Kohl, DIE DEUTSCH-RUSSISCHEN OSTSEEPROVINZEN, Leipzig 1841): „Muižā koncentrējas visa sociālā sistēma, rūpniecība, zemkopība, tirdzniecība un smalkā dzīve. Muižas centrā ir daudz ēku: nami viesiem, muižkungiem un citiem kalpotājiem, klētis, kūtis, fabrikas, baznīcas, dzirnavas, alusdarītavas un citas ēkas — skaitā 20, 30, pat 40. Tās grupētas ap galveno ēku, kur dzīvo barons... Vidzemes un Kurzemes muižās parasti ir ļoti daudz ļaužu, un te ir liela rosība, salīdzinot ar pamestajiem un tukšajiem laukiem.”

I pielikums

Apmetņu klasifikācijas metode ir šāda. Ar Y apzīmēsim iedzīvotāju skaitu apmetnē, bet ar X apdzīvotības blīvumu kvadrātkilometros uz 1000 iedzīvotājiem. Attēlojot šos lielumus grafiski — iedzīvotāju skaitu atzīmējot uz ordiņnātes, bet apdzīvotības blīvumu uz abscisas — vērojam, ka atzīmēto lielumu

izkliede grupējas ap hiperbolu. Pēc mazāko kvadrātu metodes pielāgojam šiem lielumiem līkni ar formulu:

$$\log_{10} Y = \frac{1}{a + b \log_{10} X}$$

Aplēstā hiperbola tuvojas asimptotiski abām asīm. Punktā, kur līkne attālinās no vienas ass, lai sāktu tuvojies otrai asij, elastība ir -1 . Šo punktu atrod, pārējot no decimāliem logaritmiem uz naturāliem logaritmiem un diferencējot.

$$\log_{10} y = \frac{1}{a + b \log_{10} x} = \frac{1}{a + \frac{b}{2.302585} \log_e x} = \frac{1}{a + b^1 \log_e x};$$

$$\frac{dy}{dx} = - \frac{1}{(a + b^1 \log_e x)^2} \times \frac{b^1}{x};$$

$$\frac{x}{y} \frac{dy}{dx} = \left[x (a + b^1 \log_e x) \right] \times \left[- \frac{1}{(a + b^1 \log_e x)^2} \times \frac{b^1}{x} \right]$$

$$= \frac{b^1}{a + b^1 \log_e x}$$

Punktā, kur elastība $= \frac{b^1}{a + b^1 \log_e x} = -1$, bet $a + b^1 \log_e x = b^1$ un

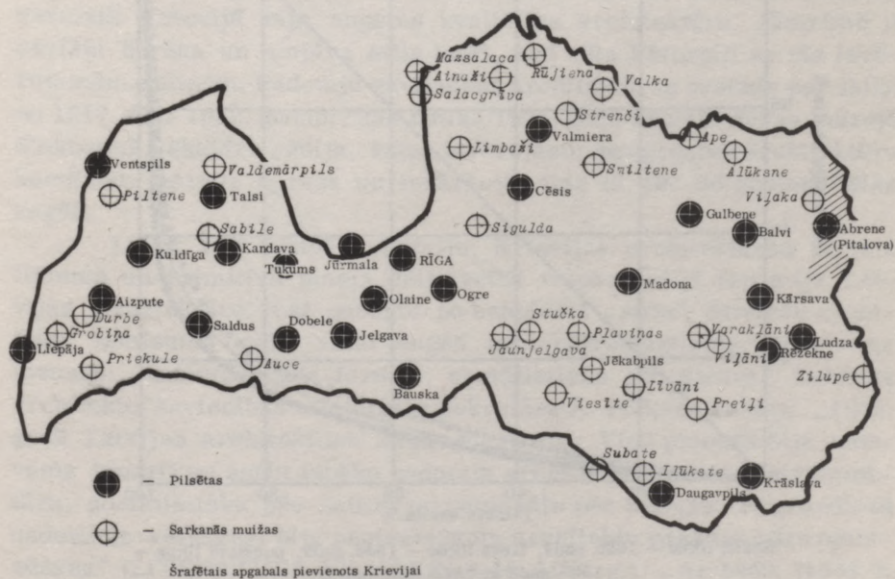
$$\log_e x = \frac{b^1 - a}{b^1}, \quad x = e^{(b^1 - a)/b^1} \text{ un}$$

$$y = \frac{1}{a + b^1 \log_e x} = \frac{1}{b^1}$$

Mūsu gadījumā šis punkts atbilst 15.000 iedzīvotāju un 1,3 km² apdzīvotības blīvumam uz 1000 iedzīvotājiem. Koordinātes no atrastā punkta sadala visas apmetnes četrās grupās. Pirmajā grupā ietilpst apmetnes, kurās iedzīvotāju ir 15.000 un vairāk un kur apdzīvotības blīvums ir 1000 iedzīvotāju uz 1,3 km² vai mazākas platības. Tās ir pilsētas vārda īstajā nozīmē, un tādu okupētajā Latvijā ir 9. Otrā grupā ietilpst apmetnes, kur iedzīvotāju skaits ir mazāks par 15.000, bet apdzīvotības blīvums tāds pats kā īstām pilsētām. Trešajā grupā ietilpst apmetnes ar iedzīvotāju skaitu, sākot ar 15.000, uz augšu, bet ar apdzīvotības blīvumu zem minētās normas. Ceturtajā grupā ietilpst apmetnes, kas nesasniedz nevienu no abiem kritērijiem, t. i., iedzīvotāju skaits ir zem 15.000 un apdzīvotības blīvums ir mazāks par 1000 iedzīvotājiem uz 1,3 km². Pēdējās grupas apmetnes to retās vidējās apdzīvotības dēļ par pilsētām nevar saukt. Mūsu gadījumā te ietilpst 29 kolchozu un sovchozu centri, kas gan agrāk ir bijuši pilsētas, un, acīm redzot, šī iemesla dēļ tos vēl joprojām dēvē par pilsētām. Neapšaubāmi centros pašos ir lielāks apdzīvotības blīvums nekā vidējais blīvums, tomēr izšķīrējs ir šis vidējais apdzīvotības blīvums, lai apmetne būtu pilsēta. Uzceļot kādā ciemā vai lauku novadā debesskrāpi, kaut tas būtu pilnīgi apdzīvots, ciems vai lauku novads ar to neklūst par pilsētu. Diagrammā šie kolchozu un sovchozu centri, ko autors ierosina saukt par muižām, parādīti ar kursīvu rakstu.

Diagrammas augšējo labo stūri aizņem otra diagramma, kur parādīta 1935. gada Latvijas pilsētu struktūras analīze. Šai analīzē uz abscisas atzīmēts pilsētas lielums iedzīvotāju skaita ziņā, bet uz ordinātes iedzīvotāju procents,

kuņi pārtiek no lauksaimniecības. Izklidei ir pielāgota pēc mazāko kvadrātu metodes aplēsta hiperbola, kā iepriekš minēts. Elastība „minus viens” ir punktā, kur krustojas koordinātes, kas apzīmē 1100 iedzīvotāju skaitu un 37 % iedzīvotāju, kas pārtiek no lauksaimniecības. Apmetnes, kas nesasniedz abus kritērijus, ir apzīmētas ar kursīvu rakstu, un tās par pilsētām nevaram saukt, bet tās būtu apzīmējamas par lauku centriem. Aplēsumā ietilpinātas visas toreizējās Latvijas 60 pilsētas, bet diagrammā parādītas tikai mazākās pilsētas. Saprotams, abu aplēsumu iznākumus savā starpā nevaram salīdzināt, jo aplēsumos ņemti vērā divi dažādi lielumi: 1935. gadam produkcijas veids, no kā iedzīvotāji pārtiek, bet 1968. gadam apdzīvotības blīvums. Abos gados kopējais faktors ir tikai otrais lielums — apmetnes iedzīvotāju skaits. Mūsu rīcībā gan ir dati arī par 1935. gada pilsētu platību, tātad varam aplēst apdzīvotības blīvumu. Tomēr arī tad nedabūtu salīdzināmus lielumus starp 1935. un 1968. gadu, jo radikāli mainījies par pilsētām nosaukto apmetņu raksturs.

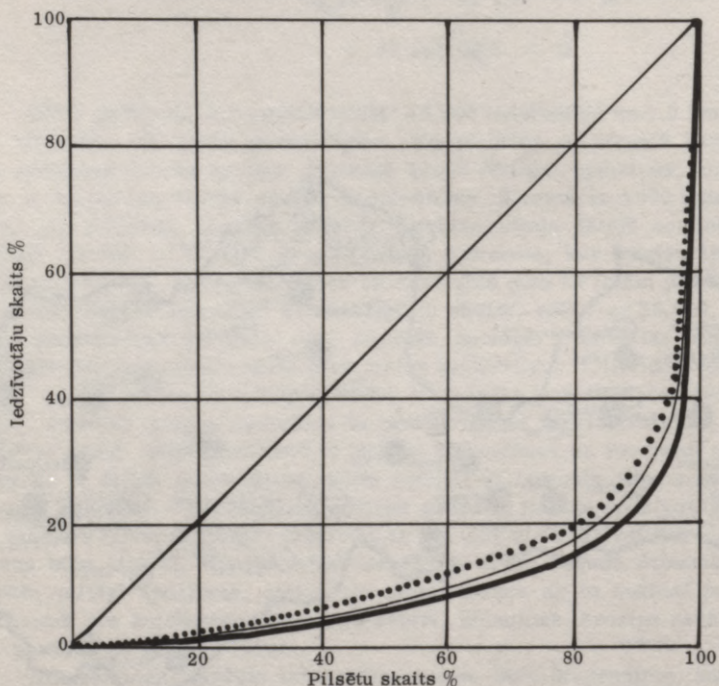

II pielikums

Attēlā redzamā Lorenca līkne rāda Latvijas pilsētu nevienlīdzību. Uz abscisas ir attēlots pilsētu skaits kumulatīvos procentos, bet uz ordinātes pilsētu iedzīvotāju skaits, arī kumulatīvos procentos. Ja visas pilsētas būtu vienāda lieluma, tad līkne virzītos pa diagrammā parādīto diagonāli. Atšķirība no šīs diagonāles rāda pilsētu lieluma nevienlīdzību.

Kā redzams diagrammā, 1968. gadā Latvijā par pilsētām saukto bieži apdzīvoto vietu lieluma nevienlīdzība bija nedaudz mazāka nekā neatkarības laikā 1935. gadā. Tomēr šis izlīdzinājums ir tikai šķietams. Ja 1935. gada pilsētu iedzīvotāju skaitam pieskaitām iedzīvotājus, kas dzīvoja 1968. gadā lauku apgabalos, ko padomju vara pievienoja pilsētām, tad iznākamā 1935. gada Lorenca līkne vairāk tuvojas diagonālei nekā 1968. gada līkne. Tas nozīmē, ka reāli 1968. gadā Latvijas „pilsētu” lielums kļuvis nevienlīdzīgāks nekā tas bija 1935. gadā.

LORENCA LĪKNE PAR LATVIJAS PILSĒTĀM 1935. UN 1968. GADĀ

Resnā līkne — 1935. gadā, tievā līkne — 1968. gadā, punktotā līkne — 1935. gadā ar 1968. gada platību

OKUPĒTĀS LATVIJAS ARCHITEKTŪRA

Roberts Legzdīņš

Okupējot Latviju 1944. gadā, krievi aptur Latvijas arhitektūras attīstību un līdz ar komūnistisko diktatūru nodibina arī pseudo-klasisko stilu Latvijas arhitektūrā un sociālistisko reālismu mākslā. Dzelzs aizkars pārtrauj sakarus ar Rietumeiropu. Latviešu arhitekti kļūst izolēti. Piespiedu kārtā latviešus orientē uz Krieviju. Galvenajiem vadītāju amatiem Rīgā importē no Maskavas krievu arhitektus, latviešu arhitektus atbīdot malā. 1951. gadā likvidē arhitektūras fakultāti universitātē, pievienojot to kā nodaļu inženierzinātņu fakultātei ar Maskavas arhitektu institūta mācību programmu (skat.: PĒTERA STUČKAS LATVIJAS VALSTS UNIVERSITĀTE, Rīgā 1959, 160. lpp.). Tā diskvalificē latviešu arhitekta arodizglītību, to centralizējot Maskavā, kaut arhitektu skolai Rīgā ir simt gadu vecas tradīcijas kopš Rīgas politehniskā institūta dibināšanas.

Lai izprastu Padomju savienības noziedzību pret pašas Krievijas un pret okupēto zemju arhitektūras attīstību, atcerēsimies, ka savulaik Krievijā bija augstas kvalitātes arhitektūra. Jāatzīmē it sevišķi baroka un ampīra stila laiki, kad cēla Pēterpili ar tās ievērojamām celtnēm. Padomju savienības arhitektūras izstāde par laiku no 1917. līdz 1932. gadam, kas notika 1971. gadā arhitektūras muzejā Stokholmā, skaidri rādīja, kādu ievērojamu progresīvu arhitektūru komūnistu partija apraka un iezārkoja, līdz tā pēc 50 gadiem cēlās augšā.

Laikā, kad okupēja Latviju, Krievijas arhitektūras zemais līmenis un primitīvā pieeja celtniecībā vispār galīgi izpostīja Latvijas arhitektūru. Lai pabēgtu no uzspiestā „stila”, latviešu arhitekti izmisumā cēla atkal augšā nacionālromantismu, šoreiz ar lozungu: „nacionāls pēc formas, sociālistisks pēc satura”. Latvijas arhitektu savienības atbildīgais sekretārs K. Plūksne raksta: „1945. gadā Latvijas arhitektiem sākās jauna ēra. Viņu priekšā bija uzdevums iepazīt un apgūt labāko padomju arhitektūrā un radīt arhitektūru, sociālistisku pēc satura un nacionālu pēc formas. Šī grandiozā uzdevuma veikšanai bija nepieciešama arhitektu prakses pārorganizēšana” (LITERATŪRA UN MĀKSLA 44, 1957. g.) „Ar 1940. (1944.?)

gadu Latvijas galvas pilsētas turpmāko attīstību nosaka sociālisma plānsaimniecības likumi, kas sociālistiskajā rekonstrukcijā, mērķtiecīgā un plānveidīgā sacensībā izveidos Rīgas seju nākotnē...” (O. Tīlmanis, Rīgas pilsētas galvenais arhitekts). Šiem diviem arhitektu rakstu citātiem vēl pievienojam prof. E. Štālberga teikto: „Nesen notika Latvijas Padomju arhitektu savienības 3. kongress. Tas risinājās laikā, kad padomju zeme ceļ drosmes un radošā vēriena ziņā vēl nekad līdz šim neredzētas dižceltas” (CĪŅA 1952. g. 1. janvārī).

No šiem citātiem vien jau kļūst skaidrs, kāds pazemojums bija jācieš latviešu arhitektiem okupētajā Latvijā.

Šai „sociālistiski mērķtiecīgā” sacensībā par godu „lielajam oktobrim” un citiem lozungiem tad nu arī Latvijas galvaspilsēta Rīga piedzīvo savā vēsturē vēl nepieredzētu pārvērtību.

Vispirms pēc krievu ienākšanas sacēla Vērmanes dārzā un citos parkos estrādes Latvijā stacionētās sarkanarmijas un krievu ierēdņu „kultūras dzīvei”. Sekoja Kolchoznieku pils — Amerikas pagājušā gadsimta arhitektūras ietvaros. Šis republikāniskais kolchoznieku nams celts ar nepiedzīvotu reklāmu krievu speciālistu vadībā („virsarhitekts” M. Špektorovs) no daudzām „draudzīgām un brālīgām republikām”. Pēc uzcelšanas šo namu, kas celts ar speciālu uzdevumu pēc programmas kolchoznieku vajadzībām, pārvērtā par Zinātņu akadēmijas ēku. Namā nevienu kolchoznieku neielaiž. Arhitektūras ziņā šis nams ir pilnīgi līdzīgs Maskavas universitātei un „kultūras namiem”, kādus piespiedu kārtā „uzdāvināja” Varšavai, Sofijai un citām satelītu valstu galvaspilsētām. Šeit ir paralēle ar cara laikiem, kad pareizticīgo katedrāles ar esplanādēm cēla visās Krievijas guberņu pilsētās kā krievu varas simbolu. Krievi paši uzskata kolchoznieku namu par visievērojamāko monumentālcelti Baltijas padomju republikās un arī Krievijā, jo tas esot celts „pārrepublikāniski” kā visas kolchozu kustības piemiņas pils. Namu izprojektēja ar septiņiem torņiem, bet beigās uzcelts tikai viens, bez tam ir četri torņu vietas apzīmējumi.

Citi piemēri: Rīgas lidosta ar korintiskiem kapitēļiem vācu 1860. g. gaumē un ietvaros; Rīgas termiskā elektriskā stacija — „ampīra” stilā ar baroka piejaukumu; Daugavas tilts (gaļums 500 m, platums 27,1 m) transitsatiksmēi caur vecpilsētu. „Ietves malas rotātas čuguna margām ar tautiskiem ornamentiem... mākslinieciski

ROBERTS LEGZDIŅŠ
Zīmējis Alfrēds Ginters

izveidoti elektriskie stabi, četrdesmit stabos deg 80 spuldzes...” (sk. tilta aprakstu CĪŅĀ 1957. g.). Polītruku skola — senlatviešu pils veida tornis — trepju telpa, kas „dominē” Ļeņina ielā. Lai tās būvi realizētu, uzspridzināts vecais Rīgas rātsnams, nojaukts Melngalvju nams (ievērojamākā 15. gs. gotiskā celtne Baltijas valstīs) un rātslaukuma otrā malā uzcelti divi jauni „Melngalviši” kā arhitektonisks ievadījums Pēterbaznīcai.

Līdz ar to Rīgas centrālā daļa ir sajaukta. Latvijas patstāvības laikā sāktā pilsētas nama vietā ar nolūku un launprātību ir uzcelta partijas skola, gar kuŗu tad nu iet galvenā satiksmes maģistrāle cauri Vecpilsētai. Kaŗa nopostītajos Rīgas rajonos ir ierīkoti „skvēri”, motivējot šo rīcību ar to, ka Rīgai neesot laukumu un parku (!). Tā ir maskēšanās nerealizētās būvprogrammas aizsegšanai. Daugavas mala ir „arhitektoniski” izbūvēta ar balustrādēm, margām utt. Patiesībā ir sabojāts kādreiz vienkāršās formās un ar gaumi izbūvētais Daugavas krasts. Sevišķi „reprezentatīvs” ir bīdermeiera stilā celtais kuŗu satiksmes paviljons. Rīgas centrālstacija ar torni un stikla „mozaikām” — teorētiski arhitektūras „brīnumdarbs” — praktiski neiedarbojas. Ilgus gadus ar reklāmu cēla Rīgas viesnīcu (Rommas viesnīcas vietā), bet kvalitātes ziņā tā nesasniedza agrākās viesnīcas līmeni.

Arī dziesmu svētku celtnes jāpieskaita pie monumentālo celtnu grupas ar sevišķiem reprezentācijas mērķiem. Tādas jau cēlām Latvijā kopš pirmajiem dziesmu svētkiem (1873. g.) — slegtas celtnes, monumentālas bazilikas. Latvijas patstāvības laikā cēla tikai svētku estrādes koŗiem vai pakārtotu laukumu klausītājiem. Tagad ar 1955. gadu ir uzcelta permanenta dziesmu svētku celtne Meŗaparkā pie Ķīšezeras — smags mūŗa veidojums krievu cara laiku stilā — sk. foto un aprakstu ARCHITEKTA 14. numurā (1968). Tās autors ir arhitekts V. Sņitņikovs.

Izbrīnu var radīt sporta nams „Daugava”, ko cēlis tas pats krievu arhitekts Sņitņikovs (1955. g.) — tā ir monumentālceltne ar doriskām kolonnām un korintisko kapiteli, lielais pasūtīnājums „à la Andreas Palladio Vičencā”. Apgūti arī latviešu stila ornamentu kā dekorējums, jo arhitektūras „cēldarbs” taču notiek Latvijas teritorijā.

Varētu jautāt: kur palikuši latviešu arhitekti. Rodas sašutums, ka mūsu kollēgām (arch. O. Tīlmanim un K. Plūksnem) uzspiež celt monumentālbūves pseudoklasiskās krievu ķeizaru un imperiālistisma laikmeta formās, kad visā pasaulē, izņemot Krieviju, arhitektūrai ir cits stils un tā attīstās tālāk. Viņi, mani studiju biedri, taču bija Latvijas patstāvības laikā ļoti moderni arhitekti.

Nepārspējama Padomju savienībā un līdz ar to arī okupētajā Latvijā ir celtniecības reklāma. Minēšu tikai vienu piemēru. Ķemeru „sanatorijas” uzņēmumu publicē padomju žurnālos un prospektos kopā ar Krievijas kūrortu attēliem (Krimā un citur) un izplata propagandas nolūkos iekšzemē un ārzemju birojos. Kaut gan Ķemeru viesnīcu cēla profesors E. Laube 1933—1935. g., padomju izdevumos to reklāmē kā 1945. gadā būvētu padomju celtni (sk.: RUSSIAN ARCHITECTURE 1948). Ar šādiem un līdzīgiem viltojumiem pilni arī okupētās Latvijas zinātniskie izdevumi.

Uz jautājumu, kā izskaidrot nejēdzības padomju celtniecībā, zināmu atbildi dod divu krievu arhitektu priekšlasījumi Stokholmā, ja tos analizējam un kritiski novērtējam. Pēc Staļina nāves Stokholmā bija ieradies arhitektūras profesors Grigorijs Zacharovs ar priekšlasījumu par Padomju savienības arhitektūru. Viņš vadot kāda rajona „rekonstrukciju” Maskavā. Priekšlasījums notika krievu valodā (tulks katru teikumu pārtulkoja). Bija tikai propagandas frazes. Demonstrēja krāsufilmu par to, kā cēla Maskavas universitāti. Liela formāta fotoattēlos rādīja ar Staļina prēmiju godalgotos projektus, kas zviedros izraisīja jautrību. Profesors, likās, bija ārzemēs pirmo reizi un jutās ļoti nedrošs. Viņš ārkārtīgi slavēja Stokholmas pilsētas namu, par to jūsmodams. Būšot, ko pastāstīt mājās par zviedru arhitektūru, šodienas celtniecību. Ir jāzina, ka šis pilsētas nams celts laikā no 1914. līdz 1923. gadam.

„Kultūras apmaiņai” Stokholmā 1959. gadā bija ieradies Maskavas universitātes arhitektūras profesors Jūlijs Savickis, kas Tehniskajā augstskolā nolasīja referātu par Krievijas arhitektūru. Kaut gan katrā attēlā bija redzami moderni ceļamie krāni, pati arhitektūra (šoreiz dzīvokļu celtniecība), salīdzinot ar Zviedriju, bija ārkārtīgi zemas kvalitātes. Profesors arī atzinās, ka tikai nupat sākot būvniecību standartizēt un industriālizēt. Viņš arī stāstīja, kā Krievijā izraugot arhitektūras stilu. Arhitekti celtnes projektējot divējādas

— modernā un „klasiskā” stilā (ar kolonnām un taml.). Pēc tam strādnieki ejot pie urnām un nobalsojot, kāda māja labāk patīk. Parasti labāk patīkot māja ar kolonnām, un tā esot sācis ieviesties „klasiskais” stils.

Uz jautājumu, kāpēc un kas apturēja Padomju savienības progresīvo architektūru, ko tur divdesmitajos gados bija pasācis Lektorbisjē un citi Rietumeiropas arhitekti, kuri cēla Maskavā vairākas ēkas, profesors paskaidroja, ka Krievijā rūpniecība esot bijusi atpakaļ palikusi. Cēlušī tikai ēkas no ķieģeļiem, veidot platus logus modernām celtnēm neesot bijis iespējams. Tehnika esot aizkavējusi moderno architektūru. Tas radīja auditorijā jautrību. Klausītāji aizrādīja, ka dzelzbetons jau pazīstams sen pirms komūnisma laikiem un cara laikos monumentālām būvēm lietoja to pašu tehniku, ko Rietumeiropā.

Kas apturēja moderno stilu Krievijā — arhitekts vai valsts vara? Uz šo jautājumu profesors izvairījās atbildēt. Viņš taču nevarēja teikt, ka Staļins kopā ar spožām uniformām armijā un skolā atjaunoja arī cara laika architektūru. Uz jautājumu, vai Padomju savienības arhitektiem ir arī privātbiroji un privātpraksa, profesors atbildēja, ka neesot. Visi arhitekti ir valsts ierēdņi. Viņi esot labi atalgoti, 10 % no būvizmaksas izlietojot arhitektu sociālajām vajadzībām (jautrība klausītājos). Esot ļoti labi arhitektu atpūtas nami Latvijā pie Baltijas jūras un Krimā.

Nenocietos un jautāju krieviski: kas Padomju savienībā nosaka architektūru — valsts vara, arhitekts vai strādnieks? Profesors apjuka. Tulks aplinkus mēģināja ko skaidrot, bet jautājums palika neatbildēts. Tomēr atbilde ir zināma — architektūru Padomju savienībā nosaka komūnistu partijas vadītājs, arī Latvijā. Staļins ieveda „klasisko” stilu komūnistiskās imperijas slavināšanai, un Čruščevs ar pavēli atkal šo stilu atcēla. Arhitekts šai valstī ir tikai izpildu orgāns, bez privātas iniciatīvas un sacensības iespējām. Kā to prof. J. Savickis rādīja 1959. gadā, modernais stils pēc Rietumeiropas parauga Padomju savienībā bija „jaunās tendences”, tikai ar 30 gadu nokavēšanos.

Zīmīgi, ka abos krievu profesoru priekšlasījumos neviens vecākās paaudzes vai ievērojamāks zviedru arhitekts nepiedalījās. Šie priekšlasījumi atstāja gaužām nožēlojamu iespaidu. Varēja redzēt, ka arhitekti Padomju savienībā, resp. Latvijā dzīvo izolācijā

bez sakariem ar ārpusauli. Apbrīnojams ir tomēr latviešu architektu izturības un pretestības gars, ka viņi varējuši visus pazemojumus pārciest, un šodien jau jaunā paaudze ir izrāvusies ar ievērojamiem darbiem.

Krievu masām ieplūstot Latvijā, it sevišķi Rīgā, ir nepieciešami dzīvokļi. Vecie ir nolietotošies. Tomēr dzīvokļu celtniecība pēc padomju „programmas” ir pēdējā vietā. Tā tas bija arī Krievijā. Otrais pasaules kaŗš Padomju savienības rietumu daļā atstāja 25 miljonus bezpajumtnieku, 70.000 nopostītu ciemu un 7000 sagrautu pilsētu. Sākās jaunuzbūve. Cēla monumentālas ēkas, „uzvaras alejas”, kremlīšus, pilsētu centrus, „architektoniskus laukumus” masu demonstrācijām, „esplanādes” utt., bet šos 25 miljonus bezpajumtnieku tikai gausi centās apgādāt ar dzīvokļiem.

Rīgas dzīvokļu celtniecībā nu jau ir brīvāki uzskati. Arhitektiem arī vairāk piesniedzama ārzemju literātūra. Paraugam noder dzīvokļu celtniecība Somijā un Zviedrijā, un Rīgas dzīvokļu celtniecība ir augstākā līmenī nekā Krievijā. Tagad atmests arī „komunistiskais pseudoklasicisms”. Visur tomēr nāk līdz reklāma, tāpat kā tas bija pirms 20 gadiem. Šai ziņā nekas nav mainījies.

Režīmam raksturīga ir Latvijas viensētas iznīcināšana. Kad krievi pirmoreiz okupēja Latviju (1940. gadā), viņi pasludināja, ka Baltijas valstīs kolchozu nebūs. Sāka pat uzmērīt un sadalīt lielākās zemnieku sētas, kuŗām mūsu agrārreforma neķērās klāt. Tas viss patiesībā bija maskēšanās, āziātu viltība. Toreiz arī liela daļa latviešu, igauņu un lietuviešu tam noticēja, jo tas likās tik dabiski. Baltijas valstīs izdarītā agrārreforma (muižu sadalīšana) bija zināmā mērā paraugs daudzām Eiropas valstīm kā progresīvs, radikāls un pieņemams zemes jautājuma izkārtojums. Tā saskanēja ar šo tautu dabu, zemniecības tradīcijām un apmetnes veidu. Samērā augstais dzīves standarts bija rādījis šo valstu spēju dzīvot un strauju saimniecisko attīstību.

Posts, kāds šodien nodarīts ar Baltijas valstu pilnīgu kolhozāciju, ir neaptverams. Zemnieku māja, viensēta, kas gruntniecības ziedu laikos bija saimnieciski uzplaukusi, architektoniski izveidojusies un sevī glabāja neskartas latviešu tautas tradīcijas, ar agrārreformu saņēma jaunu, spēcīgu pieaugumu: 144.681 jaunu sētu. Ar 4660 Latgales ciemu (sādžu) sadalīšanu nāca klāt vēl 68.000 viensētu.

tā viensētai stabilizējoties visos Latvijas novados. Latvijas zemnieku sētas vēsturiskā attīstība bija noslēgusies, atlika tikai to izkopt un izdaiļot saskaņā ar jaunām atziņām un celtniecības problēmām. Visu lielo pasākto darbu pārtrauca krievu okupācija.

Par kādu „kolchozu architektūru” Latvijā ir pāragri runāt. Nekas pozitīvs plānveidīgi nav uzcelts. Liela tiesa latviešu zemnieku vēl šodien dzīvo pussakritušās zemnieku un muižu mājās. Ciešami dzīvokļi gan ir tūristiem rādāmos parauga kolchozos un partijas funkcionāriem laukos, tāpat arī tiem latviešiem, kas kollektīvizācijas spaidos tomēr saglabājuši savu individuālismu.

Par spīti drūmajai okupētās Latvijas architektūras pagātnei, ir saskatāmas cerības nākotnē. Pēdējos piecpadsmit gados celtniecības apstākļi Latvijā manāmi mainījušies. Kaut arī nedaudzie vecākās paaudzes latviešu arhitekti, kas palika Latvijā, aizlaisti pensijā kā režīmam nepiemēroti vai miruši, tomēr jaunā latviešu arhitektu paaudze daļēji atbrīvojusies no krievu ielenkuma, aprakusi „komūnistisko pseudoklasicismu” un strādā laikmetīgā stilā, tuvojoties atkal Rietumeiropai.

LATVIEŠU ARCHITEKTI RIETUMOS

Kārlis Sātiņš

Nereti, lasot aprakstus mūsu presē un publikācijās par kādu celtni vai citu arhitektonisku veidojumu, tās projekta radītājs vai nu nemaz nav pieminēts, vai arī meklējams starp projekta tehniskajiem izpildītājiem. Izskaidrojums varētu būt tas, ka arhitekta profesija ir speciālitāte, ar ko latviešu sabiedrībai vairāku iemeslu dēļ ir relatīvi maza saskare. Vēl joprojām samērā mazs skaits tautiešu, savus mājokļus ceļot, meklē arhitekta pakalpojumus. Dzīvojot īrētos mājokļos, šāda prasība nerodas, un latviešu rocība vēl tikai samērā retos gadījumos sasniegusi tādu līmeni, kad mostas interese par paša speciālām vajadzībām vai arī kādam ražošanas vai preču izmaiņas procesam atbilstošu celtni.

Latviešu sabiedriskās ēkas ceļot, arhitekta funkcijas, viņa darba apmēri un vērtība it kā pazūd citu talcinieku taustāmo vai arī vieglāk aptveramo darbu skaitā.

Īsumā varētu teikt, ka arhitekta uzdevums ir projektēt kādu celtni vai citu arhitektonisku veidojumu un rūpēties par šī projekta īstenošanu. Lai gan arhitekta galvenais darbalauks aptver dažāda rakstura celtnu projektēšanu, viņa uzdevumos ietilpst arī celtnu apkārtnes plānošana un citu telpisku veidojumu radīšana. Te pieminama arhitektu ievērojamā līdzdalība mūsu tautas monumentu radīšanā — Brāļu kapu izbūvē Rīgā (A. Birznieks) un Brīvības pieminekļa arhitektoniskajā izveidojumā (E. Štālbergs). Zināmos gadījumos arhitekts veic arī arhitektonisku uzdevumu risinājumus inženierbūvēs.

Sekojoš klientu prasībām, arhitekta veidotajām celtnēm jābūt ne tikai funkcionālām, bet arī ekonomiskām un ietvertām aistētiskā formā. Ja, mazāku vienkārša rakstura celtni projektējot, arhitekts darbu veic viens pats, tad, ceļot sabiedrisku vai speciālām prasībām atbilstošu celtni, viņa darbam rodas jauni uzdevumi. Tagadējā augsti attīstītas tehnoloģijas laikmetā arhitektam celtnes radīšanas procesā arvien vairāk jāsavienojas ar dažādu tehniskas dabas jautājumu risināšanu. Līdz ar to viņam iznāk sadarboties ar dažādo inženierzinātņu nozaļu pārstāvjiem, kā arī citu profesiju speciālistiem,

piemēram, būvējot slimnīcas, laborātorijas, rūpnīcas. Jauna funkcija arhitekta darbā šādos gadījumos ir dažādo projektu elementu un to prasību apvienošana viengabalainā organiskā vienībā.

Šo pienākumu sekmīgai veikšanai nepieciešamas ilgas un vispusīgas studijas. Bez tīri tehnisko zinību apgūšanas un plānošanas prasmes arhitektam studiju laikā tiek vingrinātas un attīstītas aistētisko vērtību izjūtas. Tās nav iegūstamas ar formulām, bet gan ar darbu un ilgām studijām. Tāpēc arī nav jāuzskata par sagadīšanos, ka trimdas tēlotājas mākslas reprezentantu vidū sastopami arhitektu vārdi.

Līdzīgi kā citur, arī arhitektu profesijā notiek speciālizēšanās gan studiju laikā, gan pēc to beigšanas. Pirmajā gadījumā pēc vispārējo zināšanu iegūšanas var speciāli pievērsties, piemēram, iekštelpu arhitektūrai, būvsaimniecībai un taml. Speciālizēšanās pēc studijām var notikt divējādi. Pētījot kādu speciālu jautājumu, var iegūt nākošos akadēmiskos gradus — arhitektūras maģistra vai doktora gradu. Var arī fakultātē iegūtās zināšanas papildināt īsākosursos, iegūstot akadēmisku papildu kvalifikāciju, piemēram, pilsētu plānošanā. Šim mērķim gan pastāv arī atsevišķas fakultātes.

Nemot vērā, ka vairums latviešu arhitektu rietumu pasaulē zināšanas ieguvis svešzemju mācību iestādēs, būtu lietderīgi iepazīties ar akadēmisko zināšanu un profesionālo tiesību iegūšanas procesu, kas dažādās zemēs atšķiras.

Ja Latvijā arhitekta izglītība bija iegūstama tikai universitātē, un arhitekta tiesības bija ar likumu pasargātas, citās zemēs tas tā nav. Piemēram, dažās zemēs akadēmiskā izglītība nav vienīgā mēraukla arhitekta profesionālo tiesību iegūšanā. Arī Latvijā personām ar kādām zināšanām būvniecības lietās (piemēram, tehnikumu beigušajiem) bija ierobežotas tiesības parakstīt projektus savrupmājām un saimniecības ēkām. Bet dažās valstīs akadēmiskā izglītība vispār nav nepieciešama, lai strādātu kā arhitekts.

Ar būvtiesību, resp. prakses tiesību jeb licences iegūšanu arhitektam ir tiesības ne tikai projektēt un vadīt būvdarbus, bet arī juridiski pārstāvēt sava klienta intereses. Tas nozīmē, ka viņš ne tikai var saņemt par savu darbu profesionālam arodam pienācīgo atlīdzību, bet ir arī klientam materiāli atbildīgs kā par celtnes tehnisko kvalitāti, tā eventuālajām kļūdām.

No reģistrēta architekta, kam nav profesionālās izglītības kvalifikācijas, prasa vismaz minimālās profesionālās zināšanas, kas nepieciešamas architekta profesijas noteiktā standarta uzturēšanai.

Latvijā architekta izglītību varēja iegūt, studējot Latvijas universitātes (turpmāk: LU) arhitektūras fakultātē, un minimālais studiju ilgums bija 5 gadi, resp. 10 semestri. Mācības notika pēc priekšmetu sistēmas atšķirā no kursu sistēmas, ar noteiktu minimālo priekšmetu skaitu, resp. izturētu pārbaudījumu gadā. Vēlākos gados, lai saīsinātu studiju laiku, kas pēc šīs sistēmas varēja būt krietni ilgāks par pieciem gadiem, minīma prasības paaugstināja. Tai pašā reizē valsts ne tikai palielināja stipendiju skaitu, bet deva arī aizdevumus, lai studējošie varētu veltīt visu savu laiku studijām. Fakultāti beigušajiem piešķīra architekta gradu. Pirms prakses uzsākšanas viņiem bija jāreģistrējas iekšlietu ministrijas būvniecības departamentā.

Par LU arhitektūras fakultātes turpinājumu jāuzskata arhitektūras fakultāte Baltijas universitātē Hamburgā un vēlāk Pinebergā, Vācijā, kas darbojās no 1946. līdz 1949. gadam. Šīs universitātes arhitektūras fakultātē vairums mācībspēku bija agrākie LU mācībspēki, un te studijas nobeidza daudzi, kas tās bija sākuši LU. Baltijas universitātē studijas sāka arī daudzi tagadējie latviešu arhitekti, kas vēlāk beiguši citas universitātes.

Vācijā architekta profesionālo izglītību iegūst visvairāk tehniskajās augstskolās. Studiju ilgums ir 10 semestri, un, tās beidzot, iegūst „Dipl. Ing. & Architekt” gradu. Architekta (Architekt) gradu iegūst arī pēc 8 semestru studijām mākslas akadēmijā (Hochschule für bildende Künste).

Vācijā, tāpat kā Zviedrijā, architekta vārds nav ar likumu aizsargāts, un par arhitektu var saukties katrs, kas nodarbojas ar projektēšanu un ēku celšanu. Protams, celtnēm jābūt projektētām saskaņā ar būvniecības noteikumiem, un arhitekts ir atbildīgs klientam tiesas priekšā par zaudējumiem vai kļūdām. Akadēmiskajām zināšanām tomēr ir nozīme, piemēram, lai tiktu amatā būves uzraudzības iestādēs (Baurat) vai par referentu būvniecības jautājumos un, protams, privātprakses uzsākšanai. Pēdējā gadījumā kvalificēts arhitekts reģistrējas attiecīgo pavalstu iestādēs (Architektenkammern), ko varētu pielīdzināt reģistrācijai Latvijas būvniecības departamentā.

Reģistrēšanās ir apliecinājums par profesionālām zināšanām būvniecības laukā.

Arhitekti ir apvienoti arī profesionālās organizācijās, kas pārstāv profesiju, aizstāv tās intereses, kārtro sacensības utt. Vairāk pazīstamā ir Vācu arhitektu savienība (Bund deutscher Architekten, saīsināti: BDA).

LU gradu Vācijā pielīdzina diplomēta inženiera un architekta (Dipl. Ing. & Architekt) gradam. Lai to oficiāli atzītu, jāiesniedz lūgums attiecīgai pavalsts ministrijai (Kultusministerium).

Zviedrijā arhitektus sagatavo tehniskajās augstskolās Stokholmā un Gēteborgā un Karaliskajā mākslas akadēmijā Stokholmā. Arhitektiem nav jāreģistrējas valsts vai kādā citā institūtā, lai iegūtu prakses tiesības. Parakstīt būvprojektus un būvēt var katrs, arī ārzemnieks, ja vien projekts atbilst būves noteikumu prasībām. Ierobežojumu nav arī valsts iestādēs, kur diplomus neprasa, bet pānākumus darbā izšķir prasme un spējas. Bieži vien vecāko kursu arhitektūras studenti ieņem arhitektu vietas, un viņus arī oficiāli sauc par arhitektiem.

Lai nodrošinātu arhitektu profesijas respektēšanu, uzraudzītu viņu kvalifikāciju, izkārtotu sacensības un taml., darbojas Zviedrijas valsts arhitektu savienība (Svenska arkitekters riksförbund, saīsināti: SAR). Visām lielākām un nozīmīgākām celtnēm rīko būvprojektu sacensības, bet tajās ārzemniekiem parasti nav tiesības patstāvīgi piedalīties. Aktīva ir Zviedru arhitektu biedrība, kurā ir arī latvieši.

Anglijā profesionālās zināšanas var iegūt vairākos veidos. Akadēmisko izglītību sniedz kā universitātes, kurās iegūst „B. arch.” un „B. A. (arch.)” gradu, tā arī atzītas pilna mācību laika vai vakara kursu kolledžas, kurās beidzot, saņem architekta diplomu. Personas ar nenobeigtu akadēmisku izglītību savas zināšanas var pierādīt, kā eksterni noliekot noteiktu skaitu pārbaudījumu pie arhitektu institūta (Royal Institute of British Architects, saīsinājumā: RIBA). Pēdējā gadījumā neiegūst speciālu kvalifikāciju, bet pārbaudījumus izturējušais var reģistrēties tāpat kā gradu vai diplomu ieguvušais.

Lai arhitektu profesijai nepieciešamās zināšanas ieguvušais varētu patstāvīgi strādāt, viņam jāreģistrējas arhitektu pārvaldē (Architects Registration Council of United Kingdom, saīsinājumā: ARCUK). Lai reģistrētos un iegūtu prakses tiesības, arhitektam vēl

nepieciešama arī divu gadu praktiska darba pieredze un jābūt izturētam pārbaudījumam profesionālā praksē. Šis priekšmets ietver profesionālo tiesību, pienākumu, atbildības, līgumu uc. pārzināšanu. Reģistrācijas pārbaudījumus var likt kā pie arhitektu pārvaldes, tā pie arhitektu institūta. Pēdējā gadījumā gan vēl formāli jālūdz arhitektu pārvaldes apstiprinājums.

Arhitektu profesiju Anglijā pārstāv arhitektu institūts, kur par biedriem uzņem tikai reģistrētus arhitektus. Ja arhitekts reģistrācijas pārbaudījumus nolīcis pie arhitektu pārvaldes, pirms uzņemšanas institūtā viņam jānoliek profesionālās prakses pārbaudījums arī pie institūta. Britu nāciju savienībā (British Commonwealth of Nations) ietilpstošajās valstīs (Austrālijā un Kanādā) reģistrētie arhitekti var kļūt par institūta biedriem bez kādiem pārbaudījumiem. Tomēr, lai varētu Anglijā praktizēt, viņi pakļauti tiem pašiem noteikumiem kā neregistrētie Anglijas pavalstnieki ar profesionālām zināšanām.

Arhitekta vārda lietošana Anglijā līdzīgi daudzām citām valstīm aizsargāta ar likumu. Likums, protams, neliedz neregistrētajiem lietot viņu akadēmiskos gradus (B.arch., M.arch., Dr.arch.).

Amerikas savienotajās valstīs var studēt arhitektūru universitātēs un citās augstākās mācību iestādēs vai īpašos arhitektu institūtos. Šais mācību iestādēs iegūtie grādi (B.arch., B.S.arch., M.arch. uc.) norāda uz iegūto zināšanu pakāpi, bet, tāpat kā Anglijā, nedod tiesības saukties par arhitektu vai strādāt patstāvīgi arhitekta darbu. Šīs tiesības var iegūt, noliekot pārbaudījumus pie speciālām komisijām, kas darbojas katrā stātā. Pārbaudījumu skaits atkarīgs no attiecīgā stāta likumiem vai pārbaudījumu komisijas. Tas ir dažāds atkarā no kandidāta kvalifikācijas un praktiskā darba pieredzes. Pārbaudījumos parasti pielaiž tos, kam ir jau zināma darba pieredze. Piemēram, Kalifornijā pēc piecgadīgas mācību iestādes beigšanas jābūt vismaz divu gadu praksei. Ja kandidāts nav beidzis atzītu mācību iestādi vai ir ar ārzemju gradu, prasa septiņu gadu praksi. Prakses tiesības var iegūt arī personas ar nepabeigtu izglītību. ASV nav vienveidīgas prasības arī citādā ziņā. Dažos stātos ārzemniekiem pirms profesionālajiem pārbaudījumiem jāiztur pārbaudījums angļu valodā („professional English”).

Vienā stātā iegūtās tiesības (licenci) parasti citos stātos neatzīst. Lai tās iegūtu citā stātā, arhitektam vispirms jāgriežas pie ASV nacionālās pārbaudījumu komisijas (National Council of Architectural Examination Board) zināmu atvieglinājumu iegūšanai. Šī komisija pārzina visu stātu noteikumus un, iepazinusies ar katra lūgumu, ieteic attiecīgā stāta pārbaudes komisijai eventuāli atvieglināt kandidāta pārbaudījumus.

Lai uzturētu prakses tiesības, licence pēc noteikta laika pagarināma, samaksājot zināmu nodevu. Lai projektētu viengimenes mājas, mazākas saimniecības ēkas, kā arī pārbūves, kuŗu izmaksa nepārsniedz zināmu summu, tāpat būvdarbu uzraudzīšanai licenci nevajaga. Tāpat licence nav nepieciešama, strādājot biroja darbu, kuŗā bieži nodarbināti dažādās ASV mācību iestādes beigušie, kam nav licences.

Kanādā arhitekta izglītības iegūšanai universitātē parasti nepieciešami pieci gadi, bet tehniskajās kolledžās seši gadi (piemēram, Novaskočas stātā). Atsevišķo stātu izglītības sistēmā gan nav vienveidības.

Lai kvalificēts arhitekts iegūtu prakses tiesības, viņam ir jāiegūst arī 2—3 gadu biroja darba pieredze, pēc kam viņu uzņem attiecīgā stāta apvienībā bez pārbaudījumiem. Katrā stātā ir atsevišķa arhitektu apvienība, kas Kanādas apjomā veido arhitektu institūtu (Royal Architectural Institute of Canada).

Praksi savā stātā var sākt tikai apvienības loceklī. Pārejot strādāt citā stātā, viņiem jāpārreģistrējas, kas zināmos gadījumos var būt saistīts ar pārbaudījumiem. Pastāv gan iespēja citā stātā izstrādāt projektus, bet, pēc tiem būvējot, arhitektam jāsaistās ar turienes stātā reģistrētu arhitektu būves darbu uzraudzīšanai, resp. darba nobeigšanai. Personas ar lielu pieredzi biroja darbā var iegūt prakses tiesības, noliekot pārbaudījumus eksterni universitātēs vai kolledžās.

Arhitektiem ar atzītu ārzemju kvalifikāciju parasti jāliek pārbaudījumi profesionālajās zināšanās un attiecīgos likumos, lai varētu iegūt prakses tiesības.

Venecuēlā arhitekta profesionālo izglītību var iegūt trijās universitātēs — Karakasā (Universidad Central de Venezuela), Meridā (Universidad Los Anchs) un Marakaibō (Universidad del Zulia). Studiju

ilgums ir pieci gadi, un, kursu nobeidzot, iegūst diplomēta arhitekta gradu.

Lai uzsāktu praksi, arhitektam jāreģistrējas valsts notāriātā un profesionālajā institūtā — „Colegio de Ingenieros”. Lai iegūtu ārzemju kvalifikācijas atzīšanu („revalida”), arhitektam jānoliek pārbaudījumi pie speciālas komisijas projektēšanā, būvkonstrukcijās, profesionālajās tiesībās un lokālās arhitektūras vēsturē.

Līdzīgs stāvoklis ir arī Čilē, bet, t. s., Bolīvāra valstīs pēdējie divi pārbaudījumi nav jāiztur.

Argentīnā arhitektūras fakultātes kurss ir līdzīgs Latvijas universitātes kursam, studijas ilgst sešus gadus, un fakultāti beigušais reizē ar diplomu iegūst tiesības parakstīt plānus un aplēsumus ne tikai celtnēm, bet arī elektrības un kanalizācijas instalācijai. Diplomdarba un beigu pārbaudījumu nav. Tāpat, fakultāti beidzot, neprasa pierādījumus par praksi studiju laikā. Lai iegūtu kvalifikāciju pilsētu būvniecībā, jāstudē vēl divi gadi. Arhitektūras fakultāti beigušie var iestāties arhitektu biedrībā, bet tas nav obligāti jādara. Studēt var arī kaimiņu zemju pilsoņi, bet tiem jāparaksta solījums, ka pēc studiju beigšanas viņi Argentīnā nepraktizēs. Kaut ārzemēs iegūtos gradus Argentīnā neatzīst, ārzemnieki darbu savā profesijā var dabūt. Tomēr, lai iegūtu profesionālu kvalifikāciju, viņiem izglītība jāsāk no paša sākuma.

Kā kuriōzs jāmin, ka, iesniedzot projektu apstiprināšanai būvvaldē, arhitektam jāuzrāda kvītis par izdarītām iemaksām, kas valstij nodrošina pienācīgos nodokļus un arhitektam honorāru.

Jāunzēlandē arhitektūras bakalaura (B. arch.), maģistra (M. arch.) un diplomēta arhitekta (dipl. arch.) gradu var iegūt tikai Ōklendas universitātē, kur mācību ilgums ir pieci gadi.

Arhitektu institūtā (New Zealand Institute of Architects) uzņem augstskolu beigušos, kam ir divu gadu praktiskā darba pieredze (6 mēnešu prakse no tās var būt iegūta studiju laikā) un kas iztur iestāšanās pārbaudi. Arhitektiem ar atzītas universitātes gradu uzņemšanas noteikumi institūtā ir tādi paši kā Ōklendas universitāti beigušajiem, pārējiem jāiesniedz lūgums. Katru lūgumu izšķir atsevišķi, un, kaut arī ir zināmas grūtības, tomēr nav nepārvaramu šķēršļu, lai kļūtu par biedru institūtā.

Austrālijā architekta profesionālo zināšanu iegūšanas iespējas ir ļoti līdzīgas apstākļiem Anglijā — universitātes piešķir akadēmiskos gradus (B. arch., M. arch., Dr. arch.), un atzītās tehniskajās kolledžās var iegūt diplomu (Dipl. arch.).

Atšķirības pavalstu augstskolu programmās ir niecīgas, un studiju ilgums, ieskaitot diplomdarba izstrādāšanu, ir pieci gadi. Kolledžās, resp. tehniskajos institūtos, kur mācību programmās atšķirības no universitāšu programmām ir relatīvi mazas, mācību laiks ir seši gadi — trīs gadus veltījot studijām visu laiku, trīs gadus tikai puslaiku.

Lai uzsāktu praksi, kā augstskolas, tā kolledžas beigušajiem nepieciešama vismaz divu gadu praktiskā darba pieredze, no kuŗas vismaz puse jāiegūst pēc mācības iestādes beigšanas. Mācību iestādes nebeigušie var iegūt tiesības reģistrēties, izturot pārbaudījumus pie pavalsts reģistrācijas komisijas (board). Pārbaudījumu skaits atkarīgs no iepriekš iegūtajām zināšanām.

Lai praktizētu citā pavalstī, jāiesniedz lūgumraksts attiecīgās pavalsts arhitektu reģistrācijas iestādēs. Lai gan katru lūgumrakstu izskata atsevišķi, pārreģistrēšanās praktiski ir tikai formālitate, jo prasības visās pavalstīs ir ļoti līdzīgas. Reģistrācijas praktisko pusi pārbaudījumiem kārtā pavalsts arhitektu institūta izglītības komisija. Visu pavalstu institūtu biedri ir apvienoti Austrālijas arhitektu institūtā (Royal Australian Institute of Architects). Lai kļūtu par tā biedru, arhitektam jābūt reģistrētam un jāiztur pārbaudījums profesionālajā zināšanās (professional practice).

Arhitektiem ar ārzemju grādiem stāvoklis ir līdzīgs kā Austrālijas pavalstniekiem ar nenobeigtu profesionālo izglītību — katru iesniegto lūgumu apskata individuāli un noteic nepieciešamo pārbaudījumu skaitu.

Kā redzams, dažās zemēs arhitektu darbu birojos vērtē pēc individa profesionālajām spējām, un svarīgus arhitekta darbus bieži veic personas bez nobeigtas akadēmiskās izglītības un licences. Šo iespēju dēļ daži bijušie Latvijas universitātes studenti ar gandrīz pabeigtu akadēmisko izglītību nav mēģinājuši attiecīgajās valstīs iegūt profesionālu kvalifikāciju vai reģistrēties. Ņemot to vērā, Latvijas arhitektu biedrība (sk.: ARCHĪVS XII, 225. lpp.) par pilntiesīgiem biedriem uzņēmusi personas, kas ilggadīgās prakses rezultātā, pēc

LAB domām, savās profesionālajās zināšanās ir līdzvērtīgi pilntiesīgiem arhitektiem.

Tā kā dažādās valstīs pastāv atšķirības kā akadēmiskās izglītības, tā profesionālo tiesību iegūšanā, un prasība reģistrēties nav visās zemēs vienāda, pievienotajās īsbiogrāfijās ievietotas visas autoram un redakcijai zināmās personas, gan ar akadēmisko arhitekta izglītību, gan citas, kas ieguvušas profesionālās tiesības un strādā arhitekta darbu.

Kaut ziņas vāktas, izsūtot aptaujas lapas, lielākā daļa informācijas iegūta no citiem avotiem (sk. raksta beigās). Tiešām ziņām lielā mērā trūkstot, autoram un redakcijai nav iespējams uzņemt atbildību par nosaukumu un citu datu pilnīgu pareizumu.

Gradu apzīmējumi

Kā jau ievadā minēts, atšķirības dažādās zemēs eksistē ne tikai profesionālās izglītības iegūšanas gaitā, bet arī gradu apzīmējumos. Pēdējais it sevišķi attiecināms uz ASV, kur zināšanu iegūšanā mācību iestādēs ir lielāka dažādība nekā citur.

Apzīmējumu „architekts” akadēmiskā grada ieguvējam piešķir Latvijas universitāte, tāpat to piešķir arī citu zemju mācību iestādes, piemēram, Zviedrijā, latīņu Amerikas valstīs uc. „B. arch.” (Bachelor of Architecture) ir raksturīgs pirmā grada apzīmējums zemēs, kur runā angliki. „B.A. arch.”, „B.E. arch.” norāda uz arhitektūras nodaļu kādas citas, plašākas fakultātes ietvaros. „A.” apzīmē „Arts” (humānitāro zinātņu), „E.” — „Engineering” (inženierzinātņu), „S.” — „Science” (dabas zinātņu). Vācijā ir apzīmējums „Dipl. ing. & arch.” līdzīgi kā agrākajā Rīgas politehniskajā institūtā (inženieris — arhitekts).

Dažās arhitektūras fakultātēs, sevišķi kolledžās, kvalifikāciju apzīmē „Dipl. arch.” (ar arhitekta diplomu).

Līdzīga aina vērojama arī tālākās izglītības pakāpes apzīmēšanā. „M. arch.” (Master of Architecture) norāda zināmu speciālizēšanos kādā jautājumā. Arī še var sastapt atšķirīgus apzīmējumus, piemēram, „M.S. arch.”

Bez augstākā zinātniskā grada „Dr. arch.” (architektūras doktors), ko var iegūt samērā retos gadījumos par svarīgiem pētījumiem arhitektūrā, zemēs, kur runā angliki, piešķir arī „Ph. D.” (Doctor of Philosophy) gradu. Tā akadēmiskā vērtība mazāka, un to iegūt vieglāk.

Arī arhitektu profesijas speciālitātes apzīmējumi atbilst iepriekš minētai sistēmai, piemēram, „B. A. interior design”, „B. S. town planning”, „Dipl. landscape design” vai „M. S. town planning”.

Piederību pie profesionālajām organizācijām apzīmē ar to nosaukumu saīsinājumiem, piemēram: LAB (Latvijas arhitektu biedrība), R.A.I.A. (Royal Australian Institute of Architects).

Organizāciju biedri atkarā no tā, kā viņi klasificēti, pievieno organizācijas apzīmējumam attiecīgu burtu, piemēram: M.R.A.I.C. apzīmē „Member of Royal Architectural Institute of Canada.” „M” burta vietā var būt „A” (Associate) vai „F” (Fellow). Kā redzams, šē nav pilnīgas vienveidības.

ARCHITEKTU ĪSBIOGRAFIJAS

Attiecīgo burtu (a—h) nozīme: a) dzimšanas dati; b) pašreizējā dzīvesvieta; c) akadēmiskais grads, mācību iestāde, grada iegūšanas gads; d) profesionālā kvalifikācija un tās iegūšanas gads; e) profesionālās organizācijas; f) pašreizējā nodarbošanās, amats; g) patstāvīgi īstenotie darbi, celtnu tips un atrašanās vieta, akadēmiskais darbs, profesionālās publikācijas, godalgas projektu sacensībās; h) sadarbībā ar citiem veikti darbi — citu birojos un iestādēs, resp. darbvietā. **Piezīme:** arhitekta adresi vār pieprasīt Latvijas arhitektu biedrības valdei (c-o A. Damroze, 1858 Micheltorena St., Los Angeles, CA 90027, USA).

Ja ziņas par attiecīgo personu citā sakarā atrodamas kādā no iepriekšējiem ARCHĪVA sējumiem, tas norādīts īsbiografijas beigās. Īpašvārdi rakstīti fōnētiski, vajadzības gadījumā minot oriģinālrakstību iekavās. Sieviešu uzvārdi rakstīti saskaņā ar latviešu valodas pareizrakstības prasībām (iekavās dots dzimtais uzvārds). Personām ar vairākiem priekšvārdiem pēc latviskas paražas minēts tikai pirmais.

Lietotie saīsinājumi (atskaitot gradus, par ko sk. iepriekš)

A. = augstskola; AIA = American Institute of Architects; ANZIA = Associate New Zealand Institute of Architects; apv-ba = apvienība; apvien. = apvienotais; ARAIA = Associate Royal Australian Institute of Architects; arch. = arhitekts, arhitekts; ARIBA = Associate Royal Institute of British Architects; ASTC = Associate of Sydney Technical College; ASV = Amerikas savienotās valstis; B.A.B.D. = Berufsverband der Architekten und Bauingenieure, Deutschland; b-ba = biedrība; būvn. = būvniecības; dep-ts = departamenti; dr. = draudze; DV = Daugavas vanagi; dz. = dzimusi; ev. lut. = evaņģeliski luterisks; fak. = fakultāte; FAIA = Fellow American Institute of Architects; FRAIA = Fellow Royal Australian Institute of Architects; god. = godalgas, godalgots; I = institūts; LAB = Latvijas arhitektu biedrība; latv. = latviešu; lic. = licencēts; LKIA = Latviešu kara invalidu apvienība; LU = Latvijas universitāte; MRAIC = Member Royal Architectural Institute of Canada; MRIBA = Member Royal Institute of British Architects; NYSA = New York Society of Architects; pag. = pagastā; profesion. = profesionāls; proj. = projekts, projekti; publik. = publikācijas; RATPI = Royal Australian Town Planning Institute; red. = redaktors; reģ. = reģistrēts; rūpn. = rūpniecības; sab-ba = sabiedrība; sabiedr. = sabiedrīks; sac. = sacensības; sadarb. = sadarbībā; SAR = Svenska Arkitekters Riksförbund; techn. = tehnisks; technol. = tehnoloģisks; tirdzn. = tirdzniecības; U = universitāte; vad. = vadītāja, vadītājs; zinātn. = zinātniskas.

ĀBOLIŅŠ, Rūdolfs — a) 23. 9. 1909 Rīgā b) Klīvlendā, ASV c) arhitekts LU 1944 e) LAB g) Klīvlendas apv. latv. ev. lut. dr. baznīcas pārbūve un dr. kapu piemineklis „Sunset Memorial” kapos.

ĀDAMSONS, Arvīds — b) Ņūdžersijā, ASV d) lic. arhitekts Ņujorkas stātā e) AIA g) LKIA brāļu kapu izbūve Elka parkā, Katskilu kalnos, ASV.

ĀDMINE, Elga — sk.: RONE.

ADOLFI (ADOLPHI), Haralds — b) Duisburgā, Vācijā f) arhitekts pil-sētas būvvaldē g) sabiedr. celtnes h) sadarbībā ar J. Adolfi god. proj. sac.

ADOLFI (ADOLPHI, dz. JASENA), Janīna — a) 25. 12. 1910 Rīgā b) Duis-burgā, Vācijā c) arhitekts LU 1939 e) LAB f) arhitekts h) sadarbībā ar H. Adolfi god. proj. sacensībās.

ALBERTS, Uga — a) 10. 11. 1913 Rīgā b) Sietlā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A., Vācijā 1947 d) lic. arhitekts Vašingtonas stātā, ASV e) LAB.

ĀLERS, Valdis — b) Vinipegā, Kanādā c) B. arch. Manitobas U, Kanādā f) arhitekts privātbīrožā.

ANDERSONE (TILTA), Anna — c) B.A. (iekštelpu arhitektūrā) Nebraskas U Linkolnā, ASV.

ANDERSONS, Andrejs — a) 5. 7. 1942 Rīgā b) Sidnejā, Austrālijā c) B. arch. Sidnejas U Austrālijā 1964, M. arch. Jēlas U Ņuhevenā, ASV 1966. d) reģ.

architekts Ņusautvelsā, Austrālijā 1968 e) ARAIA 1965 f) arhitekts Ņusautvelsas būvniecībā g) savrupmājas Sidnejā h) pavalsts mākslas mūzeja pārbūves, Paramatas tiesasnamā (darbavietā).

ANDERSONS, Kārlis — b) Ņujorkas stātā, ASV c) arhitekts LU e) LAB g) kopā ar arch. J. Kaņepu Ņujorkas latv. ev. lut. dr. Jonkeru baznīcas pārbūve.

ANDERSONS, Voldemārs — a) 22. 1. 1901 Kuldīgā b) Toronto, Kanādā c) arhitekts LU 1934 e) LAB.

ARĀJS, Uldis — a) 1927 Rīgā b) Vašingtonas stātā, ASV c) B. arch. Britu Kolumbijas U Vankuverā, Kanādā 1957 f) arhitekts, partneris arhitektu birojā h) dzīvokļu nami, klīnikas, hoteli Britu Kolumbijā sadarbībā ar partneriem.

AUZIŅA, Ieva — c) B. arch. Rietumu rezerves U Klīvlendā, ASV 1961.

BAKIS, Pēteris — a) 15. 8. 1901 Lauru kolonijā, Igaunijā b) Ņujorkā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Braunšveigas techn. A. Vācijā 1947 e) LAB.

BALODE, Lidija — a) 4. 12. 1927 Krievijā b) Oregonas stātā, ASV c) B. A. arch. Ilinojas technol. I Čikāgā, ASV 1950 d) LAB.

BALODIS, Jānis — a) 9. 5. 1920 Rīgā b) Pertā, Austrālijā c) Arhitektu I pārbaudījumi 1955 d) reģ. arhitekts Rietumaustrālijā e) FRAIA, LAB f) arhitekts privātbirojā.

BALODIS, Pauls — a) 24. 10. 1898 Trikātā b) Ņujorkas stātā, ASV c) arhitekts LU 1931 e) LAB.

BAUMANE, Velta — a) 3. 10. 1942 b) Ontario stātā, Kanādā c) B. S. arch. Mičiganas U Annarborā, ASV 1966, M. arch. 1970.

BAUMANIS, Uldis — b) Ņujorkas stātā, ASV c) B. arch. Sirakūzu U Sirakūzās, ASV 1961.

BEBRIS, Ēriks — b) Toronto, Kanādā c) B. arch. Toronto U Kanādā 1965.

BERGINS, Juris — b) Vinipegā, Kanādā c) B. arch. Manitobas U Vinipegā, Kanādā 1963.

BERGS, Juris — b) Arizonā, ASV c) Kalifornijas U Berklejā B. S. arch. 1965, M. arch. 1968.

BERRI (BARRY, dz. DZIRNEKELE), Arda — a) 4. 6. 1932 Tukumā b) Melburnā, Austrālijā c) B. arch. Melburnas U 1956 d) reģ. arhitekts Viktorijā 1958 e) ARAIA f) arhitekts privātp praksē g) savrupmājas, īres nami, rūpn. ēkas Melburnā un apkārtnē, pieminekļi Melburnas latviešu un igauņu kopējā kapu nodalījumā Fōknera kapos.

BĒRZIŅŠ, Gunārs — a) 10. 5. 1914 Rīgā b) Stokholmā, Zviedrijā d) arhitekts e) SAR, LAB f) arhitekts privātbirojā h) skolas, slimnīcas, rūpn. ēkas (darbavietā).

BĒRZIŅŠ, Kārlis — a) 8. 8. 1917 Latvijā b) Melburnā, Austrālijā c) Dipl. ing. & arch. Hanoveras techn. A. Vācijā 1948 d) reģ. arhitekts Viktorijā 1953 e) FRAIA f) virsarchitekts Austrālijas federālā būvniecībā g) savrupmājas Melburnā h) skolu uc. sabiedriskas celtnes (darbavietā).

BĒRZIŅŠ, Pēteris — b) Karakasā, Venecuēlā c) arhitekts Venecuēlas centrālajā U Karakasā f) arhitekts Viļa Vītola firmā g) biroju ēkas Karakasā uc.

BĒRZIŅŠ, V. — b) Anglijā c) B.arch. Vellingtonas U Jaunzēlandē.

BIRKERTS, Gunārs — a) 17. 1. 1925 Rīgā b) Mičiganā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Štutgartes techn. A. Vācijā 1949 d) lic. arhitekts Ilinojā un Mičiganā e) FAIA, LAB godabiedrs f) sava arhitektu biroja vad. Mičiganā g) sabiedr. celtnes un savrupmājas, latv. centra Gaņezera nometnes celtnes; god. proj. sac.; mācībspēks Mičiganas U Annarborā h) sabiedr. uc. celtnes sadarb. ar partneri kopējā birojā arch. Straubu; sk. arī: ARCHĪVS VII, 107. lpp.

BIRKHĀNS, Alfrēds — a) 2. 9. 1897 Vidrižos b) Otavā, Kanādā c) arhitekts LU 1930 e) LAB f) arhitekts valsts iestādē g) Rotas nams Rīgā, rakstnieku pils pārbūve Siguldā, Ires nami un savrupmājas Rīgā; asistents LU 1933—1936.

BIRKHĀNS, Mārtiņš — b) Otavā, Kanādā c) Toronto U Kanādā B. arch. 1961, M. arch. 1965.

BĪSKAPS, Ojārs — a) 17. 9. 1922 Ezerē b) Halifaksā, Kanādā c) B. arch. Toronto U Kanādā 1955, M. arch. Florīdas U ASV 1970 d) reģ. arhitekts Ontario stātā e) MRAIC, MRIBA, LAB f) arhitekts privātpraksē, mācībspēks, konsultants tropu celtnu un universitāšu plānošanas projektos, tiesu eksperts, arbitrs g) rūpn., sabiedr. un universitāšu celtnes Halifaksā, Torontō, Montrealā, Jamaikā, Ņudēli, profesion. publik. h) universitāšu izbūves, sabiedr. un dzīvokļu ēkas sadarb. ar arhitektiem Kanādā un Jamaikā. Sk. arī: ARCHĪVS VII, 107. lpp.

BITE, Fricis — a) 15. 11. 1903 Liepājā b) Brisbenā, Austrālijā c) arhitekts LU 1939 e) LAB f) arhitekts Kvīnslendas dzelzceļu dep-tā g) savrupmājas Brisbenā un apkārtnē, korporācijas „Philyronia” Brisbenas kopas mītne h) pavalsts dzelzceļu staciju, pārvaldes, personāla un darbnīcu ēkas Kvīnslendā (darbavietā).

BLĀKIS, Tobijs — a) 20. 7. 1913 Rīgā b) Mičiganā, ASV c) arhitekts Baltijas U Pinebergā, Vācijā 1948 e) LAB f) arhitekts privātbirojā.

BLAUMANE, Dace — c) B.A. arch. Kalifornijas U, ASV.

BLŪMENTĀLS, Jānis — a) 9. 12. 1931 b) Minesotā, ASV c) B. arch. Minesotas U Mineapolisā 1958.

BLŪMFELDS, Teodors — b) Zviedrijā d) arhitekts e) LAB f) arhitekts valsts būv. iestādē g) god. proj. sacensībās.

BODE, Nikolajs — b) Florīdā, Argentīnā c) arhitekts LU e) LAB.

BOGDĀNOVS, Boļeslavs — b) Konektikutā, ASV d) kvalifikācijas apliecība 1971 e) AIA f) arhitekts.

BOKALDERE, Gerda — a) 5. 4. 1922 Rīgā b) Zviedrijā c) arhitekte Stokholmas techn. A. 1952 d) arhitekte privātbirojā h) tautas nami, bērnu mītnes, telekommunikācijas kantoņi Zviedrijā (darbavietā).

BOKALDERS, Kantsvaldis — a) 23. 11. 1914 Rīgā b) Zviedrijā c) arhitekts Stokholmas techn. A. 1953 d) arhitekts e) LAB f) arhitekts privātbirojā g) veikalu iekārtas, savrupmājas h) skolas, sporta halles Zviedrijā (darbavietā).

BOKUMS, Visvaldis — a) 5. 8. 1925 Liepājā b) Oregonā, ASV c) B. arch. Ohaio U Kolumbusā, ASV 1962 d) lic. arhitekts Oregonā 1971 e) LAB f) archi-

teksts privātbijā g) ģimes nams, motelis, izbūves plāns sadarbībā ar plānošanas biroju (darbavietā).

BONDERS, Guntis — c) B. arch. un B.S.E.E. Viskonsinas U ASV, maģistra grāds veikalvedībā Pitsburgas U ASV 1966.

BORBALA (BUŠMANE), Milda — a) 29. 7. 1913 Liepājā b) Kalifornijā, ASV c) arhitekta LU 1940 e) LAB f) arhitekta, S. Borbala un sab-bas biroja projektēšanas daļas vad. h) tirdzniecības nami Zviedrijā, biroju nami, klubi, ģimes nami un savrupmājas ASV (darbavietā).

BORBALS, Staņislavs — a) 14. 1. 1907 Pēterpilī b) Kalifornijā, ASV c) arhitekta LU 1938, pilsētu būvniecības kurss Stokholmā d) Dipl. ing. & arch. izglītības ministrijā Štutgartē, Vācijā, lic. arhitekta Kalifornijā un Nevadā e) AIA, SAR, LAB godabiedrs f) sava arhitekta biroja vad. g) „Laimas” rūpn. nams Rīgā, viesnīca Rēzeknē, tirdzn. un rūpn. nama pārbūve Rīgā, izstādes paviljons, biroju nami, rūpn. un noliktavu ēkas Zviedrijā; ģimes un biroju nami, teātris, baznīca, hoteli, slimnīcas, garāžas, savrupmājas ASV; asistents LU 1941; god. proj. sac. h) Hiltona viesnīca Bagdadē, ASV sūtniecības nams Varšavā, operas nams Losandželosā (darbavietā citos birojos).

BORONOVSKA (OSE), Eiženija — b) Minsterē, Vācijā c) Dipl. ing. & arch. Vācijā.

BRAČS, Gunārs — a) 10. 1. 1924 Rīgā b) Sidnejā, Austrālijā c) ASTC (arch.) 1960; Ģusautvelsas U Sidnejā B. arch. 1962, M. arch. 1966 d) reģ. arhitekta Ģusautvelsā e) ARAIA, ARIBA, LAB f) arhitekta pavalsts dep-tā g) slēpotāju mītne, savrupmājas Ģusautvelsā h) spēkstaciju celtnes, pārvaldes ēkas, sadales stacijas (darbavietā). Sk. arh. ARCHĪVS XII, 80. lpp.

BRAUNFELDS, Arturs — a) 23. 3. 1891 Stendē b) Kalifornijā, ASV c) arch. -inž. Rīgas politehn. I 1917 e) LAB g) nami Rīgā, Rīgas Jūrmalā, Ogrē.

BRENCIS, A. — c) arhitekta grāds Raiersona I ASV.

BREŽINSKIS, Jānis — a) 10. 5. 1920 Laucienē b) Ontario stātā, Kanādā c) Dipl. ing. & arch. Braunšveigas techn. A. Vācijā 1946 e) LAB f) arhitekta privātbijā h) tirdzn. un rūpn. ēkas Anglijā, saliekamās būves Kanādā (darbavietā).

BRUNOVSKIS, Arkadijs — b) Meinā, ASV f) arhitekta.

BRŪVERIS, Arturs — a) 15. 2. 1905 b) Zviedrijā e) LAB f) arhitekta.

BUDĻEVSKIS, A. — b) Ģusautvelsā, Austrālijā c) B. arch. Ģusautvelsas U.

BUIVIDS, Edvīns — b) Sidnejā, Austrālijā c) B. arch. Ģusautvelsas U Sidnejā d) reģ. arhitekta Ģusautvelsā e) ARAIA f) sava arhitekta biroja vadītājs.

BUKOVSKIS, Boļeslavs — b) Bostonā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Achenas techn. A. Vācijā 1949 f) arhitekta privātbijā h) spēkstaciju celtnes, ārstniecības ēkas (darbavietā).

BULDURE, Inta — c) B.S. arch. Mičiganas U Annarborā, ASV 1960.

BULTE, Voldemārs — b) Zviedrijā e) LAB f) arhitekta h) saliekamās uc. celtnes (darbavietā).

BŪMANIS, Teodors — a) 27. 10. 1920 Rīgā b) Adelaidē, Austrālijā c) B. arch. Adelaides U Austrālijā 1966 d) reģistr. arhitekta Dienvidaustrālijā 1967

e) ARAIA, LAB f) arhitekts privātbijojā g) savrupmājas, Adelaides latv. ev. lut. dr. Sv. Pēterā baznīca, god. proj. sac. h) Adelaides bērnu slīmnīca, Adelaides tehnikums, biroju nami uc. (darbavietā).

BUŠA, Biruta — sk.: DŽONSONE.

BUŠA, Gunta — b) Ņujorkas stātā, ASV c) B. arch. Preta I Ņujorkā 1967.

BUŠMANE, Milda — sk.: BORBALA.

CAUNE, Eižens — b) Vācijā d) reģ. arhitekts Hamburgas arhitektu kamerā 1957 e) sava arhitektu biroja vadītājs.

CAUNE, Juris — c) B.S. pilsētu būvniecībā Bola U (Ball State University), ASV.

CĒBERGS, Jānis — a) 3. 8. 1940 Jelgavā b) Melburnā, Austrālijā c) B. arch. Melburnas U 1964, M. Eng. Nusautvelsas U Sidnejā d) reģ. arhitekts Austrālijas galvaspilsētas teritorijā (ACT) 1963 un Viktorijā 1971 e) ARAIA f) arhitekts privātbijojā h) augstāko mācības iestāžu celtnes, laboratorijas, bibliotēka Kanberā, apgabala skolas centrs, biroju nami Melburnā (darbavietā).

CEKULS, Gerts — a) 25. 4. 1910 Rīgā b) Zviedrijā d) arhitekts LU c) LAB f) sava arhitektu biroja vad. g) kino, īres mājas Zviedrijā. Sk. arf: ARCHĪVS XII, 81. lpp.

CELTNIEKS, Edgars — a) 18. 9. 1906 Rīgā b) Vašingtonā, Kolumbijas apgabalā, ASV c) arhitekts LU e) LAB.

CEPURĪTE, Gunta — b) Mičiganā, ASV f) arhitekste.

CERS, Jūlijs c) B. arch. Rietumu rezerves U Klīvlendā, ASV 1959 (?).

CURIŠKIS, Juris — c) B. arch. Minesōtas U Mineapolisā, ASV 1962.

DAGIS, Jānis — a) 2. 8. 1913 Rīgā b) Stokholmā, Zviedrijā c) arhitekts LU 1944 e) SAR, LAB f) arhitekts valsts iestādē g) veikali, vingrošanas halle, savrupmājas Zviedrijā, ūdensspēkstaciju celtnes, vadības centrāles, biroju ēkas h) tautasnamu Zviedrijā (darbavietā).

DALINŠ, Ivars — a) 29. 4. 1938 Valmierā b) Melburnā, Austrālijā c) B. arch. Melburnas U 1964 d) reģ. arhitekts Viktorijā 1966 e) ARAIA f) arhitekts privātbijojā h) skolas, slīmnīcas, televīzijas studijas, biroju nami, veikalu un banku celtnes, savrupmājas, pilsētas plānojums Ziemeļkvīnslendā, Austrālijā (darbavietā).

DAMANIS, Viktors — b) Torontō, Kanādā c) B. arch. Toronto U 1966 f) arhitekts privātbijojā.

DAMBERGS, Ilmārs — c) B. arch. Ōmahas U ASV 1956.

DAMBRĀNS, Juris — a) 1932 b) Ohaiō, ASV c) B. arch. Ohaiō U Kolumbusā d) lic. arhitekts Ohaiō e) AIA, LAB f) privātp praksē, konsultants, lektors Ohaiō U, arhitekts privātbijojā.

DAMROZE, Arturs — a) 26. 5. 1910 Rīgā b) Losandželosā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā 1948 d) lic. arhitekts Mičiganā 1957 un Kalifornijā 1960 e) AIA, LAB (valdes priekšsēdis) f) sava arhitektu biroja vad. g) baznīca, privātklīnika, īres nami Kalifornijā, ASV, Fišbachas nometnes igauņu un latviešu kapsētas piemineklis Vācijā h) vidusskolu un kolledžu celtnes, biroju,

rūpniecības un slimnīcu ēkas Mičiganā un Kalifornijā (darbavietā). Sk. arī: ARCHĪVS V, 126. lpp. un X, 116. lpp.

DANDĒNS, Andrejs — a) 22. 2. 1939 Rīgā b) Melburnā, Austrālijā c) B. arch. Melburnas U 1963 d) reģ. arhitekts Viktorijā e) ARAIA f) arhitekts privātbirojā h) veco ļaužu mītne, baznīca, biroja nams Londonā un Melburnā (darbavietā).

DAUGE, Georgs — a) 22. 5. 1905 Rīgā b) Berlīnē, Vācijā c) arhitekts LU 1931, Dipl. ing. & arch. Berlīnes techn. A. 1942 e) LAB f) arhitekts privātbirojā un privātpraksē g) god. proj. sacensībās.

DELLE, Pāvils — a) 26. 6. 1907 Tāļajos austrumos b) Losandželosā, ASV d) arhitekts e) LAB f) arhitekts privātbirojā.

DERMANIS, Pauls — a) 2. 8. 1932 Jelgavā b) Sietlā, ASV c) B. arch. Vašingtonas U Sietlā 1955, M. arch. Masačūsetsas technol. I Kembridžā, ASV 1959 d) lic. arhitekts Vašingtonas stātā 1958 e) AIA, LAB f) arhitekts privātbirojos h) universitātes aula, bibliotēkas, biroja un laboratoriju ēkas (darbavietā).

DOBELIS, Normans — c) B. arch. Manitobas U Vinipegā, Kanādā 1955 f) arhitekts privātbirojā.

DOLIETIS, Kārlis — b) Zviedrijā e) LAB f) arhitekts.

DORTIŅŠ, Vitālijs — b) Sidnejā, Austrālijā c) Dipl. arch. Ņusautvelsas U Sidnejā d) reģ. arhitekts Ņusautvelsā f) arhitekts.

DREŽIŅŠ, Aivars — a) 12. 5. 1935 Adažos b) Sidnejā, Austrālijā c) B. arch. Ņusautvelsas U Sidnejā 1963 d) reģ. arhitekts Ņusautvelsā e) ARAIA f) arhitekts privātā firmā g) sadarb. ar arch. A. Kārklīņu Sidnejas latv. ev. lut. dr. baznīca h) biroja nams un citas ēkas (darbavietā).

DRUŽIŅŠ, Arvīds — b) Kanberā, Austrālijā c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā e) LAB f) arhitekts Austrālijas federālajā būv. dep-tā.

DŪNIS, Valdis — c) B. arch. Arizonas U Tuksonā, ASV 1971.

DZELŽĪTIS, Valentīns — b) Minesotā, ASV c) B. A. arch. Minesotas U Miņneapolisā 1962, B. A. Fine Arts 1964 (?).

DZENIS, Kārlis — b) Nebraskas stātā, ASV c) B. arch. Nebraskas U Lin-kolnā 1960.

DZIEDĀTĀJS, Edgars — b) Augsburgā, Vācijā c) arhitekts LU.

DZIĻUMS, Sergejs — a) 12. 9. 1911 b) Mičiganas stātā, ASV f) arhitekts g) Grandrepidsas un apkārtnes latv. ev. lut. dr. ģeozuma „Mežvidu” sabiedr. ēka.

DZIRKALIS, Arvīds — a) 21. 7. 1899 Smiltē b) Ņujorkā, ASV c) arhitekts LU 1944 e) LAB f) arhitekts g) savrupmājas ASV h) veselības centrs, tirdzn. centrs, bankas, draudzes nams, ģes nami (darbavietā).

DZIRNEKELE, Arda — sk.: BERRI.

DŽONSONE (BUŠA), Biruta — c) B. A. iekštelpu arhitektūrā Vašingtonas U Sietlā, ASV 1954.

ĒJUPA (LACUMA), Ildze — b) Mičiganā, ASV c) B. arch. Mičiganas U Annarborā 1966.

EJUPS, Gunārs — a) 8. 3. 1930 Rīgā b) Mičiganā, ASV c) Mičiganas U Īstlansingā B.S. arch. 1954, M.S. 1955 d) lic. arhitekts Mičiganā 1968 e) AIA f) arhitekts privātbirojā g) skolas, baznīcas, Detroitas latv. ev. lut. Sv. Pāvila dr. baznīcas pārbūve, pasta un biroju ēkas un īres nami Detroitas apkārtnē h) bibliotēka, mūzejs, banka, viesnīca, internāts, biroju nams Kalifornijā, Minesotā, Misisipī, Ņujorkas stātā un Teksasā (darbavietā).

EKS, Valdis — a) 16. 3. 1950 b) Montrealā, Kanādā c) B.S. arch. Mekgila U Montrealā.

ELMANIS, Aleksandrs — a) 12. 9. 1916 Latvijā b) Ohaiō, ASV c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā 1947 d) lic. arhitekts Ohaiō 1955 e) AIA, LAB f) galvenais arhitekts arhitektu birojā g) rūpn., ārstniecības, biroju, veikalu un restorānu ēkas, īres nami Ohaiō h) arod biedrības nams, moteli, biroju ēkas un savrupēkas Ohaiō (darbavietā).

ĒRIŅŠ, Jānis — a) 10. 5. 1941 Kuldīgā b) Ilinojā, ASV c) B. arch. 1964, B.S. 1966, M.S. (arch.) 1966 Ilinojas technol. I Čikāgā d) lic. arhitekts Ilinojā 1971 f) arhitekts privātbirojā g) pārbūves, paplašināšanas un izdalīšanas darbi Masačūsetsā h) veselības iestāžu, skolu un biroju ēkas (darbavietā).

EZERGAILIS, Arturs — b) Kalifornijā, ASV c) B. arch. Kalifornijas U 1964.

FEDERA (FEDDER, dz. MAČA), Vija — b) Karakasā, Venecuēlā c) arhitekte Venecuēlas centrālajā U Karakasā.

FEODOROVŠ (FEODOROFF), Nikolss (Nicholas) — b) Adelaidē, Austrālijā c) B.E. (arch.) Adelaides U 1962 e) ARAIA.

FOLDI (OZOLIŅA), Elfa — a) 13. 2. 1935 Rīgā b) Viskonsinā, ASV c) B. arch. Ilinojas U Urbanā, ASV 1960 d) lic. arhitekte Viskonsinā 1968 e) AIA f) arhitekte savā birojā g) līdzdalībniece Milvōki latviešu nama projektā h) skolas, atpūtas nami, dzīvokļu nami (darbavietā).

FREIBERGS, Augusts — b) Ontariō, Kanādā e) LAB.

FREIJS, Jānis — c) B.S. arch.

FREIVERTS, Kārlis — a) 18. 6. 1938 Salacgrīvā b) Melburnā, Austrālijā c) Dipl. arch. Melburnas technol. I 1964 d) reģ. arhitekts Viktorijā un Liebri-tanijā e) ARAIA, MRIBA, LAB f) arhitekts privātbirojā h) būvju nami Londonā, Anglijā, īres nami un skolas Manitobā, Kanādā, biroju nami un tirdzn. centrs Melburnā, Austrālijā (darbavietā).

GALDIŅŠ, Juris — b) Torontō, Kanādā c) B. arch. Toronto U Kanādā 1967.

GINTERE, Laura — a) 24. 9. 1912 Rīgā b) Lundā, Zviedrijā c) arhitekte LU 1940 e) LAB f) arhitekte savā birojā g) savrupmājas Zviedrijā h) rūpn. ēkas, skolas, slimnīcas, bankas, studentu mītnes, īres, biroju, veikalu nami Dienvidzviedrijā (darbavietā).

GINTERS, Alfrēds — a) 29. 5. 1910 Kalnciemā b) Lundā, Zviedrijā d) arhitekts e) LAB f) arhitekts savā birojā un konsultants g) savrupmājas, īres nami Zviedrijā h) veco ļaužu mītnes, skolas, pasta nami, ugunsdzēsēju stacijas, īres un biroju nami Zviedrijā, Dānijā, Luksemburgā, Sfrījā, Tanzānijā; god. proj. sac.

GOBIŅA (ŠILDE), Maija — a) 28. 4. 1939 Rīgā b) Somijā c) Dipl. ing. & arch. Štutgartes techn. A. Vācijā 1966 f) architekta privātbirojā h) biroju nami, ires nami, bibliotēka, slimnīca Zviedrijā, Vācijā, Somijā.

GORE, Elmārs — c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā.

GRĀMATIŅŠ, Arnolds — a) 10. 10. 1925 Rencēnos b) Virtembergā, Vācijā c) Dipl. ing. & arch. Štutgartes techn. A. Vācijā.

GRANTS, Arvīds — b) Vašingtonas stātā, ASV d) lic. arhitekts un inženieris Vašingtonas stātā e) LAB f) sava arhitektu un inženieru biroja vadītājs.

GRANTS, Krišjānis — a) 24. 5. 1907 Jelgavā b) Ņujorkā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā 1947 d) lic. arhitekts Mičiganā, ASV 1955, lic. arhitekts Ņujorkas stātā 1967 e) AIA, LAB f) galvenais arhitekts privātbirojā g) skolas, baznīcas, biroji, restorāni, veikali, savrupmājas Mičiganā un Ņujorkas stātā h) Ires nami, savrupmājas, rūpn. ēkas (darbavietā).

GRANTS, Pauls — b) Ņudžersijā, ASV c) arhitekts LU 1941 f) arhitekts privātbirojā.

GRAUDUMS, Andrejs — b) Gēteborgā, Zviedrijā e) LAB.

GRAUDUŠS, Jānis — c) B.S. arch. Ohaio U ASV f) arhitekts privātā firmā.

GRAVA, Sigurds — a) 25. 9. 1934 Liepājā b) Ņujorkā, ASV c) B.S. Ņujorkas pilsētas kolledžā 1955; Kolumbijas U Ņujorkā M.S. pilsētu būvniecībā 1957; M. arch.; Dr. phil. arhitektūrā 1965 e) LAB f) mācībspēks Kolumbijas U, konsultants pilsētu būv. proj. Sk. ar: ARCHĪVS VII, 120. lpp.

GRESTE, Juris — b) Sidnejā, Austrālijā c) B. arch. Ņusautvelsas U Sidnejā 1959 d) reģ. arhitekts Ņusautvelsā e) ARAIA.

GRĪNBERGA, Ilze — c) B. arch. Vašingtonas U Sietlā, ASV 1962.

GRĪNBERGA (GRÜNBERG, dz. HOFFMAN), Lidiija — a) 12. 9. 1898 Rīgā b) Augsburgā, Vācijā c) architekta LU 1924, Dipl. ing. & arch. Berlīnes techn. A. 1940 e) LAB.

GRUNDMANIS, Jānis — a) 9. 8. 1926 Liepājā b) Minesotā, ASV c) B. arch. Minesotas U Mineapolisā 1955 d) lic. arhitekts Alabamā, Kalifornijā, Florīdā, Ilinojā, Indiānā, Aiovā, Masačūsetsā, Mičiganā, Minesotā, Misūrī, Nebraskā, Ņujorkas stātā, Oklahomā, Pensilvānijā, Dienviddakotā, Teksasā un Viskonsinā. e) AIA f) arhitekts privātbirojā h) baznīca, skola, slimnīcas, spēkstacijas ēka, rūpn. celtnes, laboratorija Ziemeļdakotā, Teksasā, Oklahomā, Misūrī, Minesotā un Aiovā (darbavietā).

GRUZDIŅŠ, Gunārs — b) Džordžijā, ASV c) B. arch. Mičiganas U Annarborā, ASV 1957 d) lic. arhitekts Mičiganā e) LAB f) arhitekts privātbirojā.

GULBE-PATRA (PATRAS), Māra — b) Ilinojā, ASV c) B.A. iekštelu arhitektūrā Cincinnati U Ohaiō, ASV.

GULBIS, Emīls — a) 20. 8. 1904 Orenburgā, Krievijā b) Ohaiō, ASV d) arhitekts e) LAB f) arhitekts privātbirojā.

GUSTAVS, Erlands — b) Torontō, Kanādā c) B. arch. Toronto U 1960 e) MRAIC f) arhitekts privātbirojā.

- HÄGELIS, Alvis — b) Pensilvānijā, ASV c) B. arch. Kornela U Itakā, ASV.
 HÄNS, Gunārs — c) B. arch. Viskonsinas U Medisonā, ASV 1955.
 HÄZE, Zigfrīds — c) B. arch. Minesōtas U Mineapolisā, ASV 1960 (?).
 HEIVUDA (HEYWOOD, dz. ZARIŅA), Astra — b) Vašingtonas stātā, ASV
 c) B.A. arch. Vašingtonas U Sietlā 1953, M.arch. Masačūsetsas technol. I Bostonā
 e) LAB f) mācībspēks Vašingtonas U Sietlā g) god. proj. sacensībās.
 HENDLEJA (HANDLEY) — UPĪTE, Vija — b) Kolorādō, ASV c) B.arch.
 Karnegi techn. I Pitsburgā, ASV 1966.
 HENKHUZENS, Valentīns — b) Zviedrijā e) LAB f) arhitekts.
 HERMANOVSKIS, Dalmārs — b) Ņujorkas stātā, ASV c) B. arch. Parsona
 arhitektūras skolā, ASV 1963.
 HERMANOVSKIS, Egils — b) Ņujorkā, ASV d) arhitekts e) LAB f) ar-
 hitekts g) restorāni uc. celtnes. Sk. arī: ARCHĪVS V, 132. lpp.
 HERMANOVSKIS, Vidvars — a) 12. 1. 1922 Rīgā b) Ņujorkas stātā, ASV
 c) Dipl. ing. & arch. Drēzdenes techn. A. Vācijā 1944, Dipl. ing. & arch. Štutgartes
 techn. A. Vācijā 1947 e) LAB f) arhitekts savā birojā g) god. proj. sacensībās.
 HINCENBERGS, Eduards — a) 23. 2. 1899 Rozēnos b) Ņusautvelsā, Aus-
 trālijā c) arhitekts LU 1940 d) Dipl. ing. & arch. izglītības ministrijā Štutgartē,
 Vācijā 1947 g) savrupmājas Austrālijā.
 HOFMANE, Lidija — sk.: GRĪNBERGA.
 ILSUMS, Andrejs — a) 5. 3. 1911 Tukumā b) Sidnejā, Austrālijā c) archi-
 tekts LU 1942 e) LAB f) projektētājs pavalsts dep-ta arhitektu birojā g) sav-
 rupmājas, iekštelpu izbūve Austrālijā h) sūkņu stacijas, biroji, sanāksmju celtn-
 e, mūzejs, restorāns uc. celtnes (darbavietā).
 ILTNERIS, Augusts — a) 21. 2. 1917 Rīgā b) Ontariō, Kanādā c) Dipl. ing.
 & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā 1947 e) LAB.
 INOZEMCEVS, Viktors — a) 21. 6. 1913 Pēterpilī b) Ņudžersijā, ASV
 c) arhitekts LU 1944 d) lic. arhitekts Ņudžersijā 1962 e) LAB f) arhitekts
 privātbijā g) skolas, baznīca, īres nami (darbavietā).
 JAGARA, Laima — sk.: KALŅIŅA.
 JÄKOBSONS (JACOBSON), Arnolds — b) Kalifornijā, ASV c) arhitekts
 LU f) arhitekts privātbijā.
 JANAVS, Jānis — a) 26. 4. 1927 Liepājā b) Kalifornijā, ASV c) B. arch.
 Dienvidkalifornijas U Losandželosā 1957 d) lic. arhitekts Kalifornijā 1961 e) AIA,
 LAB f) arhitekts — partneris arhitektu birojā h) studentu mītnes, skola, slim-
 nīca, atpūtas nometne, auditorija uc. celtnes Kalifornijā.
 JANIŠS, Eižens — a) 29. 6. 1911 Pēterpilī b) Torontō, Kanādā c) archi-
 tekts LU 1943, Dr. arch. Hanoveras U Vācijā 1947 d) reģ. arhitekts 1954. gadā
 e) MRAIC f) arhitekts, sava biroja vad., konsultants Ontario veselības dep-tā
 ārstniecības celtnu jautājumos g) biroju nami, banka, skolas, pilsētas valdes
 nams, arhīvs, rūpn. ēkas, slimnīcas un dziedniecības celtnes, prečunami, resto-
 rāns, baznīcas, īres nami, savrupmājas Ontariō, Kvēbekā, Britu Kolumbijā un
 ASV; Toronto latviešu nama un DV nama pārbūve, Toronto latviešu ev.lut.Sv.

Andreja draudzes īpašuma „Sidrabenes” izbūve un celtnes; profesion. publikācijas; god. proj. sacensībās h) sabiedriskās celtnes (darbavietā). Sk. arī: ARCHĪVS VII, 124. lpp.

JANITĒNS, Gunārs — b) Kvēbekā, Kanādā c) B. arch. Mekgila U Montrealā, Kanādā 1964 f) arhitekts privātbijā.

JANSONE — de FIŠERE (de FISHER), Vera — b) Kalifornijā, ASV c) Dipl. arch. Francijā d) lic. arhitekta Kalifornijā e) LAB.

JASENA, Janīna — sk.: ADOLFI.

JURGENS, Igo — c) B.S. arch. Cincinnati U Ohaiō, ASV 1962.

KALNIŅA (JĀGARA), Laima — b) Merilendā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Braunšveigas techn. A. Vācijā 1949 e) LAB f) arhitekta privātbijā h) skolas, biroju nami uc. (darbavietā).

KALNIŅA, Maija — sk.: LAPIŅA.

KALNS, Ojārs — b) Vankuverā, Kanādā c) B. arch. Britu Kolumbijas U Vankuverā 1962 e) MRAIC, LAB f) arhitekts paša bijā g) dzīvokļu ēkas, viesnīca, savrupmājas Britu Kolumbijā un Albertā.

KAMOLS, Alfs — a) 12. 8. 1926 Limbažos b) Brisbenā, Austrālijā c) Dipl. arch. Kvīnslendas U Austrālijā 1956 d) reģ. arhitekts Kvīnslendā 1957 e) ARAIA, LAB f) vecākais arhitekts Kvīnslendas būv. dep-tā g) savrupmājas Kvīnslendā h) biroju nami, kolledžas celtnes Kvīnslendā (darbavietā).

KAMPE, Kalvis — c) B. arch. Rietumu rezerves U Klīvlendā, ASV 1964.

KAŅEPS, Indriķis — a) 25. 11. 1933 Rīgā b) Ņudžersijā, ASV c) B.A. Prinstonas U Prinstonā, ASV 1958, B. arch. Kolumbijas U Ņujorkā 1964 d) lic. arhitekts Ņudžersijā 1969 e) AIA f) arhitekts privātbijā g) Ņujorkas latv. ev. lut. draudzes Jonkeru baznīcas pārbūve h) skolas, baznīcas, rūpn. ēkas, biroju ēkas Ņudžersijā (darbavietā).

KAPELIS, Zigurds — a) 7. 4. 1927 Liepājā b) ASV c) B. arch. Melburnas U Austrālijā 1956; Dipl. Sidnejas U Austrālijā 1964; M. arch. Mičiganas U Annarborā, ASV 1967; grads Pitsbergas U ASV 1971 d) reģ. arhitekts Dienvidaustrālijā 1957, lic. arhitekts Pensilvānijā, ASV 1971 e) FRAIA f) arhitekts, mācītspēks (assoc. prof.) Teksasas technol. U g) savrupmājas, skolas, veikali, jaunatnes klubi Melburnā, Adelaides latviešu nama „Tālavas” paplašinājums (sadarb. ar arch. A. Siksnu) h) bankas, skolas, baznīca, biroju ēkas Dienvidaustrālijā (darbavietā).

KĀRKLIŅŠ, Arnis — a) 1933 Rīgā b) Sidnejā, Austrālijā c) B. arch. Nusautvelsas U Austrālijā 1960 d) reģ. arhitekts Nusautvelsā e) ARAIA f) arhitekts privātbijā g) Sidnejas latv. ev. lut. draudzes baznīca (sadarb. ar arch. A. Drēziņu) h) tirdzn. centri Austrālijā (darbavietā).

KĀRKLIŅŠ, Ēriks — a) 25. 3. 1915 Rīgā b) Čikāgā, ASV c) arhitekts LU 1942 e) LAB.

KAUGARS, Eižens — a) 23. 9. 1914 Bijskā, Krievijā b) Konektikutā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā 1950 f) rūpn. ražojumu inženieris privātā uzņēmumā g) savrupmājas Konektikutā.

KAULIŅA, Ruta — c) arhitekts Toronto technol. I Kanādā.

KAULIŅŠ, Ilmārs — a) 1916 Irkutskā, Krievijā b) Zviedrijā c) arhitekts Stokholmas techn. A. 1948 e) SAR, LAB f) arhitekts savā birojā.

KLĀSONS, Ēriks — a) 19. 12. 1919 Jelgavā b) Sanfranciskō, ASV c) B. A. arch. Beneta kolledžā Anglijā 1965 e) LAB f) arhitekts privātbirojā.

KLINKLĀVS, Aleksandrs — a) 7. 2. 1899 Sējas pag. b) Ilinojā, ASV c) arhitekts LU 1930; Dipl. ing. & arch. izglītības ministrijā Štutgartē, Vācijā 1946 e) LAB godabiedrs f) galvenais arhitekts privātbirojā g) Latvijas sarkanā krusta (LSK) slimnīcas (Rīgā, Bauskā, Limbažos, Liepājā, Smiltēnē, Jelgavā, Rēzeknē, Kalnamuižā), LSK māsu skola Rīgā, finanču ministrija Rīgā, Rīgas pilsētas slimokases nams, īres nami, laborātorija, rūpn. ēkas, savrupmājas Rīgā, pagasta skola Ādažos, pilsētas valdes nams Rūjienā; god. proj. sac. h) slimnīcas un dziedniecības celtnes, tiesunams, banka, biroju nami, viesnīca, baznīca Kanādā un ASV (darbavietā).

KLUMBERGS, Arvīds — c) Dipl. ing. & arch. Štutgartes techn. A. Vācijā 1948.

KĻAVIŅŠ, Laimonis — a) 19. 4. 1929 Raunā b) Ilinojā, ASV c) B. arch. Ilinojas U Urbanā, ASV 1957 d) lic. arhitekts Ilinojā 1963 un Viskonsinā 1968 f) vecākais arhitekts privātbirojā g) baznīcas, tirdzn. ēkas, restorāni, savrupmājas, Čikāgas latv. ev. lut. Sv. Pāvila draudzes baznīca h) restorāni, moteli, tirdzn. centri visos ASV štātos (darbavietā).

KĻAVIŅŠ, Zigurds — b) Anglijā d) reģistrēts arhitekts Lielbritanijā e) ARIBA.

KORULIS, Gastons — a) 27. 8. 1928 Alūksnē b) Ontariō, Kanādā c) B. arch. Toronto U Kanādā 1957 d) reģ. arhitekts f) arhitekts privātbirojā h) universitāšu ēkas, pilsētas valdes nams, bibliotēka, biroju ēkas Kanādā (darbavietā).

KRAMS, Elmārs — b) Sidnejā, Austrālijā c) Dipl. arch. Kvīnslendas U Brisbenā, Austrālijā 1954 d) reģ. arhitekts Nusautvelsā e) ARAIA f) arhitekts privātbirojā h) baznīca, slimnīcas ēkas (darbavietā).

KRASTIŅA, Ilga — a) 9. 9. 1938 Rīgā b) Sietlā, ASV c) B. arch. Adelaides U Austrālijā e) ARAIA, LAB f) arhitekts.

KRASTIŅŠ, Rūdolfs — a) 3. 11. 1921 Rīgā b) Kanberā, Austrālijā c) kvalifikācija pārbaudījumos Austrālijā 1960 d) reģ. arch. Viktorijā un galvaspilsētas teritorijā (ACT) e) FRAIA, LAB f) sava arch. biroja vad. g) savrupmājas, lauku mājas, veikali, klubi, viesnīca, baznīcas, spiestuve, jachtkluba mītne Kanberā.

KRAUKLIS, Vilhelms — c) Dipl. ing. & arch. Hanoveras techn. A. Vācijā 1948.

KRAUZE, Oskars — a) 10. 9. 1903 Sēmē b) Otavā, Kanādā c) arhitekts LU 1933 d) reģ. arhitekts Ontariō 1959 e) MRAIC, LAB f) vecākais arhitekts privātbirojā g) skolas, baznīcas, slimnīcas, pārvaldes ēkas un citas sabiedriskas celtnes Ontariō.

KRAVINSKIS, Andrejs — a) 24. 4. 1944 Saldū b) Melburnā, Austrālijā c) B. arch. Adelaides U Austrālijā 1967 f) arhitekts Austrālijas federālā būv.

dep-tā g) savrupmājas, veikali, moteli, īres nami Ziemeļu teritorijā h) skolas, biroju celtnes (darbavietā).

KRAVIS, Jānis — b) Ontariō, Kanādā c) B. arch. Toronto U Kanādā 1959 e) LAB.

KREIŠMANIS, Andrejs — a) 7. 4. 1918 Latvijā b) Viskonsinā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā 1947 d) lic. arhitekts Viskonsinā 1958 e) LAB f) arhitekts g) Latviešu nams Milvōki, Viskonsinā (sadarb. ar citiem arhitektiem).

KREIŠMANIS, Jānis — a) 23. 12. 1944 b) Misūrī, ASV c) Vašingtona U Sentluisā, ASV B. arch. 1966, M. arch. 1968 f) arhitekts privātbirojā.

KRISTOVSKIS, Andris — b) Sidnejā, Austrālijā c) B. arch. Nusautvelsas U Sidnejā, Austrālijā.

KRŪKLIŅŠ, Alfrēds — a) 6. 5. 1912 Latvijā b) Nudžersijā, ASV d) arhitekts e) LAB f) arhitekts privātbirojā g) savrupmājas, biroja ēka, rūpn. ēka, noliktava h) pētniecības iestādes celtnes (darbavietā).

KRŪMIŅŠ, Edvards — a) 22. 6. 1904 Madonā b) Melburnā, Austrālijā c) arhitekts LŪ 1932 d) reģ. arhitekts Viktorijā 1962 d) ARAIA f) arhitekts Austrālijas federālā būv. dep-tā g) savrupmājas; Melburnas pirmās latv. ev. lut. draudzes kapu nodalījuma izbūve un piemineklis h) dzīvojamās ēkas atvaļinātajiem kaŗavīriem (darbavietā).

KRŪMIŅŠ, Ēriks — a) 25. 5. 1935 Valmierā b) Viskonsinā, ASV c) B. arch. Ilinojas technol. I Čikāgā, ASV 1959 d) lic. arhitekts Viskonsinā 1966 e) AIA f) arhitekts stāta būv. dep-tā g) lidosta, paviljoni, biroju ēkas, peldu iestādes uc. Viskonsinā; Milvōki latviešu nama proj. līdzdalībnieks h) mūzeji, zooloģiskā dārza ēkas, baznīcas, slimnīcas, veco ļaužu mītnes, īres nami Viskonsinā (gan darbavietā, gan ar privātiem arhitektiem).

KRŪMIŅŠ, Kārlis — Dipl. arch. Kenterberijas kolledžā Anglijā.

KUNDZIŅŠ, Andris — a) 22. 6. 1920 Rīgā b) Halifaksā, Kanādā c) Dipl. ing. & arch. Braunšveigas techn. A. Vācijā 1947 d) reģ. arhitekts Novaskočā 1956 e) MRAIC, LAB f) arhitekts — partneris privātbirojā g) savrupmājas, baznīcas, bērnu slimnīca, biroju nami, īres nami, ūkeanografijas institūts, veco ļaužu mītne, preču nami, vingrotava Novaskočā h) skolas un universitātes ēkas, birojs uc. celtnes Novaskočā (citos arhitektu birojos).

KUNDZIŅŠ, Haralds — a) 11. 11. 1898 Smiltē b) Halifaksā, Kanādā c) arhitekts LŪ 1928 e) LAB f) arhitekts—zīmētājs privātbirojā g) muiņcu un rūpn. ēkas, dzīvojamās mājas Latvijā; lektors un mākslas darbnīcas vadītājs Baltijas U Pinebergā, Vācijā 1946—1949 h) baznīcas, veikals, pasta iestādes nams, bibliotēka Novaskočā (darbavietā). Sk. arī: ARCHĪVS VII, 134. lpp.

KUNDZIŅŠ, Pauls — a) 4. 2. 1888 Smiltē b) Halifaksā, Kanādā c) inženieris—arhitekts Rīgas politechn. I 1913; Dr. arch. LŪ 1933 d) Novaskočas arhitektu apvienības godabiedrs 1968 e) MRAIC; LAB godabiedrs f) arhitekts un konsultants g) baznīcas (Allažos, Ikšķilē, Ludzā, Viesītē), dziesmu svētku ēka (Rīgā), banku paviljons Zemgales izstādē (Jelgavā), vidusskolu ēkas (Rīgā, Rēzeknē

Augšā: Pauls Kundziņš — BIRŽAKAS (atmiņu zīmējums)
Apakšā: Haralds Kundziņš — „ZOO” NOMETNE HAMBURGĀ

uc.), tautas nami, īres nami, pagasta nams (Saldū), dzelzceļnieku kolonija Vecgulbenē, latviešu ev. lut. draudzes kapu piemineklis Brukvudā (Anglijā), Latviešu ev. lut. kapi un piemineklis Dēdelsdorfā (Vācijā), auto apkalpes stacijas un dzīvojamās ēkas Novaskočā un Ņubransvikā, Kanādā; profesors, dekāns un arhitektūras darbnīcas vadītājs LU, arhitektūras un inženierzinātņu fak. dekāns un U viceprezidents Baltijas U Pinebergā, Vācijā; zinātn. līdzstrādnieks Tautas dzīves pētīšanas I (Institutet för folklivsforskning) Stokholmā; Brīvdabas muzeja (pie Juglas ezera) un Latvijas pieminekļu valdes noorganizētājs; LAB dibinātājs un darbības atjaunotājs; zinātn. publik. autors, ARCHITEKTA red.; h) skolas, baznīcas, biroju nami, vingrotava, slimnīca, dzīvojamās ēkas (sadarb. ar arhitektu birojiem) Novaskočā. Sk. arī: ARCHĪVS VII, 134. lpp. un X, 100. lpp.

KURSĪTIS, Jānis — c) Aiovas U ASV B.S. pilsētu būvn. 1966, M. pilsētu būvn. 1969.

KURZEMNIEKS, Gunārs — b) Masačūsetsā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Karlsruhes techn. A. Vācijā 1950 f) arhitekts privātbirojā h) savrupmājas (darbavietā).

KĪSIS, Rūdolfs — b) Trujillo, Venecuēlā c) arhitekts, studējis Latvijas universitātē g) baznīcas.

KĪVULIS, Kārlis — b) Ņujorkā, ASV c) B. arch. Kūpera (Cooper) ūnijas kolledžā, ASV.

LACUMA, Ildze — sk.: EJUPA.

LAIVIŅŠ, Andrejs — b) Masačūsetsā, ASV c) B.S. arch. Preta I Ņujorkā.

LAIVIŅŠ, Juris — b) Teksasā, ASV c) Dipl. arch. Teksāsas techn. kolledžā 1969 f) arhitekts privātbirojā.

LAĶIS, Harijs — a) 5. 11. 1933 Rīgā b) Ņujorkas stātā, ASV c) B. arch. Vašingtonas U Sietlā 1957 d) lic. arhitekts Ņujorkas stātā 1969 f) arhitekts privātbirojā g) savrupmājas, mītnu novietnes Ņujorkas stātā h) biroju nami, iepirkšanās centri, tirdzn. un izglītības iestāžu ēkas Vašingtonas stātā, Alaskā, Florīdā, Ņudžersijā, Havajā un Ņujorkas stātā (darbavietā).

LAPIŅA-SILVĪRA (KALNIŅA), Maija — b) Sidnejā, Austrālijā c) B. arch. Ņusautvelsas U Sidnejā.

LAUKIRBE, Alfrēds — a) 25. 6. 1901 Jēkabpilī b) Berlīnē, Vācijā c) arhitekts LU 1930, Dipl. ing. & arch. Berlīnes techn. A. 1942 f) docents valsts inženieru akadēmijā Berlīnē 1955—1967, tagad pensijā g) Rīgas cementfabrikas kluba ēka, direktora ēka un strādnieku mītnes (Brocēnos), Īres nami un savrupēkas (Rīgā, Jelgavā, Līgatnē, Rīgas Jūrmalā), viesnīca (Jelgavā); god. proj. sac.

LAZDA, Dainis — b) Konektikutā, ASV c) B.S. landscape arch. Mičiganas U Īstlasingā, ASV 1964.

LAZDĀNS, Pēteris — a) 13. 9. 1923 Kalupē b) Kalifornijā, ASV c) B.S. (Arch. Engineering) Kalifornijas politechn. kolledžā 1961 e) LAB f) produkcijas vad. privātā firmā g) ūdens apstrādāšanas iestāde un pārvaldes ēkas Panamā.

LAZDIŅŠ, Arnolds — b) Brisbenā, Austrālijā c) Dipl. arch. Kvīnslendas U Austrālijā 1955 d) reģ. arhitekts Kvīnslendā e) FRAIA f) arhitekts.

LAZDIŅŠ, Ivars — b) Oregonā, ASV c) B. arch. Kalifornijas U Berklejā 1962 d) lic. arhitekts Oregonā f) arhitekts — partneris arhitektu birojā.

LEGZDIŅŠ, Andrejs — a) 11. 1. 1936 Rīgā b) Stokholmā, Zviedrijā c) iekš-
telpu arhitekts arhitektu skolā Stokholmā 1959 e) LAB f) iekštelpu arhitekts
privātbirojā g) „Latviešu pagrabiņa” izbūve Stokholmā; god. proj. sacensībās.

LEGZDIŅŠ, Roberts — a) 14. 7. 1901 Vidrižos b) Stokholmā, Zviedrijā
c) arhitekts LU 1941 e) LAB godabiedrs f) arhitekts privātbirojā g) tautas-
nami (Vidrižos, Lēdurgā, Skultē, Jaunburtņiekos, Platonē, Jaunaucē), mūzeji (Nā-
vessalā, Airītēs), īres nami, savrupmājas, Armijas virsnieku kluba pārbūve Rīgā,
Stokholmas latv. ev. lut. draudzes kapu piemineklis Meža kapos Stokholmā; pro-
fesion. publikāc.; ARCHITEKTA red. Eiropā. Sk. arī: ARCHĪVS VII, 139. lpp., X,
100. lpp., XII, 88. lpp.

LEIMANIS, Nevils — a) 17. 7. 1936 b) Mičiganā, ASV c) B. arch. Mičiga-
nas U Annarborā 1967.

LĪDERS, Igors — b) Ņujorkas stātā, ASV c) B.S. arch. Kornela U Itakā,
ASV.

LIEPA, Alfrēds — c) B.S. arch. Helda inženierzinātņu kolledžā Kalifor-
nijā, ASV 1961.

LIEPIŅŠ, Argods — a) 12. 6. 1921 Rīgā b) Ontariō, Kanādā c) B. arch.
Mekgila U Montrealā, Kanādā 1954 e) LAB.

LIEPIŅŠ, Bruno — c) B. arch. Mekgila U Montrealā, Kanādā 1954.

LIEPIŅŠ, Indulis — a) 4. 8. 1932 Ternejas pag. b) Mičiganā, ASV c) B.
arch. Mičiganas U Annarborā 1957 d) lic. arhitekts Mičiganā 1964 f) galvenais
arhitekts — partneris privātbirojā h) biroju ēkas, veikalu centri, bankas uc.

LIGERIS, Krišs — a) 16. 8. 1938 Talsos b) Anglijā c) Dipl. arch. Notin-
gemas U Anglijā 1965 d) reģ. arhitekts Anglijā 1968 f) vecākais arhitekts
Dārbi apgabala pašvaldības birojā g) dzīvokļu nami, slimnīca, kolledža, savrup-
mājas Notingemā un Dārbī h) dzīvokļu ēkas Austrālijas sūtniecībai ASV (darba-
vietā).

LINDE, Aivars — c) B. arch. Mičiganas U Annarborā, ASV 1959 g) Grand-
repidsas latviešu biedrības nams.

LODĒNS, Ilmārs — b) Sidnejā, Austrālijā c) B. arch. Ņusautvelsas U Sid-
nejā 1956 d) reģ. arhitekts Ņusautvelsā e) FRAIA f) arhitekts, sava biroja
vadītājs.

LŪKS, Ilmārs — b) Karakasā, Venecuēlā c) arhitekts Venecuēlas cen-
trālajā U Karakasā, doktora grads Heidelbergas U 1972.

LUKSTIŅŠ, Arvīds — a) 13. 3. 1919 Krievijā b) Masačūsetsā, ASV c) ar-
chitekts Baltijas U Pinebergā, Vācijā 1948 e) LAB f) arhitekts g) sadarb. ar
arch. A. Spiguli Bostonas un apkārtnes latv. ev. lut. Trimdas draudzes baznīcas
pārbūve.

LŪSE-ŠMITA, Erna — a) 27. 12. 1900 Cēsīs b) Indiānā, ASV c) archi-
tekte LU 1936 e) LAB.

LŪSIS, Emīls — a) 24. 1. 1915 Rūjienā b) Vašingtonas stātā, ASV c) arhitekts LU 1943 e) LAB.

MAČA, Vija — sk.: FEDERA.

MAČULĀNS, Raimonds — c) Cincinnati U Ohaiō, ASV 1966 B. arch., 1968 maģistra grads f) arhitekts privātbijā.

MANGULIS, Andris — b) Masačūsetsā, ASV c) B. arch. Masačūsetsas U Amherstā.

MANSONS, Harijs — b) Kalifornijā, ASV c) Dipl. arch. Ņusautvelsas U Sidnejā, Austrālijā 1958 e) LAB f) arhitekts.

MANTNIEKS, Kārlis — a) 30. 9. 1904 Rīgā b) Torontō, Kanādā c) arhitekts LU 1940.

MARCINKJĀNIS, Silvestrs — a) 19. 12. 1917 b) Čikāgā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā.

MARTINSKIS, Albīns — c) B. arch. Kalifornijas U Berklejā, ASV 1961.

MARTINSONS, Gustavs — a) 29. 1. 1926 Rīgā b) Viskonsinā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā 1952 d) lic. arhitekts Viskonsinā 1960 e) AIA f) galvenais arhitekts, partneris privātbijā g) bankas, baznīcas, biroju nami, skolas, dzīvokļu nami uc. celtnes Viskonsinā.

MARTINSONS, Hermanis — c) Dipl. ing. & arch. Hanoveras techn. A. Vācijā 1949.

MEDIKA-SĒJA, Mirdza — a) 14. 4. 1925 Rīgā b) Pensilvānijā, ASV c) M. arch. Pensilvānijas U Filadelfijā 1955 d) lic. arhitekete Pensilvānijā 1962, Ņudžersijā 1965 e) LAB f) arhitekete privātbijā g) Brīvo latvju b-bas nams un latviešu baptistu draudzes nams Filadelfijā h) skolu un kolledžu ēkas un savrupmājas Pensilvānijā un Ņudžersijā (darbavietā).

MEDNIS, Tāļivaldis — a) 10. 2. 1929 Rīgā b) Berlīnē, Vācijā c) arhitekts Berlīnes tēlotājas mākslas A. Vācijā f) arhitekts. Sk. arī: ARCHĪVS XII, 91. lpp.

MEILERTS, A. — b) Kaizerslauternā, Vācijā f) arhitekts pilsētas būv. daļā.

MELLUPE, Ilga — b) Losandželosā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Braunšveigas techn. A. Vācijā e) LAB f) arhitekete privātbijā.

MERITS, Uldis — a) 15. 10. 1922 Kalņempju pag. b) Melburnā, Austrālijā c) B. arch. Melburnas U 1958 d) reģ. arhitekts Viktorijā e) LAB f) arhitekts Melburnas ostas pārvaldē g) Melburnas latv. ev. lut. draudzes Svētā krusta baznīca, motelis, savrupmājas Viktorijā h) pasažieru ostas ēkas izbūve Melburnā (darbavietā).

MEŽDREIS, Arnolds — a) 10. 3. 1924 Rīgā b) Melburnā, Austrālijā c) B. arch. Ņusautvelsas U Sidnejā 1957 d) reģ. arhitekts Ņusautvelsā 1957, Viktorijā 1959 f) vecākais arhitekts privātbijā g) savrupmājas Viktorijā h) moteli — viesnīcas (Melburnā, Kanberā, Adelaidē, Brisbenā), bumbotavas, veco ļaužu mītne, biroju ēkas, rūpnīcu ēkas, savrupmāja Viktorijā (darbavietā).

MILICIS, Gunārs — a) 10. 3. 1927 b) Ontariō, Kanādā c) B. arch. Toronto U Kanādā 1961 e) LAB.

MILLERS, Andris — b) Marakaibō, Venecuēlā c) arhitekts Čiles U Santjago f) arhitekts.

MILLERS (MILLER-MELDRĀJS), Miķelis (Mikel) — b) Sidnejā, Austrālijā c) B. arch. Melburnas U Austrālijā d) reģ. arhitekts Nūsautvelsā e) ARAIA f) arhitekts.

MILLERS, Pauls — a) 13. 5. 1944 Rīgā b) Valensijā, Venecuēlā c) arhitekts Čiles U Santjago 1971 d) reģ. arhitekts Venecuēlā 1971 e) Venecuēlas arhitektu kollēģijā f) arhitekts.

MINIĀTS, Raimonds — a) 1921 Lietuvā b) Halifaksā, Kanādā c) arhitekts Baltijas U Pinebergā, Vācijā 1948 e) LAB f) arhitekts.

MIRELIJS (MIRELIUS-MUIŽNIEKS), Sergejs — a) 29. 5. 1927 Rīgā b) Stokholmā, Zviedrijā c) arhitekts Stokholmas techn. A. 1953 un mākslas akadēmijas arhitektūras nodaļā 1955 e) SAR, LAB f) sava arhitektu biroja vad. g) rūpn. ēkas, arodskolas, sporta halles, ārstniecības iestādes, pasta iestādes, telefona centrāles, bērnu mītnes un bankas Zviedrijā.

NOLLE (RAMIŅA), Silvija — a) 1. 6. 1938 Rīgā b) Melburnā, Austrālijā c) B. arch. Melburnas U 1967 d) reģ. arhitekte Viktorijā 1969 f) arhitekte privātbirojā h) biroju ēkas, moteli, izglītības iestāžu celtnes (darbavietā).

NOVIKOVS, Nikolajs — c) B. arch. Amerikas katoļu U Vašingtonā, Kolumbijas apgabalā, ASV 1955 g) atjaunotā Vašingtonas latv. ev. lut. draudzes baznīca.

NUSOMA (NEWSOME, dz. SĀTIŅA), Māra — a) 25. 3. 1939 Rīgā b) Vašingtonā, Kolumbijas apgabalā, ASV c) B. arch. Melburnas U Austrālijā 1962 d) reģ. arhitekte Lielbritanijā 1965 e) LAB f) arhitekte privātbirojā g) slēptāju mītne Viktorijā, Austrālijā; god. proj. sacensībās h) lidostu ēkas Anglijā (darbavietā).

OGULE, Gundega — c) Minesōtas U Mineapolisā, ASV 1962 B.A., 1964 B. arch.

ORLEĀNS, Jānis — a) 14. 1. 1890 Rīgā b) Viskonsinā, ASV c) arhitekts LU 1935 e) LAB g) dzelzceļu, raktuvju un rūpnīcu darbi Urālos, Krievijā, lauksaimniecības ēkas un savrupmājas — kā privātpersonām, tā valsts un izglītības iestādēm Latvijā; mācībspēks LU; publikācijas būvniecības jautājumos.

OSE, Eiženija — sk.: BORONOVSKA.

OZOLA (VILMANE), Ita — a) 4. 11. 1931 Rīgā b) Buenosairesā, Argentīnā c) arhitekte Buenosairesas U 1961 f) privātp praksē g) dzīvojamās mājas, fabrika Argentīnā, Brazīlijas latv. ev. lut. draudzes baznīca Novaodesā, Brazīlijā h) poliestera konstrukcijas (sadarbībā ar rūpnīcām).

OZOLIŅA, Dagnija — sk.: SANDERLENDĀ.

OZOLIŅA, Elfa — sk.: FOLDI.

OZOLIŅŠ, Laimonis — b) Eseksā, Anglijā c) B. A. arch. Londonā, Anglijā 1954.

OZOLIŅŠ, Viktors — a) 24. 7. 1906 Rīgā b) Kalifornijā, ASV c) arhitekts LU 1939 e) LAB f) arhitekts Kalifornijas iestādē g) baznīcas, skolas, bibliotēka, arhīvs, mūzejs, biroju ēkas, īres nami, savrupmājas uc. celtnes Venecuēlā; skolas un savrupmājas Kalifornijā.

OZOLS, Anatols — a) 21. 11. 1909 Abrenē c) arhitekts LU 1943.

OZOLS, Imants — c) B. arch. Vašingtonas U Sietlā, ASV 1961.

PADOMS, Kārlis — a) 24. 10. 1941 Rīgā b) Melburnā, Austrālijā c) B. arch. Melburnas U 1967 d) reģ. arhitekts Viktorijā e) ARAIA f) arhitekts privātbirojā g) savrupmājas Viktorijā h) biroju nami, hoteli, skolas, dzīvokļu nami Viktorijā (darbavietā).

PAEGLE, Visvaldis — a) 29. 9. 1906 Aleksandrovā, Polijā b) Adisabebā, Etiopijā c) arhitekts LU 1935 e) LAB f) arhitekts valdības iestādē g) Valsts elektrotehniskās fabrikas (VEF) dzīvokļu nams Rīgā, jaunatnes atpūtas nams Daugavpilī, baznīca Indrā, ģimeņu mājas (Rīgā, Rīgas Jūrmalā, Ogrē); bijis asistents LU; god. proj. sac.; baznīca, biroju nams, sūtniecības ēka, brīvdabas peldbaseins Abesinijā.

PĀRUPS, Ģirts — b) Brisbenā, Austrālijā c) Dipl. arch. Kvīnslendas U Brisbenā d) reģ. arhitekts Kvīnslendā e) ARAIA f) arhitekts privātbirojā.

PATRA (PATRAS), Māra — sk.: GULBE.

PAUKSIS, Ivars — c) B.S. arch. Preta I Ņujorkā, ASV 1962 d) lic. arhitekts Ņujorkas stātā.

PĒTERSONS, Tāļivaldis — a) 2. 3. 1894 Penkulē b) Ņujorkas stātā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Braunšveigas techn. A. Vācijā 1946; arhitekts Baltijas U Pinebergā, Vācijā 1946 e) LAB.

PLĒSUMS, Guntis — a) 17. 12. 1933 Rīgā b) Oregonā, ASV c) B. arch. Minesōtas U Mineapolisā, ASV 1961, M. arch. Masačūsetsas technol. I Kembriđžā, ASV 1964 d) lic. arhitekts Ņujorkas stātā 1969 f) mācībspēks (assistant professor) Oregonas U g) profesion. publikācijas h) paviljons „Expo 1967” izstādē Montrealā (darbavietā).

PLORIŅA, Elvīra — sk.: ŠĒNBERGA.

POLIS, Leonīds — b) Achenā, Vācijā c) Dipl. ing. & arch. Achenas techn. A. Vācijā 1949.

PRIEDĪTIS, Elmārs — Minesōtā, ASV c) B. arch. Minesōtas U Mineapolisā 1958.

PRIKULE, Zoja — c) B.S. (projektēšanā) Mičiganas U Annarborā, ASV 1964.

PRORIŅA, Ilze — c) iekštelpu arhitekte Ontario mākslas kolledžā, Kanādā 1959.

PUDISTS, Modris — b) Mičiganā, ASV c) B.S. arch. Nebraskas U Linkolnā, ASV 1960.

PUMPURS, Oskars — a) 1. 3. 1920 Balvos b) Kanberā, Austrālijā c) Dipl. ing. & arch. Braunšveigas techn. A. Vācijā 1947 d) reģ. arhitekts Austrālijas galvaspilsētas teritorijā (ACT) 1959 e) LAB f) pilsētu plānotājs Austrālijas federālajā dep-tā un galvaspilsētas izbūves komisijā g) savrupmājas Kanberā h) Kanberas priekšpilsētu plānojumi (darbavietā).

PŪPĒDIS, Alģimants — a) 28. 5. 1924 b) Melburnā, Austrālijā c) izturēti kvalifikācijas pārbaudījumi d) reģ. arhitekts Viktorijā e) FRAIA, LAB f) archi-

teksts, sava biroja vadītājs f) Melburnas latviešu nama paplašinājums, bankas uc. celtnes Viktorijā.

PŪPOLA, Ieva — b) Konektikutā, ASV c) B. arch. Kornela U Itakā, ASV 1966.

PURGALIS, Jānis — b) Sanfranciskō, ASV c) B. arch. & ing. Vašingtonas U Sietlā, ASV 1961.

PUTNIŅA (ZUTE), Iza — a) 22. 6. 1906 Rīgā b) Virdžinijā, ASV c) arhitekta LU 1940 e) LAB.

PUTNIŅŠ, Nikolajs — a) 26. 6. 1900 Latvijā b) Konektikutā, ASV c) arhitekts LU 1933 e) LAB.

RĀCENIS, Aleksandrs — a) 18. 10. 1899 Valmierā b) Ņujorkas stātā, ASV c) arhitekts LU 1931 e) LAB h) skolas, baznīcas, bankas, bibliotēkas Ņujorkas stātā (darbavietā).

RĀCENIS, Viestarts — a) 6. 9. 1938 Rīgā b) Ņujorkas stātā, ASV c) B. arch. Sirakūzu U Sirakūzās, ASV 1962 d) lic. arhitekts Ņujorkas stātā 1967 f) privātpraksē g) izglītības iestāžu, rūpn. un veikalu ēkas Ņujorkas stātā h) skolu, banku, bibliotēku, biroju ēkas Ņujorkas stātā (sadarb. ar citiem arhitektiem).

RAGAINIS, Valdis — c) B.S. arch.

RAMEIKA, Voldemārs — a) 3. 11. 1911 Rīgā b) Ohaiō, ASV c) būvinženieris LU 1940, Dipl. ing. & arch. Braunšveigas techn. A. Vācijā 1950 e) LAB.

RAMIŅA, Silvija — sk.: NOLLE.

RASIŅŠ, Pēteris — a) 15. 9. 1937 Rīgā b) Torontō, Kanādā c) B. arch. Toronto U Kanādā 1960 e) MRAIC f) sava arhitektu biroja vad. g) restorāni, viesnīcas, biroju nami, savrupmājas Kanādā un ASV.

REINBERGA, Ivete — b) Kalifornijā, ASV c) B.S. iekštelpu arhitektūrā Oregonas U Jūdžinā, ASV 1956.

REINHOLDS, Valfrīds — a) 10. 5. 1911 b) Vankuverā, Kanādā c) arhitekts LU e) LAB g) Vankuveras latv. ev. lut. draudzes kapsētas pieminekļi.

REINVALDS, Ilmārs — c) B. arch. Ilinojas U Urbanā, ASV 1963, M. arch. Pensilvānijas U Filadelfijā, ASV 1965.

REKĒVICS, Kārlis — b) Sietlā, ASV c) B. arch. Vašingtonas U Sietlā 1958.

RIPA, Jānis — a) 14. 6. 1944 Rīgā b) Kalifornijā, ASV c) Renslera poli-techn. I ASV B.S. 1966, B. arch. 1967 f) arhitekts privātbirojā.

RIŠKOVŠ-KARRS (KARR), Nikolajs — a) 1. 10. 1914 b) Ņujorkas stātā, ASV c) arhitekts LU 1942, M.S. pilsētu būv. Kolumbijas U Ņujorkā 1957 e) LAB.

ROBEŽNIEKS, Herberts — a) 20. 8. 1931 Liepājā b) Ohaiō, ASV c) B. arch. Rietumu rezerves U Klīvlendā, ASV 1959 d) lic. arhitekts Ohaiō 1965 f) arhitekts privātpraksē g) dzīvokļu kvartāls, banka uc. Ohaiō.

ROBEŽNIEKS, Juris — a) 10. 1. 1939 b) Zviedrijā c) arhitekts Stokholmas techn. A. 1965 e) SAR f) arhitekts privātbirojā g) savrupmājas h) skolas, veikali, vasarnīcas uc. Zviedrijā (darbavietā).

RODMANIS, J. — b) Čilē f) lauku būvniecības profesors Valdivijas U. Sk. arf: ARCHĪVS VII, 155. lpp.

ROGA, Arnolds — a) 22. 4. 1911 Latvijā b) Ņudžersijā, ASV c) arhitekts LU 1944 e) LAB g) Latvijas sarkanā krusta pieņemtā kapuzīme Vācijā.

RONE (ĀDMINE), Elga — b) Nebraskā, ASV c) B. arch. Nebraskas U Līnkolnā 1958.

ROZE, Andris — a) 20. 12. 1936 Rīgā b) Detroitā, ASV c) Toronto U Kanādā B. arch. 1962, M. arch. (pilsētu būvsn.) 1966 d) reģ. arhitekts Ontariō 1965 f) arhitekts pilsētu būvsn. privātbīrojā h) Detroitas centra izveidošanas studijas uc. (darbavietā).

ROŽUKALNS, Jānis — a) 25. 8. 1940 b) Klīvlendā, ASV c) B. arch. Rietumu rezervas U Klīvlendā 1966.

RUBENIS, Gvido — a) 14. 1. 1932 Kauguros b) Pensilvānijā, ASV c) B. S. arch. Drekslera I Filadelfijā, ASV 1969 d) lic. arhitekts Pensilvānijā e) AIA f) arhitekts Pensilvānijas U h) sadarb. ar citiem arhitektiem Pensilvānijas U dzīvojamās un administrācijas ēkas uc.

RUBIS, Juris — a) 22. 9. 1922 Liepājā b) Brisbenā, Austrālijā c) Dipl. arch. Kvīnslendas U Brisbenā 1955 d) reģ. arhitekts Kvīnslendā e) FRAIA, LAB f) privātp praksē g) moteli, hoteli, baznīcas, biroju un dzīvokļu ēkas Kvīnslendā.

RUBULIS, R. — f) arhitekts g) Indianapolisas latviešu sabiedriskā centra nams.

RUDZĪTIS, Leons — a) 22. 2. 1911 Rīgā b) Ņujorkas stātā, ASV c) arhitekts LU 1938, Dipl. ing. & arch. Štutgartes izglītības ministrijā 1947 e) LAB f) arhitekts privātbīrojā g) lauku saimniecību un ģimeņu mājas Latvijā, savrupmājas ASV.

RUPEIKS, Aleksandrs — c) B. arch. Preta I Ņujorkā, ASV 1961.

RŪTENBERGS, J. — a) Rīgā b) Kolorādō, ASV c) Vācijā e) AIA g) dzīvojamās ēkas, mūzejs uc. ASV.

RUTMANIS, Jānis — a) 5. 8. 1894 Lubānā b) Mičiganā, ASV c) arhitekts LU 1925 e) LAB f) arhitekts g) īres nams, Kongresa nama pārbūve, savrupmājas Rīgā, Ķeguma spēkstacijas personāla dzīvojamās ēkas; bijis mācībspēks LU un Baltijas U Pinebergā, Vācijā; profesion. publikāc.; LATVIJAS ARCHITEKTŪRAS red. Sk. arī: ARCHĪVS VII, 158. lpp.

SALDAIS, Georgs — a) 3. 12. 1937 b) Kanberā, Austrālijā c) B. arch. Sidnejas U Austrālijā 1960 d) reģ. arhitekts Austrālijas galvaspilsētas teritorijā (ACT) e) ARAIA f) vecākais arhitekts Austrālijas federālajā būvsn. dep-tā.

SALNĀJS, Oto — b) Oslō, Norvēģijā f) arhitekts.

SALTUPS, Jānis — a) 25. 2. 1939 Rīgā b) Melburnā, Austrālijā c) B. arch. Melburnas U 1965 d) reģ. arhitekts Viktorijā 1966 e) ARAIA f) arhitekts privātbīrojā g) dzīvokļu ēkas, savrupmāja h) biroju ēkas, hoteli, klubi, rūpn. ēka, veikali (darbavietā).

SANDERLENDĀ (SUNDERLAND, dz. OZOLIŅA), Dagnija — a) 20. 1. 1940 Rīgā b) Kopenhāgenā, Dānijā c) B. arch. Melburnas U Austrālijā 1964 d) reģ. arhitekts Viktorijā f) arhitekts privātbīrojā g) savrupmājas h) veikali Viktorijā, laborātorijas ēkas Briselē (darbavietā).

SARMA, Manfrēds — a) 13. 6. 1909 Loberga muižā b) Zviedrijā c) arhitekts LU 1938 e) SAR, LAB f) arhitekts privātbirojā g) latv. ev. lut. draudzes kapu piemineklis Bredfordā, Anglijā h) dziedniecības iestādes, skolas, biroju nami, restorāni, mūzeji, bibliotēka, moteli, rūpn. uc. celtnes Zviedrijā (sadarbībā ar citiem arhitektiem un arhitektu birojos).

SĀTIŅA, Māra — sk.: ŅUSOMA.

SĀTIŅŠ, Ivars — a) 4. 10. 1943 Rīgā b) Melburnā, Austrālijā c) B. arch. Melburnas U 1966 d) reģ. arhitekts Viktorijā f) arhitekts privātbirojā g) savrupmājas h) biroju nami, veco ļaužu mītnes, universitātes ēkas (darbavietā).

SĀTIŅŠ, Kārlis — a) 22. 8. 1913 Rīgā b) Melburnā, Austrālijā c) arhitekts LU 1942, Dipl. ing. & arch. izglītības ministrijā Štutgartē, Vācijā 1947 d) reģ. arhitekts Viktorijā 1952 e) FRAIA, LAB f) vecākais arhitekts Austrālijas federālajā būv. dep-tā g) Melburnas latviešu ev. lut. draudzes kapu piemineklis, savrupmājas Melburnā h) Rīgas cementfabrikas ēkas, zāģētavu ēkas, biroju nams, lidostu celtnes Latvijā un Austrālijā (darbavietā). Sk. arī: ARCHĪVS XII, 96. lpp.

(SEEBERG) — sk.: ZĒBERGS.

SĒJA, Mirdza — sk.: MEDIKA.

SIKSNA, Arnis — a) 12. 5. 1938 Rīgā b) Kanberā, Austrālijā c) Adelaides U Austrālijā B. E. (arch.) 1959, M. (pilsētu būv.) 1967 d) reģ. arhitekts Dienvidaustrālijā un Austrālijas galvaspilsētas teritorijā e) ARAIA, RATPI, LAB f) arhitekts Kanberas izbūves birojā g) savrupmājas, latviešu veco ļaužu mītnes plānojums, dzīvojamās ēkas, latviešu nama „Tālavas” (Adelaidē) paplašinājums (sadarbībā ar arch. Z. Kapeli); god. proj. sac. h) rūpniecības celtnes, biroju ēkas, izglītības iestāžu celtnes, pilsētu būv. projekts, bibliotēka, baznīca, piemiņas strūklaka — Austrālijā, Tripolī, Lībijā, Anglijā (darbavietā).

SĪKULE, Marija — c) Dipl. ing. & arch. Štutgartes techn. A. Vācijā 1949.

SILDEGS, Andris — c) B. arch. Nebraskas U Linkolnā, ASV 1966.

SIRKS, Ilārs — c) Nebraskas U Linkolnā, ASV B. A. 1954, B. arch. 1959.

SKABURSKIS, Andrejs — c) B. arch. Mekgila U Montrealā, Kanādā 1966.

SKUJIŅŠ, Arnis — a) 16. 1. 1920 Kalsnavā b) Nusautvelsā, Austrālijā c) arhitekts (ASTC) Sidnejas techn. kolledžā 1959 (ar vārdu „Arnis Lee”) d) reģ. arhitekts Nusautvelsā 1960 f) arhitekts Ņukāsas pilsētas būvvaldē un Ņukāsas U g) viesnīca, savrupmājas h) daudzstāvu autonomvietnes, bibliotēkas, peldētavas, bērnu veselības centri, sporta centrs un tribīnes, jūrmalas paviljoni (darbavietā).

SKUJIŅŠ, Jānis — c) B. arch. Minesōtas U Mineapolisā, ASV 1965.

SLAIDIŅŠ, Raimonds — a) 28. 4. 1927 Latvijā b) Kalifornijā, ASV c) B. arch. Nebraskas U Linkolnā, ASV 1954; diploms Fontenblo mākslas skolā (Ecole des Beaux Fontainebleau) 1961 f) arhitekts privātbirojā.

SMILTĀRS, Andrejs — c) B. A. arch. Cincinati U, Ohaiō, ASV.

SOBOĻEVSKIS, Richards — a) 27. 12. 1927 b) Sidnejā, Austrālijā c) arhitekts Sidnejas techn. kolledžā (ASTC), B. arch. Nusautvelsā U Austrālijā 1964 d) reģ. arhitekts Nusautvelsā e) ARAIA.

SPIGULIS, Arvīds — a) 20. 9. 1918 Katvaros b) Masačūsetsā, ASV c) arhitekts Baltijas U Pinebergā, Vācijā 1948 d) lic. arhitekts Masačūsetsā 1961 e) LAB f) arhitekts privātbīrojā g) savrupmājas, Bostonas un apkārtnes ev. lut. Trimdas draudzes nama un baznīcas pārbūve (sadarb. ar arch. A. Lukstiņu) h) slimnīcas, skolas, bibliotēkas, U celtnes, sporta celtnes ASV (darbavietā).

SPLĪTE, Rolands — a) 18. 11. 1926 Nīcā b) Vellingtonā, Jaunzēlandē c) Dipl. arch. Ōklendas U Jaunzēlandē 1966 e) ANZIA f) arhitekts privātbīrojā g) tirdzn. centri, biroju ēkas, noliktava Vellingtonā un Kraistčērčā h) biroju ēkas, tirdzn. centri Vellingtonā un Kraistčērčā (darbavietā).

SPROĢIS, Andrejs — a) 20. 12. 1940 Rīgā b) Melburnā, Austrālijā c) B. arch. Melburnas U 1965 d) reģ. arhitekts Viktorijā 1966 e) ARAIA f) arhitekts privātbīrojā g) savrupmājas Viktorijā h) hoteli, biroju ēkas (darbavietā).

STEFANS, Osvalds — a) 26. 1. 1906 Latvijā b) Ņujorkā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Braunšveigas techn. A. Vācijā e) LAB f) arhitekts privātbīrojā h) skolas, īres nami, savrupmājas uc. (darbavietā).

STENDERS, Andris — b) Kvīnslendā, Austrālijā c) Dipl. arch. Kvīnslendas U.

STRAUSS, Jānis — a) 28. 6. 1901 Ķemeross b) Kolorādō, ASV c) arhitekts LU 1942; Dipl. ing. & arch. izglītības ministrijā Štutgartē, Vācijā 1946 e) BABD, LAB f) inženieris privātā uzņēmumā g) profesion. publik. h) cukurfabriku pārbūvju un jaunbūvju projektu pārbaude; skolu ēkas, pārvaldes ēkas, gaisaspēku akadēmijas ēkas (darbavietā).

STRĪKIS, Andrejs — a) 1939 Pūrē b) ASV c) Hārvarda U Kembridžā, ASV B.A. 1961, B.arch. 1968 f) arhitekts privātbīrojā Bostonā.

STRODS, Salvīns — c) B.S. (dārzu arhitektūrā) Sirakūzu U, ASV.

SVĪĶERS, Alvis — a) 28. 3. 1944 Rīgā b) Melburnā, Austrālijā c) Dipl. arch. Melburnas technol. I 1968 d) reģ. arhitekts Viktorijā 1970 e) ARAIA f) arhitekts privātbīrojā g) savrupmājas Viktorijā h) restorāns, hoteli Viktorijā (darbavietā).

SVĪĶERS, Leo — a) 20. 5. 1910 Ķīnā b) Melburnā, Austrālijā c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā 1948 e) LAB f) privātpraksē g) strādnieku dzīvojamās ēkas, slēpotāju mītnes Latvijā, Melburnas latviešu nama pārbūve, DV Melburnas nodaļas īpašuma „Vanagu” jaunceltne, veikali, rūpn. ēkas, dzīvokļu mājas, savrupmājas Viktorijā h) dzīvokļu mājas uc. Viktorijā (sadarb. ar citiem arhitektiem). Sk. arī: ARCHĪVS V, 155. lpp.

ŠĀLME, Māris — a) 7. 5. 1942 b) Klīvlendā, ASV c) B.S. arch. Rietumu rezerves U Klīvlendā 1965.

ŠĀLTS, Andrejs — a) 24. 7. 1914 Aizputes pag. b) Zviedrijā f) dārzu arhitekts. Sk. arī: ARCHĪVS XII, 97. lpp.

ŠĒNBERGA (PLORIŅA), Elvīra — a) 27. 8. 1913 Rīgā b) Ņujorkas stātā, ASV c) arhitekts LU 1942 e) LAB f) arhitekts privātbīrojā g) savrupmājas, noliktavas, parka izbūve ASV.

- ŠILDE, Gustavs — b) Berlīnē, Vācijā c) Dipl. ing. & arch. Berlīnes techn. A. Vācijā f) arhitekts.
- ŠILDE, Maija — sk.: GOBIŅA.
- ŠMIDCHENS, Indulis b) Čikāgā, ASV c) B.arch. Ilinojas technol. I Čikāgā.
- ŠMITA, Erna — sk.: LŪSE.
- ŠMITA, Zigrīda — c) B.S. arch. Ziemeļkarolīnas kolledžā Čepelhillā, ASV.
- ŠPĪLBERGA, Emīlija — a) Liepājā b) Melburnā, Austrālijā c) Melburnas U 1957 B. arch., 1971 diploms dārzu arhitektūrā (landscape design) d) reģ. arhitekta Viktorijā e) FRAIA, LAB f) vecākā arhitekta Austrālijas federālajā būv. dep-tā g) veikali, savrupmājas Viktorijā h) biroju nami, telefona centrāle, atpūtas nams, imigrantu mītne (darbavietā).
- ŠTEINA, Aija — sk.: TOMASA.
- ŠUBERTS (SHUBERT), Haralds — Sidnejā, Austrālijā c) B. arch. Rietumaustrālijas U Pertā 1968 f) arhitekts būv. dep-tā.
- ŠULCA (SCHULTZ, dz. GAILĪTE), Alma — a) 9. 4. 1913 b) Teksasā, ASV d) arhitekta e) LAB f) arhitekta privātbirojā g) kolledžu ēku iekštelpu izveidojums (darbavietā).
- ŠVALBE, Verners — a) 23. 12. 1932 b) Virdžīnijā, ASV c) B.S. arch. Kolumbijas U Ņujorkā, ASV 1958.
- TANNIS, Egils — a) 25. 11. 1929 Rīgā b) Ontariō, Kanādā c) B. arch. Toronto U 1958 d) reģ. arhitekts Ontariō e) LAB f) arhitekts g) Toronto latv. ev. lut. Sv. Jāņa draudzes baznīca.
- TAURINŠ, Žanis — a) 27. 9. 1905 Liepājā b) Čikāgā, ASV c) arhitekts LU 1935 e) LAB.
- TEIVENS, Arno — a) 9. 3. 1905 Tukumā b) Gēteborgā, Zviedrijā d) arhitekts e) LAB g) doktorāts un aptieka, brīvdabas teātris (Mežotnē), skatu lielo noietņu celtnes (Bulļos un Asašos) Latvijā; piemiņas plāksne Slītes ostā, Zviedrijā h) rūpn. celtnes, darbnīcas, savrupmājas Zviedrijā (darbavietā).
- TILTA, Anna — sk.: ANDERSONE.
- TOMASA (THOMAS, dz. ŠTEINA), Aija — b) Pertā, Austrālijā c) B. arch. Rietumaustrālijas U Pertā.
- TRANKELS, Valentīns — a) 1935 Liepājā b) Sidnejā, Austrālijā c) B. arch. Nusatvetslas U Sidnejā 1953.
- TREIBERGS, Uldis — a) 25. 11. 1923 Rīgā b) Ilinojā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Achenas U Vācijā 1950 d) lic. arhitekts Minesotā e) LAB, AIA f) arhitekts privātbirojā.
- TREIMANIS, Kārlis — c) Dipl. ing. & arch. Štutgartes techn. A. Vācijā.
- TREKNAIS, Alberts — a) 22. 9. 1919 b) Čilē d) arhitekts.
- TUKTĒNS, Zigurds — a) 11. 2. 1929 b) Sidnejā, Austrālijā c) B. arch. Sidnejā.
- TURKIS, Arnolds — a) 17. 10. 1914 Codē b) Ņujorkas stātā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā 1948 e) LAB f) sava būvuzņēmuma vad. g) savrupmājas, ģimeņu mājas Ņujorkas stātā.

ŪDRIS, Oskars — a) 1. 11. 1904 Rīgā b) Kalifornijā, ASV c) arhitekts LU 1936 e) LAB godabiedrs f) arhitekts privātbijā.

UIŠKA, Austris — b) Torontō, Kanādā c) B. arch. Toronto U 1964 d) reģ. arhitekts Ontariō f) arhitekts privātbijā.

ULRICHS, Eduards — a) 31. 5. 1909 Ventspilī b) Sidnejā, Austrālijā c) arhitekts LU 1937 e) LAB f) arhitekts Ņusautvelsas dzelzceļu dep-tā g) savrupmājas Ņusautvelsā h) dzelzceļa stacijas, pārvaldes ēkas, darbnīcas (darbvietā).

UPENIEKS, Visvaldis — a) 9. 5. 1928 Rīgā b) Torontō, Kanādā c) B. arch. Toronto U 1954 d) reģ. arhitekts Ontariō e) LAB f) sava arhitektu biroja vad. g) biroju nami, ģres nami, baznīca, rūpn. ēkas, tirdzn. centri uc. celtnes Ontariō.

UPĪTE, Vija — sk.: HENDLEJA.

VALDMANIS, Krišs — b) Londonā, Anglijā c) arhitekts LU.

VASERS, Vītauts — a) 9. 10. 1918 Cēsu pag. b) Ņujorkā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā f) arhitekts g) Ņubransvikas un Lēkvudas latviešu ev. lut. draudzes baznīca.

VASILIS, Voldemārs — a) 13. 1. 1922 Skodā, Lietuvā b) Zviedrijā c) arhitekts Chalmersa techn. A. Gēteborgā, Zviedrijā 1951, pēc tam: tekn. lic. e) SAR, LAB f) sava arhitektu biroja vad., mācībspēks Chalmersa techn. A. g) skolas, pilsētas valdes nams, sporta celtnes, rūpn. ēkas, noliktavas, ģres nami, savrupmājas, pilsētu būvnr. veidojumi; god. proj. sac. Sk. arī: ARCHĪVS VIII, 279. lpp.

VEIDEMANIS, Ilgvars — b) Ohaiō, ASV c) B.S. arch. eng. (landscape) Čikāgas U, ASV.

VEISS, Jēkabs — a) 23. 2. 1910 Rīgā b) Vācijā c) arhitekts LU 1944 d) LAB f) arhitekts pašvaldības iestādē Karlsrūhē.

VELDRE, Rūdolfis — b) Zviedrijā d) arhitekts e) LAB f) arhitekts privātbijā g) Gēteborgas latv. ev. lut. draudzes pieminēklis Kvibergas kapos.

VĒTRA, Maiga — Ontariō, Kanādā c) arhitekta LU.

VĒZIS, Arends — a) 25. 9. 1939 Rīgā b) Anglijā c) Dipl. arch. Lesteras arhitektūras skolā 1961 d) reģ. arhitekts Lielbritānijā 1963 f) arhitekts pašvaldības būvnr. nozarē g) skolas, policijas iecirkņu ēkas, veselības centri, savrupmājas Anglijā.

VILMANE, Ita — sk.: OZOLA.

VILMANIS, Ādolfs — a) 7. 11. 1904 Kalvenē b) Argentīnā c) arhitekts LU 1935 e) LAB f) privātp praksē g) savrupmājas, skola, rūpn. celtnes, baznīcas Argentīnā un Brazīlijā (Brazīlijas latv. ev. lut. draudzes „Archibīskapa Teodora Grīnberga nams” Sanpaulō, latv. ev. lut. Augšāmcelšanās draudzes nams Urlingamā (Hurlingham), Argentīnā).

VILŪMS, Jānis, jun. — b) Nebraskā, ASV c) B. arch. Nebraskas U Linkolnā 1962 d) lic. arhitekts Nebraskā e) LAB.

VILŪMSONS, Aleksis — a) 14. 3. 1911 b) Kalifornijā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā 1948 e) LAB f) arhitekts privātā firmā.

VINTERS, Aivars — b) Toronto, Kanādā c) B. arch. Toronto U 1957 d) reģ. arhitekts Ontariō f) arhitekts privātbijā.

VIRSIS, Jēkabs — b) Vācijā c) Dipl. ing. & arch. Braunšveigas techn. A. Vācijā.

VITANDS, Verners — a) 3. 7. 1903 Lizumā b) Mičiganā, ASV c) arhitekts LU 1932 e) LAB f) privātpraksē g) robežsargu nams (Indrā), aizsargu nams (Madonā), Vienības nams (Daugavpīlī), pieminekļi (Indrā, Smiltēnē, Jaungulbenē, Krustpīlī, Rīgā) Latvijā; god. proj. sacensībās.

VĪTOLS, Austris — b) Masačūsetsā, ASV c) Minesōtas U Mineapolisā 1963 B. arch., 1965 M. arch., ASV Romas stipendija 1966.

VĪTOLS, Vilhelms — a) 15. 9. 1915 Līvānos b) Ņujorkā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Minchenes techn. A. Vācijā 1949 d) lic. arhitekts Ņujorkas stātā e) LAB f) privātpraksē un arhitekts privātbirojā g) Ņujorkas latv. ev. lut. draudzes Katskilu kalnu īpašuma ēkas, sarīkojumu zāle Amerikas latv. tautiskās savienības namā Bostonā h) rūpn., spēkstaciju, skolu un pārvaldes ēkas, mūzejs (darbavietā).

VĪTOLS, Vitolds — a) 6. 12. 1932 Rīgā b) Bostonā, ASV c) B. arch. Aiovas kolledžā, ASV 1957, M. arch. Masačūsetsas technol. I Kembridžā, ASV 1958 d) lic. arhitekts Masačūsetsā e) AIA f) arhitekts, partneris arhitektu birojā g) viesnīcas, kino, veikali, biroju ēkas, savrupmājas, Bostonas un apkārtnes latv. ev. lut. Trimdas draudzes vasaras nometnes „Piesaulis” bērnu mītne un baznīcas zvatornīsis.

VOITS (WOITA), Nikolajs — a) 25. 10. 1904 Rīgā b) Minchenē, Vācijā c) arhitekts LU 1930, Dipl. ing. & arch. Berlīnes techn. A. Vācijā 1942 e) LAB f) arhitekts privātbirojā g) bijis asistents LU; god. proj. sac. h) pilsētas valdes nams, skolas, politehnikuma ēkas (darbavietā).

VOITS, Pēteris — a) 22. 7. 1905 Bērzaunē b) Vašingtonas stātā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Karlsrūhes techn. A. Vācijā 1948 e) AIA, LAB f) arhitekts privātbirojā h) pamatskolas, bankas, baznīcas Vašingtonas stātā (darbavietā).

ZAMELE, Dzintra — sk.: ZOMMERE.

ZAPRAUSKIS, Rūdolfs — a) 31. 1. 1921 Omskā, Krievijā b) Pensilvānijā, ASV c) Dipl. ing. & arch. Minchenes techn. A. Vācijā 1948 d) lic. arhitekts Pensilvānijā 1954 e) AIA, LAB.

ZARIŅA, Astra — sk.: HEIVUDA.

ZARIŅA, Māra — b) Ohaiō, ASV c) B.S. (iekštelpu arhitektūrā) Cincinnati U Ohaiō 1964.

ZARIŅŠ, Valdis — a) 6. 7. 1938 Rīgā b) Adelaidē, Austrālijā c) B. arch. Adelaides U d) reģ. arhitekts Dienvidaustrālijā e) ARAIA, LAB f) arhitekts g) latviešu veco ļaužu mītnes „Sidrabenes” ēkas.

ZARIŅŠ, Zīgurds — a) 6. 1. 1928 Rīgā b) Ņujorkas stātā, ASV c) B. arch. Oklahomas U, ASV 1954 d) lic. arhitekts Ņujorkas stātā 1959 e) NYSA, LAB f) arhitekts privātbirojā g) Ņujorkas latv. ev. lut. draudzes „Salas” baznīca, īres nami, dzīvokļu nami, savrupmājas Ņujorkas stātā h) skolas, tirdzn. ēkas, pārvaldes ēka Ņujorkas un Konektikutas stātā (darbavietā).

ZARIŅŠ, Žanis — a) 22. 5. 1922 Latvijā b) Oregonā, ASV c) B. arch. Oregonas U Judžīnā, ASV 1955 e) LAB.

ZĒBAUERS, Valdis, sen. — a) 30. 6. 1903 Permā, Krievijā b) Kolorādō, ASV c) arhitekts LU 1934; Dipl. ing. & arch. izglītības ministrijā Štutgartē, Vācijā 1947 e) LAB f) arhitekts privātbirojā g) pilsētas krājkase (Liepājā), skolas, rūpn. ēkas Latvijā; bijis mācībspēks Jelgavas lauksaimniecības akadēmijā; god. proj. sac.; savrupmājas ASV h) skolas, bankas, mākslas mūzejs, baznīcas, tirdzn. nams, biroju nami, pasta un klubu ēkas Kolorādō, Vaiomingā un Havajā (darbavietā).

ZĒBAUERS, Valdis, jun. — a) 21. 8. 1942 b) Misūrī, ASV c) B.A. (iekštelpu arhitektūrā) Denveras U, ASV.

ZĒBERGS, Gerhards — b) Minchenē, Vācijā c) Dipl. ing. & arch. Drēzdenes techn. A. Vācijā.

ZĒBERGS (SEEBERG), Teodors (Theodore) — b) Kanādā d) reģistrēts arhitekts.

ZEIDĻICKA, Ausma — b) Ņujorkas stātā, ASV c) B.S. arch. Preta I Ņujorkā 1966.

ZEMGALS, Gvido — b) Kalifornijā, ASV c) B. arch. Dienvidkalifornijas U Losandželosā 1964.

ZIEMELIS, Persijs — a) 23. 1. 1941 Rīgā b) Anglijā c) Dipl. arch. Ņūkāsas U Anglijā 1964 d) reģ. arhitekts Lielbritanijā 1966 f) galvenais arhitekts, partneris privātbirojā g) rūpn. ēkas, skolas, klubi un savrupmājas Anglijā h) skolas, rūpn. celtnes, bibliotēka, peldētava, biroju ēka, savrupmājas (darbavietā).

ZILBERTS, Alfrēds — a) 10. 1. 1916 Rīgā b) Stokholmā, Zviedrijā c) arhitekts LU 1943 e) LAB f) arhitekts.

ZIMBACHS, Gunārs — a) 9. 12. 1925 Liepājā b) Albertā, Kanādā c) Dipl. arch. Lesteras politehnikumā Anglijā 1962 d) reģ. arhitekts Lielbritanijā 1964 e) ARIBA f) vecākais arhitekts pašvaldības būvsn. nodaļā Birmingemā h) skolas, bankas, sporta celtnes, biroji, rūpn. ēkas Anglijā un Kanādā (darbavietā).

ZOMMERE-ZAMELE, Dzintra — b) Sietlā, ASV c) B.A. (iekštelpu arhitektūrā) Vašingtonas U Sietlā, ASV 1965.

ZOMMERS, Juris — b) Sietlā, ASV c) B.A. (iekštelpu arhitektūrā) Vašingtonas U Sietlā 1962.

ZUNDE, Rolands — a) 28. 9. 1928 Rīgā b) ASV c) B. arch. Vašingtonas U Sietlā, ASV 1954.

ZUNDE, Tālvāldis — b) Anglijā d) reģ. arhitekts Lielbritanijā e) LAB, ARIBA.

ZUNTAKA, Vija — b) Kanādā c) iekštelpu arhitekts mākslas kolledžā Ontariō, Kanādā 1971.

ZUTE, Iza — sk.: PUTNIŅA.

ZVILNA, Jēkabs — a) 16. 7. 1914 Rīgā b) Toronto, Kanādā d) arhitekts e) LAB f) arch. privātbirojā g) mācībspēks U Kanādā h) slimnīcas uc. (darbavietā).

ŽIEMA, Osvalds — b) Čikāgā, ASV c) arhitekts LU f) arhitekts privātbirojā.

ŽĪGURS, Alfrēds — b) Masačūsetsā, ASV c) B.S. arch. eng. Čikāgas tehniskajā kolledžā, ASV.

Iepriekšējā pārskatā ietilpst pavisam 363 arhitektu īsbiografijas. Pieņemot, ka arhitekti, kam nav minēta dzīvesvieta, dzīvo valstī, kurā viņi ir beiguši universitāti, šis kopskaits pa atsevišķām valstīm sadalās šādi:

ASV	188	Anglijā	9	Somijā	1
Austrālijā	57	Venecuēlā	6	Etiopijā	1
Kanādā	42	Argentīnā	3	Jaunzēlandē	1
Zviedrijā	24	Čīlē	2	Dānijā	1
Vācijā	24	Norvēģijā	1	Nezināmā vietā	3

AVOTI

Informācijas iegūšanai izmantotas šādas publikācijas (latviešu publikācijas piesniedzamas Melburnas latviešu biedrības bibliotēkā — 3 Dickens Street, Elwood, Vic. 3184, Australia):

ARCHITEKTS 4—15 (Stokholmā).

LATVIJAS ARCHITEKTU BIEDRĪBAS KOPRAKSTS 7, 8, 13—21, 25, 27, 28, 30, 32, 34 (Losandželosā).

TEHNIKAS APSKATS 1954—1961, 1963—1966, 1968, 1970—1972.

AKADĒMISKĀ DZĪVE 1960—1966 (Mineapolisā).

UNIVERSITAS 1954—1961, 1963—1966, 1968, 1970—1972 (Vācijā).

AUSTRĀLIJAS LATVIETIS 1958—1960, 1963, 1971 (Melburnā).

LAIKS 1952—1970 (Bruklinā).

LATVIJA 1949, 1950, 1953, 1960 (Eitīnā).

LONDONAS AVĪZE (1969)

R. I. B. A. DIRECTORY (London 1968—1969).

R. A. I. A. HANDBOOK (Canberra 1971).

Personisku informāciju laipni snieguši: Latvijas arhitektu biedrības valde, LAA zinātnes nozare, arhitekti ar aptaujas lapām un bez tam vēl īpaši šādi arhitekti: V. Federa-Mača (Karakasā, Venecuēlā), A. Kundziņš (Halifaksā, Kanādā), M. Nūsoma-Sātiņa (Vašingtonā, ASV), R. Splīte (Vellingtonā, Jaunzēlandē), J. Veiss (Kaizerslauternā, Vācijā), A. Vilmanis (Buenosairesā, Argentīnā); informācijas iegūšanu sekmējuši arhitekti: J. Daģis (Stokholmā, Zviedrijā), Latvijas arhitektu biedrības priekšnieks A. Damroze (Losandželosā, ASV), A. Dzirkalis (Ņujorkā, ASV), L. Gintere (Lundā, Zviedrijā), K. Grants (Ņujorkā, ASV), G. Korulis (Ažinkortā, Kanādā), K. Līgeris (Tolertonā, Anglijā), kā arī mācītājs A. Gulbis (Karakasā, Venecuēlā) un A. Šmits (Melburnā, Austrālijā).

IN MEMORIAM

Turpat gadsimteņa ceturkšņa laikā, kopš latviešu tauta kara darbības rezultātā spiesta dzīvot un darboties zemēs, kurās valda viena otrai pilnīgi pretēja ideoloģija, latviešu architektu saime ne tikai augusi, bet zināms skaits architektu arī miruši. Sekojošā sarakstā minēti visi autoram zināmie latviešu arhitekti ar universitātes izglītību (Latvijā un citur), kas miruši Otrā pasaules kara laikā un vēlākos gados. Informācijas avoti: ARCHITEKTS 1—14; LATVIJAS ARCHITEKTU BIEDRĪBAS KOPRAKSTS 25, 26, 29—32, 34, 35; LATVIJAS PSR MAZĀ ENCIKLOPĒDIJA I (Rīgā 1967).

No mums šķīrušies: prof. S. Antonovs (1884—1956, miris Latvijā), P. Ārends (1960 Austrālijā), P. Ātrēns (1952 Argentīnā), A. Baltārs (1960 Austrālijā), doc. Dr. arch. P. Bērzkalns (1899—1958 Latvijā), asistents K. Bikše (1887—1954 Austrālijā), J. Biķis (1895—1969 ASV), L. Birzīte (1956 Latvijā), I. Blankenburgs (1887—1944 Latvijā), H. Blaus (Vācijā), K. Blokmanis (1971 Austrālijā), R. Brencis (1955 Latvijā), A. Briedis (1956 Latvijā), K. Celmiņš (1971 Vācijā), A. Čuibe (1908—1941 Latvijā), P. Dreijmanis (1895—1953 Austrālijā), Ž. Dreimanis (1958 Latvijā), P. Eglājs (1972 Latvijā), A. Galindoms (1966 ASV), G. Gercs (Goertz, 1966 Austrālijā), A. Grīnbergs (1945 Vācijā), E. Grosbergs (1970 Kanādā).

N. Hercbergs (1957 Latvijā), J. Jakobijs (1951 Austrālijā), I. Jēpe (1972 Latvijā), M. Kačerovskis (1960 Latvijā), asistents A. Kalniņš (1903—1944 Latvijā), A. Kalniņš (1964 Austrālijā), profesors Dr. arch. P. Kampe (1885—1960 Vācijā), M. Krādziņš (1964 Austrālijā), K. Krasītiņš (1964 Latvijā), A. Krūmiņš (1964 Latvijā), doc. Dr. arch. A. Krūmiņš (1879—1969 Latvijā), A. Kundziņš (1950 ASV), A. Kīgelis, prof. A. Lamze (1889—1945 Latvijā), prof. Dr. arch. h. c. E. Laube (1880—1967 ASV), J. Leimanis (1900—1969 ASV), M. Lucs (1966 ASV), J. Lūsis (1965 Norvēģijā), V. Mālmanis (1968 ASV), ārk. prof. A. Malvess (1878—1951 Latvijā), A. Miezis (1950 Latvijā), M. Nomals (kritis karā), T. Plauciņa (1962 Latvijā), A. Plauciņš (1964 Latvijā), A. Pommers (1958 ASV), Ž. Priede (1945 Latvijā), prof. A. Raisters (1888—1967 ASV), V. Rendels (1964 Latvijā), A. Rengārts (1961 Latvijā), T. Rezevskis (1903—1965 Austrālijā), asistents F. Skujiņš (1890—1958? Vācijā), prof. E. Štālbergs (1883—1958 Latvijā), O. Šteinbriks (kritis karā 1945 Vācijā), J. Ūdris (1953 Latvijā).

LATVIJAS ARCHITEKTU BIEDRĪBA ĀRZEMĒS

Voldemārs Ozoliņš

Latvijas arhitektu biedrība (LAB) nodibināta 1924. gadā, piedaloties daudziem izciliem arhitektiem, kā: E. Laubem, P. Kundziņam, E. Štālbergam, P. Kampem, A. Krūmiņam, J. Blauam. Tai laikā valsts vēl nebija saimnieciski tā nostiprinājusies, lai arhitekti varētu dzīvot tikai no privātprakses, tādēļ tie strādāja valsts un pašvaldību birojos. No jaunās paaudzes jo spilgti izcēlās Zēbauers, Klinklāvs, Borbals, Paegle un daudzi citi, kas, saimnieciskajam stāvoklim strauji uzlabojoties, paralēli nodibināja arī privātpraksi.

Tas bija slavas pilns laikmets, un arhitekti palīdzēja celt jauno valsti. Kaut arī būvniecība ir internacionāla, katrā zemē un nācijā tai ir sava pieceja un īpatnības. Strādājot savā dzimtenē, Latvijas arhitektam bija retā izdevība un gandarījums redzēt sava projekta izbūvi dzīvē. Latvijas universitāte strādāja teicami, sagatavojot jo kuplu skaitu jauno arhitektu mūsu iecienīto vecāko kolēģu vadībā. 1944. gads visus pasākumus pārtrauca — ienaidnieks okupēja zemi. Kas vien varēja, atstāja dzimteni.

1947. gadā Vācijā (Pinebergā) tika organizēta Baltijas valstu universitāte. Te arī daļa kolēģu nolēma atjaunot LAB. Valde, kurā bija daļa agrāko valdes locekļu, par tās priekšsēdi izraudzīja P. Dreijmani. Viņa vadībā apzināja trimdā nokļuvušo LAB saimi, konstatējot, ka ap 80 % no tās agrākā sastāva ir dzimteni atstājuši. Tas LAB deva iespēju savu darbību pilntiesīgi turpināt trimdā.

Sākoties izceļošanai no Vācijas, Dreijmanis izceļoja uz Austrāliju un atteicās no priekšnieka pienākumiem. Valde lūdza P. Kundziņu, kas bija pārcēlies uz Zviedriju, noorganizēt jaunu LAB valdi. Par tās priekšnieku Stokholmas un apkārtnes arhitekti izraudzīja P. Kundziņu, bet par locekļiem St. Borbalu un R. Legzdiņu. Valde sāka izdot žurnālu ARCHITEKTU R. Legzdiņa faktiskā un tehniskā redakcijā. Izceļošanas zemēs organizēja arī LAB kopas — Ņujorkā A. Dzirkala, Mičiganā J. Rutmaņa un Losandželosā A. Raistera vadībā. Bez tam LAB valde izraudzīja dažādās zemēs savus tiešos pārstāvjus — Austrālijā K. Bērziņu, Anglijā E. Grosbergu, Kanādā A. Birkhānu un ASV V. Zēbaueru. 1952. gadā P. Kundziņš pārcēlās uz Kanādu, un

agrākā valde uzticēja viņam vadīt LAB no Kanādas līdz globālas valdes ievēlēšanai, pieaicinot par pagaidu valdes locekli V. Zēbaueru.

1953. gadā vispārējā balsošanā ievēlēja par priekšsēdi P. Kundziņu, sekretāru V. Zēbaueru, kasieri un biedrzini J. Rutmani, bet, viņam vēlāk atlūdzoties, A. Dzirkali. Revīzijas komisijā par priekšsēdi ievēlēja A. Raisteru un par locekli A. Turķi. 1958. gadā ievēlēja jaunu valdi, visus tās locekļus no Losandželosas: priekšnieku S. Borbalu, viņa vietnieku J. Janavu, kasieri un biedrzini O. Ūdri. Revīzijas komisijā ievēlēja A. Raisteru un U. Vītolu (Ņujorkā). Jaunā valde 1959. gadā noorganizēja labi izdevušos LAB biedru salidojumu biedrības 35 gadu pastāvēšanas atzīmēšanai ar teicamu arhitektu darbu izstādi un dalībnieku ekskursijām.

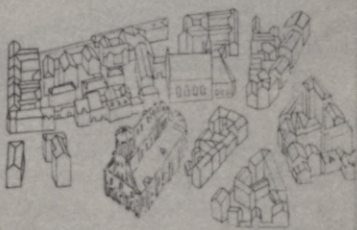
1960. gadā valdi pārvēlēja. Tās priekšnieks bija S. Borbals, viņa vietnieks A. Damroze, kasieris O. Ūdris, sekretārs P. Delle un biedrzinis H. Mansons. Revīzijas komisijā darbojās A. Raisters un P. Baķis (Ņujorkā). 1965. gadā ievēlēja citu valdi: par priekšnieku A. Damrozi, priekšnieka vietnieku A. Jākobsonu, kasieri O. Ūdri; revīzijas komisijā bija Voldemārs Ozoliņš un Jānis Janavs.

1969. gadā ievēlētā LAB valde ir šāda: priekšnieks A. Damroze, vicepriekšnieki — V. Ozoliņš Amerikai, R. Legzdiņš Eiropai, K. Sātiņš Austrālijai; kasieris ir P. Lazdāns. Revīzijas komisijā ir J. Janavs un Ilga Mellepe.

Papildinot 1959. gada 35. g. jubilejas izstādi, to izveidoja par ceļojošo izstādi, kas no Losandželosas 1960. gada kultūras dienām ceļoja uz Portlendu, Sietlu, Vankuveru, Sanfrancisko, Denveru (Kolorādo universitātes arhitektūras fakultātē un Džima Sadlera arhitektu birojā Denverā), Milvōki, Kalamazū, Linkolnu, Sietlu — 1. rietumu piekrastes dziesmu svētku laikā — un Montrealu tehnisko darbinieku kongresa laikā. Šīs sekmīgās izstādes izveidošanā bez darbu autoriem lieli nopelni A. Damrozem, J. Janavam un A. Viļumsonam.

LAB piedalījusies ar izstādēm un referātiem visos latviešu tehnisko zinātņu darbinieku kongresos — Ņujorkā, Montrealā un Toronto. Ik pusgadu tā izdod KOPRAKSTU biedru informēšanai un domu izmaiņai un ik gadus žurnālu ARCHITEKTU, ko rediģē Dr. P. Kundziņš un arch. R. Legzdiņš un iespiež Stokholmā.

LAB darbība norisinās kopās, kas darbojas: Austrālijā (Melburnā), ASV (Filadelfijā, Losandželosā, Ņujorkā un Sietlā), Zviedrijā

ARCHITEKTS

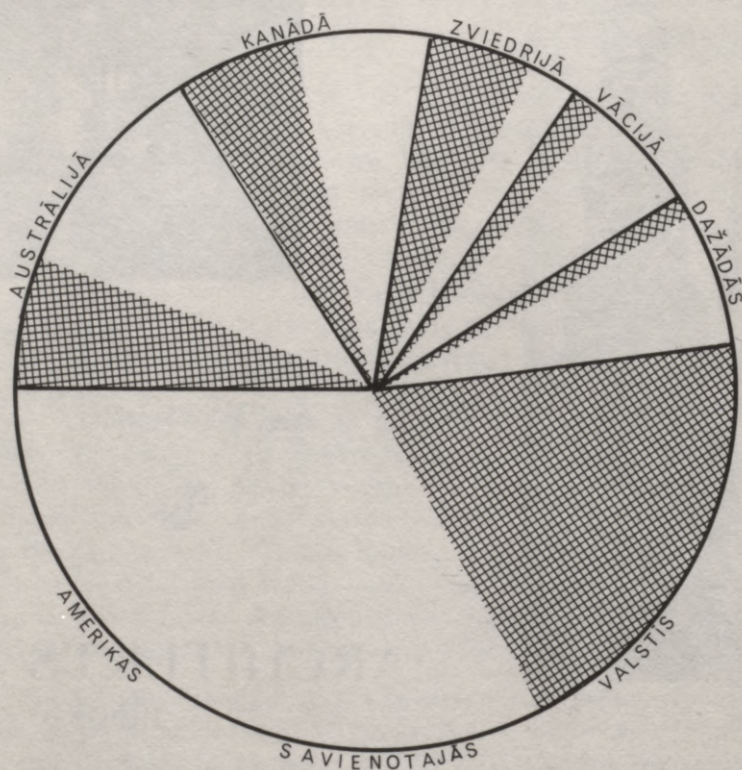
LATVIJAS ARCHITEKTU BIEDRĪBAS
— LAS — IZDEVUMS

1960 * 10

ARCHITEKTS ir viens no greznākiem latviešu žurnāliem

(Stokholmā) un Kanādā (Torontō). LAB apzinājusi ap 360 Latvijas cilmes arhitektu, kas dzīvo un strādā ārpus Latvijas visos kontinentos. No tiem ap 160 ir LAB biedri (ieskaitot arhitektūras studentus).

LAB valdes darbu atbalsta LAB padome ar izšķirīgiem padomiem. Padomes locekļi ir LAB godabiedri, bijušie LAB valdes locekļi un bijušie un esošie kopu priekšnieki. Sk. arī: ARCHĪVS XII, 225. un sekojošā lappusē.

LATVIEŠU ARCHITEKTU SADALĪJUMS PA MĪTNES ZEMĒM

Šrafējums rāda Latvijas arhitektu biedrības ārzemēs biedru skaitu un proporciju

ARCHITEKTI LATVIJĀ

Kārlis Sātiņš

Šai sarakstā uzņemti zināmie latviešu arhitekti tagadējā Latvijā. No sveštautiešiem minēti tikai tie, kas studijas sākuši neatkarīgajā Latvijā un tādēļ labi prot latviski. Saraksts sastādīts pēc trim avotiem: 1) 1967. gadā publicētā arhitektu savienības biedru saraksta LATVIJAS PSR MAZAJĀ ENCIKLOPĒDIJĀ (94—95. lpp.) un enciklopēdijas trijos sējumos ievietotajām arhitektu biogrāfijām (biedru saraksts beidzas ar 1965. gadu); 2) 1959. gadā publicētā pārskata PĒTERA STUČKAS LATVIJAS VALSTS UNIVERSITĀTE 40 GADOS (1919—1959), 233—454. lpp., kur ievietots mācībspēku un universitāti beigušo saraksts līdz 1957—1958. mācības gadam, ieskaitot; 3) presē minētajiem arhitektu vārdiem.

Pirmajā avotā arhitektu savienības biedru sarakstā ir minēts tikai arhitekta uzvārds un iniciālis, kā arī dzimšanas gads. Sekojošā sarakstā dzimšanas gads ievietots apaļajās iekavās. Biogrāfijās minēts, ja attiecīgais arhitekts ir partijas biedrs — tas sarakstā apzīmēts ar zvaigznīti. Otrā avotā bez uzvārda minēts arī beigušā priekšvārds un tēva vārds, kā arī, kuŗā gadā viņš universitāti beidzis. Vienveidības dēļ mūsu sarakstā minēts tikai uzvārds un iniciālis, bet universitātes beigšanas gads ievietots stūrītajās iekavās. To personu vārdi, kam sarakstā aiz uzvārda un iniciāļa nav minēts gads, ir ņemti no trešā avota. Ir iespējams, ka dažas no šīm personām ir būvzinieņeri, nevis arhitekti. Tā kā galvenais ziņu avots beidzas ar sešdesmitajiem gadiem, sarakstā neietilpst pēdējā laikā universitāti beigušie arhitekti.

Z.Ābelīte (1911), A.Āboliņš [1953], E.Abuls [1954], E.Ādamsons [1950], A.Aivars (1909), E.Aizsilniece* (1898), V.Aizupiete [1950], I.Āķis [1950], G.Ak-jopane, K.Alksnis, R.Andersone-Cērpe [1953], S.Andersone [1950], D.Anohins [1952], V.Anžjānis [1949], A.Apsītis (1919) [1951], V.Apsītis (1921) [1949], S.Artmane (1922), B.Artmanis (1915) [1949], G.Asaris (1934), J.Augstkalniņš (1913), V.Auns [1957].

L.Babre [1954], A.Bajārs (1912) [1949], Bākule, E.Bāliņš (1923) [1957], G.Barkāns (1925) [1951], G.Bechmane [1952], E.Beitāne, B.Bēniņa [1953], V.Bergmane [1950], E.Bergs (1919) [1952], A.Berķe [1958], I.Bērziņa (1935), A.Bērziņš (1936), Dz.Bērziņš [1957], H.Bērziņš (1927) [1952], O.Bērziņš (1898), V.Bērziņš (1928) [1954], A.Bidzāns (1908) [1950], A.Biete (1924) [1951], A.Bir-zenieks (1893), M.Bīskapa (1926), I.Bite [1957], A.Blauberģs (1906), E.Bodmane [1956], J.Boners [1949], E.Brante (1931), I.Braunšteina [1954], S.Breiere [1955], A.Breitborde (1928) [1952], V.Brennere [1950], J.Brinkmanis [1955], M.Brod-skis, R.Brūklīte [1950], L.Brūklītis [1954], V.Brunķis, E.Brūvele [1954], E.Bu-dže (1918), O.Buka* (1925) [1952], O.Bumbieris (1932) [1957], R.Buņķe [1952], V.Buņķis (1925) [1952], B.Burčika [1958].

G.Caune [1954], V.Ceļadoma (1929) [1955], M.Celmaraugš [1950], A.Cimberga (1926), K.Cināts (1889), V.Cīrulis (1886) [1947], A.Collenkopfa [1947], J.Čevers [1957], V.Čikste (1931) [1957].

V.Dambrāns (1903), E.Dāmis [1953], D.Dannenberga (1929), K.Dannenhirša [1950], E.Daņilovs [1951], I.Davidsons (1913) [1950], A.Deičmane, D.Dille (1922) [1951], O.Dombrovskis, L.Dorofejeva [1951], E.Drande (1911) [1958], D.Driba (1928) [1953], R.Dūnaine [1954], A.Dunga (1900), J.Dzenis [1957].

J.Edolfs (1925) [1952], Egle, N.Eglīte (1912), S.Erdmane, Z.Ērgle (1920) [1949], A.Fogele (1916), N.Fogels, T.Francmane (1908) [1949], E.Freijs, L.Freijs.

J.Gailis (1908) [1946], A.Gailītis (1933) [1958], A.Galienieks (1929) [1953], E.Garevics, E.Geitāne, J.Ginters (1908) [1945], L.Gintere, T.Glāzups [1952], K.Goģe [1951], U.Goģis (1924) [1951], H.Goldšteins [1951], L.Grauda (1926), P.Graudiņš (1926) [1952], I.Grauds (1927) [1953], A.Grietiņš [1955], A.Grīna, A.Grīva, M.Grotuse (1923) [1951], V.Grundmanis* (1929) [1954], R.Gulbis [1958], M.Gundārs, J.Gērmanis (1912) [1950], M.Ģelzis (1929) [1955], M.Ģintere (1932).

A.Holcmanis (1920) [1945], J.Holands (1920) [1951], T.Ieviņa [1951], Gunta Irbīte [1954], A.Jachimovičs [1949], J.Jagars (1894), E.Jākobsons, I.Jākobsons (1934) [1958], I.Jakševica [1958], J.Jakuba, G.Jansons (1928) [1954], R.Jaunušane (1930) [1955], J.Jaunzemis, Jurgens, P.Juzefovičs (1914).

A.Kalmanis [1955], A.Kalniņa [1958], E.Kalniņa (1899), G.Kalniņa (1931) [1958], J.Kalniņa, L.Kalniņa [1951], A.Kalniņš (1926) [1952], E.Kalniņš, V.Kalniņš [1957], B.Kampuse (1931) [1957], A.Kanders, J.Kārklīņš, L.Kauķe [1951], I.Kazainis [1955], V.Kemurdžiana [1952], Olga Kerpe [1951], J.Kinžalovs (1919) [1950], R.Kiršbergs (1890), E.Kiše* (1899), V.Kļaviņa (1925) [1952], E.Klarnovska [1955], V.Kleine (1921) [1951], L.Knaķe (1929), A.Kramarevs (1886), J.Kramēns [1951], I.Krāmērs [1958], E.Krastiņa (1930) [1955], A.Krastiņš (1902) L.Krastkalne [1956], I.Kraukle (1931) [1955], L.Kraukle (1926) [1957], O.Krauklis (1931) [1955], Ž.Krauklis, G.Kravinskis [1954], R.Krežis (1898), Krišbergs (1890), A.Kronberga [1954], I.Kronberga (1894), J.Kronbergs [1953], R.Kronbergs (1928) [1953], V.Kruglovs (1902), A.Krūmiņš [1953], G.Kubile [1956], L.Kūle [1950], A.Kūlis (1908), L.Ķauķe, O.Ķerpe (1919), S.Ķerzuma [1954], A.Ķerzums [1954], V.Ķešāns [1951], J.Ķezberis (1905).

M.Lācis [1954], V.Laks (1910), R.Lāviņš [1956], D.Lazdiņa, E.Leitāne (1926), V.Lemperte (1919) [1949], R.Lezdiņa [1954], J.Līcītis (1908) [1947], L.Liepa [1955], I.Lindenberga (1923) [1950], B.Lindenbergs (1922) [1950], Dz.Loškareva [1952], M.Lūse (1927) [1952], G.Lūsis-Grīnbergs (1932) [1957], Z.Ļūļa (1924) [1951].

V.Maike (1924) [1953], P.Martinsons (1931) [1957], A.Matisons [1957], A.Matuševica [1956], A.Mednis (1928) [1952], J.Mednis [1956], G.Melbergs (1929) [1956], A.Meldere [1953], G.Meldere (1931), Ģ.Melderis [1956], V.Mel-

lenbergs (1905), V.Mētere (1908) [1949], Z.Mežulis (1929) [1953], V.Miezis [1958], V.Mīlais [1956], G.Mincs [1951], A.Mora [1950], L.Muntere (1930) [1956], B.Muravska (1928), J.Muravskis (1925) [1950], L.Nagliņš, I.Neimane [1950], T.Nīgulis (1923) [1950], T.Nikovskis (1927) [1953], U.Norfītis [1958].

L.Oluņins [1950], I.Ose (1922) [1952], A.Osis, O.Ostenbergs (1925), J.Ozers (1928) [1953], M.Ozola [1957], B.Ozola (1924) [1950], A.Ozoliņa [1955], Dz.Ozoliņa (1922) [1951], A.Ozoliņš (1904), M.Ozoliņš (1909), V.Ozoliņš (1899) [1953], B.Ozols (1919).

A.Paegle, I.Paegle (1921) [1952], R.Paikune (1929), T.Paikūns [1954], V.Pakrastiņš [1958], N.Pauls (1910), T.Pavārs [1958], I.Pavlovs [1950], V.Pāvuls [1948], A.Pavlovska [1957], S.Pētersone [1956], H.Pētersons (1932) [1958], J.Pētersons (1931) [1956], J.Piešiņš (1932) [1956], J.Pīks [1947], J.Pinnis [1958], J.Pipurs (1939), L.Plakane*(1922) [1951], T.Plauciņa [1950], L.Plauciņš (1903), A.Plēsums (1928) [1956], L.Ploriņš [1955], K.Plūksne (1906), M.Poļaks [1948], I.Prauliņš [1952], G.Priede [1953], A.Priednieks [1951], V.Priednieks [1957], K.Pučīņš*(1924), R.Puikāne, A.Pumpurs*(1907), A.Puplaka [1954], A.Pūpols, J.Purgailis, J.Purgalvis [1949], R.Putāns (1905).

OKUPANTU NOJAUKTAIS MELNGALVJU NAMS RĪGĀ

I.Rahļins [1948], V.Ramane*(1915), J.Rauziņš [1957], V.Reinfelds (1919) [1949], A.Reinfelds (1911), M.Rinne [1955], G.Rogoļevs [1950], A.Rozenberga [1957], A.Rozenbergs [1951], A.Rozentāls (1935), V.Rozīte (1909), V.Rozītis [1948], I.Rubauska (1930) [1955], J.Rubins (1928) [1953], K.Rubis (1902), A.Rubule (1925).

E.Salguss (1930) [1957], V.Samtiņa (1925) [1950], A.Sarma (1906), P.Saulītis (1910) [1950], R.Segliņš [1953], A.Sēja (1911) [1948], N.Seļeckā, V.Seļeckis, A.Selga [1958], V.Sidorāns [1949], A.Sidorovs [1949], A.Sietnieks (1916) [1950], D.Sila (1935), V.Siliņš (1911) [1950], R.Sīpola (1928) [1953], J.Skalbergs (1935), L.Skuja, A.Skujiņa [1957], R.Skujniece, E.Slaviētis (1905), L.Smilga [1956], E.Spilva [1956], I.Stahovska [1952], Stahovskis (1908), M.Staņa (1913) [1945], L.Stīpniece [1952], Stolģevics, I.Stradiņa [1951], R.Strautmane [1951], I.Strautmanis (1932) [1956], R.Strauts [1950], R.Strazdiņš [1951], J.Stukmanis (1935), V.Subača (1932) [1957], H.Sūna [1951], J.Šapiro (1904), A.Šēnberga-Zaķe (1927), E.Šēnbergs (1923) [1952], T.Šervinska [1950], J.Šteinerts (1911) [1950], J.Šterna (1908) [1945], P.Štokmanis [1951], V.Šusts (1929) [1953], P.Švābe (1914) [1949].

J.Ters (1895), G.Teteris [1953], L.Tikmanis, O.Tilmanis (1900), V.Timuks (1907), A.Titmane (1928) [1953], B.Tomsone (1932) [1956], R.Traniņš (1909) [1945], M.Treidase [1950], O.Treigūts [1951], P.Tums (1904), A.Turka [1958].

A.Ūdris (1909) [1953], T.Upmane (1921), E.Urņiks [1957], L.Vāciete (1919), J.Vagenheims [1951], N.Vāgners (1918) [1949], K.Vainovskis, V.Vāleskalne (1925) [1951], N.Vanadzina, J.Vasililjevs (1928) [1951], V.Vasiljevs*[1953], V.Vavuls (1922), A.Vecsilis (1903) [1946], E.Vecumnieks (1935), G.Veidners [1958], L.Veldre [1952], I.Vijupa (1935), N.Vijups (1928) [1953], V.Vikānis (1918) [1949], A.Vikmanis (1905), K.Vikmanis (1904) [1904], I.Vilberga (1937), J.Vilciņš [1956], U.Volrāts (1929) [1954].

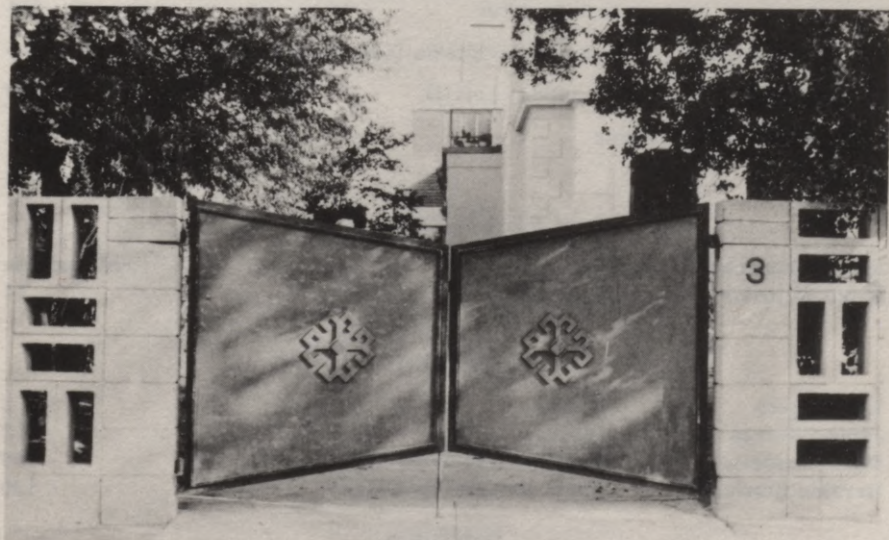
A.Zaķe [1952], U.Zaķis (1933) [1957], V.Zaķis (1902), A.Zalcmanis [1951], B.Zalcmanis [1955], Zāle, A.Zaļkalns [1951], R.Zandberga, A.Zandbergs [1954], E.Ziemele (1900), M.Zigelis (1923) [1951], V.Zilgalvis (1929) [1955], G.Zirnis (1930) [1955], A.Zoldners [1957], M.Žagare (1921) [1950].

NĀKOŠAIS ARCHĪVA SĒJUMS

Ir nozīmīgi dokumentēt dažkārt apbrīnojamos latviešu sasniegumus brīvajā pasaulē, bet jo sevišķi svarīgi ir, lai šie sasniegumi būtu arī ilgstoši. Nākošais ARCHĪVA sējums tādēļ būs veltīts dažām parādībām, kas šos sasniegumus apdraud, un problēmām, kā saglabāt mūsu nacionālo veselību.

Sekojošai tradīcijai ievietot rakstu krājumā datus par attiecīgās nozares darbiniekiem, iecerētajā nākošā sējumā īstenībā būtu ievietojamas latviešu psihologu īsbiografijas. Tā kā psihologu mums tomēr ir ļoti maz, redaktors izšķīrās izcelt nosaukumā vārdus „veselības saglabāšana” un sējumā ievietot ārstu un pārējā medicīniskā personāla īsbiografijas. Aicinājums tādēļ mūsu ārstiem un pārējām akadēmiski kvalificētām personām, kas darbojas veselības kopšanā, iesūtīt par sevi šādas ziņas: 1) Vārds, uzvārds (precētām sievietēm arī dzimtais uzvārds); 2) kad un kur dzimis; 3) ja precējies, laulību partnera vārds un arods; 4) bērni, viņu dzimums un vecums; 5) studijas — kādā universitātē un kad iegūti grādi; 6) vai strādā praksē, institūtā, kādā amatā; 7) adrese; 8) citas ziņas: publikācijas, apbalvojumi. Adrese: ARCHĪVS, 3 Dickens Street, Elwood, Vic. 3184, Australia.

Kļūdas labojums ARCHĪVA XII sējumā: 44. lpp. jāsvītro pēdējais teikums.

MELBURNAS LATVIEŠU NAMA VĀRTI

Architekta A. Pūpēža mets A. Kokles ornamenti. Akadēmisko vienību savienības darbasvētku dāvana (J. Liepas foto)

SATURS		Lpp.
Priekšvārdi		5
Ievadam	— Divas reportāžas	7
	— Gundars Pļavkalns: Triptichs	12
Pauls Kundziņš	— Latvijas celtniecības darbinieki piecos gadsimteņos	19
Kārlis Sātiņš	— Latviešu trimdas organizāciju nekustamie īpašumi	37
Edgars Dunsdorfs	— Latviešu sabiedrisko īpašumu vērtība	115
Kārlis Sātiņš un Arturs Damroze	— Latviešu piemiņas zīmes trimdas zemēs	129
Bernhards Epermanis	— Celtnieks Jānis Rīšbergs un viņa darbs	151
Edgars Dunsdorfs	— Okupētās Latvijas pilsētas	157
Roberts Legzdiņš	— Okupētās Latvijas arhitektūra	169
Kārlis Sātiņš	— Latviešu arhitekti rietumos	177
	— Arhitektu īsbiografijas	186
	— In memoriam	214
Voldemārs Ozoliņš	— Latvijas arhitektu biedrība ārzemēs	215
Kārlis Sātiņš	— Arhitekti Latvijā	219
Nākošais ARCHĪVA sējums		223
Saturs		224

ATTĒLI KRĀSĀS

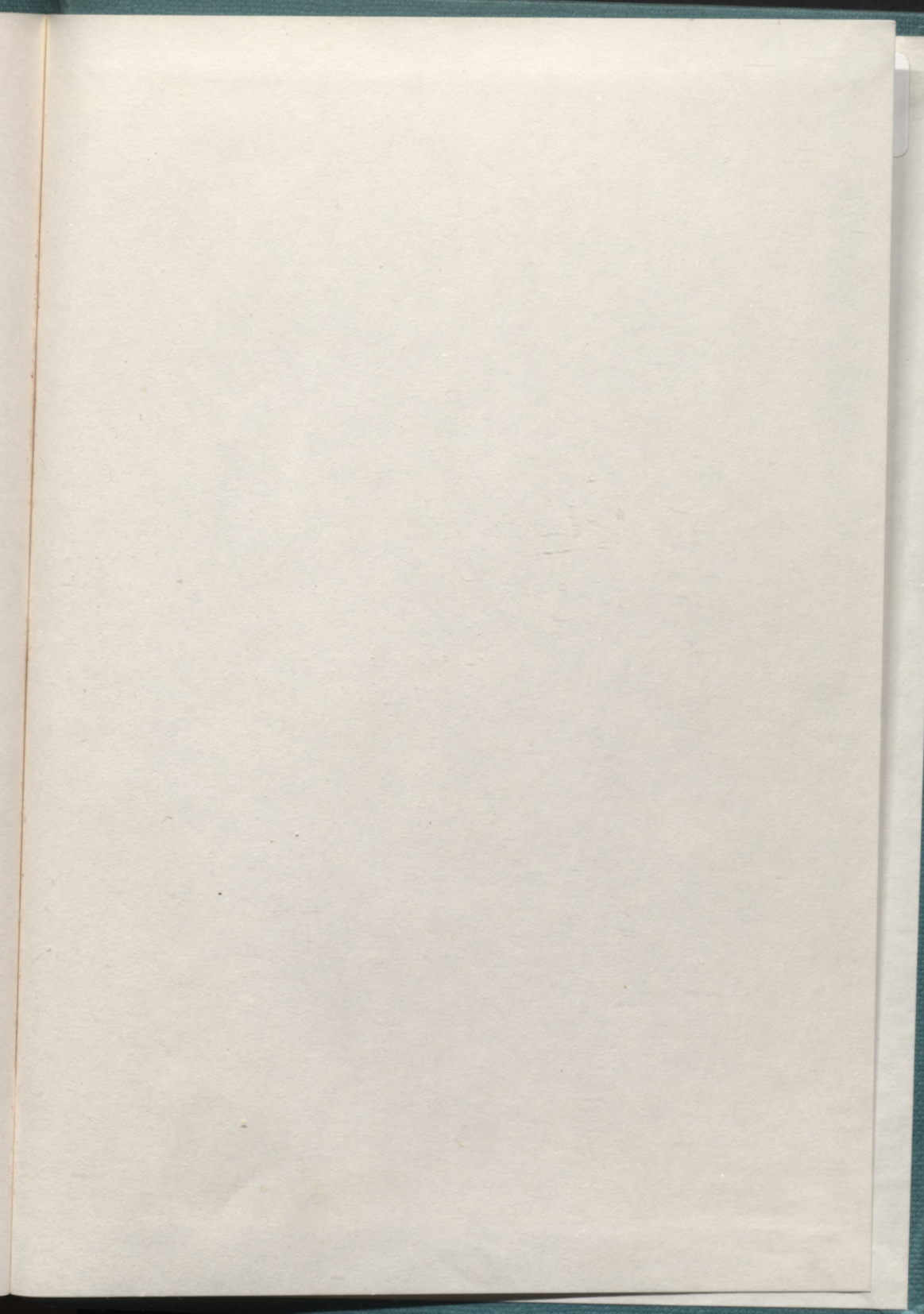
Arturs Damroze	— Rija	Pret titullapu
Ēriks Žilinskis	— Etīde zilā	17

ZĪMĒJUMI

Leo Svīķers	— Sidneja	113
Jānis Cēbergs	— Vanagi	113
Pauls Kundziņš	— Biržakas (atmiņu zīmējums)	199
Haralds Kundziņš	— „Zoo” nometne Hamburgā	199

PORTRETI

Alfrēds Ginters	— Pauls Kundziņš	29
Ludmilla Meilerte	— Jānis Rīšbergs	153
Alfrēds Ginters	— Roberts Legzdiņš	171

25.-

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0303017529

